1. *Rhodotypos scandens* (THUNB.) MAKINO — růžovec bělokvětý Tab. 2/2

Rhodotypos scandens (THUNBERG) MAKINO Bot. Mag., Tokyo, 27: 126, 1913. — Syn.: *Corchorus scandens* THUNB. Trans. Linn. Soc. London-Bot. 2: 335, 1794. — *Rhodotypos kerrioides* SIEB. et ZUCC. Fl. Jap. 187, 1835.

Keř, 1,5—3,0 m vys.; letorosty štíhlé, lysé, v ostrém úhlu větvené. Listy vejčité, 4—10 cm dl., 2—6 cm šir., na líci lysé, na rubu pýřité, nepravidelně 2× ostře pilovité; řapík 2—7 mm dl.; palisty šídlovité, 6—9 mm dl. Květy jednotlivé, oboupohlavné, lístky kalíšku šídlovité; kališní lístky vejčité, 12—17 mm dl., zastřihovaně pilovité, za plodu vytrvalé; korunní lístky okrouhle vejčité, asi 18 mm dl., krátce nehetnaté, bílé. Plody 8—10 mm dl., hnědočerné, lesklé peckovice po 3—4 v souplodí; oplodí křehké, pecka žutobílá, na povrchu síťnatá; stopka souplodí ztlustlá.

Dosti často vysazovaný v parcích jako solitérní keř, někdy i do živých plotů. Teplomilná dřevina snášející mírný zástin, nenáročná na živiny. Do Evropy introdukován v r. 1866, do Českých zemí v r. 1884 (Praha, Královská obora). Původní ve stř. Číně a Japonsku.

Poznámka: Druh obsahuje triterpenoidní tormentosid. Pozoruhodný je výskyt kyanogenních glykosidů.

3. *Kerria* DC. — zákula*)

Kerria DE CANDOLLE Trans. Linn. Soc. London-Bot. 12: 156, 1818.

Opadavé keře. Listy střídavé, jednoduché, s palisty. Květy jednotlivé, oboupohlavné, 5četné, tyčinek mnoho, plodolistů 5—8. Plody nažky v kulovitém souplodí. — 1 druh v Číně. — Entomogam.

1. *Kerria japonica* (L.) DC. — zákula japonská Tab. 2/1

Kerria japonica (LINNAEUS) DE CANDOLLE Trans. Linn. Soc. London-Bot. 12: 157, 1818. — Syn.: *Rubus japonicus* L. Mant. Pl. 2: 245, 1771.

Prutnatý keř, 1,5—2,5 m vys. Letorosty štíhlé, zelené, lysé. Listy střídavé, vejčitě kopinaté, dl. zašpičatělé, 2,5—10,0 cm dl., 1—5 cm šir., 2× ostře pilovité, na líci roztr., na rubu hustěji přitiskle chlupaté; řapík 3—8 mm dl.; palisty šídlovité, 5—7 mm dl., roztr. pýřité, načervenalé. Květy jednotlivé na koncích postranních letorostů na ohnutých stopkách; kališní lístky šir. vejčité, 4—5 mm dl., načervenalé, na okraji žláznatě brvité; korunní lístky eliptické, 15—20 mm dl., žluté, v hor. polovině nepravidelně vykrajované. Nažky hnědočerné. V—VI. Ff.

Často vysazovaná v parcích a zahradách, obvykle v cv. Pleniflora s plnými květy. Teplomilná dřevina snášející mírný zástin; plnokvětá forma je méně odolná k mrazu. Původem z Číny; do Evropy zavedena v r. 1834, do Českých zemí v r. 1835 (Praha, Královská obora).

4. *Rubus* L. — ostružiník (maliník, moruška, ostružinec, ostružiníček)**)

Rubus LINNAEUS Sp. Pl. 492, 1753. — Syn.: *Chamaemorus* HILL in SCHOTT Suppl. Chambers Cyclop. 1, sine p. (cf. Germander), 1753, nom. inval.; HILL Brit. Herb. 331, 1756 incl. — *Cylactis* RAFIN. Amer. J. Sci. 1: 337, 1819 incl. — *Rubacer* RYDB. Bull. Torrey Bot. Club 30: 274, 1903 incl. — *Batidaea* E. L. GREENE Leaflets Bot. Observ. 1: 238, 1906 incl.

Lit.: WEIHE A. et NEES von ESENBECK C. G. (1822—1827): Rubi Germanici. Elberfeldae. — FOCKE W. O. (1877): Synopsis Ruborum Germaniae. Bremen. — FRIDERICHSEN K. et GELERT O. (1887): Danmarks og Slesvigs Rubi. Bot. Tidskr. 16: 46—138. — HALÁCSY E. (1891): Oesterreichische Brombeeren. Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 41: 197—294. — FOCKE W. O. (1902—1903): Rubus L. In: ASCHERSON P. et GBAEBNER P., Synopsis der mitteleuropäischen Flora 6/1: 440—648. Leipzig. — TOCL K. (1903): Monografické studie o rodu ostružinníků (Rubus L.) v Čechách. Věstn. Král. Čes. Společ. Nauk Praha, cl. 2. 1903/24: 1—31. — LIDFORSS B. (1905, 1907): Studier öfver artbildningen inom släktet Rubus I. Ark. Bot. 4/6: 1—41 (1905); II. 6: 1—43. (1907). — BARBER E. (1911): 27. Rubus L. In: BARBER E., Flora der Oberlausitz preussischen und sächsischen Anteils, einschließlich des nördlichen Böhmens. Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 266—398. — SUDRE H. (1908—1913): Rubi Europae. Paris. — FOCKE W. O. (1910—1914): Species Ruborum. Monographiae generis Rubi prodromus. 1—2. Bibl. Bot. 72: 1—118 (1910), 119—223 (1911); 3, 83 (2): 224—498 (1914). — ADE A. (1914): 8. Rubus L. Brombeere. In: VOLLMANN F., Flora von Bayern, p. 358—440. Stuttgart. — KULESZA W. (1930): Rubus L., Malina. In: SZAFER W. [red.], Flora Polska 4: 1—177. Kraków. — WEEBER G. (1936): Flora von Friedek und Umgebung. III. Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 63: 51—71. — BAILEY L. H. (1941—1945): Species Batorum. The genus Rubus in North America. Gentes Herb. 5: 1—932. — HRUBY J. (1941, 1942, 1944): Die Brombeeren der Sudeten-Karpathengebiete. Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 72 (1940), suppl., p. 3—98, 1941; 73 (1941), suppl., p. 5—96, 1942; 74 (1942), suppl., p. 5—155, 1943 (recte 1944). — GUSTAFSSON Å. (1943): The genesis of the European blackberry flora. Acta Univ.

*) Zpracoval J. Koblížek
**) Zpracoval J. Holub

Tab. 2: 1 *Kerria japonica*, 1a — plod, 1b — plnokvětý kultivar. — 2 *Rhodotypos scandens*, 2a — souplodí. — 3 *Gleditschia triacanthos*, část větévky s trnem a listem, 3a — plod.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Lund 36/6: 1–200. – GUSTAFSSON Å. (1946–1947): Apomixis in higher plants I–III. Lunds Univ. Årsskr., ser. n., sect. 2, 42 (3): 1–70, 1946; 43 (2): 171–178, 1947; 43 (12): 179–370, 1947. – BEIJERINCK W. (1956): Rubi Neerlandici. Verh. Koninkl. Nederl. Akad. Wet., cl. natur., sect. 2, 51/1: 1–156. – NYÁRÁDY E. I. (1956): Genul 223. Rubus L. In: SAVULESCU T. [red.], Flora Republicii Populare Romine 4: 276–580. Bucuresti. – ADE A. (1957): Die Gattung Rubus in Südwest-Deutschland. Schr.-Reihe Naturschutz-St. Darmstadt, suppl. 7: 1–217. – WATSON W. C. R. (1958): Handbook of the Rubi of Great Britain and Ireland. Cambridge. – EICHVALD K. (1959): Podrod eževik Cylactis Rafin. Issledovanie filogeneza odnoj borealnoj rastitelnoj gruppy. Učen. Zap. Tartusk. Gosud. Univ. 81, Trudy Bot. 2: 1–285. – HUBER H. (1961): 383. Rubus L. In: HEGI G., Illustrierte Flora von Mitteleuropa, ed. 2, 4/2A: 274–411. München. – HESLOP-HARRISON Y. (1968): 9. Rubus L. In: TUTIN T. G. et al. [red.], Flora Europaea 2: 7–25. Cambridge. – WEBER H. E. (1973): Die Gattung Rubus L. (Rosaceae) im nordwestlichen Europa. Phaner. Monogr. 7: 1–504. Lehre „1972". – BEEK A. van de (1974): Die Brombeeren des geldrischen Distriktes innerhalb der Flora der Niederlande. Tilburg. – NEWTON A. (1975): 211. Rubus L. In: STACE C. A. [red.], Hybridization and the flora of the British Isles, p. 200–206. London etc. – MARTENSEN H. O. et PROBST W. (1978): Synoptische Rubus-Flora für Nordwestdeutschland und Nordeuropa. Mitt. Arb.-Gem. Geobot. Schlesw.-Holst. Hamburg 29: 3–144. – VONDRÁČEK M. (1978): Ostružiníky (Rubus L.) v Plzeňské pahorkatině. Sborn. Západočes. Muz. Plzeň, sect. natur., 27: 1–43. – WEBER H. E. (1979): Rubus tuberculatus Bab. neu für das europäische Festland. Drosera 1979/1: 1–8. – WEBER H. E. et WITTIG R. (1979): Die Rubus-Flora des Fichtelgebirges. Ber. Bayer. Bot. Ges. 50: 67–90. – WEBER H. E. (1980): Zur Taxonomie und Verbreitung des Rubus nemorosus Hayne & Willd. (Rosaceae). Willdenowia 10: 137–143. – HOLUB J. et PALEK L. (1981): Rubus xanthocarpus from China, a new naturalized species in Czechoslovak flora. Preslia 53: 9–32. – WEBER H. E. (1981): Revision der Sektion Corylifolii (Gattung Rubus, Rosaceae) in Skandinavien und im nördlichen Mitteleuropa. Sonderbände Naturwiss. Ver. Hamburg 4: 1–229. – STOHR G. (1982): Beiträge zur Rubus-Flora von Brandenburg. I. Ostbrandenburg. 1. Subgenera Cylactis (Raf.) Focke, Anoplobatus Focke, Idaeobatus Focke und Rubus Sectio Eufruticosi H. E. Weber. Gleditschia 9: 109–172. – WEBER H. E. (1983): Nomenklatorische und taxonomische Bemerkungen zu Rubus glandulosus Bellardi und Rubus bellardii auct. Willdenowia 13: 141–146. – STOHR G. (1984): Beiträge zur Rubus-Flora von Brandenburg. I. Ostbrandenburg. 2. Subgenus Rubus Sectio Corylifolii Lindley und Sectio Caesii Lejeune & Courtois. Gleditschia 12: 25–67. – WEBER H. E. (1984): Zur Kenntnis des Rubus gracilis J. & C. Presl und nahestehender Sippen. Feddes Repert. 95: 601–620. – RANFT M. (1986, 1987): Beiträge zur Rubus Flora von Sachsen. Gleditschia 14: 277–289 (1986); 15: 47–56 (1987). – WEBER H. E. (1986): Zur Nomenklatur und Verbreitung der von K. E. A. Weihe aufgestellten Taxa der Gattung Rubus L. (Rosaceae). Bot. Jb. 106: 289–335. – MARTENSEN H. O. et PEDERSEN A. (1987): Rubus gothicus och närstende arter. Svensk Bot. Tidskr. 81: 257–271. – NYBOM H. (1987a): A demographic study of the apomictic blackberry, Rubus nessensis (Rosaceae). Nord. J. Bot. 7: 365–372. – NYBOM H. (1987b): Apomixis in the genus Rubus, and its effects on reproduction. Doctoral Dissertation, Lund University, p. 1–63. – RANFT M. (1987): Beiträge zur Rubus-Flora von Sachsen. Elbhügelland und Osterzgebirge – Teil 1. Ber. Arb.-Gem. Sächs. Bot., ser. n., 13: 3–64. – WEBER H. E. (1987a): Typen ornithochorer Arealentwicklung, dargestellt an Beispielen der Gattung Rubus L. (Rosaceae) in Europa. Bot. Jb. 108: 525–535. – WEBER H. E. (1987b): Die Brombeeren der Oberlausitz (Rubus L. subgen. Rubus). Abh. Ber. Naturk.-Mus. Görlitz 61/8: 1–56. – WEBER H. E. (1987c): Beiträge zu einer Revision der Gattung Rubus L. in der Schweiz. Bot. Helv. 97: 117–133. – EDEES E. S. et NEWTON A. (1988): Brambles of the British Isles. London. – HENKER H. (1988): Vorläufiger Hilfschlüssel für Brombeerarten Mecklenburgs mit auffälligen Merkmalen. Bot. Rundbl. Bez. Neubrandenburg 20: 3–15. – NYBOM H. (1988): Apomixis versus sexuality in blackberries (Rubus subgen. Rubus, Rosaceae). Pl. Syst. Evol. 160: 207–218. – VONDRÁČEK M. (1988): Rubus thelybatos Focke, nový druh československé květeny. Zpr. Muz. Západočes. Kraje, sect. natur., 36–37: 17–23. – WEBER H. E. (1988): Rubus dollnensis Spribille, eine vorzugsweise im östlichen Mitteleuropa verbreitete, bislang verkannte Art. Feddes Repert. 99: 81–86. – PEDERSEN A. et SCHOU J. C. (1989): Nordiske Brombaer. AAU Reports 21: 1–216. Aarhus. – STOHR G. (1989): Floristische Notizen über die Rubus-Sippen in Brandenburg und benachbarten Gebieten. Gleditschia 17: 27–63. – STOHR G. et al. (1990): Die Rubus-Arten der DDR und ihr Gefährdungsgrad. Gleditschia 18: 245–261. – WEBER H. E. (1990): Übersicht über die Brombeergebüsche der Pteridio-Rubetalia (Franguletea) und Prunetalia (Rhamno-Prunetea) in Westdeutschland mit grundsätzlichen Bemerkungen zur Bedeutung der Vegetationsstruktur. Ber. Reinhold-Tüxen-Ges. 2: 91–119. – HOLUB J. (1991): Eight new Rubus species described from Czech Republic. Folia Geobot. Phytotax. 26: 331–340. – SOUKUPOVÁ L., JENÍK J. et ŠTURSA J. (1991): Skandinávské a krkonošské populace morušky Rubus chamaemorus L. Opera Corcont. 28: 73–103. – WEBER H. E. (1991a): A survey of the bramble species (Rubus subgenus Rubus, Rosaceae) in Poland. Pol. Bot. Stud. 2: 199–211. – WEBER H. E. (1991b): Zur Kenntnis des Rubus silesiacus Weihe und ähnlicher Sippen. Ber. Bayer. Bot. Ges. 62: 145–157. – WEBER H. E. (1991c): 2. Zeigerwerte der Rubus-Arten. Scripta Geobot. 18: 167–174. – WEBER H. E. et MAURER W. (1991): Kommentierte Checkliste der in Österreich nachgewiesenen Arten der Gattung Rubus L. (Rosaceae). Phyton (Horn) 31: 67–79. – ZIELEŃSKI J. (1991): Rubus pyramidaliformis (Rosaceae) – a new species of blackberry from SW Poland. Fragm. Florist. Geobot. 36: 267–272. – HOLUB J. (1993): A preliminary checklist of Rubus species occurring in the Czech Republic. Preslia 64: 97–132. – MATZKE-HAJEK G. (1993): Die Brombeeren (Rubus fruticosus-Agg.) der Eifel und der Niederrheinischen Bucht. Decheniana, Beihefte 32: 1–212.

Vytrvalé byliny nebo keře, a pak zpravidla s dvouletými prýty. Kořeny plazivé, někdy vytvářející kořenové výmladky. Byliny často s dlouhými podzemními prýty a nedřevnatějícími lodyhami. Prýty keřů dřevnatějící, v prvém roce zpravidla bez květů, v druhém roce s větvemi vyrůstajícími z paždí loňských listů, zakončenými květenstvím; na konci druhého roku prýty odumírají. Stonky keřů vzpřímené, vysokoobloukovité nebo nízkoobloukovité, poléhavé nebo až plazivé, na vrcholu často kořenující, někdy šplhavé, v prvním roce jednoduché nebo rozvětvené, obvykle ostnité, hranaté nebo oblé, se stranami plochými, vyklenutými nebo žlábkovanými, lysé nebo v různé míře chlupaté, nežláznaté nebo s přisedlými či stopkatými žlázkami. Ostny trichomového původu, jednoho typu nebo rozdílné, mnohdy s přechody od statných dřevnatých ostnů přes osténky, ostence k stopkatým žlázkám.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Listy střídavé, buď jednoduché, a pak v různém stupni členěné, nebo složené — lichozpeřené, 3četné nebo dlanitě či znoženě 5četné, řapíkaté, opadavé nebo přezimující. Palisty nitkovité až vejčité, volné nebo s bází řapíku srostlé, mnohdy nad bázi řapíku nahoru vysunuté. Lístky (alespoň koncové) řapíčkaté, šir. kopinaté až okrouhlé, na okraji pilovitě zubaté, 2 × pilovité nebo vroubkované. Květenství koncové, hroznovité, latnaté nebo řídce chocholíkovité, vzácně květy jednotlivé; vřeteno květenství zpravidla oblé, řidčeji hranaté. Květy oboupohlavné, zřídka dvoudomé, zpravidla 5četné, ojediněle 6—8četné. Kalíšek chybí. Češule krátce nálevkovitá nebo ploše diskovitá, s květním lůžkem plochým, vyhloubeným nebo nejčastěji vypouklým, s nezřetelným okrajovým prstencem. Kališní lístky k češuli přisedlé, vytrvalé, trojúhelníkovité až zašpičatěle vejčité, někdy s koncovým přívěskem. Korunní lístky na okraj češule nasedající, zpravidla opadavé, úzce kopisťovité až okrouhlé, zřetelně nebo nezřetelně nehetnaté, 3—30 mm dl., nejčastěji bílé, růžové nebo červené. Tyčinky na okraj češule přisedající, četné (zpravidla více než 20), ve více kruzích, gyneceum převyšující nebo kratší. Prašníky introrzní, někdy chlupaté. Semeníky zpravidla četné (20—50), někdy jen 3—8, volné, často chlupaté nebo plstnaté, jednopouzdré, s dvěma obrácenými (anatropními) vajíčky, z nichž pouze jedno dává vznik semenu. Čnělky subterminální až terminální, štíhlé, obvykle po odkvětu opadavé; blizna kyjovitá nebo dvoulaločná. Plody peckovičky, volně spojené v polokulovité, kulovité, vejcovité až válcovité souplodí (ostružina, malina), s peckovičkami za zralosti navzájem pevně souvisejícími a často i s jehlancovitým plodním lůžkem, nebo se od něho volně jako celek odlučující; někdy peckovičky téměř samostatné nebo se souplodí rozpadá na jednotlivé peckovičky. Peckovičky jednosemenné, obvykle šťavnaté, černé, červené nebo žluté; vnitřní oplodí hladké nebo svraskalé. — Velmi rozsáhlý rod s 1 000—1 200 druhy (z nich 300—400 sexuálních, ostatní apomiktní), rozšířený po celém světě kromě Antarktidy, v tropech jen v horách. — Entomogam. Alogam. Apogam. Endozoochor.

Poznámka 1: Rod *Rubus* patří k druhově nejbohatším rodům květeny ČR a zároveň k nejkritičtějším taxonomickým skupinám ve stř. Evropě; u nás mu dosud byla věnována nedostatečná pozornost. Základními příčinami jsou vysoký počet druhů, nejasné ohraničení druhů ve flórových dílech, nedostatečná využitelnost určovacích příruček i celkově nízká znalost druhového složení ostružiníkových flór jak u nás, tak i v sousedních územích. Obtíže určování ostružiníků vyplývají z více příčin; v první řadě je to nedostatečná literatura, uvádějící jen malý počet ostružiníků (z podrodu *Rubus*) pro území a mnohdy jej redukující na jediný druh — *R. fruticosus* L. Mnohé druhy jsou v určovacích pomůckách vynechány a při jejich určování se pak dochází k falešným výsledkům. Herbářové materiály nejsou náležitým způsobem sbírány, takže mnoho materiálu v herbářích nelze pro studium taxonomie a chorologie ostružiníků využít. Ostružiníky velmi citlivě reagují na podmínky prostředí, hlavně na světelný režim stanoviště, a jejich morfologie a znakové vybavení jsou těmito okolnostmi tak podstatně ovlivněny, že je obtížné jedince tohoto typu správně určit. Speciální charakter vývoje v podrodu *Rubus* vedl k vytváření individuálních a lokálních typů, které nelze ztotožnit s reálně existujícími druhy nebo je k nim přiřadit. Druhy ostružiníků nejsou většinou charakterizovány jednotlivými význačnými znaky, nýbrž soubory (kombinacemi) znaků, a jednotlivé znaky takových souborů nemusí být v úplnosti na určitém jedinci charakteristicky vyvinuté; absence znaků v jejich typickém vytváření znesnadňuje určení a může vést k chybnému přiřazení určovaného materiálu.

Hlavními příčinami, které řadí (pravé) ostružiníky mezi nejkritičtější skupiny středoevropské květeny, jsou neúplná (fakultativní) apomixie, vysoký stupeň hybridizace a zvláště rozpad hybridního potomstva do celé řady různých hybridogenních produktů, které mohou v dalším vývoji zčásti obnovit sexualitu a zúčastnit se aktivně další hybridizace. Evropské druhy podrodu *Rubus* jsou téměř všechny apomiktické typy (i když ne absolutně); vytvářejí jednotné potomstvo pseudogamním způsobem. Velká diverzita ostružiníků vzniklá touto genetickou cestou je ještě zvyšována jejich velkou modifikabilitou; řešení otázky, jak tuto diverzitu zachytit v taxonomických přehledech, zkomplikovala v průběhu historie studia ostružiníků vedle zmíněné objektivní stránky věci také velmi rozdílná subjektivní řešení různých autorů. Četné bezvýznamné modifikace, individuální biotypy i lokální taxony (jež mohou být mezi ostružiníky zastoupeny v nevyčerpatelné míře) byly dřívějšími autory popisovány jako „druhy" a stavěny na roveň ostatním reálně existujícím druhům. Jen podle velmi stručných a nedostatečných popisů nebylo (a není) možné takové jednotky s určitostí identifikovat. Proto byla jejich jména později často falešně interpretována a užívána ve smyslu zcela odlišném od původního pojetí. Starší literatura o ostružinících je těmito nedostatky podstatně zatížena. Velká část dřívějších údajů se zakládá na chybných určeních nebo na taxonomickém přecenění individuálních a lokálních typů. Z těchto důvodů je využití dřívějších literárních údajů u rodu *Rubus* velmi problematické; zpracování rodu v tomto díle vychází proto téměř výlučně z vlastních sběrů autora. Dalším nedostatkem dřívějších přístupů v taxonomii ostružiníků je chybné ztotožňování našich ostružiníků s druhy popsanými ze vzdálených oblastí nebo taxonomické podřazování našich rostlin takovým druhům, s nimiž vývojově nemají nic společného (např. přiřazování našich rostlin k druhům popsaným z Pyrenejí apod.). Jedním z důvodů, který vedl (a vede) k problémům v taxonomii ostružiníků, byla snaha zařadit každou rostlinu, každou položku k nějakému taxonu. Snaha určit každou položku v této skupině neodpovídá jejím vývojovým poměrům; při určování kritického materiálu lze mnohdy úspěšně určit i méně než 50 % případů. Velká modifikabilita ostružiníků (chudé formy — plantae debiles, velké rozdíly mezi rostlinami téhož druhu ze stinných a výslunných poloh, z vlhkých a suchých stanovišť apod.) se projevuje na celé řadě znaků — např. rostliny ze stinných stanovišť mívají prýty tenčí, nevybarvené, ostny menší a méně četné, popř. osténky mohou úplně scházet, žláznaté štětiny a stopkaté žlázky jsou zastoupeny v podstatně menším počtu a jsou bledě zbarvené, 5četné listy jsou nahrazeny listy 3—4četnými, lysé líce listů jsou tehdy naopak často chlupaté; hlavně pak mizí ve velké míře nebo úplně plstnaté odění na rubu listu; květenství jsou chudá apod. Specifické obtíže se vyskytují v sérii *Glandulosi*. V této skupině (s více

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

rozvinutou sexualitou než u jiných skupin ostružiníků), existují četné singulární morfotypy, nestabilizované okruhy morfotypů, roje hybridů a typů z nich odvozených; v potomstvu jsou heteromorfní individua. Vzhledem k intenzivnímu až agresivnímu způsobu rozmnožování vegetativní cestou se mohou takové typy vyskytovat i v rozsáhlých koloniích. Vedle velkého rozsahu velmi diferencované variability existují v této skupině (a snad i v některých sousedních skupinách) i izofenní (morfologicky identické či velmi podobné) biotypy, avšak polyfyletického vzniku. Případy takové heterofyletické konvergence znakových souborů lze jen těžko navzájem rozlišit. Jedná se tu o velmi podobné, taxonomicky však neidentické paralelní typy.

K nedostatkům a chybám dřívějšího studia ostružiníků (batologie) patří popisování nadbytečných druhů: v průběhu doby byly popsány jako druhy četné typy bez jakékoliv znalosti jejich areálu a vztahu k jiným ostružiníkům. Jen podle morfologické odlišnosti lze neustále popisovat velký počet takových typů, aniž by z toho batologie získala jakýkoliv prospěch. V určité době převládala snaha vysvětlit téměř každý druh jako produkt hybridního vzniku pomocí složité rodičovské formule; i když většina ostružiníků je hybridního původu, nelze u nich vůbec anebo jen těžko stanovit zastoupení určitých rodičů. Současné reálné druhy vznikly z velmi komplexních procesů hybridizace a představují hybridní typy, které nelze chápat jako nějaké hybridy primárního charakteru. Dalším nedostatkem dřívějších klasifikací (až do nynějška přetrvávajícím u následovníků monografa Sudreho) je podřazování taxonů ke geograficky velmi vzdáleným druhům jako jejich subordinovaných taxonů. Tento přístup spočíval ve snaze stanovit určité „hlavní" druhy a k nim přiřazovat soubory dalších morfologicky podobných taxonů při užití složité struktury vnitrodruhových jednotek (od „microgenerů" po subformy). Takový přístup vedl nutně i ke zkreslování celkových areálů takto nepřirozeně chápaných druhů.

Poznámka 2: Velká morfologická a taxonomická diverzita i celková variabilita ostružiníků vyplývá z hybridizace a apomixie; avšak dokonale apomiktické druhy nejsou v tomto rodu známé. Častou hybridizací vznikají u fakultativně apomiktických taxonů mnozí kříženci, kteří poté vyštěpují v dalším potomstvu morfologicky odchylné typy. Počet takových individuálních produktů lze odhadovat řádově na tisíce až milióny; jejich taxonomické hodnocení jako nějakých samostatných taxonů není oprávněné a nelze pro ně ani přijímat nějaké konkrétní hybridní formule. V důsledku toho vykazuje *Rubus* obrovskou mnohost forem a zároveň i velkou variabilitu uvnitř jednotlivých taxonů. Sexuálních diploidních druhů v Evropě a sousedních územích je známo jen 5; z druhů podrodu *Rubus*, které jsou v našem textu zpracovány, sem patří *R. ulmifolius*, *R. canescens* a *R. moschus*. Velká morfologická diverzita ukazuje, že na vzniku dnešní ostružiníkové květeny Evropy se musely zúčastnit i další, dnes již vymřelé druhy. Dnešní ostružiníky jsou výsledkem komplikovaných křížení a zpětných křížení, jež vedla k vytvoření polyploidních typů (3 × – 5 ×); u těchto polyploidních (amfidiploidních) typů se silněji projevují geny určující apomixii, a tak vznikají fakultativně apomiktické typy; u nich se semena vytvářejí často bez vlastního oplození, ale jsou schopny vytvářet normálně sexuálně fungující potomstvo, zvláště po zkřížení apomiktických typů. Velkou roli ve zvýšení hybridizačních možností hrály změny v krajině, a to jak v postglaciálním období, tak i v historickém období při ovlivnění krajiny člověkem (rozrušení rozsáhlých celistvých lesních masivů), kdy byl umožněn styk různých, dříve oddělených taxonů. Proces vytváření nových genotypů probíhá v podrodu *Rubus* stále; po hybridizaci, jež je vytváří, hraje významnou roli následný rozpad dceřiných generací do různých morfotypů, které mohou být pomocí apomixie dále fixovány; po této stabilizaci nově vzniklých morfobiotypů pomocí apomixie mohou přizpůsobiví a konkurenčně schopní zástupci zachovávat svou morfologickou charakteristiku a získávat další prostor. Cesta vede od jedince (singulární biotypy) přes lokální populace k populacím se širším rozšířením, k vytváření vlastního areálu, v němž se vitální typy mohou vyskytovat v četných jedincích. Obsazení širšího území ukazuje na vitalitu určitého morfotypu a na oprávnění jeho převzetí do batologické klasifikace. Naprosto převážná část těchto singulárních typů však nepřekročí toto první stadium vzniku nových taxonů; odumírají jako jedinci nedostatečně vybavení pro konkurenční boj. Apomixie (jako asexuální reprodukce pomocí tvorby semene) probíhá u ostružiníků ve formě pseudogamie, kdy se semena vytvářejí indukcí opylením (následkem je tvorba endospermu, ale nedochází tu k oplození vaječné buňky). Primární hybridi jsou často sterilní a jejich plodnost může být zajišťována jen případnou následující amfidiploidizací. Hybridizace probíhá nejen uvnitř jednotlivých (taxonomicky dosti samostatných) podrodů, ale také mezi nimi, zde však zpravidla formou primárních sterilních kříženců. Rozpoznání kříženců u podrodu *Rubus* co do účasti jejich rodičovských druhů je obtížné a nejisté; autor této statě zjistil v ČR jen 3 takové pravděpodobné případy (*R. bifrons* × *R. canescens*; *R. canescens* × *R. hirtus*; *R. canescens* × *R. tabanimontanus*).

Poznámka 3: Rozsáhlý nashromážděný batologický materiál vyžaduje nutně kritickou revizi. Revize ukazuje, že mnohé dříve popsané taxony se zakládají na taxonomicky bezcenných modifikacích, na singulárních či lokálních morfotypech nebo že jsou totožné s již dříve popsanými druhy. V nových klasifikacích je třeba se omezit na stabilizované taxony význačné určitou kombinací znaků a vazbou na území alespoň určité velikosti (regionální typ). Užívání správných jmen je závislé na vyřešení otázek typifikace jmen dříve popsaných taxonů; tato nomenklatorická problematika je v současné době u ostružiníků dosti intenzivně studována. Při popisování nových druhů je nutno dbát na opakovaný výskyt příslušných rostlin v různých územích. Infraspecifické taxonomické kategorie nejsou v batologické taxonomii nutné, zcela jistě pak ne v takové míře, v jaké byly některými autory dříve užívány (u nás Hruby). Lze je užít jen v případech, kdy byly vyloučeny případy polyfyletických konvergencí a kdy existuje prokazatelně blízká příbuznost příslušných taxonů. Úkolem nové koncepce batologické taxonomie je

---

Tab. 3: 1 *Rubus* sp. — schéma habitu s vyznačením částí sbíraných pro herbář; vlevo — 2letý prýt s květenstvími, vpravo — 1letý (letošní) prýt s listy. — 2 Habitus rostliny, a — prýty vzpřímené, b — prýty vysokoobloukovité nekořenující, c — prýty vysokoobloukovité kořenující, d — prýty nízkoobloukovité, e — prýty plazivé. — 3 Hranatost prýtu, a — oblý, b — polooblý, c — hranatý se stranami plochými, d — hranatý se stranami vyhloubenými, e — hranatý, hluboce brázditý, f — vyznačení plochy pro počítání chlupů na prýtu. — 4 Ostnatost prýtu, a — prýt stejnoostný, b — prýt různoostný. — 5 Listy, a — dlanitě 5četné, b — znožené 5četné, c, d — srovnání délky dolních lístků a řapíku: c — postranní lístky zdéli řapíku, d — postranní lístky kratší než řapík. — 6 Koncový lístek, a — délka (A) a špička (B) lístku, b — vyznačení plochy pro počítání chlupů na líci lístku. — 7 Řapík, a — řapík po celé délce (hluboce) žlábkovaný, b — řapík jen při bázi žlábkovaný. — 8 Znaky koncového lístku, a — lístek plochý, b — vypouklý, c — řasnatý, d — svraskalý. — 9 Vrcholová část koncového lístku, a — trojúhelníkovitě špičatá, b — protažená špička, c — nasazená (odsazená) špička. — 10 Postranní lístek nesouměrný (břichatě rozšířený).

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

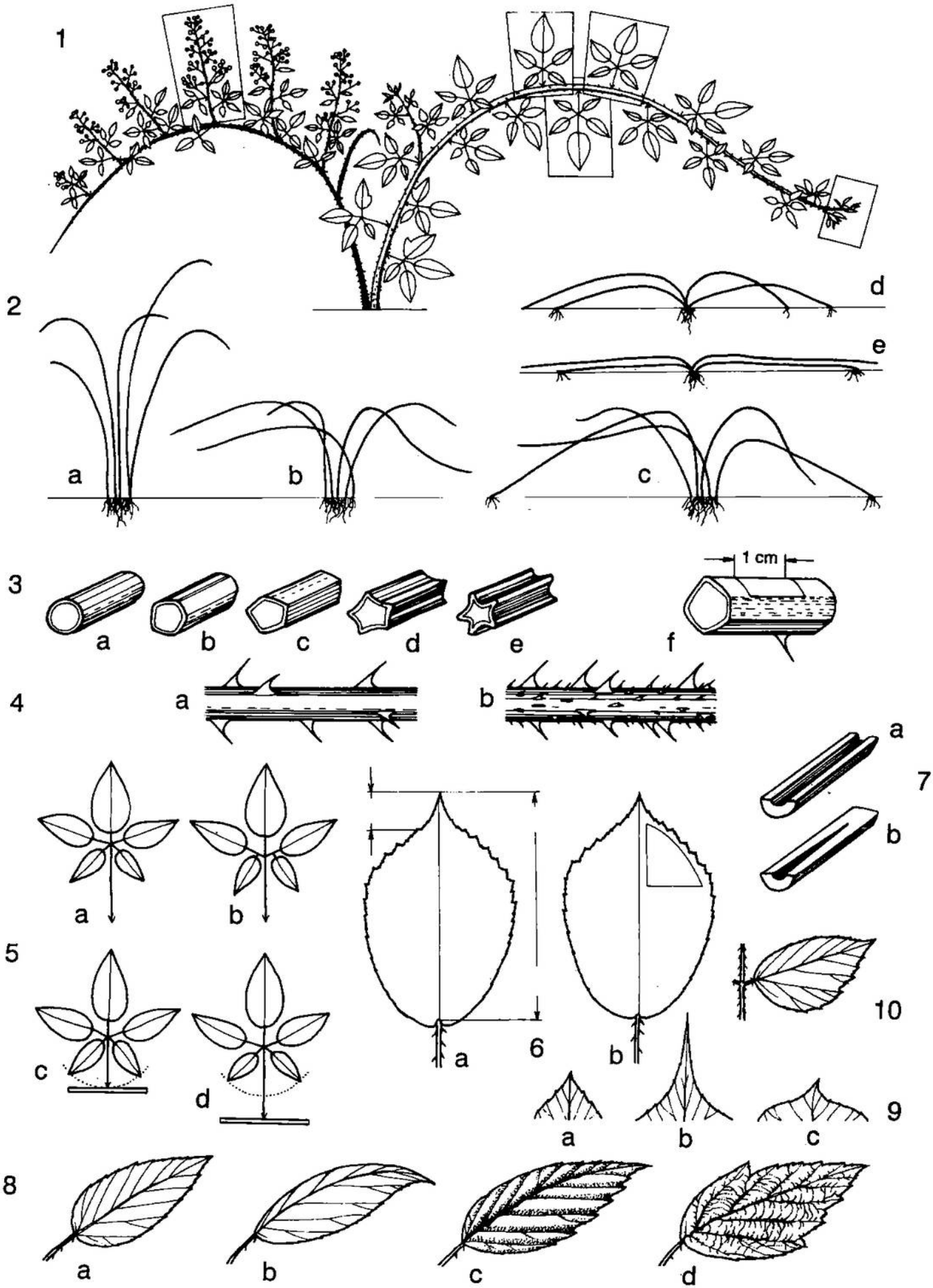

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

vyloučit omyly dřívějšího studia, ať již ideové (přecenění morfologických odchylek, tj. vyloučení ekomorfóz, singulárních a lokálních typů) nebo praktické (nedostatečné popisy; nedostatečné vyjádření znaků, hlavně kvantitativních) či nomenklatorické (chybné užívání jmen). Po takové revizi provedené v tomto zpracování mnoho jmen užitých v dřívější literatuře odpadá. Zároveň se nyní zvyšuje význam areálu pro taxonomickou klasifikaci. Rozšíření (areál), jeho charakter a hlavně rozsah je vedle dostatečného stupně morfologické výraznosti v podrodu *Rubus* důležité kritérium pro hodnocení daného taxonu jakožto druhu. Vzhledem k tomu, že výrazná morfologická identita existuje mnohdy i u singulárních a lokálních typů, stává se rozsah areálu rozhodující při úvaze, zda má být určitý taxon klasifikován jako druh. Autor této statě přijímá následující stupnici, v níž první dvě skupiny odpovídají taxonomickým druhům:

A. druh se širokým areálem (areál alespoň v jednom směru širší než 350 km),
B. regionální druh (areál alespoň v jednom směru 20–350 km široký; další členění skupiny je možné),
C. lokální typ (rozšíření méně než 20 km široké),
D. singulární typ (rozšíření bodové; jednotlivé keře a jejich vegetativní klonové potomstvo).

Za lokální typ může být někdy (dočasně) pokládán regionální druh s neúplně známým celkovým rozšířením (jako tomu bylo v průběhu objevování taxonomické oprávněnosti druhu *R. vratnensis*); proto je nutno při batologickém výzkumu věnovat určitou pozornost i lokálním typům.

Poznámka 4: Rod *Rubus* se člení na 12–13 podrodů, z nichž v květeně ČR je zastoupeno 5 podrodů. Příbuzenské vztahy těchto podrodů jsou dosti volné, některé z nich byly hodnoceny i jako rody, a tato klasifikace rovněž může být pokládána za přijatelnou (*Chamaemorus* HILL 1756, *Batidaea* GREENE 1906, *Cylactis* RAFIN. 1819 a *Rubacer* RYDB. 1903). Avšak vzhledem k dlouhodobému užívání širšího pojetí rodu *Rubus* i existenci hybridů mezi různými podrody je v tomto zpracování užito obvyklé širší vymezení rodu *Rubus*. Další vnitrorodové jednotky jsou oproti podrodům mnohdy taxonomicky méně homogenní, zvláště se to týká sérií (zde např. ser. *Micantes*); toto rozčlenění je třeba chápat spíše jako účelové než striktně vědecké.

Poznámka 5: Speciální charakter morfologické stavby ostružiníků si vynutil vytvoření určité terminologie; jednotlivé termíny užité v popisech a v klíči jsou zde krátce vysvětleny a kresebně zachyceny na tab. 3–4.

Prýt – zpravidla dvouletý stonek, v prvním roce sterilní (v tomto smyslu zde užívaný); může být vzpřímený (polovzpřímený), obloukovitý nebo poléhavý (plazivý) (Tab. 3/2)

obloukovité prýty – vysokoobloukovitý (oblouk přes 1 m vysoký), středně obloukovitý (0,5–1,0 m), nízkoobloukovitý či ploše obloukovitý (okolo 0,3 m)

prýt – hranatý, oble tupohranný, oblý (Tab. 3/3)

zbarvení prýtu (a jeho ostnů) – vztahuje se na rostliny vyrostlé na výsluní v období července a srpna

prýt – lysý, chlupatý (pak obvykle kvantitativní údaj vztažený na 1 cm délky jedné strany (z 5 stran) prýtu (Tab. 3/3f); podle charakteru ostnů: prýt stejnoostný, prýt různoostný (Tab. 3/4).

Ostny – velké (přesahující průměr prýtu), krátké (kratší než průměr prýtu)

ostny – zpravidla na bázi široké, náhle v dolní 1/3–1/2 do špičky stažené; zřídka ostny kuželovité; ostny v dolní části lištovitě zploštělé (Tab. 4/8)

tvar ostnů – rovné (přímé), zakřivené (zahnuté), srpovité, hákovité (s horní částí rovnoběžnou se stonkem) (Tab. 4/8).

Žláznaté štětiny – ostnovité štětiny zakončené na vrcholu kulovitou žlázkou (hlavičkou) (Tab. 4/10d).

Jehlicovité ostny – oblé, tenké, tuhé, tvrdé ostny rozšířené náhle jen při bázi (Tab. 4/8f).

Ostnovité štětiny – jehlicovité, měkké, ohebné ostny, na bázi jen málo rozšířené, někdy žláznaté.

Osténky – jehlicovité ostny na bázi nerozšířené.

Ostence – shrnující termín pro předchozí 4 typy.

Ostnovité hrboly – ostny redukované na jejich bázi, s nepatrnou špičkou.

Stopkaté žlázky – stopka alepoň 0,5 mm dl.; krátce stopkaté žlázky i se stopkou kratší (až žlázky polopřisedlé) (Tab. 4/10).

Přisedlé žlázky – stopka nanejvýš zdéli velikosti hlavičky žlázky.

Chlupy – mohou být jednoduché, svazečkovité, hvězdovité (mnohdy tvořící jen nálet – řídký výskyt, nebo až hustou a tlustou plst) (Tab. 4/9).

Listy (Tab. 3/5) – dlanitě 5četné – všech 5 řapíčků vyrůstá z jednoho místa (konce řapíku)

listy znoženě 5četné – 3 řapíčky vyrůstají z horního konce řapíku, 2 řapíčky dolních lístků jsou posunuty na řapíčky prostředních lístků

zřasení listů – je vytvářeno vypouklostí čepele mezi vedlejšími žilkami 1. řádu

odění líce listu – nutno studovat v horní 1/3 koncového lístku uprostřed jeho čepele; udává se počtem chlupů na 1 cm^2 (Tab. 3/6b)

odění rubu listu – hlavně plstnatost, tvořená zpravidla hvězdovitými chlupy, někdy i hustým oděním z krátkých četných jednoduchých chlupů; mnohdy odění z hvězdovité plsti a převyšujících delších jednoduchých chlupů (Tab. 4/3, 4/4)

Tab. 4: 1 *Rubus* sp. – schémata květenství, a – rozkladité, b – jehlancovité, c – úzce latnaté, d – hroznovité. – 2 Zoubkování okraje koncového lístku, a – pravidelné, b – periodické, c – pilovité, d – vroubkované, e – s hlavními zuby nazpět vyhnutými, f – hrubě 2 × pilovité, g – schéma měření zářezů zoubkování. – 3 Odění rubu listu, a – krátké jednoduché chlupy, b – dlouhé jednoduché chlupy, c – dlouhé jednoduché chlupy a plst z hvězdovitých chlupů. – 4 Odění rubu listu, a – normální typ, b – typ s hřebínkovitě uspořádanými chlupy. – 5 Poměr délky tyčinek vůči délce gynecea, a – tyčinky delší než gyneceum, b – tyčinky kratší než gyneceum. – 6 Postavení kalicha za plodu, a – kalich nazpět sehnutý, b – kalich rozestálý, c – kalich k plodu přitisklý. – 7 Zakončení kališních lístků, a – kališní lístek špičatý, b – s niťovitým přívěskem, c – s lupenitým přívěskem. – 8 Ostny, a – rovné (přímé), b – mírně skloněné, c – nazpět sehnuté, d – zakřivené (zahnuté), e – hákovité, f – jehlicovité, g – ostnovité hrboly, h – s bází nezploštělou, i – s bází lištovitě zploštělou. – 9 Chlupy, a – jednoduché, b – svazečkovité (delší a kratší), c – hvězdovité. – 10 Typy žlázek, a – přisedlé, b – krátce stopkaté, c – stopkaté, d – žláznaté štětiny, e – žláznaté ostnovité štětiny.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

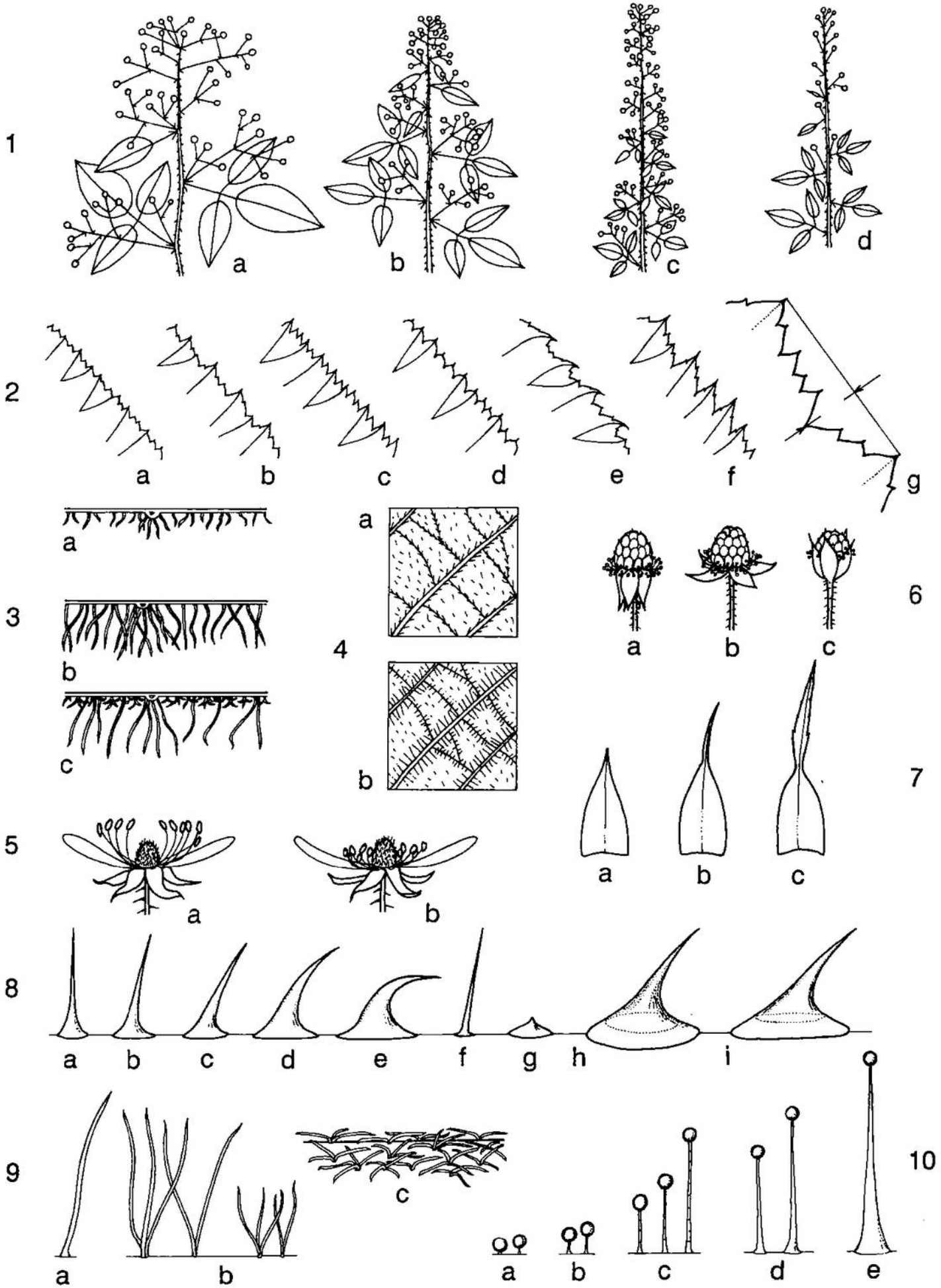

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

odění listu na rubu se zkouší dotekem, zda je nezřetelné, zřetelné či měkce sametové; pouhá přitisklá plsť (bez přítomnosti delších chlupů) dává spíše pocit mírné drsnosti povrchu

hřebínkovitě uspořádané chlupy (Tab. 4/4b) — chlupy na vedlejších žilkách směřující kolmo k žilce, rozmístěné na žilce buď jednostranně, nebo oboustranně; způsobují měkkost listového rubu na dotyk stejně jako husté odění delších chlupů; obojí při pohledu ze strany (pod šikmo dopadajícím světlem) vytváří lesklý povrch nebo lesklé čáry na rubu listů.

Zoubkování okraje koncového lístku (Tab. 4/2) — zkoumá se v horní 1/3 okraje koncového lístku (bez špičky); zuby mohou být znenáhla a dlouze zašpičatělé (ostré zoubkování) nebo naopak zuby jsou zaokrouhlené (charakteru vroubkování), s nasazenými špičkami

hlavní zuby — zuby, v nichž končí hlavní postranní žilky (1. řádu); delší hlavní zuby jsou buď přímé (rovné, na vrcholku nevyhnuté), nebo nazpět ven vyhnuté a vytvářejí tzv. „periodické" zoubkování

zářezy — výřezy mezi zuby na listovém okraji; měří se od spojnice vrcholů hlavních zubů kolmo do nejhlubších zářezů (výkrojků) mezi zuby (Tab. 4/2g).

Koncový lístek — řapíček; délka řapíčku se vyjadřuje v procentech délky čepele koncového lístku (měřeno podél jeho hlavní žilky) podle vzorce délka řapíku/délka čepele × 100; obvyklá délka řapíčku je okolo 33 %; řapíčky kratší než 33 % jsou krátké, delší než 33 % jsou dlouhé

důležitý je tvar koncového lístku, jeho báze a špička na vrcholu (Tab. 3/9) a jeho povrchová struktura (Tab. 3/8)

špička koncového lístku — její délka se měří na hlavní žilce od místa, kde průběh okraje čepele zahýbá ostřeji směrem k vrcholu (Tab. 3/6a).

Řapík — na líci v různé míře žlábkovaný (Tab. 3/7).

Květenství (Tab. 4/1) — morfologickými termíny slovně lze stavbu květenství dosti obtížně popsat; většinou jsou květenství latnatá, řidčeji hroznovitá, někdy v dolní polovině latnatá, v horní polovině hroznovitá, mnohdy je květenství chocholíkovité; u některých druhů je lata chudokvětá; často jsou květenství volná až rozkladitá, a pak s tenkými, dlouhými, rovnovážně odstálými a oddálenými větévkami, nebo naopak květenství stažená — s větévkami sblíženými. Květenství zakončují květonosné prýty, vyrůstající z paždí loňských listů na loňském prýtu. Květenství jsou v různé míře prolistěná. Listy z dolní části květonosného prýtu přesahují do oblasti vlastního květenství, kde postupně přecházejí přes přechodné typy do typických listenů. Dolní listy v květenství mohou být 5četné nebo častěji 3četné, přechodné listy jednoduché, ploché, na okraji zoubkované. Listeny v horní části květenství jsou redukované, s čepelí bez zubů nebo až čárkovité, 3cípé. Z hlediska diagnostiky druhů je důležitá vzdálenost, kde pod vrcholem květenství končí typické redukované listeny a začínají lupenité listeny; v klíči a v popisech druhů jsou tyto lupenité listeny označovány zkráceně jako listy. Listy květonosných prýtů se mohou svým tvarem i typem zoubkování lišit od listů jednoročních prýtů; jejich odění je často typičtěji vyvinuté a toho lze využít při určování (týká se hlavně prezence plstnatého odění).

Vřeteno květenství — příslušné údaje se vztahují k úseku 10—20 cm pod vrcholem květenství.

Květní stopky — udává se jejich průměrná délka; počty ostnů, stopkatých žlázek a chlupů se udávají pro celou délku květní stopky.

Květ — postavení kališních lístků se posuzuje obvykle v období mladého souplodí; kališní lístky mohou být vzpřímené (souplodí objímající), rozestálé, nazpět sehnuté; volně nazpět sehnuté kališní lístky — tak se nazývají případy, kdy ne všechny kališní lístky jsou úplně sehnuté (Tab. 4/6); kališní lístky s přívěsky nebo bez nich (Tab. 4/7)

Květní (plodní) lůžko — při údajích o jeho odění se nesmí zaměňovat chlupy na semenících s chlupy na tomto lůžku. Při zjišťování tohoto znaku je nutné odstranit alespoň část semeníků z květního lůžka.

Poměr délky tyčinek a gynecea (souboru pestíků) — významný znak, který se studuje při rozkvětu; případy tyčinek kratších než gyneceum jsou vzácnější a tento znak je při určování druhů také významnější (Tab. 4/5); obdobně významným znakem je chlupatost prašníků (tento znak je vhodné pozorovat proti černému podkladu).

Důležitá je metodika sběru ostružiníků do herbáře (Tab. 3/1). Herbáře obsahují mnoho materiálu, který je pro taxonomické studium bezvýznamný, protože neodpovídá určitým požadavkům na studijní materiál. Doklady musí být sbírány jak z letošního, tak i loňského prýtu, a to z jejich prostředních částí. Z letošního prýtu je nutné odebrat 2 samostatné listy (uložené v herbáři na stranu lícní a rubovou) s prýtem o délce alespoň jednoho internodia (asi 10 cm). Z loňského prýtu (opět z jeho prostřední části) se odebírají květonosné prýty s květenstvím nebo plodenstvím (v délce asi do 30 cm). Doporučuje se nasbírat a samostatně uložit korunní lístky. Rostliny mají být sbírány spíše na výslunných místech, v období počátku plodu, ne ve velmi časném květním období, kdy prýtové listy nejsou ještě dokonale vyvinuté. Materiál je lépe sbírat spíše z izolovaných keřů. V porostech, kde roste více druhů, je nutno dbát na to, aby prýt i květenství patřily k jednomu druhu, aby tak nevznikaly „směsné" položky, představující mnohdy zcela neurčitelný materiál.

Znaky uváděné v určovacím klíči (a v popisech) platí pro normálně vyvinuté (nedeformované) rostliny. Ale i u takových rostlin (z jinak příznivých stanovišť) nemusí být všechny znaky stejně typicky vyvinuty. U ostružiníků nelze určování zakládat na jedné alternativě (např. prýty chlupaté vs. prýty lysé, či korunní lístky červené vs. korunní lístky bílé). Protože jednotlivé druhy jsou charakterizovány celým souborem znaků, je nutno brát v úvahu více znaků, kvantitativní znaky co nejexaktněji zachytit a rozhodnout se podle většiny znaků. Při charakteru variability znaků musí být v klíči uváděny druhy na dvou i více místech a mohou být tak určeny různými cestami. Sestavení dokonalého klíče ostružiníků je obtížným úkolem vzhledem k nutnosti užití většího počtu znaků. Proto vedle znaků obsažených v obou proti sobě stojících větvích klíče jsou (zvláště u konce určovacího procesu, tj. u výsledného druhu) připojeny (za pomlčkou) další důležité doplňující znaky. Některé body klíče se mohou zdát uživateli velmi obtížné, protože jejich větve zahrnují znaky pro více druhů vyskytujících se v dalším pokračování klíče, a proto se v nich uvedené znakové kombinace zčásti překrývají.

Poznámka 6: Údaje o rozšíření jsou z největší části založeny na vlastním terénním výzkumu autora. Z herbářových sbírek byl využit zběžně jen herbář BRNU. Materiály ostatních herbářů nebylo možno využít z časových i technických důvodů.

Ostružiníky (celý rod *Rubus*) vykazují dosti velké ekologické rozdíly; užší, byť dosti charakteristické, jsou ekologické amplitudy zástupců podrodu *Rubus*, kde se celkově ukazuje určitý synantropní charakter jejich výskytu; ten se ještě ve větší míře

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

projevuje u zástupců sekce *Corylifolii*. Většinu druhů nacházíme na takových stanovištích, jako jsou prosvětlené lesy, lesní světliny, lesní okraje, paseky, průseky, lemy lesních cest a křoviny. V typických případech lze mezi ostružiníky rozlišit dva ekoelementy:

nemofilní — jevící vztah k lesnímu prostředí nebo prostředí lesem podstatně ovlivňovanému,

thamnofilní — vázané na nelesní stanoviště (meze, křoviny, lesní okraje).

Mnoho druhů mezi ostružiníky je kalcifobních s výskytem na silikátových podkladech, některé vápník v půdě snášejí, zástupci sekce *Corylifolii* snášejí i prostředí bohatší na dusík.

Výskyt ostružiníků v křovinách je obvykle vázán na jejich okraje, v nichž tvoří charakteristickou plášťovou zónu. V západní Evropě byly porosty ostružiníků zkoumány z hlediska cenologického; u nás zatím takový průzkum schází. Schází i odpovídající systematická klasifikace našich keřových společenstev, takže v příslušných cenologických charakteristikách bylo nutno častěji užít jen označení řádu „*Prunetalia*".

Životní forma (biomorfa) většiny ostružiníků představuje velmi specializovaný typ dřevin s krátkodobým (zpravidla jen dvouletým) trváním dřevnatějících nadzemních prýtů. Podle umístění prýtu v nadzemním prostoru, hlavně podle výšky oblouku prýtu, lze ostružiníky zařadit mezi fanerofyty, chamaefyty a hemikryptofyty s nejrůznějšími přechody mezi těmito jednotlivými skupinami. Typy se vzpřímenými a vysokoobloukovitými prýty lze označit jako fanerofyty, typy s nízkoobloukovitými prýty jako chamaefyty, typy s prýty plazivými se přibližují hemikryptofytům. Vzhledem k zakořeňování vrcholů jednoročních prýtů u většiny našich ostružiníků dosahují tyto ostružiníky i parametrů charakteristických pro pravé hemikryptofyty až geofyty. K pravým geofytům patří v rodu *Rubus* bylinné typy z podrodů *Chamaemorus* a *Cylactis*. Pro dřevinné ostružiníky je v dalším textu všeobecně užíváno označení fanerofyt a chamaefyt (bez přihlédnutí k zakořeňování vrcholů prýtů) pro jejich typické utváření; patří-li některý druh do obou těchto skupin nebo vykazuje-li i znaky skupiny hemikryptofytů, jsou uváděna obě příslušná označení jako rovnocenná (spojená pomlčkou) nebo méně časté případy jsou připojeny v závorce.

V ý z n a m: Ostružiníky patří k ovocným rostlinám, poskytujícím ovoce vhodné k jídlu v čerstvém stavu nebo různým způsobem zpracované. Sbírají se plody různých planých druhů (výborné chuťové vlastnosti mají plody druhů *R. hirtus, R. pedemontanus, R. plicatus a R. sulcatus*), častěji se pro plody pěstují *R. armeniacus, R. allegheniensis* a americké hybridy (taxonomicky nejasné); informace o *R. idaeus* viz u tohoto druhu. Plody se zpracovávají na šťávy, sirupy, ovocná (dezertní) vína, likéry, na marmelády, džemy, želé i kompoty. Mladé listy (jako Herba vel Folium Rubi fruticosi) obsahují mnoho tříslovin (až 10 % gallotaninů), organické kyseliny, vitamín C atd. a jsou používány jako čajovina buď samostatně, nebo ve směsích pro domácí, léčivé, farmaceutické i komerční čaje. Listy pro tento účel vyžadují fermentační zpracování. Další užití listů i plodů je v lidovém léčitelství. Některé druhy se pěstují jako okrasné rostliny (např. *R. laciniatus, R. phoenicolasius*); *R. xanthocarpus* a *R. moschus* jsou vhodné ke krytí volných ploch.

1a Listy jednoduché, laločnaté; rostliny bezostné 2
b Listy složené, lichozpeřené, dlanitě nebo znoženě 3—5četné; rostliny zpravidla se zřetelně vyvinutými ostny 4
2a Nadzemní stonek bylinný, nanejvýš 30 cm vys.; květy jednotlivé, dvoudomé. — Korunní lístky bílé; peckovičky oranžové . . . . . **3. *R. chamaemorus***
b Nadzemní stonky dřevnatějící, 100 i více cm vys., s odlupující se kůrou; květy ve vícekvětých květenstvích, oboupohlavné. — Květní lůžko ploché 3
3a Korunní lístky nachově červené; květenství s červenofialovými stopkatými žlázkami; prostřední lalok listu zřetelně větší než laloky sousední; laloky jemně pilovité; květenství bohaté, chocholíkovité až latnaté . . . . . **1. *R. odoratus***
b Korunní lístky bílé; květenství s bledými stopkatými žlázkami; prostřední lalok listu jen málo větší než laloky sousední; laloky hrubě a nestejně pilovité; květenství chudé, chocholíkovité . . . . . **2. *R. parviflorus***
4a (1) Nadzemní stonek bylinný, jen při bázi dřevnatějící, jednoletý; květní lodyhy vyrůstají z oddenku. — Listy na rubu nejsou plstnaté 5
b Nadzemní stonky zřetelně dřevnaté, nejméně dvouleté; větve s květenstvími vyrůstají z paždí listů na loňském prýtu. — Listy na rubu zelené nebo šedě až bíle plstnaté 7
5a Listy lichozpeřené, 5—7četné; pestíky četné (více než 100). — Stonek přímý, 50—100 cm vys.; listy 15—20 cm dl.; květy jednotlivé, 3—5 cm v průměru; souplodí 3 cm dl., 2 cm šir., nachově červené, podobné jahodě . . . . . **4. *R. illecebrosus***
b Listy 3četné; pestíky nečetné (do 30) 6
6a Peckovičky leskle červené; rostliny s vegetativními prýty na vrcholu zakořeňujícími; koncový lístek kosníkovitý, 1—2 × delší než široký; květní lodyhy do 35 cm vys. — Palisty připojeny ke stonku . . . . . **9. *R. saxatilis***

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

b Peckovičky matně žluté až světle oranžové; rostlina bez vegetativních prýtů zakořeňujících na vrcholu; koncový lístek úzce podlouhlý, 2,5–4 × delší než šir.; květní lodyhy 30–60 cm vys. . . . . **10. *R. xanthocarpus***

7a (4) Listy lichozpeřené, 5–9četné nebo 3četné, s téměř přisedlými postranními lístky a dl. řapíčkatým koncovým lístkem; souplodí se za zralosti odděluje a jako celek odpadává od plodního lůžka, duté, nebo rostliny sterilní či téměř sterilní; peckovičky červené, žluté, tmavě nachové až černé; korunní lístky vzpřímené 8

b Listy dlanitě nebo znoženě složené (vzácně rozdělením koncového lístku 6–7četné) nebo 3četné, s řapíčkatými nebo téměř přisedlými postranními lístky; souplodí se ani za zralosti neodděluje od plodního lůžka a odpadává spolu s ním nebo rostliny sterilní či se zakrnělými plody; peckovičky černé, tmavě červené nebo sivě modré; korunní lístky ploše, zřídka číškovitě rozestálé . . 13

8a Prýty voskovým povlakem bíle ojíněné, přímé až vysokoobloukovité 9

b Prýty zelené nebo červenavé, neojíněné nebo sotva zřetelně ojíněné, přímé, obloukovité nebo plazivé 11

9a Listy 7–9četně lichozpeřené; korunní lístky růžově nachové. – Prýty až 3–4 m dl.; souplodí černé . . . . . **7. *R. cockburnianus***

b Listy 3–7četné; korunní lístky bílé 10

10a Rostliny bez ostnů nebo s ostny tmavě fialovými, štětinovitými či kuželovitými; souplodí červené (zřídka žlutavé) . . . . . **5. *R. idaeus***
(Je-li rostlina zcela sterilní nebo nanejvýš s 1–2 tmavočervenými peckovičkami v jednom souplodí viz bod 12.)

b Rostliny s ostny silnějšími, nápadně nezbarvenými, ze strany smáčklými; souplodí tmavě nachové až černé, ojíněné . . . . . **6. *R. occidentalis***

11a (8) Prýty a ostatní stonkové části hustě pokryté dlouhými rezavě červenými žláznatými ostenci; kališní lístky hustě pokryté červenými štětinovitými žlázkami, vzpřímené, nezralé souplodí objímající; korunní lístky růžově červené. – Květy širší než 1,5 cm, v hustém květenství . . . . . **8. *R. phoenicolasius***

b Prýty lysé nebo tence plstnaté; kališní lístky bez stopkatých žlázek, rozestálé nebo nazpět sehnuté; korunní lístky bílé 12

12a Souplodí dobře vyvinuté, červené, zřídka žlutavé („malina"); palisty nitkovité; korunní lístky vzpřímené, úzce obvejčité; semeníky plstnaté; listy na rubu téměř běloplstnaté; prýty přímé. – Květy drobné . . . . . **5. *R. idaeus***

b Rostlina sterilní nebo vzácně s 1–2 tmavočervenými peckovičkami; palisty čárkovitě kopinaté; korunní lístky ploše rozestálé, vejčité; semeníky plstnaté až lysé; listy na rubu tence šedě nebo šedozeleně plstnaté; prýty obloukovitě vystoupavé až poléhavé . . . . **91. *R.* × *pseudidaeus***

13a (7) Řapík zpravidla na líci jen při bázi žlábkovaný; palisty většinou nitkovité nebo úzce čárkovité; souplodí černé nebo řidčeji tmavě hnědočervené, lesklé, obvykle dobře vyvinuté; dol. lístky 5četných prýtových listů obvykle zřetelně řapíčkaté, řapíček 1–10 mm dl.; řapíčky postranních lístků 3četných listů v květenství 2–6 mm dl.; korunní lístky obvykle protáhle eliptické až obvejčité, nezvlněné; květenství obvykle latnaté nebo hroznovité 14

b Řapík na líci po celé délce žlábkovaný ; palisty úzce kopinaté až kopinaté; souplodí černé, spíše matné (a pak někdy neúplně vyvinuté), nebo modravě ojíněné; dol. lístky 5četných prýtových listů kratičce řapíčkaté až přisedlé, řapíček 0–1(–2) mm dl.; řapíčky postranních lístků 3četných listů v květenství stejně dlouhé; korunní lístky často okrouhlé, se zvlněným povrchem; květenství často chocholíkovitě uspořádané 91

14a Prýt s tenkými kuželovitými nebo jehlicovitými stejnotvarými tmavě fialovými, jen 1–5 mm dl. ostny, bez stopkatých žlázek; souplodí tmavě hnědočervené. – Prýt ± oblý, lysý, zelený, téměř přímý, řídce ostnitý; listy často 6–7četné, na rubu zelené, bez plsti; plody poněkud malinově chutnající . . . . . **11. *R. nessensis***

b Prýty se širšími ostny, jsou-li ostny jehlicovité, je prýt hustě stopkatě žláznatý; souplodí černé 15

15a Tyčinky po odkvětu rovnovážně rozprostřené nebo až ke kalichu nazpět přikloněné; zaschlé korunní lístky dlouho po odkvětu vytrvávající. – Prýty téměř přímé, lysé; koncový lístek srdčitý, v dlouhou, 20–30(–40) mm dl., úzkou špičku vybíhající; zoubkování velmi ostré, pravidelné, mělké; korunní lístky bílé 16

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

b Tyčinky po odkvětu ke gyneceu skloněné, řidčeji jen vzpřímené, ale nikoliv rovnovážně rozprostřené; korunní lístky po odkvětu zpravidla ihned opadávající (pokud déle vytrvávají, jsou růžové) 17

16a Květní stopky hustě krátce stopkatě žláznaté; listy na líci hustě ± odstále chlupaté, na rubu sametově měkce pýřité; prýty zřetelně ostnité. — Ostny na řapíku rovné až srpovité; souplodí jehlancovité až podlouhle válcovité . . . . . **12. *R. allegheniensis***

b Květní stopky bez stopkatých žlázek; listy na líci lysé, na rubu na dotek nejsou zřetelně chlupaté; prýty bez ostnů nebo jen s ojedinělými slabými ostny . . . . . **13. *R. canadensis***

17a (15) Kališní lístky zevně na ploše zelené, na okraji šedoplstnaté; listy (i nejhořejší v květenství) na rubu zelené, bez plsti; prýty přímé, na vrcholu nekořenující, vznikající jako kořenové výmladky. — Celá rostlina bez stopkatých žlázek; prýty lysé nebo zřídka nanejvýš s 2 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; ostny stejnotvaré 18

b Kališní lístky zevně na ploše poněkud šedozelené, stejnobarvé (zelené jen ve spojení se zřetelně chlupatými nebo stopkatě žláznatými prýty); listy na rubu bez plsti nebo plstnaté; prýty obloukovité nebo plazivé, na vrcholu kořenující, nebo vz. přímé. — Stopkaté žlázky chybějí až četné; ostny stejnotvaré nebo velmi různotvaré 23

18a Tyčinky kratší než gyneceum 19

b Tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum 20

19a Kališní lístky po odkvětu rozestálé; dol. lístky prýtových listů v létě kratičce řapíčkaté (řapíček 0—2 mm dl.), vejčité, 1,3—1,6 × delší než šir.; listy (zvláště na slunci) mezi postranními žilkami vyklenuté a tak zřasené, na rubu na dotek měkce chlupaté; palisty kopinaté; korunní lístky obvejčitě eliptické, růžové nebo řidčeji bílé; květy v chocholíkovitém hroznu; ostny prýtu 5—7 mm dl., ostny vřetena květenství 3—5 mm dl. — Kališní lístky hluboce konkávní, člunkovité; květní lůžko chlupaté . . . . . **17. *R. plicatus***

b Kališní lístky po odkvětu nazpět sehnuté; dol. lístky prýtových listů zřetelně řapíčkaté (řapíček 2—5 mm dl.), úzce eliptické, alespoň 2 × delší než šir.; listy ploché, nezřasené, na rubu na dotek nezřetelně chlupaté; palisty čárkovité; korunní lístky úzce obvejčité, vždy bílé; květy v hroznu; ostny prýtu 3—6 mm dl., ostny vřetena květenství 2—3 mm dl. — Dol. lístky delší než řapík; květy 2—2,5 cm v průměru; souplodí drobné, chudé, polokulovité . . **15. *R. barrandienicus***

20a (18) Koncový lístek na okraji se zářezy 2—4(—5) mm hlubokými; prýt až dolů hluboce brázditý; květy nápadně velké, 3—4 cm v průměru. — Ostny řídké, jen 1—5 na 5 cm délky prýtu, 6—10 mm dl., odstálé; listy jemné, bylinné; koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 35—45 % délky čepele lístku), srdčitý až okrouhlý, na vrcholu dl. zašpičatělý, za živa zpravidla mírně vypouklý; dol. lístky šir. eliptické, asi 1,5 × delší než šir., nanejvýš zdéli řapíku; řapíčky dol. lístků 4—10 mm dl.; květenství hrozen, s velkými listeny, jen málo ostnité; kališní lístky posléze dolů sehnuté; souplodí podlouhle válcovité, z četných peckoviček . . . . . **14. *R. sulcatus***

b Koncový lístek na okraji se zářezy jen 1—2(—3) mm hlubokými; prýt s plochými nebo jen málo brázditými stranami; květy menší, 2—3 cm v průměru 21

21a Řapík listu zpravidla kratší než dol. lístky, jen s 5—12 ostny; prýt s 0—6 ostny na 5 cm délky, ostny 3—6 mm dl. — Koncový lístek šir. eliptický, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s 12—25 mm dl. špičkou; zoubkování listového okraje téměř pravidelné, zhuštěné; květy v hroznech; tyčinky jen zdéli gynecea nebo i kratší; souplodí drobné, polokulovité, s nečetnými peckovičkami . . . . . **15. *R. barrandienicus***

b Řapík listu delší než dol. lístky, s 5—28 ostny; prýt s 5—12 ostny na 5 cm délky, ostny 5—9 mm dl. 22

22a Listy větší (zpravidla delší než 20 cm), na rubu na dotek nejsou zřetelně chlupaté; špička koncového lístku odsazená, 10—20 mm dl.; koncový lístek často okrouhlý; korunní lístky bílé. — Prýt na stranách sotva žlábkovaný; květy v chudokvětém hroznu; ostny vřetena květenství mohutné a silně zakřivené; kališní lístky po odkvětu rozestálé; semeníky chlupaté; květní lůžko lysé; souplodí kulovité . . . . . **16. *R. bertramii***

b Listy malé (zpravidla kratší než 20 cm), na rubu na dotek zřetelně chlupaté až měkce pýřité; špička koncového lístku neodsazená nebo krátká, jen 2—10 mm dl.; koncový lístek úzce obvejčitý až eliptický; korunní lístky zpočátku červeně naběhlé. — Prýty rozvětvené; řapík s ostny hákovitými; květenství často mírně latnaté, rozkladité; vřeteno květenství se širokými,

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

hnědě nachovými, na špičce hákovitými ostny; květní stopky se zakřivenými až hákovitými ostny; květní lůžko lysé; kališní lístky rozestálé nebo jen málo dolů sehnuté . . . . . **19. *R. divaricatus***

23a (17) Tyčinky zřetelně kratší než gyneceum 24

b Tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum 26

24a Korunní lístky živě růžové, zaschlé dlouho vytrvávající; květenství šir. rozkladité, s tenkými rovnovážně rozestálými větévkami; květní stopky žláznaté; kališní lístky rozestálé až vzpřímené; rostliny nižší, do 50 cm vys. — Prýt zaoblený, chlupatý; listy převážně 3—4četné, na líci nápadně tmavozelené, na rubu zelené, neplstnaté; vřeteno květenství hustě chlupaté, s ostny převážně hákovitými; květní stopky dlouhé a tenké; květy malé, 2 cm v průměru; kališní lístky zevně s krátce stopkatými oranžovými žlázkami; korunní lístky zvlněné; nitky tyčinek růžové . . . . . **41. *R. sprengelii***

(Jsou-li lístky na rubu výrazně běloplstnaté viz bod 45a — *R. ulmifolius*.)

b Korunní lístky bílé, po odkvětu brzo opadávající; květenství hroznovité nebo latnaté, prodloužené, jeho větévky nejsou tenké a rovnovážně rozestálé; květní stopky bez stopkatých žlázek; kališní lístky nazpět sehnuté; rostliny statné, 100—200 cm vys. 25

25a Prýt ostnitý, s 5—10 ostny na 5 cm délky, na slunci nasivěle nafialovělý; koncový lístek podlouhle eliptický až úzce obvejčitý, k vrcholu znenáhla zúžený do 20—25 mm dl. špičky; listy na rubu na dotek nejsou sametově měkce chlupaté; řapík s 15—22 srpovitými ostny; květenství latnaté, prodloužené, bohaté, celé prolistěné. — Ostny prýtu zakřivené, krátké, 3—6 mm dl.; listy znoženě 5četné; koncový lístek na bázi zpravidla zaokrouhlený až klínovitý; dol. lístky s řapíčky 6—10 mm dl. . . . . **39. *R. wimmerianus***

b Prýt chudě ostnitý až bezostný, s 0—1 ostnem na 5 cm délky, zpravidla zelený; koncový lístek obvejčitý až šir. vejčitý s krátkou nezřetelnou špičkou 5—10 mm dl.; listy na rubu na dotek sametově měkce chlupaté; řapík jen s 0—4 ostny; květenství hroznovité, chudě ostnité, chudokvěté, málo prolistěné. — Prýt žlábkovaný; semeníky lysé; souplodí drobné, polokulovité . . . . . **18. *R. graecensis***

26a (23) Listy na líci (zpravidla) s velmi jemnými hvězdovitými chlupy (lupa !), na rubu šedě až šedobíle plstnaté a měkce chlupaté; koncový lístek většinou velmi krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 15—25 % délky čepele lístku); listový okraj se šir. zaokrouhlenými zuby, zářezy až 4—5(—6) mm hluboké; korunní lístky bílé až žlutavě bílé, sušením zřetelně žlutavé. — Prýt hranatý; koncový lístek úzce kosníkovitý, na vrcholu zúžený v neodsazenou trojúhelníkovitou špičku; řapík na líci zřetelně žlábkovaný; lata prodloužená, úzká; květy drobné, vonné; souplodí malé a mnohdy suché . . . . . **42. *R. canescens***

b Listy na líci lysé nebo s jednoduchými chlupy, na rubu bez plsti nebo plstnaté; koncový lístek zpravidla s delším řapíčkem; listový okraj se zuby jiného typu; korunní lístky bílé nebo růžové, nikdy nažloutlé 27

27a Lístky 2× zpeřené nebo hluboce peřenosečné; korunní lístky na vrcholu obvykle s 3 většími zuby. — Květy růžové . . . . . **35. *R. laciniatus***

b Lístky nedělené, na okraji pilovité, někdy hluboce zaříznuté, ale ne peřenosečné; korunní lístky nejsou na vrcholu zřetelně trojzubé 28

28a Prýt bez stopkatých žlázek nebo jen s 1—5 stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky na 5 cm své délky: ostny stejného tvaru; osténky, štětiny, žláznaté štětiny nebo osténkové hrboly scházejí nebo jen v počtu 1—5 na 5 cm délky prýtu; květní stopky bez stopkatých žlázek nebo stopkatě žláznaté 29

b Prýt s více než 5 (až mnoha) stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky na 5 cm své délky; ostny téměř stejnotvaré až výrazně nestejné; osténky, štětiny, žláznaté štětiny nebo osténkové hrboly téměř chybějí až četné; květní stopky vždy stopkatě žláznaté 61

29a Květní stopky s více než 5 (až četnými) stopkatými žlázkami, skrytými mezi chlupy. — Listy na rubu na žilkách od zřetelně hřebínkovitě uspořádaných chlupů na dotek sametově chlupaté a lesklé 30

b Květní stopky bez stopkatých žlázek nebo nanejvýš s 5 stopkatými žlázkami, je-li žlázek více, pak listy na rubu na žilkách bez hřebínkovitě uspořádaných chlupů 33

30a Korunní lístky a alespoň báze nitek tyčinek intenzivně růžově červené; čnělky bělavě zelené nebo

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

červenavé; listy na rubu (pod delšími chlupy) šedozeleně až šedobíle plstnaté. — Prýt hustě chlupatý, s 20—100 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; větší ostny prýtu štíhlé, rovné, 7—8 mm dl.; listy tlusté, na líci chlupaté; koncový lístek šir. obvejčitý až téměř okrouhlý, na bázi srdčitý, na vrcholu s nasazenou špičkou 5—8 mm dl.; zoubkování listového okraje s hlavními zuby vně vyhnutými, zářezy jen až 1,5 mm hluboké; lata válcovitě jehlancovitá; vřeteno květenství se štíhlými, rovnými ostny 6—8 mm dl.; korunní lístky šir. eliptické až téměř okrouhlé; semeníky hustě chlupaté . . . . . **43. *R. vestitus***

b Korunní lístky a nitky tyčinek bílé nebo bledě růžové; čnělky zelenavé; listy na rubu zelené, bez plsti 31

31a Listy 5četné; koncový lístek často široký až okrouhlý; zoubkování listového okraje hrubě periodické, s hlavními zuby silně vně vyhnutými, zářezy 3—5 mm hluboké; prýt s asi 1—10 chlupy na 1 cm délky strany prýtu. — Listy na líci lysé; lístky často se překrývající; koncový lístek znenáhla dosti dl. zašpičatělý; květenství úzce jehlancovité; vřeteno květenství hustě odstále a plstnatě chlupaté, s ostny rovnými, štíhlými, 4—7 mm dl.; žlázky květenství četné, různě dlouhé; kališní lístky vně hustě stopkatě žláznaté, s jednotlivými ostenci; květní lůžko chlupaté; semeníky lysé . . . . . **44. *R. pyramidalis***

b Listy 3—5četné; koncový lístek zpravidla užší, nikdy okrouhlý; zoubkování listového okraje jemnější, zářezy jen 2 mm hluboké; prýt s 0—3(—5) chlupy na 1 cm délky strany prýtu 32

32a Prýt se širokými, zčásti poněkud zakřivenými ostny; listy převážně 5četné; koncový lístek na vrcholu se špičkou 10—15 mm dl.; zoubkování listového okraje s hlavními zuby přímými; vřeteno květenství s 8—15 zčásti zakřivenými ostny na 5 cm délky vřetena; semeníky dosti hustě chlupaté. — Koncový lístek vypouklý; květenství volné, širší, rozkladité . . . . . **51. *R. chaerophyllus***

b Prýt se štíhlými, rovnými, dl. šídlovitými ostny; listy převážně 3—4četné; koncový lístek na vrcholu se špičkou 5—10 mm dl.; zoubkování listového okraje s hlavními zuby zřetelně vně vyhnutými; vřeteno květenství řídce ostnité, s 2—5 tenkými rovnými ostny na 5 cm délky vřetena; semeníky lysé. — Palisty široké; kališní lístky na okraji bílé . . . . . **56. *R. hypomalacus***

33a (29) Listy prýtu i květenství na rubu hustými drobnými hvězdovitými chlupy zřetelně šedozeleně až šedobíle plstnaté; plstnaté odění často tlusté 34

b Listy prýtu na rubu zelené, zpravidla bez hvězdovitých chlupů nebo jen s jejich řídkým náletem; hor. listy v květenství na rubu bez plsti nebo jen s nečetnými hvězdovitými chlupy tvořícími tenké šedavé plstnaté odění 49

34a Prýt lysý nebo téměř lysý, průměrně s 0—3(—5) chlupy na 1 cm délky strany prýtu . . . 35

b Prýt zpravidla s více než 5 chlupy na 1 cm délky strany 44

35a Řapík jen s 0—4 ostny; prýt řídce ostnitý, jen s 0—1 ostnem na 5 cm délky prýtu; listy na líci s 5 a více chlupy na 1 cm^2. — Prýt na stranách žlábkovaný; listy na rubu měkce sametově chlupaté; koncový lístek obvejčitý až šir. vejčitý, na bázi srdčitý, k vrcholu pozvolna zašpičatělý; květenství řídce ostnité až téměř bez ostnů . . . . . **18. *R. graecensis***

b Řapík s 3—28 ostny; prýt s 1—25 ostny na 5 cm délky prýtu; listy na líci lysé nebo s 1—10(—20) chlupy na 1 cm^2 36

36a Prýt s 13—25 ostny na 5 cm délky prýtu; řapík s 15—28 silně zakřivenými až hákovitými ostny. — Ostny prýtu lištovitě zploštělé; listy znoženě 5četné, na líci lysé; koncový lístek šir. vejčitý až okrouhlý, mezi postranními žilkami slabě vyklenutě zřasený; palisty úzce kopinaté; květenství hustě ostnité; listeny v květenství se stopkatými žlázkami . . . . . **21. *R. senticosus***

b Prýt s (1—)2—13(—15) ostny na 5 cm délky prýtu; řapík buď s méně četnými ostny, nebo ostny řapíku nejsou tak silně zakřivené 37

37a Koncový lístek podlouhle trojúhelníkovitý, na okraji silně kadeřavý, krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 22—35 % délky čepele lístku). — Prýty hluboce žlábkované; ostny prýtu se širokou bází, až od poloviny v pichlavou špičku zúžené, přímo odstálé, žlutavé; listy krátce řapíkaté, tuhé až mírně kožovité, na líci tmavě zelené; lístky navzájem se překrývající; koncový lístek na bázi srdčitý, na vrcholu bez zřetelně odsazené špičky; zoubkování listového okraje periodické až laločnaté, zářezy 3—4(—5) mm hluboké; korunní lístky bílé . . . . **31. *R. crispomarginatus***

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

b Koncový lístek není ani podlouhle trojúhelníkovitý, ani na okraji silně kadeřavý, zpravidla s delším řapíčkem 38

38a Listy na rubu hustě plstnaté a s bohatým, bíle lesklým oděním z delších chlupů, na dotek jemně sametové. — Ostny na prýtu řídké, 2—6 na 5 cm délky prýtu, na bázi silně rozšířené; koncový lístek na bázi zpravidla uťatý, na vrcholu se špičkou 8—13 mm dl.; zoubkování listového okraje ostře pilovité, periodické, hlavní zuby delší, přímé, zářezy 1,5—3,5 mm hluboké; korunní lístky bílé nebo narůžovělé . . . . . **30. *R. austromoravicus***

b Listy na rubu plstnaté, a někdy s řídkými či roztroušenými delšími chlupy, nevytvářejícími však souvislejší lesklé a měkké sametové odění 39

39a Koncový lístek eliptický, na rubu krátce, přitiskle a tence šedavě plstnatý, zpravidla bez delších chlupů; zoubkování listového okraje pravidelné, mělké, vroubkovaně pilovité, zářezy jen 1,0—1,5 mm hluboké. — Prýt řídce ostnitý, s 2—6 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek zpravidla vypouklý, se špičkou nezřetelně odsazenou, krátkou, 4—8 mm dl.; korunní lístky bílé nebo narůžovělé . . . . . **29. *R. henrici-egonis***

b Koncový lístek vejčitý, obvejčitý až okrouhlý, zřídka eliptický, na rubu vedle plstnatého odění mnohdy ještě roztroušené delší chlupy na dotek však nezřetelné; zoubkování listového okraje hrubší až periodické, zářezy 2—4(—5) mm hluboké 40

40a Prýty se stranami hluboce žlábkovanými 41

b Prýty se stranami plochými nebo jen mělce žlábkovanými 42

41a Listy na rubu šedozelené, jen slabě hvězdovitými chlupy plstnaté; květenství zhuštěné, jeho větévky vzpřímené; korunní lístky bílé. — Prýty se 3—5 zakřivenými ostny na 5 cm délky prýtu; zoubkování listového okraje hrubě pilovité; řapík a vřeteno květenství s ostny silnými, často téměř hákovitě zakřivenými; květní stopky šedoplstnaté . . . . . **20. *R. constrictus***

b Listy na rubu šedě až šedobíle tlustě plstnaté; květenství s větévkami přímo odstálými; korunní lístky růžové až bledě růžové. — Listy květonosných větví velké, vzhůru až do poloviny květenství se nezmenšující . . . . . **26. *R. elatior*** (cf. *R. verae*)

42a (40) Listy na rubu zpravidla jen tence šedozeleně plstnaté, na dotek však měkce hebce sametové; prýt s 5—13 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek na bázi zpravidla zaokrouhlený; kališní lístky rozestálé. — Listy na líci lysé; koncový lístek šir. obvejčitý až téměř okrouhlý, náhle krátce zašpičatělý; lata se širokým, uťatým vrcholem; prostřední listy v květenství jednoduché, šir. vejčité až téměř trojúhelníkovité; korunní lístky bledě růžové . . . . . **34. *R. nemoralis***

b Listy na rubu zřetelně šedě nebo šedobíle plstnaté, odění na dotek není sametově měkké; prýt s 1—8 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek na bázi srdčitý; kališní lístky po odkvětu zřetelně nazpět sehnuté. — Zoubkování listového okraje periodické, hlavní zuby až 3—4 mm dl. 43

43a Prýt dole oble tupě hranatý, se stranami plochými, s 1—4 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25—35 % délky čepele lístku), úzce obvejčitý nebo eliptický, 1,7—2,0 × delší než široký, na bázi užší, na vrcholu s málo odsazenou trojúhelníkovitou špičkou; řapík s 3—8 ostny; semeník lysý; korunní lístky bílé, narůžovělé nebo růžové; lata hroznovitá, někdy bohatá a velmi objemná; dol. lístky s řapíčkem 1—3 mm dl. . . . . **27. *R. montanus***

b Prýt až k bázi hranatý, se stranami žlábkovanými, se 4—8 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek s delším řapíčkem (řapíček zdéli 30—50 % délky čepele lístku), šir. vejčitý až obvejčitý nebo téměř okrouhlý, 1,0—1,3 × delší než široký, na bázi širší, na vrcholu se štíhlejší špičkou; řapík se 4—15 ostny; semeník na vrcholu chlupatý; korunní lístky živě růžové; květenství bohatá lata; dol. lístky s řapíčkem 3—5 mm dl. . . . . **28. *R. grabowskii***

44a (34) Ostny prýtu 4—7 mm dl.; koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 18—26 % délky čepele lístku); řapík kratší než dol. lístky; ostny vřetena květenství 3—6 mm dl.; prýt zaobleně tupohranný, se stranami vypouklými až plochými; lístky navzájem se překrývající. — Prýt hustě odstále chlupatý, s až 200 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; korunní lístky růžové . . . . . **32. *R. bohemiicola***

b Ostny prýtu 6—11 mm dl.; koncový lístek s řapíčkem delším (řapíček delší než 30 % délky čepele lístku); řapík zpravidla delší než dol. lístky; ostny vřetena květenství 4—8 mm dl.; prýt hranatý se stranami plochými až žlábkovanými; lístky navzájem oddálené nebo se dotýkající, avšak nepřekrývající 45

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

45a Korunní lístky nachově růžové; koncový lístek středně až velmi dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 36–70 % délky čepele lístku); vřeteno květenství a kališní lístky zpravidla přitiskle šedoplstnaté, bez delších chlupů. — Prýt tmavě zbarvený, často poněkud ojíněný, stříbřitě šupinkatý; ostny velmi statné, široké; tyčinky gyneceum sotva převyšující; lístky malé, vypouklé; korunní lístky okrouhlé; nitky a čnělky zpravidla růžové . . . . . **22. *R. ulmifolius***

b Korunní lístky bílé, bledě růžové nebo růžové; koncový lístek s kratším řapíčkem (nanejvýš zdéli 50 % délky čepele lístku); vřeteno květenství a kališní lístky plstnaté a zároveň delšími odstálými chlupy někdy až huňaté 46

46a Vřeteno květenství s tenkými, převážně nebo výlučně přímými ostny; listy 3–5četné, zřetelně (3–4 mm) znožené. — Ostny prýtu přímé, štíhlé, kolmo odstálé; listy na líci lysé, na rubu na dotek bez zřetelného odění z delších chlupů, s plstí pevně přilehlou, nízkou; koncový lístek obvejčitý, na vrcholu s nasazenou špičkou 5–10(–20) mm dl.; zoubkování listového okraje periodické, se zuby velmi jemně zašpičatělými a hlavními zuby zřetelně vně vyhnutými, zářezy 1–3 mm hluboké; vřeteno květenství plstnaté, s 5–12 ostny na 5 cm délky vřetena; korunní lístky růžové; čnělky žlutavé . . . . . **23. *R. bifrons***

b Vřeteno květenství se širšími, zpravidla zakřivenými ostny; listy 5četné, dlanité nebo nevýrazně znožené 47

47a Prýt hustě chlupatý, s 50 až více než 200 chlupy na 1 cm délky strany prýtu. — Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 30–35 % délky čepele lístku), eliptický až obvejčitý; zoubkování listového okraje hrubě periodické, zářezy (3–)4–5 mm hluboké; ostny vřetena květenství silně zakřivené, 4–6 mm dl. . . . . **26. *R. elatior***

b Prýt mírně chlupatý, s 5–30(–50) svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, mnohdy však olysávající. — Velké statné keře 48

48a Prýt (v létě) poněkud leskle zelený, hrany a báze ostnů živě červené; koncový lístek za živa výrazně vypouklý; vřeteno květenství s převážně téměř přímými ostny; korunní lístky bledě růžové až růžové, 14–20 mm dl. — Prýt často jen s roztroušenými jemnými svazečkovitými chlupy; listy velmi velké, přes 20 cm dl., na líci ± lysé; koncový lístek často delší než 10 cm; lata objemná; vřeteno květenství hustě odstále chlupaté; prašníky někdy chlupaté; čnělky na bázi mnohdy červenavé; souplodí velké . . . . . **25. *R. armeniacus***

b Prýt matně zelený až vínově načervenalý, bez nápadně odlišně zbarvených hran a bází ostnů; koncový lístek za živa hrubě zvlněný, nevypouklý; vřeteno květenství se zřetelně zakřivenými až hákovitými ostny; korunní lístky bílé až bledě růžové, 10–14 mm dl. — Květenství na vrcholu uťaté; korunní lístky široké až okrouhlé . . . . . **24. *R. praecox***

49a (33) Prýty chlupaté, s více než 5, zpravidla velmi četnými chloupky na 1 cm délky strany prýtu; semeníky lysé až hustě chlupaté 50

b Prýty lysé nebo téměř lysé, s 0–5 chloupky na 1 cm délky strany prýtu; semeníky lysé nebo téměř lysé 54

50a Prašníky převážně chlupaté (lupa !); korunní lístky bílé; koruna číškovitá. — Prýt zaoblený nebo tupě hranatý, položený až plazivý, s 10–25 ostny na 5 cm délky prýtu; ostny prýtu 3–5 mm dl., k bázi znenáhla rozšířené a silně zploštělé, zahnuté až srpovitě zakřivené; listy na rubu lesklé a měkce chlupaté; koncový lístek úzce obvejčitý, krátce řapíčkatý, na bázi zaokrouhlený; řapík s 15–25 ostny; květenství nahoře bezlisté; ostny vřetena květenství 3–4 mm dl.; květní stopky s 7–17 ostny; kališní lístky po odkvětu zcela nazpět sehnuté; korunní lístky bílé, 9–11 mm dl.; semeníky chlupaté; čnělky žlutavě zelené . . . . . **38. *R. silvaticus***

b Prašníky lysé; korunní lístky růžové nebo bledě růžové; korunní lístky ± ploše rozložené 51

51a Lata úzká, úzce válcovitá až úzce jehlancovitá, dole přetrhovaná, dlouhá, 3–10 × delší než šir.; větévky laty šikmo (zpravidla pod úhlem 30–45°) vzpřímené; koncový lístek listů v květenství kosníkovitý nebo klínovitě obvejčitý. — Řapík zřetelně delší než dol. lístky; květenství celé prolistěné; hor. listy v květenství na rubu tence šedoplstnaté . . . . **37. *R. angustipaniculatus***

b Lata širší, objemnější, 1–4 × delší než šir.; větévky laty přímo odstálé až rozestálé (pod úhlem 45–90°); koncový lístek listů v květenství není kosníkovitý nebo klínovitě obvejčitý 52

52a Ostny květních stopek 3–5 mm dl. — Prýt tupě hranatý, se stranami vyklenutými nebo

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

plochými, tmavě vínově červený; ostny prýtu mohutné, 7–9 mm dl.; listy na líci s 3–30 chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek měkce chlupaté; koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–35 % délky čepele lístku), eliptický až obvejčitý, zřídka okrouhlý, na vrcholu se špičkou 5–15 mm dl.; ostny vřetena květenství 5–9 mm dl. . . . . **36. *R. gracilis***

b Ostny květních stopek 1,5–2,5 mm dl. 53

53a Prýt zpravidla špinavě červenofialově skvrnitý; koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 40–50 % délky čepele lístku), na vrcholu se špičkou 15–20 mm dl., za živa zřetelně vypouklý; vřeteno květenství s 3–5 ostny na 5 cm délky vřetena. – Ostny prýtu 4–7 mm dl.; koncový lístek na bázi šir. srdčitý, k vrcholu šir. trojúhelníkovitě zúžený; vřeteno květenství hustě plstnaté; květní lůžko chlupaté . . . . . **40. *R. macrophyllus***

b Prýt zelený až hnědavý, bez fialových skvrn; koncový lístek poměrně krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 27–35 % délky čepele lístku), na vrcholu se špičkou 5–10 mm dl., plochý; vřeteno květenství se 7–10 ostny na 5 cm délky vřetena. – Prýt ploše nízkoobloukovitý, s 8–15 ostny na 5 cm délky prýtu; ostny prýtu přímé, 4–6 mm dl.; listy oboustranně zelené, na líci roztroušeně chlupaté, na rubu na dotek zřetelně chlupaté; zoubkování listového okraje pravidelné, se zuby do různých stran směřujícími; korunní lístky bílé . . . . . **48. *R. silesiacus***

54a (49) Prýt nápadně tmavě červenofialově zbarvený, zaobleně tupohranný, se stranami jen málo vypouklými až plochými; ostny prýtu velmi štíhlé, tmavě fialové se žlutavými špičkami. – Ostny prýtu 5–7 mm dl.; listy zčásti 3–4četné, zčásti znožené (1–2 mm) 5četné, na líci tmavě zelené, ± lysé, na rubu světle šedě zelené, na dotek bez zřetelného odění; koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 28–35 % délky čepele lístku), mírně konkávní, na okraji zvlněný; zoubkování listového okraje hrubě pilovité, zářezy 3–4 mm hluboké; květenství nahoře shloučené, v obrysu často obvejčité, latnatě chocholíkovité; vřeteno květenství s roztroušenými delšími stopkatými žlázkami; korunní lístky bílé . . . . . **47. *R. tabanimontanus***

b Prýt zelenavý, hnědavý, vínově červený či nafialovělý, tupě nebo ostřeji hranatý, se stranami plochými až mírně žlábkovanými; ostny prýtu nejsou ani výrazně štíhlé, ani tmavofialové a se žlutými špičkami 55

55a Ostny prýtu krátké, 3–6 mm dl.; korunní lístky bílé 56

b Ostny prýtu delší, 6–9 mm dl.; korunní lístky zpravidla růžové 57

56a Prýt (na slunci) nasivěle nafialovělý, s ostny zřetelně zakřivenými; koncový lístek s delším řapíčkem (řapíček zdéli 30–48 % délky čepele lístku), podlouhle eliptický až úzce obvejčitý, na bázi zpravidla zaokrouhlený až klínovitý, na vrcholu znenáhla zašpičatělý, se špičkou 20–25 mm dl.; řapíčky dol. lístků 6–10 mm dl. – Koncový lístek listů v květenství úzce kosníkovitý . . . . . **39. *R. wimmerianus***

b Prýt zelenavý až červenavě naběhlý, s ostny rovnými až slabě zakřivenými; koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 23–33 % délky čepele lístku), eliptický až šir. obvejčitý, na bázi mělce srdčitě vykrojený, širší, na vrcholu se špičkou 10–20 mm dl.; řapíčky dol. lístků 0–3 mm dl. – Prýt na stranách slabě žlábkovaný; květenství jehlancovité . . . . . **49. *R. geminatus***

57a (55) Lata dlouhá a úzká, úzce válcovitá až úzce jehlancovitá, 3–10 × delší než široká; koncový lístek listů v květenství kosníkovitý nebo klínovitě obvejčitý. – Zoubkování listového okraje periodické; lata téměř celá prolistěná, její větve vzpřímené (pod úhlem 30–45°); hor. listy v květenství na rubu šedoplstnaté; korunní lístky růžové . . . . . **37. *R. angustipaniculatus***

b Lata kratší a širší, zpravidla objemnější, 1–4 × delší než široká; koncový lístek listů v květenství není kosníkovitý nebo klínovitě obvejčitý 58

58a Rostliny statné; prýty tlusté, až 9–12 mm v průměru; lata objemná, bohatá; listy velké, vlastní čepel zpravidla větší než 17 × 15 cm; květenství chudě ostnité, vřeteno květenství s 0–3 ostny na 5 cm délky vřetena, ostny drobné, slabé, asi 3 mm dl. – Prýt s 5–7 ostny na 5 cm délky prýtu; koncový lístek šir. vejčitý; zoubkování listového okraje periodické, 2 × pilovité, s výraznými hlavními zuby, zářezy 3 mm hluboké; lata prolistěná; hor. listy v květenství na rubu šedoplstnaté; korunní lístky růžové; květní lůžko chlupaté . . . . . **33. *R. perrobustus***

b Rostliny zpravidla méně statné; prýty tenčí, nejvýše do 10 mm v průměru; laty menší, chudší; listy menší, vlastní čepel zpravidla menší než 20 × 18 cm; květenství hustěji ostnité, vřeteno květenství s 3–16 ostny na 5 cm délky vřetena, ostny statnější, 5–6 mm dl. 59

59a Ostny prýtu poměrně štíhlé, rovné, šikmo odstálé; kališní lístky nazpět sehnuté. – Prýty bohatěji

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

ostnité, ostny 6–9 mm dl.; korunní lístky a tyčinky živě růžové . . . . . **50. *R. gliviciensis***

b Ostny prýtu zakřivené, s dosti širokou bází; kališní lístky ± rozestálé 60

60a Prýt se stranami plochými, s 13–25 ostny na 5 cm délky prýtu; listy bylinné, jen málo tuhé, na rubu s oděním na dotek nezřetelným až dosti zřetelným; zoubkování listového okraje se zářezy zpravidla 1–2 mm hlubokými, hlavní zuby zčásti nazpět vyhnuté; řapík na líci po celé délce žlábkovaný, s 15–28 silně zakřivenými, často hákovitými ostny; květenství úzce stažené až rozevřené, nahoře bezlisté; vřeteno květenství s 9–16 ostny na 5 cm délky vřetena. — Listy zřetelně zřasené, na líci lysé; palisty kopinaté; listeny v květenství se stopkatými žlázkami . . . . . **21. *R. senticosus***

b Prýt zpravidla se stranami žlábkovanými, s 5–13 ostny na 5 cm délky prýtu; listy poněkud kožovité, na rubu na dotek zřetelně až měkce sametově chlupaté; zoubkování listového okraje se zářezy 3–4 mm hlubokými, hlavní zuby přímé; řapík na líci jen v dol. části směrem k bázi žlábkovaný, s 8–18 ± zakřivenými ostny; květenství široké, v hor. části s listy často šir. vejčitými až téměř trojúhelníkovitými; vřeteno květenství s 3–10 ostny na 5 cm délky vřetena. — Listy na líci lysé; koncový lístek téměř okrouhlý, dl. řapíčkatý, s krátkou odsazenou špičkou; květenství na vrcholu šir. uťaté; kališní lístky rozestálé; tyčinky zdéli nebo jen málo delší než gyneceum . . . . . **34. *R. nemoralis***

61a (28) Prýt s téměř stejnotvarými až nestejnými ostny, z nichž větší jsou široké až štíhlé, ne však jehlicovité; mezi ostny a roztroušenými až hustými stopkatými žlázkami (nebo jejich zbytky) žádné nebo jsou jen středně četné přechody typu osténků, štětin, žláznatých štětin a ostnových hrbolů 62

b Prýty s velmi nestejnými ostny ve všech možných přechodech k většinou četným, různě dlouhým osténkům, ostnovým hrbolkům, štětinám, žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám; větší ostny široké až téměř jehlicovitě jemné 77

62a Listy všechny nebo z větší části 3četné; prýt se stranami vypouklými 63

b Listy všechny nebo z větší části 4–5četné; prýt se stranami vypouklými, plochými nebo žlábkovanými 65

63a Korunní lístky živě růžové; stopkaté žlázky květních stopek 0,2–0,3(–0,5) mm dl. — Prýty nízkoobloukovité až plazivé, tenké, chlupaté, s 10–30 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; koncový lístek dosti dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–40 % délky čepele lístku), se špičkou 3–5(–8) mm dl.; zoubkování listového okraje pravidelné, vroubkovaně pilovité, mělké; květenství krátké, chudokvěté; vřeteno květenství s 3–6 ostny na 5 cm délky vřetena; květní stopky s 0–5 ostny; květy drobné. . . . . **60. *R. salisburgensis***

b Korunní lístky bílé nebo bledě růžové; stopkaté žlázky květních stopek 0,3–0,8 mm dl. 64

64a Prýt téměř lysý, s 0–2(–5) chlupy na 1 cm délky strany prýtu; větší ostny prýtu 4–5 mm dl.; listy na líci lysé; koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 40–50 % délky čepele lístku), na vrcholu se špičkou 3–8 mm dl.; zoubkování listového okraje periodické a hrubě pilovité; vřeteno květenství se 7–18 většími ostny na 5 cm délky vřetena; květní stopky s 6–12 ostny; korunní lístky rozestálé, bledě růžové; rostliny nízké, drobné, do 30 cm vys., s prýtem položeným, nešplhavým. — Prýt s roztroušenými, nestejně dlouhými stopkatými žlázkami; stopkaté žlázky květních stopek 0,3 mm dl.; semeník lysý nebo na vrcholu chlupatý; čnělky při bázi často narůžovělé . . . . . **46. *R. thelybatos***

b Prýt roztr. chlupatý, s 2–20 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; větší ostny prýtu 2,5–4,0 mm dl.; listy na líci chlupaté, s 30–100 chlupy na 1 cm^2; koncový lístek s kratším řapíčkem (řapíček zdéli 25–38 % délky čepele lístku), na vrcholu se špičkou 15–25 mm dl.; zoubkování listového okraje stejnoměrné a jemně pilovité; vřeteno květenství s 3–12 většími ostny na 5 cm délky vřetena; květní stopky s 2–8 ostny; korunní lístky vzpřímené, úzké, bílé; rostliny vyšší a statnější, s prýty nízkoobloukovitými, často šplhavými. — Prýt oblý, ojíněný, stopkatě žláznatý; ostny prýtu při bázi zploštělé; listy tlusté, na líci svraskalé; většina žlázek v květenství kratších než průměr vřetena květenství; kališní lístky s variabilním postavením; semeník na vrcholu chlupatý; čnělky zelenavé . . . . . **61. *R. scaber***

65a (62) Ostny a stopkaté žlázky na prýtu jsou podle velikosti rozdělené do 2 krajních skupin; stopkaté žlázky v počtu 5–40 na 1 cm délky strany prýtu, 0,5–1,0 mm dl.; přechody mezi

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

oběma skupinami tvoří jen ojediněle se vyskytující malé osténky nebo delší štětiny. — Povrch prýtu mezi ostny od zbytků stopkatých žlázek mnohdy jako struhadlo drsný 66

b Ostny a stopkaté žlázky na prýtu nejsou podle velikosti rozdělené do 2 krajních skupin; stopkaté žlázky jen roztroušeně v počtu asi 1—20 na 5 cm délky strany prýtu, většinou nestejně dlouhé a s přechody k četnějším delším osténkům a štětinám, mezi nimiž a velkými ostny jsou rovněž přechodné typy 73

66a Listy na rubu zelené, bez plsti z hvězdovitých chlupů, na líci s 5 až více chlupy na 1 cm^2. — Ostny vřetena květenství slabé, delší z nich 2,5—4,0 mm dl. 67

b Listy na rubu (na výsluní) šedozeleně až šedobíle plstnaté, nebo alespoň s náletem hvězdovitých chlupů, na líci úplně lysé nebo jen s 1—5(—20) chloupky na 1 cm^2 68

67a Prýt zřetelně chlupatý, s 35—50 jednoduchými chlupy na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu obvykle 5—6 mm dl., ± rovné; listy 5četné; koncový lístek okrouhlý; zoubkování listového okraje hrubě 2 × pilovité, se zářezy 4,5—5,0 mm hlubokými; kališní lístky po odkvětu nazpět sehnuté; korunní lístky šir. obvejčité, ploše rozestálé. — Stopkaté žlázky na prýtu nerovnoměrně zastoupené, dvoubarevné; listy na líci tmavozelené, lístky mírně se překrývající; řapík výrazně kratší než dol. lístky; ostny vřetena květenství slabé . . . . . **52. *R. vratnensis***

b Prýt řídce chlupatý, s 2—10 jemnými svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu obvykle 2,5—3,0 mm dl., alespoň zčásti zřetelně zakřivené; listy 3—5četné; koncový lístek elipticko-obvejčitý; zoubkování listového okraje jemně pilovité, se zářezy 1—2 mm hlubokými; kališní lístky po odkvětu rozestálé, vzpřímené nebo poněkud nazpět sehnuté; korunní lístky eliptické, vzpřímené . . . . . **61. *R. scaber***

68a (66) Prýt zřetelně odstále chlupatý, s 35—50 jednoduchými chlupy na 1 cm délky strany prýtu; řapík výrazně kratší než dol. lístky; stopkaté žlázky dvoubarevné, s bělavou stopkou a tmavou (černavou) hlavičkou, ukryté mezi chlupy . . . . . **52. *R. vratnensis***

b Prýt lysý nebo roztr. chlupatý, nanejvýš s 20 svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu; řapík obvykle zdéli nebo delší než dol. lístky; stopkaté žlázky jednobarevné 69

69a Květní stopky kromě krátkého rozvolněného plstnatého odění s četnými delšími odstálými chlupy přečnívajícími stopkaté žlázky; listy na líci lysé. — Prýt zpravidla s plochými až žlábkovanými stranami, řídce chlupatý, s 5—10 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu stejnotvaré, převážně rovné, 5—9(—10) mm dl.; špička koncového lístku 10—20 mm dl.; zoubkování listového okraje periodické, s hlavními zuby mírně vně vyhnutými, zářezy 2—3 mm hluboké; květenství úzce jehlancovité; vřeteno květenství s rovnými nebo málo zakřivenými ostny 7—8 mm dl.; květní stopky s ostny 2—4 mm dl. a stopkatými žlázkami 0,1—0,3(—0,5) mm dl.; kališní lístky sehnuté; korunní lístky světle růžové, 9—13 mm dl.; semeníky lysé . . . . . **57. *R. radula***

b Květní stopky jen s krátkým rozvolněným plstnatým oděním; stopkaté žlázky plstnaté odění zřetelně převyšující; ojediněle mohou být zastoupeny jednotlivé delší chlupy; listy na líci lysé nebo roztr. chlupaté 70

70a Listy na líci úplně lysé; zoubkování listového okraje s hlavními zuby vně vyhnutými; prýt hranatý, se stranami plochými až žlábkovanými; květní stopky se stejnotvarými stopkatými žlázkami 0,1—0,5 mm dl. 71

b Listy na líci s ojedinělými chloupky; zoubkování listového okraje s hlavními zuby přímými nebo vně vyhnutými; prýt tupohranný, se stranami mírně vyklenutými až plochými; květní stopky se stejnotvarými nebo velmi různotvarými stopkatými žlázkami 72

71a Prýt lysý; ostny prýtu převážně rovné, 4—6(—7) mm dl.; koncový lístek šir. eliptický až poněkud obvejčitý nebo kosníkovitý, na bázi zaokrouhlený nebo klínovitý; květenství rozkladité; ostny vřetena květenství přímé nebo slabě zakřivené, 3—4 mm dl.; květní stopky 15—30 mm dl., hustě posázené stejnotvarými, 0,1—0,3 mm dl. stopkatými žlázkami, s červenou hlavičkou, bez delších chlupů; kališní lístky po odkvětu rozestálé nebo mírně vzpřímené; korunní lístky bledě růžové až růžové. — Listy na rubu jen slabě plstnaté; květenství krátké; vřeteno květenství řídce chlupaté; stopkaté žlázky na květní stopce jen zdéli poloviny průměru květní stopky; korunní lístky malé, 7—9 mm dl. . . . . **59. *R. rudis***

b Prýt s 3—20 svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu zakřivené, 5—7(—8) mm dl.; koncový lístek vejčitý až obvejčitý, na bázi zřetelně srdčitý; květenství není

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

rozkladité; ostny vřetena květenství srpovité, 5–6 mm dl.; květní stopky průměrně 10–15 mm dl., často s bledšími, 0,3–0,5 mm dl. stopkatými žlázkami a někdy s ojedinělými delšími chlupy, převyšujícími žlázky; kališní lístky po odkvětu nazpět sehnuté; korunní lístky bílé . . . . . **58. *R. epipsilos***

72a (70) Ostny prýtu 3–4 mm dl.; koncový lístek téměř okrouhlý, vzácněji šir. obvejčitý, na vrcholu se širší, sotva odsazenou, jen 5(–8) mm dl. špičkou; zoubkování listového okraje pravidelné, vroubkovaně pilovité, mělké, s hlavními zuby přímými, zářezy jen 1–2 mm hluboké; květní stopky s 0–5 ostny a stejnotvarými stopkatými žlázkami 0,2–0,3 mm dl.; korunní lístky živě růžové; čnělky zelenavé . . . . . **60. *R. salisburgensis***

b Ostny prýtu 5–6 mm dl.; koncový lístek protáhle úzce vejčitý, na vrcholu vybíhající znenáhla v dlouhou, 20–30 mm dl. špičku; zoubkování listového okraje periodické, hrubší s hlavními zuby zřetelně vně vyhnutými, zářezy 2,5–3,0 mm hluboké; květní stopky s 8–12 ostny a nestejně dlouhými stopkatými žlázkami 0,2–1,0(–1,5) mm dl.; korunní lístky bledě růžové; čnělky na bázi načervenalé . . . . . **54. *R. centrobohemicus***

73a (65) Prýt lysý nebo jen řídce chlupatý, průměrně s 0–5(–10) chlupy na 1 cm délky strany prýtu 74

b Prýt chlupatý, průměrně s 5–40 chlupy na 1 cm délky strany prýtu 75

74a Ostny prýtu celé žlutavé nebo červenavě naběhlé; listy na líci často s jednotlivými chloupky, na rubu bez plsti a zelené; větší ostny na vřetenu květenství v počtu 8–20 na 5 cm délky vřetena; stopkaté žlázky květních stopek stejnotvaré, 0,3–0,5 mm dl.; kališní lístky nazpět sehnuté. – Prýt hranatý, se stranami plochými; listy na líci tmavozelené; koncový lístek trojúhelníkovitě vejčitý, k vrcholu znenáhla se zužující, na okraji hrubě pilovitý . . . . . **53. *R. clusii***

b Ostny prýtu na bázi intenzivně červené; listy na líci většinou úplně lysé, na rubu šedozelené až šedě plstnaté; větší ostny na vřetenu květenství v počtu 2–5 na 5 cm délky vřetena; stopkaté žlázky květních stopek různotvaré, delší až 1,0–1,2 mm dl.; kališní lístky zpočátku rozestálé, později sehnuté. – Prýty lesklé; listy na rubu s hřebínkovitě uspořádaným, lesklým, sametově měkkým oděním; koncový lístek podlouhlý, často velký (9–14 cm dl.); korunní lístky růžové . . . . . **45. *R. micans***

75a (73) Koncový lístek protáhle úzce vejčitý, na bázi zaokrouhlený, na vrcholu znenáhla vybíhající ve zřetelnou, 20–30 mm dl. špičku; delší stopkaté žlázky v květenství značně převyšují přitisklé plstnaté odění; korunní lístky růžové. – Prýt tenký, oble hranatý, poléhavý; čnělky na bázi načervenalé . . . . . **54. *R. centrobohemicus***

b Koncový lístek jiného tvaru, na vrcholu s jen 7–15 mm dl. špičkou; stopkaté žlázky v květenství nepřevyšují nebo jen málo převyšují odstálé odění z chlupů; korunní lístky bílé 76

76a Prýt s asi 10(–20) chlupy na 1 cm délky strany prýtu, zelený nebo zelenavě hnědavý; ostny nápadně žlutavé nebo červenavé, odlišné od zbarvení prýtu; listy na líci téměř lysé, na rubu bez hřebínkovitě uspořádaných chlupů na žilkách, nelesklé, na dotek chlupaté až měkké, ne však sametově hebké; koncový lístek trojúhelníkovitě vejčitý; květní stopky s téměř stejnými stopkatými žlázkami 0,3–0,6 mm dl. a s poněkud širšími, žlutavými ostny 1,5–2,5 (–3,0) mm dl. – Prýty silné, s ostny lištovitě smáčklými; listy na líci tmavozelené . . . . . **53. *R. clusii***

b Prýt s (10–)15–40 chlupy na 1 cm délky strany prýtu, zelený nebo tmavě vínově červený; ostny stejně zbarvené jako prýt; listy na líci chlupaté, na rubu od hřebínkovitě uspořádaných chlupů na žilkách při šikmém osvětlení lesklé, na dotek sametově hebké; koncový lístek eliptický až obvejčitý; květní stopky s velmi nestejnými stopkatými žlázkami až žláznatými štětinami 0,5–2,0 mm dl. a tenkými, tmavě červenými ostny 2,0–4,0(–4,5) mm dl. – Ostny prýtu štíhlé, šídlovité . . . . . **55. *R. acanthodes***

77a (61) Větší ostny na prýtu k bázi šir. smáčklé, rovné nebo zakřivené, největší až 5–7(–8) mm dl.; na prýtu též žláznaté štětiny a osténky (štětiny později často bez žláznaté hlavičky); kališní lístky nazpět sehnuté až vzpřímené; korunní lístky bílé až živě růžové 78

b Všechny ostny prýtu šídlovité až téměř jehlicovité, přímé, největší až 3–4(–6) mm dl.; na prýtu též četné jemné, různě dlouhé žláznaté štětiny; kališní lístky většinou vzpřímené a souplodí objímající; korunní lístky bílé 82

78a Listy na rubu šedavě až bělavě tlustě plstnaté; květy výrazně růžové. – Prýt chlupatý, s 10–50

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

chlupy na 1 cm délky strany prýtu; odění listového rubu na dotek zřetelné, od delších, hřebínkovitě uspořádaných chlupů na žilkách sametově měkké; listy na líci s ojedinělými chloupky; koncový lístek vejčitý nebo obvejčitý, na vrcholu se špičkou 10–15 mm dl.; květní stopky s 5–20 ostny 2–4 mm dl.; kališní lístky rozestálé nebo jen málo nazpět sehnuté; čnělky zelenavé . . . . . **64. *R. bavaricus***

b Listy na rubu zelené, bez plsti; květy bílé, bledě růžové nebo růžové 79

79a Ostny prýtu i vřetena květenství silně zploštělé, v dol. polovině široké, převážně srpovitě nebo hákovitě zakřivené, nápadně žlutavé (nebo červenohnědé), zbarvením odlišné od zelenavého prýtu; listy zpravidla 3četné; květenství úzká, nahoře hroznovitá lata, obloukem nicí. – Prýt dosti ostnitý; listy na rubu na dotek sotva chlupaté; koncový lístek podlouhlý až obvejčitý, na vrcholu se špičkou 15–20 mm dl.; postranní lístky na vnějším okraji břichatě rozšířené; vřeteno květenství jednostranně křivolace zahnuté; stopkaté žlázky květních stopek bledě žlutavé s načervenalou hlavičkou; kališní lístky na vrcholu často s prodlouženou špičkou až 1 cm dl., za květu volně nazpět sehnuté, po odkvětu zpravidla rozestálé nebo vzpřímené; korunní lístky úzké, rozestálé, bílé . . . . . **65. *R. schleicheri***

b Ostny prýtu i vřetena květenství štíhlejší, nápadně nezploštělé, převážně rovné, hnědavé, stejného zbarvení jako prýt; listy 3–5četné; květenství přímé 80

80a Všechny listy téměř vždy 3četné; zoubkování listového okraje vroubkovaně pilovité, zářezy jen 1–2 mm hluboké; korunní lístky živě růžové; stopkaté žlázky květních stopek až 0,5–0,8 mm dl.; palisty kopinaté. – Prýt a vřeteno květenství s rovnými nebo mírně zakřivenými ostny; listy na rubu nejsou na dotek jemně chlupaté; koncový lístek eliptický nebo elipticky obvejčitý, na vrcholu s nezřetelně odsazenou špičkou, jen 5–10 mm dl.; květenství krátké, chudé; stopkaté žlázky květních stopek tmavě červené; kališní lístky po odkvětu jen málo nazpět sehnuté . . . . . **63. *R. brdensis***

b Téměř všechny listy (4–)5četné; zoubkování listového okraje ostře pilovité až hrubě 2× pilovité, zářezy 2–4 mm hluboké; korunní lístky bílé, narůžovělé nebo bledě růžové; stopkaté žlázky květních stopek 1–2 mm dl.; palisty čárkovité 81

81a Prýt téměř lysý, s 0–3(–10) chlupy na 1 cm délky strany prýtu; listy na líci řídce chlupaté, s 0–1(–5) chloupky na 1 cm^2, na rubu na žilkách až měkce chlupaté; vřeteno květenství rovné, jeho ostny 3–7 mm dl.; korunní lístky bledě růžové až bílé; nitky tyčinek narůžovělé; kališní lístky vždy nazpět sehnuté; řapíček koncového lístku 30–40 % délky čepele lístku; stopkaté žlázky květních stopek tmavě červené. – Prýt velmi hustě ostnitý, ostny červenohnědé, rozšířenými bázemi vzájemně se dotýkající; koncový lístek poměrně malý; čnělky zelenavé, na bázi někdy načervenalé . . . . . **62. *R. koehleri***

b Prýt chlupatý, s 20–50 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; listy na líci s 15–40 chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek sotva zřetelně chlupaté; vřeteno květenství zprohýbané, jeho ostny 3–4 mm dl.; korunní lístky i nitky tyčinek bílé; kališní lístky za plodu odstálé nebo volně nazpět sehnuté; řapíček koncového lístku 25–33 % délky čepele lístku; stopkaté žlázky a žláznaté štětiny květních stopek bledě žlutavé. – Ostny prýtu štíhlé až jehlicovité; zoubkování listového okraje zvláště v hor. 1/3 koncového lístku hrubé, s četnými delšími hlavními zuby zčásti i vně vyhnutými . . . . . **66. *R. apricus***

82a (77) Listy na rubu hvězdovitými chlupy tence přitiskle bělošedě plstnaté, odění však na dotek nezřetelné; prýty hustě pokryté převážně žláznatými štětinami a četnými jehlicovitými ostny. – Prýty ojíněné; listy 3četné; lístky velké, jemně pilovité; koncový lístek okrouhlý . . . . . **67. *R. moschus***

b Listy na rubu zelené, bez tenkého povlaku plsti, někdy mladé listy a hor. listy v květenství na rubu krátce („plstnatě") šedochlupaté a na dotek sametově hebké; na prýtu jsou vedle štětin v dostatečné míře i ostny, osténky a stopkaté žlázky 83

83a Listy z větší části nebo výlučně 4–5četné; čnělky zelenavé 84

b Listy všechny nebo převážně 3četné; čnělky zelenavé, načervenalé nebo červené 85

84a Kališní lístky po odkvětu vzpřímené, souplodí objímající; prýt oblý, téměř lysý až hustě chlupatý; palisty nitkovité; koncový lístek vejčitý až okrouhlý, k vrcholu zvolna zašpičatělý. – Zoubkování listového okraje jemné i hrubší; květenství s nápadně tmavě červenými (za sucha téměř černavými) stopkatými žlázkami . . . . . **73. *R. hirtus***

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

b Kališní lístky za květu a po odkvětu volně dolů sehnuté; prýt slabě hranatý, lysý; palisty kopinaté, 1–3 mm šir.; koncový lístek vejčitý až obvejčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou špičkou 10–15 mm dl. – Listy na rubu téměř lysé a modrozelené; zoubkování listového okraje jemné . . . . . **71. *R. lividus***

85a (83) Čnělky celé nebo alespoň při bázi červené; tyčinky zřetelně kratší než gyneceum. – Nízké, drobné rostliny; prýt oblý, tenký, poléhavý; koncový lístek eliptický až úzce obvejčitý, pozvolna v 15–25 mm dl. špičku zúžený; zoubkování listového okraje poněkud hlubší, zářezy 2–3(–4) mm hluboké; květenství krátké, řídké, chudokvěté; květní stopky šedobíle plstnaté, se zřetelně kontrastujícími nestejně velkými tmavě červenými stopkatými žlázkami 1,5(–2,5) mm dl. a velmi podobnými tmavě červenými jehlicovitými ostny . . . . . **74. *R. guentheri***

b Čnělky zelenavé; tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum 86

86a Listy (alespoň v květenství) na rubu šedozelené až šedě krátce („plstnatě") chlupaté a na dotek sametově měkké; zoubkování listového okraje jemné, pravidelné, zářezy asi 1 mm hluboké; ostny vřetena květenství až 4–5 mm dl. – Koncový lístek podlouhle obvejčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou špičkou 10–15(–20) mm dl.; květní stopky s 6–15 jehlicovitými ostny; kališní lístky většinou hustě jehličkovitě ostnité . . . . . **69. *R. lusaticus***

b Listy na rubu zelené nebo modrozelené, bez „plstnatého" sametového odění; zoubkování listového okraje většinou poněkud hlubší, zářezy 1–4 mm hluboké; ostny vřetena květenství až 2–3(–4) mm dl. 87

87a Semeníky hustě plstnaté; kališní lístky rozestálé nebo mírně nazpět sehnuté; řapíčky postranních lístků prýtových listů 0–3(–5) mm dl.; listy na rubu lesklé, měkce chlupaté; prýt hustě chlupatý, s více než 200 chlupy na 1 cm délky strany prýtu. – Listy na líci svraskalé; koncový lístek eliptický, vejčitý až obvejčitý; zoubkování listového okraje stejnoměrně pilovité, zářezy 1–2 mm hluboké . . . . . **72. *R. barberi***

b Semeníky lysé nebo chlupaté, ne však plstnaté; kališní lístky vzpřímené, souplodí objímající nebo zřídka nazpět sehnuté či rozestálé; řapíčky postranních lístků prýtových listů často delší, 2–10 mm dl.; listy na rubu nejsou lesklé a na dotek nejsou měkce chlupaté; prýt téměř lysý až dosti hustě chlupatý 88

88a Kališní lístky za květu i po odkvětu volně nazpět sehnuté; listy na rubu výrazně modrozelené; palisty kopinaté, 1–3 mm šir. – Listy na rubu téměř lysé; koncový lístek krátce řapíčkatý, na vrcholu krátce špičatý; zoubkování listového okraje jemné . . . . . **71. *R. lividus***

b Kališní lístky posléze vzpřímené a souplodí objímající nebo rozestálé, ne však nazpět sehnuté; listy na rubu zelené nebo jen nasivěle zelené; palisty čárkovité až nitkovité 89

89a Koncový lístek eliptický nebo úzce obvejčitý, na vrcholu se špičkou zřetelně šikmo odsazenou, úzkou, často srpovitou, 15–25 mm dl.; postranní lístky téměř stejně velké jako koncový lístek a podobného tvaru; korunní lístky kopisťovité, jen 3–4 mm šir.; prýt s (0–)1–5 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; květenství s bledě žlutavými stopkatými žlázkami s červenými hlavičkami; zoubkování listového okraje pravidelné, mělké, zářezy 1–2 mm hluboké. – Listy v mládí bronzově naběhlé, na líci hustě chlupaté; větévky laty dl. rovnovážně odstálé . . . . . **68. *R. pedemontanus***

b Koncový lístek šir. eliptický, vejčitý, obvejčitý až okrouhlý, na vrcholu se špičkou jen nezřetelně odsazenou a kratší; postranní lístky většinou menší než lístek koncový a odlišného tvaru; korunní lístky širší, 4–7 mm šir.; prýt lysý až dosti hustě chlupatý; květenství s bledě žlutavými až tmavě červenými stopkatými žlázkami; zoubkování listového okraje hrubě pilovité nebo mělce vroubkovaně zubaté 90

90a Zoubkování listového okraje jemněji nebo hrubě pilovité, periodické až 2× pilovité, zářezy 2–4 mm hluboké; květenství s tmavě červenými až temně fialovými stopkatými žlázkami; koncový lístek zpravidla s kratším řapíčkem (řapíček 25–30 % délky čepele lístku), na bázi mělce srdčitě vykrojený; semeník chlupatý . . . . . **73. *R. hirtus***

b Zoubkování listového okraje vroubkované se zaokrouhlenými zuby, zářezy jen asi 1 mm hluboké; květenství s bledě žlutavými až načervenalými stopkatými žlázkami; koncový lístek krátce až mírně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 28–40 % délky čepele lístku), na bázi zaokrouhlený; semeník lysý. – Listy tužší, na rubu nasivělé; koncový lístek šir. eliptický až okrouhlý; vřeteno květenství přitiskle chlupaté; květní stopky přitiskle tence plstnaté . . . . . **70. *R. hercynicus***

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

91a (13) Prýt oblý, stejně jako všechny stonkové části rostliny nápadně ojíněný, pokrytý snadno stíratelným voskovým povlakem, světle modravě bělavý; ostny šídlovitě štětinovité, slabé; kališní lístky úzké, prodloužené; souplodí modravě ojíněné nebo ± nevyvinuté 92

b Prýt oblý až hranatý, neojíněný až zřetelně ojíněný; ostny obvykle silnější; kališní lístky často krátké; souplodí černé, neojíněné, zpravidla dobře vyvinuté 93

92a Prýty většinou lysé, se zelenavými ostny 1,0 – 2,5(– 3,0) mm dl.; listy na rubu zelené, bez plsti; palisty kopinaté, (1 –) 2 – 4 mm šir.; semeníky lysé; souplodí modravě ojíněné. – Prýty tenké; květenství zkrácená chocholíkovitá lata; kališní lístky zašpičatělé, souplodí objímající; souplodí matné, s 5 – 20 vzájemně snadno oddělitelnými ojíněnými peckovičkami . . . **90. *R. caesius***

b Prýty lysé až tence plstnaté, s červenými až fialovými ostny 2 – 4 mm dl.; listy na rubu ± šedoplstnaté; palisty čárkovitě kopinaté, užší; semeníky zpočátku plstnaté; souplodí nevyvinuté, zřídka s 1 – 2 tmavočervenými peckovičkami. – Koncový lístek často trojlaločný nebo až ve 3 lístky rozdělený; korunní lístky 4 – 7 mm dl. . . . . **91. *R.* × *pseudidaeus***

93a (91) Prašníky chlupaté. – Prýt zaobleně tupohranný, s ostny ± stejnotvarými a ± přímými; listy na líci s četnými chlupy; kališní lístky s ojedinělými osténky 94

b Prašníky lysé 95

94a Korunní lístky výrazně růžové, 11 – 18 mm dl., na vrcholu vykrojené nebo vroubkované; čnělky na bázi červené; prýt s 10 – 60 chlupy a s 0 – 5 stopkatými žlázkami na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu (3 –)4 – 6(– 7) mm dl.; vřeteno květenství s ostny rovnými, (3 –)4 – 6 mm dl. – Prýt s chlupy zpravidla 1 mm dl.; koncový lístek často v polovině na jedné nebo na obou stranách laločnatě rozšířený, za živa plochý; květní lůžko chlupaté . . . **82. *R. nemorosus***

b Korunní lístky bílé nebo nanejvýš bledě růžové, 8 – 13 mm dl., na vrcholu celokrajné; čnělky zelenavé; prýt s 1 – 5(– 10) chlupy a s 2 – 20 stopkatými žlázkami na 1 cm délky strany prýtu; ostny prýtu 3 – 4(– 5) mm dl.; vřeteno květenství s ostny zčásti slabě zakřivenými, 2,0 – 3,5(– 4,0) mm dl. – Stopkaté žlázky na rostlině krátké, asi 0,5 mm dl. . . . . **83. *R. camptostachys***

95a (93) Prýt zřetelně hranatý, se stranami plochými nebo žlábkovanými, většinou lysý, zřídka s ojedinělými jednoduchými chlupy nebo roztroušenými jemnými svazečkovitými chlupy, s ostny stejnotvarými a vedle toho bez nebo se stejnotvarými stopkatými žlázkami 0,1 – 0,3(– 0,5) mm dl. nebo s jejich zbytky 96

b Prýt tupohranně zaoblený, se stranami vypouklými nebo plochými, lysý nebo chlupatý, s ostny stejnými až rozdílnými, bez stopkatých žlázek nebo se stopkatými žlázkami stejnými či nestejnými, často delšími, nebo s jejich zbytky 99

96a Listy na rubu zelené, neplstnaté, na dotek nechlupaté; koncový lístek šir. obvejčitý nebo okrouhlý, s nasazenou špičkou jen asi 5 mm dl., za živa vypouklý. – Prýt lysý, bez stopkatých žlázek; listy dl. řapíkaté, na líci ± lysé; prostřední lístky na bázi s nestejným místem připojení čepele k řapíku (jako u listů jilmu), rozdíl v nasedání 1 – 4 mm; zoubkování listového okraje téměř pravidelné, zářezy 1 – 2(– 3) mm hluboké; vřeteno květenství přímé, bez nebo jen s řídce roztroušenými krátkými stopkatými žlázkami; ostny vřetena květenství rovné; korunní lístky okrouhlé, růžové; semeníky trochu chlupaté; čnělky na bázi zpravidla načervenalé; květní lůžko lysé . . . . . **75. *R. orthostachys***

b Listy na rubu zelené, neplstnaté až šedobíle plstnaté, na dotek zřetelně až měkce chlupaté; koncový lístek jiného tvaru, za živa není vypouklý 97

97a Listy na líci s 0 – 20(– 50) chlupy na 1 cm^2, na dotek nechlupaté nebo sotva chlupaté, nikdy však měkce chlupaté, na rubu neplstnaté nebo trochu šedozeleně plstnaté, zároveň na dotek trochu chlupaté až měkce chlupaté; koncový lístek šir. vejčitý až okrouhle eliptický; zoubkování listového okraje periodické, hrubě pilovité, se zářezy 2 – 4(– 5) mm hlubokými. – Prýt statný, tlustý, až 6 – 12 mm v průměru, stejně jako ostatní stonkové části rostliny bez stopkatých žlázek; listy na okraji zvlněné; koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 28 – 40 % délky čepele lístku); vřeteno květenství téměř lysé; květní stopky s 3 – 15 ostny 2 – 3 mm dl.; květní lůžko chlupaté . . . . . **80. *R. grossus***

b Listy na líci s 10 – 100 často velmi jemnými chlupy na 1 cm^2, na dotek mnohdy zřetelně chlupaté až výrazně měkce chlupaté, na rubu zřetelně šedozelené až šedé a měkce chlupaté; koncový lístek široký, často až okrouhlý; zoubkování listového okraje stejnoměrně pilovité (zářezy 2 mm

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

hluboké) až hrubě zařezávané 98

98a Prýt ± zaoblený, s jemnými stopkatými žlázkami (v počtu 1 – 10 na 1 cm délky strany prýtu) a šídlovitými, téměř rovnými ostny 2,0 – 2,5(– 3,0) mm dl.; listy na líci na dotek měkce chlupaté; koncový lístek na okraji se zářezy 5 – 6 mm hlubokými; dol. lístky prýtových listů s řapíčkem 0 – 2(– 4) mm dl.; ostny řapíku rovné; dol. lístky 5četných listů a postranní lístky 3četných listů v květenství s řapíčkem 1 – 4 mm dl.; květní stopky se stopkatými žlázkami 0,2(– 0,5 mm) dl. a s 8 – 20 rovnými odstálými tenkými ostny. – Prýty tenké; palisty úzké, čárkovitě kopinaté; lata volná, chudokvětá; korunní lístky bílé, sušením žlutavé . . . . . **84. *R. mollis***

b Prýt hranatý, na stranách často žlábkovaný, ± bez stopkatých žlázek, se širšími zakřivenými ostny 2,0 – 3,5 mm dl.; listy na líci na dotek sotva chlupaté až měkce chlupaté; koncový lístek na okraji se zářezy asi 2 mm hlubokými; dol. lístky prýtových listů s řapíčkem 0 – 1 mm dl.; ostny řapíku silně až hákovitě zakřivené; postranní lístky 3četných listů v květenství nemají zřetelný řapíček; květní stopky bez stopkatých žlázek (zřídka s nečetnými stopkatými žlázkami, jen 0,1 mm dl.) a s 0 – 10 širšími rovnými nebo zakřivenými ostny. – Koncový lístek poměrně velký, na bázi šir. srdčitý, v hor. polovině s obloukovitým okrajem; řapík zřetelně delší než dol. lístky; ostny květních stopek žlutavé, na bázi červené; kališní lístky na okraji bíle lemované . . . . . **77. *R. dethardingii***

99a (95) Korunní lístky zřetelně světle růžové až temně růžově červené; čnělky na bázi někdy načervenalé; prýt většinou lysý, zřídka s 1 – 10(– 20) chlupy na 1 cm délky strany prýtu 100

b Korunní lístky bílé, vzácně slabě narůžovělé (růžové jen u různoostných rostlin); čnělky na bázi obvykle zelenavé; prýt lysý až bohatě chlupatý 101

100a Prýt s mírně až zřetelně nestejnými ostny, roztroušenými, 0,8 – 1,0 mm dl. stopkatými žlázkami, mnohem delšími žláznatými štětinami a jejich zbytky, často i s osténky a s ostnovými hrboly; listy na rubu zelené, neplstnaté, vzácně s řídkými hvězdovitými chlupy; květní stopky asi 5 – 15 mm dl., jejich ostny štíhlé, přímé, 1,5 – 3,5 mm dl., stopkaté žlázky 0,3 – 0,6 (– 1,0) mm dl.; zoubkování listového okraje jemné, stejnoměrně pilovité, zářezy 1,0 – 1,5(– 2,0) mm hluboké; ostny řapíku přímé; kališní lístky za plodu vzpřímené; čnělky zelenavé. – Prýt lysý nebo chlupatý, s ostny štíhlými, přímými; lístky prýtových listů navzájem se překrývající; koncový lístek ze široké báze srdčitě okrouhlý, s náhle odsazenou krátkou špičkou; postranní lístky téměř přisedlé . . . . . **87. *R. fabrimontanus***

b Prýt s ostny stejnotvarými, bez stopkatých žlázek nebo jen s 0,5 mm dl. stopkatými žlázkami, bez delších žláznatých štětin, osténků a ostnových hrbolů; listy na rubu šedozelené, neplstnaté nebo jen slabě plstnaté; květní stopky 10 – 20 mm dl., jejich ostny tlusté, zakřivené, 1 – 1,5 mm dl., stopkaté žlázky 0,1 mm dl.; zoubkování listového okraje periodické, zářezy 2 – 3 mm hluboké; ostny řapíku silně zakřivené; kališní lístky rozestálé; čnělky mnohdy na bázi slabě načervenalé. – Prýt oble tupě hranatý, lysý; listy na líci lesklé; koncový lístek poněkud vypouklý; ostny vřetena květenství s bází silně (polštářovitě) rozšířenou, zpravidla červenou . . . . . **78. *R. hadracanthos***

101a (99) Listy na líci oděné hvězdovitými chlupy (lupa!) a jemnými jednoduchými chlupy, na dotek zřetelně měkce chlupaté, na rubu tlustě šedoplstnaté a sametově měkké; ostny prýtu zčásti nestejné, štíhlé, 2,0 – 2,5(– 3,0) mm dl. – Prýt tenký, s 0 – 1(– 15) nestejně rozvětvenými svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, řídce stopkatě žláznatý; listy 5četné; koncový lístek hrubě zařezávaně 2 × pilovitý, zářezy 5 – 6 mm hluboké; dol. lístky prýtových listů s řapíčkem 0 – 2(– 4) mm dl.; palisty úzké, čárkovitě kopinaté; postranní lístky 3četných listů v květenství s řapíčky 1 – 4 mm dl.; korunní lístky bílé, sušením nažloutlé . . **84. *R. mollis***

b Listy na líci téměř lysé až hustě oděné jemnými jednoduchými chlupy, na dotek však nikoliv měkce chlupaté, na rubu zelené, neplstnaté až šedoplstnaté; ostny prýtu většinou 3 – 8 mm dl. 102

102a Prýt se stejnotvarými ostny, bez ostnovitých hrbolů a štětin; květní stopky nežláznaté nebo s nečetnými až četnými, 0,1 – 0,5 mm dl. stopkatými žlázkami (za sucha zdéli průměru květní stopky) 103

b Prýt s nestejnotvarými až velmi různotvarými ostny, s jednotlivými osténky, ostnovitými hrbolky a delšími štětinami; květní stopky vždy stopkatě žláznaté, stopkaté žlázky většinou četné, alespoň

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

některé až 0,6 – 2,0 mm dl. 109

103a Listy (na výsluní) na rubu zřetelně zelenavě šedě až šedobíle plstnaté, na dotek měkce chlupaté; kalich zevně na ploše šedoplstnatý 104

b Listy na rubu zelené, bez plsti nebo jen tence šedozeleně plstnaté, na dotek bez zřetelného odění až měkce chlupaté; kalich zevně na ploše zelený až šedozelený 106

104a Zářezy zoubkování listového okraje 5 – 6 mm hluboké; ostny prýtu 2 – 3 mm dl.; ostny vřetena květenství 2,0 – 2,5(– 3,0) mm dl.; palisty úzce čárkovitě kopinaté, asi 1 mm šir.; ostny květních stopek štíhlé, jehlicovité; kališní lístky po odkvětu vzpřímené. – Prýty tenké; dol. lístky 5četných listů a postranní lístky 3četných listů v květenství s 1 – 4 mm dl. řapíčkem; květenství volná, chocholíkovitá lata; korunní lístky bílé, sušením nažloutlé . . . . . **84. *R. mollis***

b Zářezy zoubkování listového okraje 2 – 4 mm hluboké; ostny prýtu (2 –)3 – 5 mm dl.; ostny vřetena květenství 2,5 – 5,0 mm dl.; palisty úzce až šir. kopinaté, 1 – 3 mm šir.; ostny květních stopek silné, v dol. polovině široké a smáčklé; kališní lístky rozestálé až slabě nazpět sehnuté, vzácněji vzpřímené 105

105a Listy na líci (především k okraji) s 200 – 500 velmi jemnými chloupky na 1 cm^2 (v případě olysání viz hor. listy v květenství); koncový lístek za živa mírně vypouklý; zoubkování listového okraje výrazně periodické, zářezy 2 – 4 mm hluboké; prýt bez stopkatých žlázek; vřeteno květenství s 5 – 10 ± přímými ostny na 5 cm délky vřetena; květní stopky v průměru 5 – 15 mm dl., s 0(– 2) velmi krátkými, 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami; listy 5četné; palisty úzce kopinaté, 1,0 – 1,5 mm šir. – Listy na líci matně šedozelené, svraskalé; koncový lístek od poloviny k vrcholu rovnými stranami trojúhelníkovitě zúžený; ostny vřetena květenství 2,5 – 5,0 mm dl., na bázi často načervenalé; korunní lístky 12 – 14 mm dl. . . . . **86. *R. fasciculatus***

b Listy na líci s 1 – 30(– 150) chloupky na 1 cm^2; koncový lístek za živa plochý; zoubkování listového okraje nevýrazně periodické, zářezy 2 – 3 mm hluboké; prýt krátce stopkatě žláznatý; vřeteno květenství s 10 – 20 převážně zakřivenými ostny na 5 cm délky vřetena; květní stopky v průměru 15 – 30(– 40) mm dl., často s četnými stopkatými žlázkami; listy 3 – 5četné; palisty úzce až šir. kopinaté, 1,0 – 3,0(– 3,5) mm šir. – Koncový lístek obvejčitý . . . . . **85. *R. fasciculatiformis***

106a (103) Listy na rubu zelené, neplstnaté, bez hvězdovitých chlupů, na dotek nijak zřetelně chlupaté; hor. listy v květenství na rubu zpravidla bez plsti; kališní lístky krátké nebo přívěskem prodloužené, zevně na ploše zelené nebo poněkud šedozelené. – Koncový lístek šir. vejčitý až okrouhlý, na vrcholu krátce špičatý 107

b Listy na rubu zelené, bez plsti nebo náletem hvězdovitých chlupů až poněkud šedoplstnaté, na dotek zřetelně až měkce chlupaté; hor. listy v květenství na rubu mezi delšími chlupy většinou hvězdovitými chlupy až šedozeleně plstnaté; kališní lístky krátké, zřídka s nasazenou šídlovitou špičkou, zevně na ploše zelenavě šedé nebo šedozeleně plstnaté 108

107a Koncový lístek šir. vejčitý až okrouhlý, mnohdy širší než dlouhý; ostny prýtu rovné nebo jen málo zakřivené; ostny vřetena květenství zřetelně zakřivené; řapík se 7 – 15 ostny. – Listy na líci žlutavě zelené až zelené; lístky svými okraji zřetelně se překrývající . . . . . **79. *R. franconicus***

b Koncový lístek trojboce šir. vejčitý, ne širší než dlouhý; ostny prýtu zřetelně zakřivené; ostny vřetena květenství nazpět skloněné, jen zčásti poněkud zakřivené; řapík s 8 – 23 ostny . . . . . **76. *R. josefianus***

108a (106) Koncový lístek okrouhlý, často širší než dlouhý, nad polovinou s obloukovitým okrajem, na vrcholu jen s krátkou, 3 – 7(– 12) mm dl. špičkou; listy na líci žlutavě zelené až zelené, lysé; prýt s 10 – 25 ostny na 5 cm délky prýtu; zářezy listového okraje asi 2 mm hluboké . . . . . **79. *R. franconicus***

b Koncový lístek vejčitý až eliptický, alespoň 1,5 × delší než široký, nad polovinou s okraji rovnými, k vrcholu znenáhla zúžený do (10 –)15 – 20 mm dl. špičky; listy na líci tmavozelené, s 1 – 20(– 50) chloupky na 1 cm^2; prýt s 5 – 15 ostny na 5 cm délky prýtu; zářezy listového okraje (2 –)3 – 5 mm hluboké. – Listy prýtu na okraji hrubě zvlněné; koncový lístek 3četných lístků v květenství často kosníkovitý . . . . . **81. *R. gothicus***

109a (102) Listy 5četné; koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 25 – 40 % délky čepele lístku); zoubkování listového okraje velmi pravidelné. – Prýt většinou s převládajícími stejno-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tvarými ostny zřetelně odlišitelnými od roztroušených menších osténků a štětin; také stopkaté žlázky zastoupeny převážně v jedné velikosti, 0,3 – 1,0 mm dl.; listy na rubu zelené, bez plsti, odění na dotek sotva zřetelné nebo měkké, ne však pod šikmým úhlem lesklé; koncový lístek podlouhle eliptický až okrouhlý, na bázi srdčitě vykrojený, na vrcholu s 6 – 18 mm dl. špičkou; zoubkování listového okraje mělké, zářezy 1,0 – 1,5(– 2,0) mm hluboké; postranní lístky téměř přisedlé; semeníky ± lysé . . . . . **87. *R. fabrimontanus***

b Všechny listy nebo jejich převážná část 3četné; koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 16 – 28 % délky čepele lístku); zoubkování listového okraje nepravidelné či nestejnoměrné 110

110a Ostny prýtu 2,5 – 4,0 mm dl.; listy na rubu zelené, bez plsti; koncový lístek elipticky vejčitý až obvejčitý nebo okrouhlý, na vrcholu s málo odsazenou, 5 – 15 mm dl. špičkou; ostny vřetena květenství 2,5 – 5,0 mm dl.; semeník lysý. – Prýt ± lysý; listy na líci tmavozelené, mírně svraskalé; odění listů na rubu na dotek sotva zřetelné; koncový lístek krátce řapíčkatý, často laločnatě rozšířený; zoubkování listového okraje se zářezy 2,0 – 3,0(– 3,5) mm hlubokými; kališní lístky souplodí objímající . . . . . **89. *R. dollnensis***

b Větší ostny prýtu 5 – 8 mm dl.; listy (na výsluní) na rubu šedozelené až šedoplstnaté; koncový lístek eliptický až šir. obvejčitý, na vrcholu se špičkou jen 4 – 8(– 10) mm dl.; ostny vřetena květenství 4 – 6(– 8) mm dl.; semeník na vrcholu dl. chlupatý. – Ostny na bázi polštářkovitě ztlustlé; listy na rubu poněkud plstnaté, šedavé; koncový lístek svraskalý, vypouklý; květy velké, 3 – 4 cm v průměru; semeníky na vrcholu chlupaté . . . . . **88. *R. tuberculatus***

Subgen. 1. *Anoplobatus* (FOCKE) FOCKE

Syn.: *Rubacer* RYDB. – *Rubus* L. sect. *Anoplobatus* FOCKE.

Keře vzpřímené s prýty zpravidla dvouletými, bez ostnů; listy velké, jednoduché, dlanitě laločnaté; palisty přirostlé k bázi řapíku; květy velké; čnělky kyjovité; peckovičky tmavě červené nebo žlutavé, vytvářející souplodí, odpadávající vcelku od plochého plodního lůžka.

1. *Rubus odoratus* L. – ostružiník vonný, ostružinec vonný Tab. 5/3

Rubus odoratus LINNAEUS Sp. Pl. 494, 1753. – Syn.: *Rubacer odoratum* (L.) RYDB. Bull. Torrey Bot. Club 30: 274, 1903.

Keř s podzemními výběžky, bez ostnů, s dvouletými až víceletými, 50 – 100(– 200) cm vys., přímými, rozvětvenými prýty. Prýty zpočátku chlupaté a hustě krátce žláznaté červenými stopkatými žlázkami, později s podélně se odlupující kůrou. Listy opadavé, jednoduché, řapíkaté, (3 –) 5laločné, na bázi srdčité, po obou stranách zelené a roztroušeně chlupaté (hlavně na žilkách na rubu listů), 8 – 25(– 30) cm dl. i šir.; laloky trojúhelníkovité, špičaté, na okraji jemně nestejně pilovité, prostřední lalok zřetelně větší než laloky postranní; řapík hustě stopkatě žláznatý; palisty drobné, kopinaté, zašpičatělé. Květenství koncové chocholíkovité hrozny nebo až laty, s červenofialově zbarvenými stopkatými žlázkami. Květy oboupohlavné, 3 – 5 cm šir., vonné. Kališní lístky stopkatě žláznaté, v dlouhý koncový štíhlý přívěsek protažené. Korunní lístky šir. obvejčité, nachově červené. Souplodí ploše polokulovité, 1 cm tlusté; peckovičky oranžově žluté až červené, mdlé chuti. V – VI (– VII). Ff.

$2n = 14$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Druh pěstovaný pro ozdobu v zahradách a parcích, někdy zplaňující a zdomácňující ve světlejších vlhčích lesích, na lesních světlinách, při lesních okrajích a na pasekách; na půdách hlinitých, čerstvě vlhkých až vlhkých, humózních, na nevápnitých podkladech. Jako zdomácnělý se vyskytuje ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae*, řádu *Fagetalia sylvaticae* a třídy *Epilobietea angustifolii*.

Rozšíření v ČR: Zplanělý a zdomácnělý výskyt jen řídce roztroušený, hlavně v mezofytiku; v planárním stupni vzácně, více ve stupni suprakolinním, ve výškovém rozmezí od 200 do 500 m n.m.; většina výskytů se nachází blízko zámeckých parků.

T: 15. Vých. Pol. (Semtín – Bohdaneč), 21. Haná (Prostějov). – **M:** 30. Jesen.-rak. ploš. (Lužná), 31. Plz. pah. (Domažlice), 35. Podbrd. (Šťáhlavy), 37. Šum.-novohr. podh. (České Budějovice, Dobrá Voda; Nové Hrady, Terčino údolí), 41. Stř. Povlt. (Orlík; Senohraby), 42. Votic. pah. (Struhařov u Benešova), 53. Podješ. (Nový Bor – Chotovice), 61. Dol. Poorl. (Častolovice), 64. Říčan. ploš. (Průhonice; Úvaly), 67. Českomor. vrch. (Žďár, Sazomín; Nové Město na Moravě, Slavkovice; Velké Meziříčí, Moravec), 68. Mor. podh. Vysoč. (Brno-Bystrc), 72. Zábř.-unič. úv. (Litovel), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Jeseník), 76. Mor. brána (Fulnek). – **O:** 93. Krk. (Paseky nad Jizerou).

Celkové rozšíření: Domácí ve v. části Severní Ameriky, v jv. Kanadě a v. USA, na sever po Nové Skotsko,

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Ontario a Michigan, na jih po státy Georgia a Tennessee. Pěstuje se v jiných světadílech, hlavně v Evropě, kde zdomácňuje, zvláště v z. Evropě, na sever zasahuje až po Finsko.

2. *Rubus parviflorus* NUTT. — ostružiník nutkajský Tab. 5/1

Rubus parviflorus NUTTALL Gen. North Amer. Pl. 1: 308, 1818. — Syn.: *Rubus nutkanus* MOCINO ex SER. in DC. Prodr. Syst. Natur. 2: 566, 1825. — *Rubacer parviflorus* (NUTT.) RYDB. Bull. Torrey Bot. Club 30: 274, 1903.

Keř (50—)100—150(—200) cm vys. Prýty zpočátku chlupaté a stopkatě žláznaté, pak olysávající a později až lysé a hladké. Listy jednoduché, řapíkaté, dlanitě 5laločné, 8—20 cm dl. a šir., s trojúhelníkovitými laloky, prostřední lalok není podstatně větší než laloky postranní, na okraji hrubě a nestejně pilovité. Květenství chudý vrcholový chocholíkovitý hrozen, s bledými stopkatými žlázkami. Květy 3—4 cm v průměru. Kališní lístky jen slabě žláznaté nebo bez žlázek, s delším štíhlým koncovým přívěskem. Korunní lístky 1,5—2,0 cm dl., elipticky obvejčité, bílé. Souplodí ploše polokulovité, 1,5—2,0 cm tlusté, chlupaté, červené, vcelku opadávající, jedlé. V—VI. Ff.

$2n = 14$ (extra fines)

Druh pěstovaný někdy pro ozdobu v parcích a ojediněle zplaňující i zdomácňující v zastíněných polohách na čerstvě vlhkých až vlhkých půdách. Zdomácnělý výskyt znám jen z oblasti Průhonického parku (M: 64. Říčan. ploš.). Původem ze z. oblastí Severní Ameriky, kde se vyskytuje od jv. Aljašky do s. Mexika, na východ po Albertu a Nové Mexiko; disjunktivně až do oblasti Velkých jezer. Pěstuje se, zplaňuje a ojediněle zdomácňuje v Evropě (např. Německo).

Subgen. 2. *Chamaerubus* O. KUNTZE

Syn.: *Chamaemorus* HILL. — *Rubus* L. subgen. *Chamaemorus* (HILL) FOCKE.

Drobné byliny s podzemními výběžky a vzpřímenými jednoletými lodyhami, bez ostnů; listy jednoduché, dlanitě laločnaté; palisty k lodyze přirostlé, k řapíku jen málo přilehlé; květy dvoudomé, jednotlivé, koncové; nitky tyčinek zploštělé; souplodí žlutavě oranžové; plodní lůžko konické.

3. *Rubus chamaemorus* L. — ostružiník moruška, moruška krkonošská Tab. 5/2

Rubus chamaemorus LINNAEUS Sp. Pl. 494, 1753. — Syn.: *Chamaemorus norvegica* E. L. GREENE Leafl. Bot. Obs. 1: 245, 1906. — *Ch. anglica* E. L. GREENE l.c. incl.

Exsikáty: Fl. Exs. Austro-Hung., no 448. — Extra fines: Eston. Pl., no 65.

Vytrvalá bylina, bez ostnů, s dlouhým plazivým rozvětveným oddenkem. Lodyhy přímé, nevětvené, 5—25 cm vys., většinou květonosné, zelenavé nebo červenavě hnědavé, dosti hustě krátce pýřité jednoduchými a svazečkovitými chlupy a s různě četnými, velmi krátce stopkatými žlázkami, v dol. části s jednotlivými oddálenými palisty; palisty šupinovité, vejčité, k lodyze přitisklé, na vrcholu zpravidla vykrojené. Listy 1—3(—4), dl. řapíkaté, jednoduché, široce až okrouhle ledvinité, na bázi hluboce srdčité, na vrcholu zaokrouhlené, 2—5 cm dl., 3—7 cm šir., mělce (3—)5—7laločné, svraskalé a zvlněné, po obou stranách zelené, na líci skoro lysé, na rubu nepříliš hustě jednoduchými chlupy krátce chlupaté, na okraji vroubkovaně pilovité, na podzim červeně zbarvené. Řapíky 1—5 cm dl., na líci žlábkované. Palisty k bázi listového řapíku přisedlé, u nejdolejších listů volné, vejčité, špičaté, u horních většinou redukované, krátce stopkatě žláznaté. Květy jednopohlavné, dvoudomé, jednotlivé, koncové, 2—3 cm v průměru, (4—)5(—7)četné. Kališní lístky podlouhle vejčité, krátce špičaté, jako stopka květu jemně hustě chlupaté jednoduchými i svazečkovitými chlupy a většinou velmi krátce žláznaté, u samčích květů po odkvětu červeně zbarvené a rozprostřené, u samičích květů vzpřímené a plod objímající. Korunní lístky zpravidla v počtu 5, někdy více, 8—12 mm dl., 6—9 mm šir., obvejčité, navzájem se dotýkající, mnohem delší než kalich, chlupaté, bílé. Tyčinky u samčích květů zakrnělé, pestíky převyšující, u samičích květů bez prašníků. Souplodí kulovité, vyduté, z (2—)4—20 peckoviček, spojených dohromady a za zralosti se od plodního lůžka jako celek uvolňující; peckovičky velké, průsvitné, zpočátku světle červené, pak žlutavě nebo červenavě oranžové až hnědavé, šťavnaté, příjemně nakyslé a aromatické. VI(—VII). Gf.

$2n = 56$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Horská rašeliniště a zrašelinělé porosty kosodřeviny; na vlhkých rašelinných kyselých až silně kyselých půdách s živým rašeliníkovým pokryvem, na silikátových horninách. Vyskytuje se ve společenstvech řádů *Sphagnetalia medii* a *Scheuchzerietalia palustris*.

Rozšíření v ČR: Relikt glaciální květeny zastoupený jen v Krkonoších (výskyt v Jizerských horách pro území ČR nepotvrzen), kde se vysky-

Tab. 5: 1 *Rubus parviflorus*, 1a — okraj listu. — 2 *R. chamaemorus*, 2a — okraj listu, 2b — souplodí. — 3 *R. odoratus*, 3a — list, 3b — okraj listu, 3c — souplodí.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

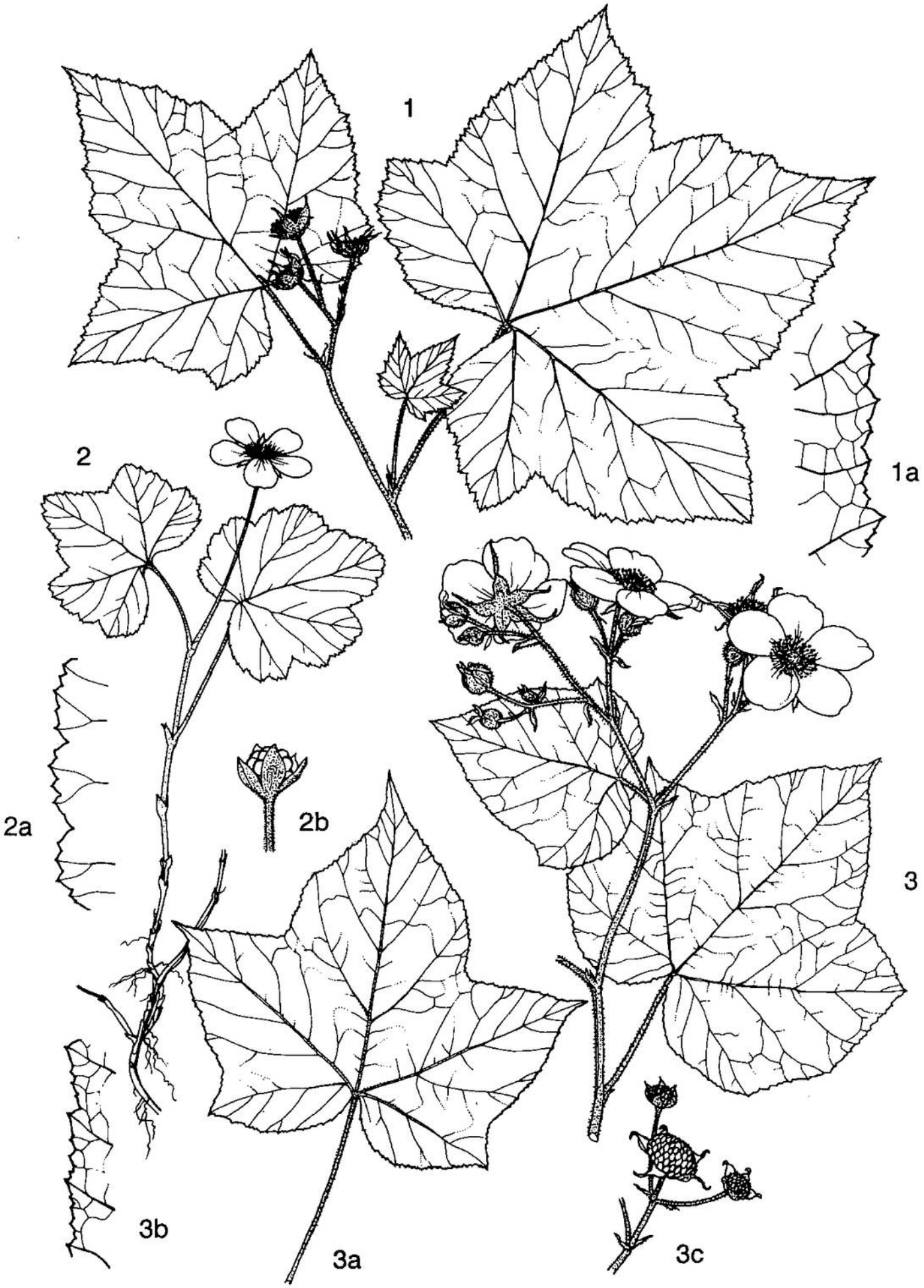

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tuje pouze v nejvýše položených rašeliništních komplexech. Výskyt v Krkonoších je izolovaný, exklávního charakteru, s velkými hiáty vůči nejbližším výskytům v územích, kde výskyt morušky pod vlivem antropické činnosti podstatně ustoupil. Výskyt druhu je omezen na subalpínský stupeň (min.: Pančická louka, 1 300 m; max.: Čertova louka, 1 430 m). § △— Mapy: SLAVÍK in Květena ČR 4: 37, 1995.

O: 93. Krk. (Labská louka; Bílá louka; Pančická louka; Čertova louka). — Nejistý údaj: 92. Jiz. hory (Jizerská louka).

Celkové rozšíření: Druh rozšířen v celém subarktickém cirkumpolárním území; v s. Evropě (Island, Skandinávie, Finsko), na jih po Britské souostroví, do s. části stř. Evropy — Pobaltí, s exklávou do hor stř. Evropy, ve v. Evropě (zde po 55° s.š.), v celé Sibiři, v s. polovině Japonska a s. územích celé Severní Ameriky. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 211; HULTÉN NE 1986: 525; Arealy Lekarstv. Rodstv. Rast. SSSR, p. 170—171, 1990 (bývalý SSSR).

Subgen. 3. *Idaeobatus* FOCKE

Syn.: *Batidaea* E. L. GREENE. — *Rubus* L. sect. *Idaeus* S. F. GRAY. — *Rubus* L. sect. *Batidaea* DUMORT., nom. illeg. — *Rubus* L. sect. *Idaeobatus* FOCKE, nom. illeg.

Keře s většinou dvouletými, zpravidla vzpřímenými prýty; prýty ostnité nebo téměř bezostné; listy lichozpeřené, 5—11četné nebo 3četné; palisty přisedlé k řapíku; květy v květenstvích; nitky tyčinek šídlovité; plodní lůžko konické; souplodí červené, žluté nebo černé, od plodního lůžka se snadno a vcelku oddělující.

Sect. 1. *Rosifolii* FOCKE

Prýty vystoupavé, šplhavé nebo plazivé, ostnité; listy lichozpeřené nebo 3četné; palisty úzké, k řapíku přirostlé; květy koncové i úžlabní; tyčinky četné, z květu přímo odstálé; semeníky malé, velmi četné; souplodí za zralosti duté; plodní lůžko změklé.

4. *Rubus illecebrosus* FOCKE — ostružiník jahodnatý, maliník jahodnatý Tab. 6/1

Rubus illecebrosus FOCKE Abh. Naturwiss. Ver. Bremen 16: 278, 1899. — Syn.: *Rubus rosifolius* hort. non SM. 1791.

Rostlina jen při bázi dřevnatějící, s plazivými kořeny; jednoroční prýty přímé, 50—100 cm vys., hranaté, roztroušeně ostnité; ostny kuželovité. Listy lichozpeřené, 5—7četné, 15—20 cm dl., oboustranně zelené, na líci téměř lysé, na rubu na žilkách chlupaté; lístky 4—8 cm dl.; zoubkování listového okraje výrazně hluboce zařezávané, 2× ostře pilovité. Květy jednotlivé, úžlabní, (3—)4—5 cm šir. Kališní lístky obdélníkovitě vejčité, na vrcholu často uťaté, s dlouhým tenkým esovitě zprohýbaným koncovým přívěskem. Korunní lístky bílé; květní lůžko vysoké, kuželovitě vyvýšené; pestíky četné (více než 100); semeníky lysé. Souplodí asi 3 cm dl., 2 cm šir., nachově červené, jahodám podobné, chuti mdle sladké. VII—VIII(—IX). Hkf.

$2n = 14$ (extra fines)

Pěstuje se občas v parcích, ojediněle zplaňuje jako zbytek dřívější kultury (**O**: 91. Žďár. vrchy: Nové Město na Moravě).; zdomácnělý výskyt znám není. Původem z Japonska; pěstuje se v Evropě a Severní Americe pro ozdobu a ojediněle tam zplaňuje.

Sect. 2. *Idaeus* S. F. GRAY

Syn.: Sect. *Ideanthi* FOCKE.

Prýty vzpřímené, dvouleté, ostnité nebo osténkaté, často štětinkaté a žláznaté; listy 3četné nebo lichozpeřené, s 2—3(—4) jařmy lístků; květy drobné.

Ser. 1. *Idaei* HOLUB

Syn.: *Rubus* L. ser. *Eu-Idaei* FOCKE.

Prýty vzpřímené, dosti hustě osténkaté a žláznaté; listy 3četné nebo lichozpeřené, ne dlanité; koncové květenství dosti husté, doprovázené oddělenými postranními květenstvími; plodní lůžko vysoce vyniklé.

5. *Rubus idaeus* L. — ostružiník malinový, maliník obecný Tab. 6/2

Rubus idaeus LINNAEUS Sp. Pl. 492, 1753. — Syn.: *Batidaea vulgaris* NIEUWLAND Amer. Midl. Natur. 4: 70, 1915.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Siles. Exs., no 537. — Gerb. Fl. SSSR, no 4413.

Keř s dvouletými prýty, vyrůstajícími jako kořenové výmladky z adventivních pupenů na plazivých kořenových výhonech. Prýty v prvním roce zpravidla nevětvené, přímé, vzácně poněkud obloukovité, 60—200 cm vys., zelené nebo červenohnědě naběhlé, bez ojínění nebo slabě sivě ojíněné, oblé, lysé, řídce chlupaté nebo tence přitiskle plstnaté, bez žlázek; ostny roztroušené až shloučené nebo zcela chybějící, rozmístěné po celém obvodu prýtu, stejnotvaré, rovné nebo slabě zahnuté, 1—2 mm dl., štíhlé, kuželovité, jehlicovité nebo štětinovité, zpravidla celé tmavě fialové

Tab. 6: 1 *Rubus illecebrosus*, 1a — list, 1b — okraj koncového lístku, 1c — vřeteno květenství, 1d — květní stopka, 1e — květ po odkvětu. — 2 *R. idaeus*, 2a — list, 2b — okraj koncového lístku, 2c, d — souplodí. — 3 *R. cockburnianus*, 3a — list, 3b — okraj koncového lístku, 3c — vřeteno květenství, 3d — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

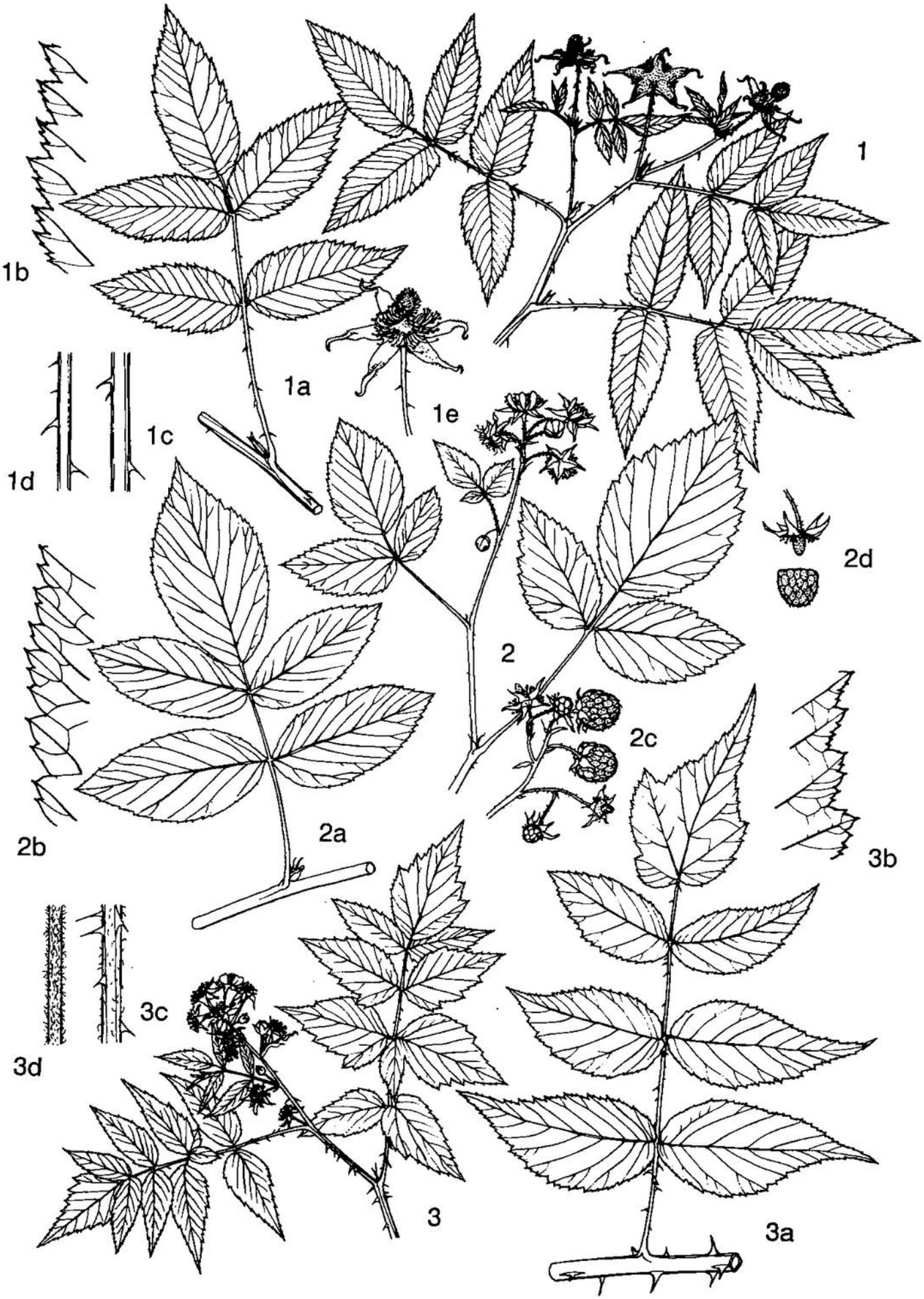

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

nebo se žlutavým vrcholem; někdy prýty již v prvním roce zakončené květenstvím. Dvouleté prýty s částečně se odlupující kůrou. Listy opadavé, lichozpeřené, zpravidla 5–(7)četné, na líci většinou lysé nebo olysalé, často svraskalé, na rubu hustými hvězdovitými chlupy přitiskle šedobíle plstnaté, na okraji jednoduše nebo 2× pilovité. Koncový lístek podlouhle vejčitý, obvejčitý nebo kopinatě eliptický, dosti dl. řapíčkatý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, mnohdy 3laločný, na vrcholu zašpičatělý, jako ostatní lístky ostře pilovitý; zoubkování listového okraje nepravidelné, periodické až skoro pravidelné; postranní lístky přisedlé nebo téměř přisedlé, s řapíčky 0–2(–4) mm dl., vejčité až kopinaté. Řapík 2–7 cm dl., oblý, většinou téměř bez ostnů, na líci mělce žlábkovaný. Palisty niťovité. Květenství krátké (nanejvýš 20 cm dl.), hroznovité nebo poněkud latnaté, chudokvěté, s listy 3četnými, nejhořejší list jednoduchý a 3laločný nebo 3četný. Květní stopky tenké, krátce chlupaté, s nečetnými štíhlými zahnutými asi 1 mm dl. ostny, převislé. Květy obojaké, 5četné, nicí, drobné, asi jen 10 mm v průměru. Kališní lístky podlouhle vejčité, dl. zašpičatělé, po odkvětu nazpět sehnuté nebo rozestálé, vně tence, uvnitř hustě plstnatě chlupaté. Korunní lístky asi 6 mm dl., 3 mm šir., vzpřímené, vzájemně se nedotýkající, kopisťovité, úzce obvejčité nebo eliptické, lysé, bílé, kratší než kalich. Tyčinky kratší nebo zdéli gynecea, vzpřímené; nitky bílé, prašníky lysé. Semeníky šedoplstnaté; čnělky bledě zelenavé. Souplodí nicí, kulovité, vejčité nebo až trochu kuželovité, vyduté, s četnými peckovičkami, snadno z plodního lůžka vcelku opadávající; peckovičky červené, vzácně žlutavé, hvězdovitými chlupy pýřité. V–VI. Ff.

$2n = 14$ (ČR: 41. Stř. Povlt.); 14, [21, 28, 35, 42] (extra fines)

Variabilita: Velmi proměnlivý druh, zvláště v ostnitém odění prýtu. Extrémně osténkaté rostliny sbírané u Městce Králové se přibližují k f. *maritima* ARRH.; není vyloučeno, že mohou pocházet z vyštěpených potomků kulturních typů s příměsí severoamerického druhu *R. strigosus* MICHX. Rostliny se světle žlutými plody se vyskytují ojediněle v přírodě a pěstují se (spíše jako zajímavost) v zahradách. Jsou označovány jako var. *leucocarpos* HAYNE nebo var. *chrysocarpa* ČELAK.; jejich hodnocení na úrovni formy se zdá být oprávněnější – f. *chrysocarpa* (ČELAK.) HOLUB.

Ekologie a cenologie: Lesy, zejména prosvětlené, lesní světliny, lesní okraje a lemy, hlavně zarůstající paseky, porosty vysokých bylin, kamenité haldy apod.; na půdách živinami bohatých, písčitých i hlinitých, mírně vlhkých až vlhkých, mírně kyselých až slabě alkalických, humózních, s dobrou nitrifikační schopností, na různých geologických podkladech. Diagnostický druh společenstev svazu *Sambuco-Salicion capreae* a dalších pasekových společenstev třídy *Epilobietea angustifolii* i vysokobylinných nivních společenstev z okruhu svazu *Adenostylion alliariae*; dále často ve společenstvech řádů *Fagetalia sylvaticae* a *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Zpravidla hojně ve všech fyt. o., zvláště v mezofytiku a nižších polohách oreofytika, od planárního až do subalpínského stupně (max.: Krkonoše, Studniční hora, 1 450 m).

T: (v některých fyt. o. řidčeji); **M** a **O:** (všude hojně až velmi hojně).

Celkové rozšíření: Téměř v celé Evropě vyjma okrajových území na severu a jihu, v temperátní Asii na východ až po Altaj; v ostatních územích mírného cirkumpolárního pásu nahrazen blízce příbuznými druhy. Pěstován, zplaňuje a zdomácňuje nebo je zavlékán do dalších území (Grónsko, v. část Severní Ameriky – zde až po Jižní Dakotu, Nový Zéland). – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 211 (s.l.); BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 344, 1984; HULTÉN NE 1986: 527.

Význam: Maliník je hospodářsky nejvýznamnější druh rodu u nás. Pěstuje se v kulturách ve více kultivarech, převážně pro plody, využívané jako čerstvé ovoce nebo zpracovávané na malinovou šťávu, marmeládu, džem, kompoty, nápoje (limonády) a likéry. Malinové šťávy se využívá ve farmaceutickém průmyslu. Mladé sušené listy maliníku (Herba nebo Folium Rubi idaei) se užívají čisté nebo ve směsi s listy jiných rostlin (hlavně ostružiníku a jahodníku) jako čajovina.

Ser. 2. *Occidentales* FOCKE

Prýty ± vzpřímené nebo obloukovité, ojíněné, bez štětin a stopkatých žlázek; ostny smáčklé, ne šídlovité; listy 3četné nebo dlanitě (či znoženě) 5četné, nikdy lichozpeřené; květenství koncové, krátké, hroznovité nebo chocholíkovité.

6. *Rubus occidentalis* L. – ostružiník ojíněný, maliník ojíněný Tab. 7/1

Rubus occidentalis LINNAEUS Sp. Pl. 493, 1753.

Keř s prýty vyrůstajícími z adventivních pupenů na plazivých kořenech. Prýty vzpřímené nebo vysokoobloukovité, někdy na vrcholu kořenující, lysé nebo olysalé, voskovým povlakem bíle

Tab. 7: 1 *Rubus occidentalis*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku. – 2. *R. xanthocarpus*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – plodní lůžko. – 3 *R. saxatilis*, 3a – list, 3b – okraj koncového lístku. – 4 *R. phoenicolasius*, 4a – list, 4b – okraj koncového lístku.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

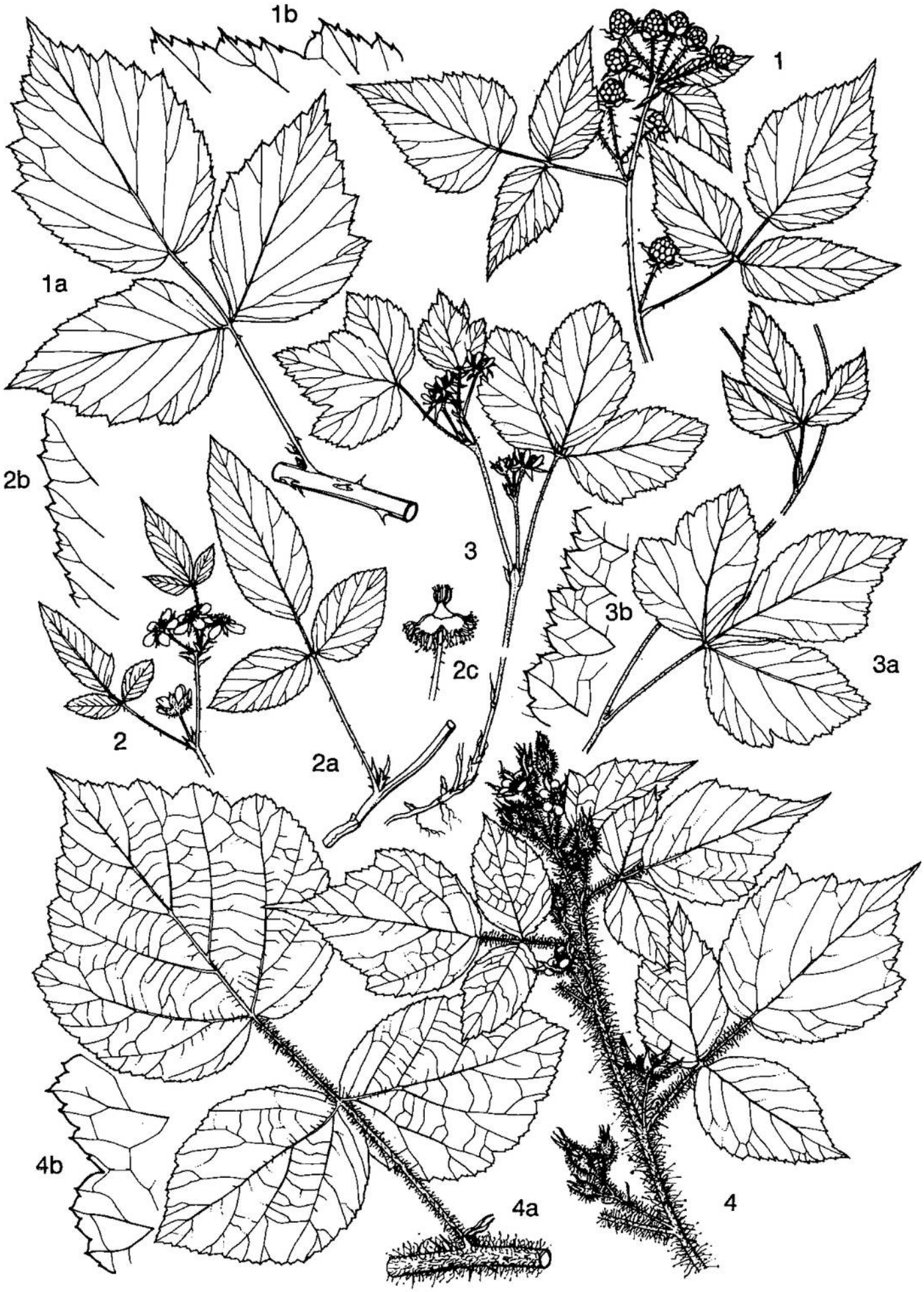

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

ojíněné, později často červenohnědě naběhlé, zřídka nahoře žláznatě štětinaté; ostny řídké, krátké, přímé nebo mírně zahnuté, na bázi rozšířené, se strany smáčklé, jako prýty stejně zbarvené. Listy 3(–5)četné, nejvyšší i jednoduché, na líci tmavě zelené, na rubu šedobíle plstnaté; lístky vejčité, zašpičatělé, na okraji hrubě zařezávaně pilovité. Koncový lístek šir. vejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, na okraji ostře, hluboce a nepravidelně pilovitý. Palisty niťovité, opadavé. Květenství vrcholový chocholíkovitý krátký hrozen, s 3–9 květy; někdy přídatné květenství v paždí horního listu. Květní stopky krátké, za plodu vystoupavé nebo přímé, tuhé, význačně ostnité. Květy 1,5–2,0 cm v průměru. Korunní lístky kratší než kališní lístky, úzce obvejčité, bílé, zpočátku vzpřímené, brzo opadavé. Souplodí ploše polokulovité, asi 1 cm tlusté, vcelku od plodního lůžka opadávající, tmavě nachové až černé, ojíněné, chutné. V–VI. Ff.

$2n = 14$ (extra fines)

Rozšíření v ČR: Někdy pěstován v zahradách pro plody.

Celkové rozšíření: Původem ze Severní Ameriky – jv. Kanada a v. část USA (od Nového Brunšviku a Ontaria po státy Georgie, Arkansas a Oklahoma).

Poznámka: Okruh tohoto druhu zahrnuje v Severní Americe 2 hlavní taxony – *R. occidentalis* L. a *R. leucodermis* DOUGLAS ex TORREY et A. GRAY Fl. North Amer. 1: 454, 1840, hodnocené jako variety nebo druhy. Oba jsou zastoupeny v kultuře i v Evropě. Doložený materiál z našeho státního území patří k *R. occidentalis*. Oba druhy lze rozlišit podle následujícího klíče:

1a Ostny květních stopek slabší, zpravidla ± přímé nebo slabě zakřivené, bez velmi široké báze; prýty sivě červenavě hnědavé, s ostny roztroušenými, obvykle silně zakřivenými; koncový lístek náhle zašpičatělý . . . . . ***R. occidentalis***

1b Ostny květních stopek mohutné, většinou hákovité, se širokou bází; prýty sivošedé, s ostny hojnými a zpravidla přímými; koncový lístek užší a k vrcholu poznenáhlu dl. zašpičatělý . . . . . ***R. leucodermis***

Rubus leucodermis má úzký areál na pacifickém pobřeží Severní Ameriky (od jv. Aljašky po Kalifornii, na východ do států Montana, Utah a Nevada).

Ser. 3. *Nivei* FOCKE

Prýty vzpřímené, prutovité, šplhavé nebo obloukovitě plazivé; listy 3četné nebo zpeřené, na rubu vždy nápadně běloplstnaté, na okraji pilovité; květy drobné; korunní lístky zpravidla růžové, k tyčinkám přilehlé.

7. *Rubus cockburnianus* HEMSLEY – ostružiník voskovaný, maliník voskovaný Tab. 6/3

Rubus cockburnianus HEMSLEY J. Linn. Soc. Bot., London. 29: 305, 1892.

Keř mohutný, až 250 cm vys.; prýty až 4 m dl., zprvu přímé, později vysoce obloukovitě převislé, v hor. části větvené, výrazně bíle ojíněné; ostny řídké, většinou poněkud vpřed zahnuté. Listy opadavé, lichozpeřené, 7–9četné, na rubu šedozelené až běloplstnaté, na okraji jemně pilovité až hrubě zubaté. Květy v hustých vrcholových latách, až 12 cm dl. Korunní lístky drobné, 4–5 mm dl., vzpřímené, růžově nachové. Peckovičky černé (jen vzácně se tvořící). VI. Ff.

$2n = ?$

Někdy pěstován v parcích pro ozdobu (nápadně voskově bíle ojíněné prýty). Zplanění ani zdomácnění v jeho sekundárním areálu není známo. Původem ze z. a stř. Číny, pěstuje se pro ozdobu v jiných světadílech.

8. *Rubus phoenicolasius* MAXIM. – ostružiník japonský, maliník japonský Tab. 7/4

Rubus phoenicolasius MAXIMOWICZ Bull. Acad. Imp. Sci. Saint-Pétersbourg 17: 160, 1872.

Keř až 2 m vys. Prýty dvouleté, 2–3 m dl., skoro vzpřímené až vysokoobloukovité, oblé, červenohnědé, hustě chlupaté, s četnými, jemnými, nestejnými, až 7–9 mm dl., rezavě červenými žláznatými ostenci a štětinami; ostny nečetné, štíhlé, rovné až srpovité, často kratší než žláznaté ostence. Listy 3četné, vzácně (při rozdělení koncového lístku) 5četné, svraskalé, na líci světle zelené, řídce chlupaté, na rubu přitiskle běloplstnaté, s červenohnědou vyniklou žilnatinou. Koncový lístek až 10 cm dl. a šir., šir. vejčitý až okrouhlý, na bázi šir. srdčitý, někdy uťatý, k vrcholu zašpičatělý, většinou 2–3laločný, na okraji vroubkovaný, vpředu hrubě 2× zařezávaný; postranní lístky přisedlé. Palisty niťovité. Květenství shloučený hrozen. Květy malé, 1 cm v průměru. Kališní lístky 2× delší než korunní lístky, dl. špičaté, chlupaté a červeně žláznatě štětinaté, nezralý plod zprvu objímající, posléze šir. rozprostřené. Korunní lístky vzpřímené až dovnitř zahnuté, drobné, 4–5(–6) mm dl., s nehtem 1,5 mm dl. a čepelí elipticky okrouhlou, růžově červené. Souplodí zářivě oranžové až červené, lesklé, sklovitě průhledné, chutné. VI(–VII). Ff.

$2n = 14$ (extra fines)

Druh z kultury zplaňující nebo zdomácňující na druhotných stanovištích, např. na okraji cest, na železničních náspech apod. U nás jen zřídka pěstován a velmi vzácně zplaňující. Známé zplanělé

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

výskyty jsou: **T:** 20. Jihomor. pah. (Újezd u Brna). – **M:** 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Václavov – Oskava). Původem z v. Asie (Japonsko, s. Čína, Korejský poloostrov). – Mapy: HORIKAWA Atlas Japan. Fl., p. 126, 1972.

Subgen. 4. *Cylactis* (RAFIN.) FOCKE

Syn.: *Cylactis* RAFIN.

Plazivé byliny, většinou s redukovanými ostny; lodyhy jednoleté; listy 3četné; palisty volné nebo přirostlé blízko báze řapíku; květenství chocholíkovité, chudé, koncové; nitky tyčinek dole zploštělé; pestíky nečetné; peckovičky červené nebo žluté, mnohdy vytvářející dosti volné souplodí, snadno odpadávající od zaschlého, jen málo vyklenutého plodního lůžka.

Ser. 1. *Saxatiles* FOCKE

Syn.: *Rubus* L. sect. *Boreales* E. H. L. KRAUSE.

Rostliny bez ostnů, jen se štětinkami a osténky; vegetativní rozmnožování pomocí jalových bičovitých poléhavých kořenujících jednoletých lodyh; lodyhy s květenstvím vzpřímené; listy 3četné nebo znožené 5četné.

9. *Rubus saxatilis* L. – ostružiník skalní, ostružiníček skalní Tab. 7/3

Rubus saxatilis LINNAEUS Sp. Pl. 494, 1753. – Syn.: *Rubus fragaria* F. W. SCHMIDT Neuere Abh. Königl. Böhm. Ges. Wiss. 1: 38, 1791. – *Cylactis saxatilis* (L.) Á. LÖVE Taxon 36: 660, 1987.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1240. – Extra fines: Eston. Pl., no 66. – Fl. Rom. Exs., no 2949. – Pl. Siles. Exs., no 581. – SENNEN Pl. Esp., no 8605.

Bylina vytrvalá, nízká, s krátkým neplazivým oddenkem, z něhož vyrůstají jednoleté kvetoucí a vegetativní výhonky. Vegetativní výhonky prodloužené, 80–200(–300) cm dl., málo přes 2 mm šir., zelené nebo červeně naběhlé, poléhavé nebo plazivé, oblé, na podzim rozvětvené a na vrcholu kořenující, v zimě odumírající, jemně chlupaté, někdy řídce žláznatě štětinaté, s roztroušenými až téměř chybějícími, vzácně četnějšími, šídlovitými, 0,5–1,5 mm dl. měkkými ostny, na bázi se šupinovitými přízemními listy. Listy opadavé, 3četné, při bázi výhonku též 4–5četné, lístky často stejně velké, tvarem i zoubkováním si podobné, tenké (za sucha papírovité), na líci poněkud leskle zelené, málo chlupaté, na rubu světleji zelené, většinou řídce pýřité, na okraji s jednoduchými chlupy, zpravidla hrubě pilovité s delšími hlavními zuby. Koncový lístek asi 6 cm dl., 4,5 cm šir., zúženě kosníkovitý až vejčitý nebo obvejčitý, s úzkou klínovitou bází, na vrcholu špičatý, na okraji hluboce a nepravidelně pilovitý se širokými, ostrými zuby, často zastřihovaný, plochý; řapíček zdéli 20–25 % délky čepele lístku. Postranní lístky s řapíčkem 0–3(–5) mm dl. Řapík obvykle kratší než postranní lístky, na líci žlábkovaný. Palisty většinou čárkovitě kopinaté, k výhonku nebo bázi řapíku listu přirostlé. Květonosné prýty vzpřímené, 10–35 cm vys., brázdité, tenké, zelené nebo hnědé, při bázi s ojedinělými palisty, chlupatější než nekvetoucí prýty, s ojedinělými štíhlými odstálými, 0,5–1,5 mm dl. ostny nebo tyto ostny chybějí a s 3četnými listy. Palisty šir. eliptické až vejčité. Květenství koncové, 2–8květý chocholíkovitý hrozen, někdy s přídatnými jednotlivými květy nebo květenstvími v paždí hor. listů. Květní stopky vzpřímené, 0,5–2,5 cm dl., s četnými jednoduchými a hvězdovitými chlupy a nemnoha přisedlými, občas také velmi krátce stopkatými žlázkami. Květy oboupohlavné, 5četné, dosti malé, asi 1,5 cm v průměru. Kališní lístky kopinaté až vejčité, odstálé nebo mírně nazpět sehnuté, šedozelené, vně řídce, uvnitř hustě chlupaté. Korunní lístky 5–6 mm dl., 1,5–2,0 mm šir., vzpřímené, kopisťovité až velmi úzce obvejčité nebo úzce eliptické, někdy na vrcholu zašpičatělé, navzájem oddálené, lysé, bílé. Tyčinky vzpřímené, převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Čnělky zelenavé. Souplodí chudé, jen z (1–)2–6 peckoviček sotva navzájem spojených a z málo vyklenutého plodního lůžka lehce jednotlivě opadavých. Peckovičky červenavé, sklovitě lesklé, lysé, šťavnaté, příjemně nakyslé. V–VI(–VII). Gf.

$2n = 28$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Světlé smíšené lesy, stinná vlhká lesní místa, zarostlé skalnaté svahy, lesní rokle a křoviny (hlavně lískové), ve středních a vyšších polohách; na půdách živinami bohatých, kamenitých, písčitých i hlinitých, často hlubokých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, často slabě alkalických, ale i mírně kyselých, humózních, na různých podkladech, často na vápnitých horninách. Zastoupen v celé sérii společenstev, hlavně lesních – *Tilio-Acerion, Cephalanthero-Fagenion, Galio-Abietenion, Piceetalia excelsae, Erico-Pinion*, v karech i mimo les – *Calamagrostion arundinaceae.*

Rozšíření v ČR: Roztroušeně po celém území, s řidším výskytem v termofytiku (tam hlavně v lesnatých územích) a v oblastech s oligotrofními podklady; zasahuje i do oreofytika. Častější výskyt je v termofytiku ve Džbánu a ve v. Polabí, v mezofytiku v Tepelských vrších, Předšumaví, Povltaví, Podkrkonoší, Českomoravském mezihoří a Hanušovicko-rychlebské vrcho-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

vině. Od planárního stupně až do stupně subalpínského, zde v karech (max.: Krkonoše, Úpská jáma, 1 450 m; Hrubý Jeseník, Velká kotlina, 1 350 m). — Mapy: SLAVÍK in Květena ČR 4: 25, 1995.

T: 4. Loun.-lab. střed. (Ústí nad Labem; Libčeves; Lovoš), 6. Džbán (dosti hojně roztr.), 7. Středočes. tab. (Libochovice; Peruc), 8. Čes. kras (Radotín), 11. Stř. Pol. (Sadská), 12. Dol. Pojiz., 13. Rožď. pah., 14. Cidl. pán. (vše roztr.), 15. Vých. Pol. (dosti hojně roztr.), 16. Znoj.-brn. pah. (Tišnov; Podyjí). — **M:** 24. Hor. Poohří (Cheb, Střížov; Karlovy Vary), 26. Čes. les (jen v s. části fyt. o.: Halže; Lučina; Světce), 28. Tep. vrchy (dosti hojně roztr.), 29. Doup. vrchy (Pustý zámek), 31. Plz. pah. (řídce roztr., např. Plzeň; Přeštice; Blovice), 32. Křivokl. (Plzeň, Háj; okolí Zbiroha; Nižbor, Žlubinec), 34. Plán. hřeb. (Blovice), 35. Podbrd. (řídce roztr.), 36. Horaž. pah. (okolí Blatné), 37. Šum.-novohr. podh. (dosti hojně roztr.), 38. Bud. pán. (Protivín), 39. Třeboň. pán. (Tábor — Chýnov; Soběslav), 40. Jihočes. pah. (okolí Písku), 41. Stř. Povlt. (dosti hojně roztr.), 42. Votic. pah. (Vlašim, Tehov; Mladá Vožice), 44. Mileš. střed. (Hradišťany), 45. Verneř. střed. (roztr.), 46. Lab. písk. (Děčín), 47. Šluk. pah. (Šluknov, Království), 48. Luž. kotl. (Jiříkov), 50. Luž. hory (Klíč), 51. Polom. hory a 52. Ral.-bez. tab. (roztr.), 53. Podješ. (okolí České Lípy; Hradčany), 56. Podkrk. (dosti hojně roztr.), 57. Podzvič. (Miletín), 59. Orl. podh. (Náchod, Starkoč), 60. Orl. opuky a 61. Dol. Poorl. (roztr.), 63. Českomor. mezih. (dosti hojně), 66. Hornosáz. pah. (Ledeč nad Sázavou; Přibyslav), 67. Českomor. vrch. (roztr.), 68. Mor. podh. Vysoč. (dosti hojně roztr.), 69. Želez. hory (roztr.), 70. Mor. kras (Sloup; Holštejn; Brno, Hády), 71. Drah. vrch. (Milkov; Konice; Radslavice), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (dosti hojně roztr.), 74. Slez. pah., 75. Jes. podh. a 76. Mor. brána (roztr.), 77. Středomor. Karp. (Bučovice; Ždánický les), 78. B. Karp. les. (Luhačovice; Svatá Sidonie), 82. Javorn. (lit. údaje). — **O:** 86. Slavk. les (okolí Mariánských Lázní), 87. Brdy (Padrť), 88. Šum. (Vimperk; Želnava), 91. Žďár. vrchy (roztr.), 93. Krk. (roztr., např. Rokytnice), 95. Orl. hory (Dollnitz ?), 97. Hr. Jes. (roztr.).

Celkové rozšíření: Eurasie, v Evropě od Islandu (odkud přesahuje do j. Grónska), s. Skandinávie a s. Finska na jih po s. Španělsko, j. Itálii, Řecko a Kavkaz (v j. Evropě v pohořích), Turecko; Sibiří zasahuje až do s. Japonska, na jih po Altaj a disjunktivně až do Himálaje. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 211; BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 343, 1984; HULTÉN NE 1986: 526.

Ser. 2. *Xanthocarpi* FOCKE

Rostliny ostnité; vegetativní rozmnožování pomocí dlouze plazivých oddenků; nadzemní jalové vegetativní prýty s kořenujícími vrcholy scházejí; lístky 3četné nebo zpeřeně 5četné.

10. *Rubus xanthocarpus* BUREAU et FRANCHET — ostružiník žlutoplodý, ostružiníček žlutoplodý Tab. 7/2

Rubus xanthocarpus BUREAU et FRANCHET J. Bot. (ed. MOROT) Paris 5: 46, 1891.

Byliny vytrvalé, s dlouhým plazivým rozvětveným oddenkem. Lodyhy přímé, (20—) 30—100(—115) cm vys., 2—4 mm v průměru, zelené, při bázi obvykle červeně fialově naběhlé, jemně pýřité až řídce chlupaté, slabě hranaté, slabě a málo trnité. Ostny štíhlé, na bázi rozšířené a zploštělé, (1,0—)1,5—2,5(—3,0) mm dl., zpravidla kratší než průměr lodyhy, přímé nebo jen trochu zahnuté. Lodyžní listy oddálené, horní převyšující květenství, všechny 3četné, dl. řapíkaté, s dl. řapíčkatým koncovým lístkem, tuhé, ploché, tmavě zelené, lysé; okraje lístků nepravidelně pilovitě zubaté, se zašpičatělými zuby. Koncový lístek 8—12 cm dl., 1,5—3,5 cm šir., úzký, mnohdy 4× delší než jeho řapíček, podlouhle kopinatý až vejčitě kopinatý, na bázi uťatý nebo zaokrouhlený; dol. lístky vejčitě kopinaté, asi 2× kratší než koncový lístek. Řapíček zdéli 1/3 řapíku. Řapík 6—9 cm dl., na líci mělce žlábkovaný, jemně chlupatý, ostnitý. Palisty kopinaté. Květenství koncové, řídké, listnaté, zpravidla (1—)2—4(—5)květé, s přídatnými květy v úžlabí hor. listů. Květní stopky 1,0—5,5 cm dl., světle zelené, osténkaté, za květu hustě odstále bíle chlupaté, později olysalé. Květy 5(—7)četné, 2,0—2,5 cm v průměru. Kališní lístky šir. vejčitě kopinaté, 5—7 mm dl., později na vrcholu prodloužené, často s lupenitým přívěskem, vně dosti hustě osténkaté, za květu rozestálé, pak na mladém plodu vzpřímené, za plné zralosti odstálé a sehnuté. Korunní lístky 10—12 mm dl., 4,0—6,5 mm šir., obvejčité až podlouhle kopisťovité, postupně se zužující v 1,0—2,5 mm dl. nehet, navzájem oddálené, po obou stranách jemně pýřité, bílé. Tyčinky trochu delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky na vrcholu slabě pýřité. Květní lůžko po odkvětu značně zvětšené, za plodu kuželovité, oranžové, lesklé. Souplodí kulovité, až 25 mm v průměru, matně žluté až světle oranžové, šťavnaté, snadno od plodního lůžka oddělitelné. Peckovičky v počtu 5—30, 4—5 mm v průměru, kulovité, lysé. VI. Gf.

$2n = 14$ (extra fines)

Někdy (asi v minulosti) pěstován, zdomácnělý na jedné lokalitě: **T:** 7. Středočes. tab. (Zeměchy u Kralup). Původem z jz. Číny; v jiných světadílech (Evropa, Severní Amerika) pěstován. V Evropě zplaněl v Německu, Dánsku, Polsku a ČR.

Subgen. 5. *Rubus*

Syn.: *Rubus* L. subgen. *Eubatus* FOCKE.

Keře se stonky dvouletými, vzpřímenými, obloukovitými až plazivými, s listy dlanitě složenými, opadavými nebo přes zimu zelenými, obvykle ostnité; palisty k řapíku přisedlé; květy v květenství; nitky tyčinek nitkovité; květní lůžko konické; souplodí zpravidla z černých peckoviček, neoddě-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

lující se od plodního lůžka, ale jako celek se s ním odlamující.

Sect. 1. *Rubus*

Syn.: *Rubus* L. sect. *Fruticosi* W. et GR. — *Rubus* L. sect. *Moriferi* FOCKE. — *Rubus* L. sect. *Eufruticosi* H. E. WEBER.

Prýty téměř vzpřímené nebo obloukovité až plazivé, a pak vrcholem kořenující, stejno- až různoostné, lysé nebo chlupaté, nežláznaté až hustě stopkatě žláznaté; listy 3—5(—7)četné; dol. lístky 5četných listů zpravidla řapíčkaté; palisty obvykle nitkovité až úzce čárkovité; postranní lístky 3četných listů v květenství zřetelně řapíčkaté; korunní lístky obvykle užší, navzájem se nepřekrývající; souplodí zpravidla leskle černé.

Subsect. 1. *Rubus*

Syn.: *Rubus* L. sect. *Suberecti* LINDL.

Prýty s ostny stejného typu, obvykle bez stopkatých žlázek, neojíněné, téměř přímé až vysokoobloukovité; vegetativní rozmnožování kořenovými výmladky, někdy vrchol prýtu kořenující; listy 5četné, opadavé; řapík na líci žlábkovaný; květenství často hroznovité; kališní lístky často zelené, se šedoplstnatým okrajem; souplodí tmavě červené až černé, lesklé; rostliny poměrně časně kvetoucí.

11. *Rubus nessensis* W. HALL — ostružiník vzpřímený Tab. 8/1

Rubus nessensis W. HALL Trans. Roy. Soc. Edinburgh 3: 30, 1794. — Syn.: *Rubus suberectus* G. ANDERSON ex SM. Engl. Bot. 24: 2572, 1814, nom. illeg. — *R. fastigiatus* WEIHE et NEES Rubi Germ. 16, 1822 p. p. — *R. nitidus* WEIHE et NEES Rubi Germ. 49, 1822, nom. illeg., non auct. poster. — *R. heptaphyllus* OPIZ Nomencl. Bot. 1: 14, 1831. — *R. heterocaulon* ORTMANN in OPIZ Nomencl. Bot. 14, 1831. — *R. viridis* PRESL ex ORTMANN Flora 18: 488, 1835. — *R. pseudo-idaeus* P. J. MUELLER Flora 41: 129, 1858, non *R. pseudidaeus* LEJ. 1825.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 956. — Extra fines: Fl. Rom. Exs., no 3458. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 225.

Prýty skoro přímé, později s převislým vrcholem, 50—200(—300) cm vys., zpravidla nevětvené, zelené nebo světle hnědavé, oblé nebo tupě hranaté, s plochými stranami, lysé, s přisedlými žlázkami. Ostny nečetné, 0—5(—10) na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, rovné, rovnovážně odstálé nebo slabě skloněné, tenké, krátce kuželovité až šídlovité, 1—3(—5) mm dl., nápadně tmavofialové. Listy dlanitě 5četné, nebo rozdělením koncového lístku 6—7četné, na líci svěže zelené, lysé nebo skoro lysé, na rubu zelené, s roztroušenými krátkými jednoduchými chlupy; lístky (3—)5—7, navzájem se dotýkající nebo slabě překrývající. Koncový lístek 5četných listů středně dl. řapíčkatý (33—40 % délky čepele lístku), asi 10 cm dl., 8 cm šir., šir. vejčitý, na bázi šir. srdčitý, pozvolna do špičky 10—20 mm dl. protažený, plochý nebo podle žilek zřasený; zoubkování dosti pravidelné, jemně ostře pilovité, s poněkud vyniklými hlavními zuby; zářezy 1—2(—3) mm hluboké. Dolní lístky téměř přisedlé, s 1—3(—5) mm dl. řapíčky. Řapík asi 2 × delší než dol. lístky, oblý a po celé délce zřetelně žlábkovaný, s tenkými, skloněnými nebo srpovitě zakřivenými ostny 1—3 mm dl., zelený nebo hnědavý, skoro lysý. Květonosné větévky na loňském prýtu skoro dvouřadě uspořádané, vodorovně (plagiotropně) rozložené. Květenství hroznovité, 5—10(—12)květé, s listy 3—5 cm pod vrcholem květenství počínajícími; dol. listy 3četné, se skoro přisedlými postranními lístky, hor. listy jednoduché, eliptické, většinou hrubě pilovité. Koncový lístek 3četných listů eliptický nebo obvejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý. Vřeteno květenství slabě zprohýbané, řídce chlupaté nebo lysé, zelené, oblé, s 2—7 skoro rovnými nebo málo zahnutými, 1—3 mm dl., fialovými ostny na 5 cm délky vřetena. Květní stopky (10—)15—25 mm dl., zpravidla jednokvěté, zelené, řídce chlupaté, s téměř přisedlými žlázkami a 0—3(—7) tenkými, 0,1—1,5(—2,0) mm dl., skoro rovnými ostny. Květy asi 2 cm v průměru. Kališní lístky dl. zašpičatělé, bez ostnů, olysalé, rozestálé nebo slabě nazpět sehnuté, dosti leskle zelené, na okraji bíle plstnatě lemované. Korunní lístky 10—15 mm dl., 7—10 mm šir., šir. eliptické až obvejčité, krátce nehetnaté, celokrajné, lysé nebo krátce chlupaté. Tyčinky ± zdéli nebo delší než gyneceum, po odkvětu ke gyneceu skloněné; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo chlupaté. Květní lůžko lysé nebo vzácně chlupaté. Souplodí tmavě hnědočervené, chuti skoro malinové. V—VI. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty polovzpřímené, lysé, ± oblé; ostny řídce roztroušené, krátké, konické, tmavě fialové; květní větévky plagiotropně uspořádané; kališní lístky zelené; tyčinky po odkvětu ke gyneceu skloněné; plody za zralosti tmavě hnědočervené; rostliny časně kvetoucí a časně plodící; listy mnohdy 6—7četné.

Poznámka 2: *R. scissus* W. C. R. WATSON J. Bot. 75: 162, 1937 (syn.: *R. fissus* sensu auct. non LINDL. 1835) se udával ze s. Čech; výskyt je málo pravděpodobný, nejbližší lokality jsou v Braniborsku. Od *R. nessensis* se liší četnějšími ostny na prýtu (zpravidla 15—20 na 5 cm délky prýtu), listy často 7četnými a lístky střechovitě se kryjícími.

Poznámka 3: V novější době je v rámci tohoto druhu rozlišována subsp. *scissoides* H. E. WEBER Gattung Rubus Nordwestl. Europa 108, 1973, vyskytující se v územích blízko hranice České republiky (Vitorazsko, Smrčiny, Horní Lužice), a může být proto u nás velmi pravděpodobně nalezena. Hlavní

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

rozlišovací znaky tohoto plemene jsou: Nižší vzrůst; ostny četnější, šídlovité; listy na líci matnější, hustěji chlupaté, zřetelněji zřasené; tyčinky kratší, sotva převyšující gyneceum, květní lůžko chlupaté. Taxonomická oprávněnost tohoto typu vyžaduje další studium.

Variabilita: Proměnlivost v počtu lístků vykazuje určitou geografickou tendenci; v s. části celkového areálu je vytváření 6–7četných listů podstatně častější než na jihu areálu, kde se obvykle vyskytují rostliny s listy 5četnými. Vzácné jsou rostliny se zelenými ostny na prýtu — f. *chloracanthos* (HOLZFUSS) H. E. WEBER; někdy se vyskytují rostliny se zcela bezostnými prýty (např. Klánovice).

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, paseky, lesní světliny a lemy, křoviny, někdy i pastviny; na půdách minerálně středně silných, písčitých, hlinitých a hlinitojílovitých, čerstvě vlhkých až vlhkých, kyselých, humózních, zpravidla na oligotrofních podkladech. Hlavně ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae* a v jejich náhradních společenstvech, dále řádu *Fagetalia sylvaticae* a třídy *Vaccinio-Piceetea*, na pasekách zvláště ve společenstvech svazu *Sambuco-Salicion capreae*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Téměř v celém území, zpravidla dosti hojně a na lokalitách v porostech; vynechává jen bezlesé teplé nížiny. Je rozšířen od planárního stupně do stupně submontánního, zpravidla ve výškách od 200 do 750 m n.m., na Šumavě je uváděn až z výšky 1 000 m.

T: 3. Podkruš. pán. (roztr., např. Teplice, Osek; Jirkov), 6. Džbán (roztr.), 7. Středočes. tab. (Praha, Hvězda), 9. Dol. Povlt. (Praha, Šárka; Roztoky u Prahy), 10. Praž. ploš. (Praha, Žižkov a Krčský les), 11. Stř. Pol. (roztr.), 12. Dol. Pojiz. (roztr., např. Mladá Boleslav, Choboty; Mladá – Vlkava; Byšice – Hostín), 13. Rožď. pah. (dosti hojně roztr.), 14. Cidl. pán. (roztr.), 15. Vých. Pol. (dosti hojně), 16. Znoj.-brn. pah. (okolí Brna; Moravský Krumlov; okolí Znojma), 18. Jihomor. úv. (Vracov – Vacenovice), 19. B. Karp. step. (Šumice), 20. Jihomor. pah. (Kovalovice). – **M:** 22. Halštr. vrch. a 23. Smrč. (roztr.), 24. Hor. Poohří (Karlovy Vary), 25. Krušn. podh. (Litvínov, Janov), 26. Čes. les (dosti hojně), 28. Tep. vrchy (roztr.), 30. Jesen.-rak. ploš. (Jesenice, Chotěšov; Olešná; Lužná), 31. Plz. pah. (velmi hojně), 32. Křivokl., 33. Branž. hv. a 34. Plán. hřeb. (roztr.), 35. Podbrd. (hojně), 36. Horaž. pah. (Hnačov; okolí Blatné), 37. Šum.-novohr. podh. (hojně), 38. Bud. pán. (Protivín), 39. Třeboň. pán. (roztr.), 40. Jihočes. pah. (Písecké lesy, např. Mehelník; Semice), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 42. Votic. pah. (Sepekov, Bečovský vrch), 43. Votic. vrch. (Heřmaničky; Zdeboř; Občiny), 44. Mileš. střed. (Milešov), 45. Verneř. střed. (roztr.), 46. Lab. písk. (dosti hojně), 47. Šluk. pah. (hojně), 48. Luž. kotl. (dosti hojně), 49. Frýdl. pah. (okolí Frýdlantu), 50. Luž. hory (Petrovice), 51. Polom. hory (roztr.), 52. Ral.-bez. tab. (Ralsko; Mimoň), 53. Podješ. (Česká Lípa; Zákupy; Mimoň), 54. Ješ. hřb. (Ještěd), 55. Čes. ráj (roztr., např. Hrubá Skála; Rovensko), 56. Podkrk. (roztr., např. Červený Kostelec), 57. Podzvič. (Zvičina), 58. Sud. mezih. (roztr.), 59. Orl. podh. (Dobrošov; Chmeliště; Zdobnice – Souvlastní), 60. Orl. opuky (roztr.), 61. Dol. Poorl. (dosti hojně), 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih. a 64. Říčan. ploš. (roztr.), 65. Kutnoh. pah. (Církvice; Golčův Jeníkov), 66. Hornosáz. pah. (Uhlířské Janovice; Vlkaneč; Zbýšov), 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč. a 69. Želez. hory (roztr.), 70. Mor. kras (Sloup; Lažánky – Skalní Mlýn; Ochoz), 71. Drah. vrch. (velmi hojně), 72. Zábř.-unič. úv. (výskyt jistý, ale nedoložený), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (dosti hojně), 74. Slez. pah. (roztr., např. Vidnava; Nový Dvůr u Opavy; okolí Hlučína), 75. Jes. podh. (roztr., např. Olomouc, Hlubočky; Podhoří; Heřmanice), 76. Mor. brána (dosti hojně), 77. Středomor. Karp. (často), 78. B. Karp. les. (roztr.), 79. Zlín. vrchy (Šarovy; Zlámanec), 80. Stř. Pobeč. (Rožnov pod Radhoštěm, Dolní Bečva; Vsetín, Lhota), 81. Host. vrchy (Rusava), 82. Javorn. (roztr.), 83. Ostr. pán. (Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (roztr., např. okolí Frýdku; Třinec). – **O:** 85. Kruš. hory (Kraslice, Rájec), 86. Slavk. les (výskyt pravděpodobný), 87. Brdy (roztr.), 91. Žďár. vrchy (Nové Město na Moravě a okolí; rybník Medlov u Tří Studní), 92. Jiz. hory (roztr., např. Hejnice), 93. Krk. (Rýchory; Žacléř), 97. Hr. Jes. (roztr., až do 900 m), 99. Mor.-slez. Besk. (roztr.).

Celkové rozšíření: Evropa, převážně střední, od j. Norska, Velké Británie a stř. Francie do z. Ruska (Petrohrad, Moskva), a Ukrajiny (Kyjev), na jih po s. Itálii, Slovinsko, Chorvatsko, Srbsko a Rumunsko. Druh se širokým areálem. – Mapy: HULTÉN NE 1986: 527.

12. *Rubus allegheniensis* PORTER – ostružiník alleghenský Tab. 8/2

Rubus allegheniensis PORTER Bull. Torrey Bot. Club 23: 153, 1896. – Syn.: *Rubus villosus* auct. non AIT. 1789.

Exsikáty: Extra fines: HOFMANN Plant. Crit. Saxon., no 263 (ut *R. villosus* AIT.).

Prýty vzpřímené, 1,5–2,0(–2,5) m vys., hranaté, se stranami žlábkovanými, zelené nebo červenavě hnědé, lysé, s četnými ± přisedlými žlázkami. Ostny řídce roztroušené, 0–5 na 5 cm délky prýtu, rozmístěné na hranách, rovné nebo slabě zahnuté, 3–6(–9) mm. Listy dlanitě až slabě znožené 5četné, s lístky se překrývajícími, na líci svěže zelené, matné, s 20–60(–80) chlupy na 1 cm², na rubu na dotek od přitisklých chlupů sametově měkké, na žilkách s lesklým oděním z přitisklých, hřebínkovitě uspořádaných chlupů. Koncový lístek krátce až dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 20–45 % délky čepele lístku), asi 8 cm dl., 6 cm šir., šir. vejčitý až šir. eliptický, na bázi šir. srdčitě vykrojený, pozvolna do úzké nasazené 20–30(–40) mm dl. špičky protažený, zřasený. Zoubkování listového okraje z krátkých ostrých zašpičatělých zubů, velmi husté a pravidelné; zářezy jen 1,5–2,0 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 1–5 mm dl. Řapík kratší než dol. lístky, zelený nebo hnědý, na líci chlupatý a stopkatě žláznatý, jinak téměř lysý, s 1–8 jemnými,

Tab. 8: 1 *Rubus nessensis*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. allegheniensis*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – řapík, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. canadensis*, 3a – list, 3b – okraj koncového lístku, 3c – vřeteno květenství, 3d – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

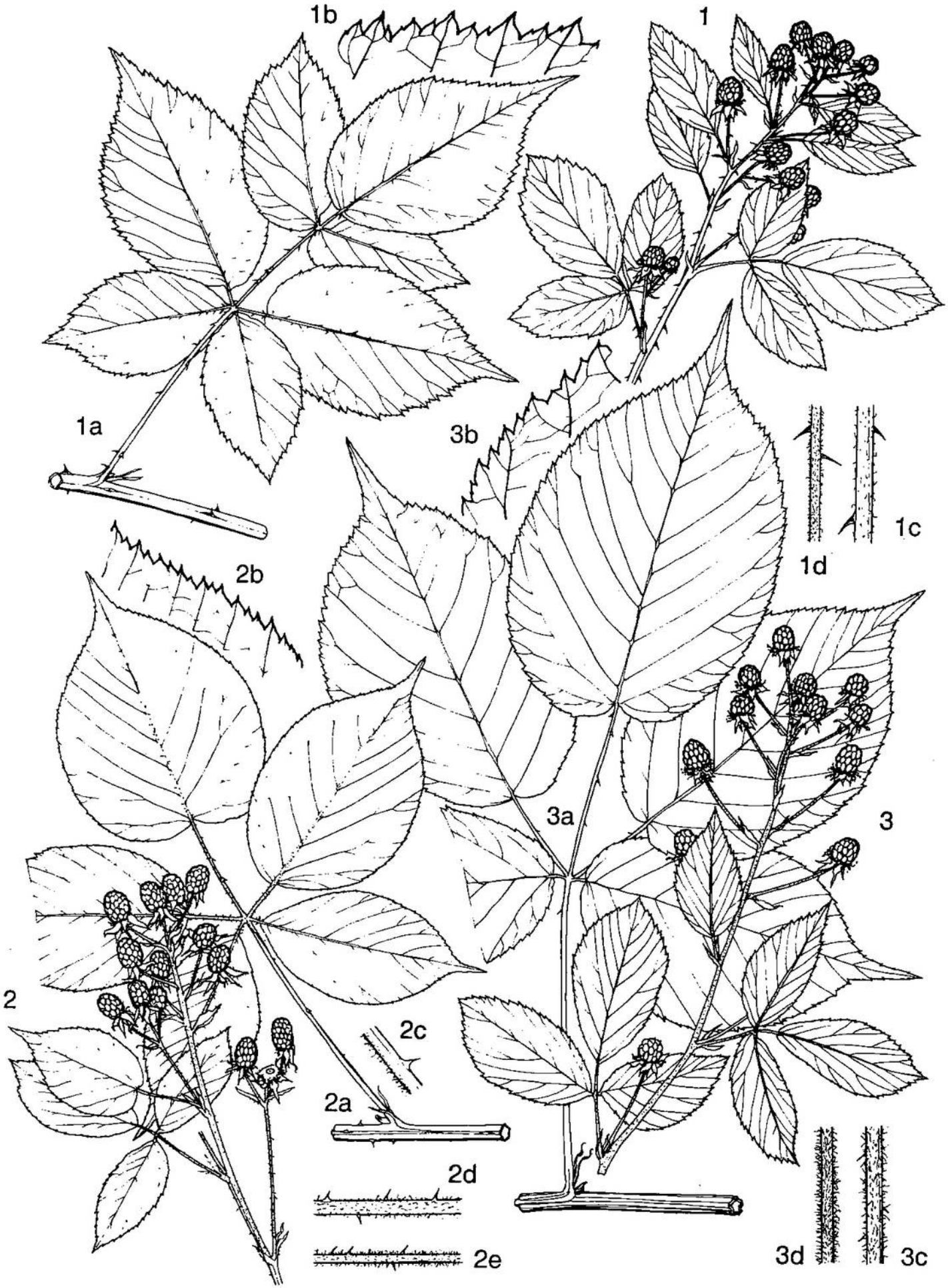

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

rovnými až srpovitými, 1 – 2 mm dl. ostny. Palisty niťovité až čárkovité, asi 1 mm šir., ± stopkatě žláznaté. Květenství hlávkovitě hroznovité, s nečetnými květy nebo prodlouženě hroznovité, s pravidelně uspořádanými, nahoru (v úhlu asi 45°) směřujícími větévkami, 10 – 20květé, nahoře bezlisté, dole s 3 – 5četnými listy; lístky nápadně dlouze zašpičatělé. Vřeteno květenství hustě chlupaté a s četnými krátce stopkatými žlázkami, s 0 – 8 ostny na 5 cm délky vřetena, 1 – 2 mm dl. Květní stopky 5 – 35 mm dl., odstále hustě chlupaté, s četnými stopkatými žlázkami 0,3 – 0,7 mm dl. a s 0 – 3(– 10) rovnými tenkými osténky 1 – 2 mm dl. Květy asi 3 cm v průměru. Kališní lístky zelenavé, bíle lemované, trochu nazpět sehnuté. Korunní lístky 14 – 18(– 20) mm dl., 9 – 12 mm šir., eliptické až obvejčité, s odsazeným, 1 – 3 mm dl. nehtem, zaschlé dlouho vytrvávající. Tyčinky značně převyšující gyneceum, po odkvětu rovnovážně rozprostřené nebo nazpět ke kališním lístkům přivrácené; nitky bílé; prašníky a semeníky lysé; čnělky bledě zelené. Květní lůžko lysé nebo roztr. chlupaté. Souplodí jehlancovité nebo podlouhle válcovité, leskle černé, z četných peckoviček, chutné. V – VI. Ff.

$2n = 14, 21$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty vzpřímené, řídce ostnité, stopkatě žláznaté; listy na rubu sametově měkce chlupaté; koncový lístek na bázi srdčitý, na vrcholu s úzkou protaženou špičkou, na okraji jemně pravidelně hustě pilovitý; květenství hroznovité, nahoře bezlisté, hustě stopkatě žláznaté; květy velké; korunní lístky bílé, po odkvětu zaschlé a dlouho vytrvávající; tyčinky po odkvětu rozložené a ke kalichu přilehlé; souplodí velké, jehlancovité či podlouhle válcovité.

Ekologie a cenologie: Pěstuje se někdy jako plodina, zplaňuje a zdomácňuje v blízkosti zahrad, u cest, ale také v lesích, v křovinách a na mýtinách; na půdách písčitých až hlinitojílovitých, mírně až čerstvě vlhkých, kyselých a humózních. Společenstva s druhotným výskytem tohoto druhu patří do okruhu třídy *Quercetea robori-petraeae* a řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Druh zplanělý a zdomácnělý, s výskytem řídce roztroušeným, známým převážně z oblasti mezofytika a vzácně z oreofytika. V suprakolinním a submontánním, vzácně v montánním stupni (max.: Šumava, Kubova Huť, asi 1 000 m).

M: 41. Stř. Povlt. (Oslov u Písku), 46. Lab. písk. (Děčín, Prostřední Žleb), 47. Šluk. pah. (Chřibská, Nová Doubice; Vilémov, Dolní Poustevna; Šluknov), 48. Luž. kotl. (Bílý Kostel), 67. Českomor. vrch. (Humpolec, pod Panským vrchem; Třešť, Pouště). – **O:** 87. Brdy (Planiny), 88. Šum. (Kubova Huť).

Celkové rozšíření: Původem z v. části Severní Ameriky, kde se vyskytuje v Kanadě a Spojených státech od Nového Skotska po Ontario, New York, Virgínii a Severní Karolínu. V Evropě pěstován, zplaňuje a zdomácňuje. Zdomácnělý výskyt je znám vedle ČR také z Německa, Velké Británie a Polska.

13. *Rubus canadensis* L. – ostružiník kanadský Tab. 8/3

Rubus canadensis LINNAEUS Sp. Pl. 494, 1753. – Syn.: *Rubus pergratus* sensu auct. div. non BLANCHARD 1906.

Prýty přímé až vysokoobloukovité, oble hranaté, na stranách žlábkované, nachově naběhlé, lysé, bez ostnů, zřídka s nečetnými slabými ostny. Listy 5četné, velké, lysé nebo jen na rubu na žilkách chlupaté; lístky vejčité či obvejčité, na bázi zaokrouhlené nebo mělce srdčitě vykrojené, na vrcholu s dlouhou protaženou špičkou, na okraji ostře pilovité; koncový lístek až 15 cm dl., řapíčkatý; dol. lístky téměř přisedlé; řapík 5 – 10 cm dl., lysý. Květenství hroznovité, 8 – 15 cm dl., prolistěné, chlupaté, bez stopkatých žlázek. Kališní lístky vejčité, krátce zašpičatělé. Korunní lístky 10 – 15 mm dl., obvejčité, bílé, zaschlé dlouho na květu vytrvávající. Tyčinky po odkvětu vodorovně rozprostřené. Souplodí kulovité, černé, nakyslé. V – VI. Ff.

$2n = 14, 21, 42$ (extra fines)

Poznámka: Podobný druhu *R. allegheniensis*, ale rostliny (téměř) bez ostnů a zcela bez stopkatých žlázek; listy na rubu na dotek nechlupaté.

Pěstuje se ojediněle pro plody; zdomácnělý výskyt je znám z Průhonického parku (**M:** 64. Říčan. ploš.; Průhonice, Průhonický park). Původem z v. části Severní Ameriky, kde se vyskytuje od Newfoundlandu po Michigan a Alleghenské pohoří v Severní Karolíně. Pěstuje se v Evropě a ojediněle zplaňuje; nejbližší takový výskyt je u Zhořelce v Horní Lužici.

14. *Rubus sulcatus* VEST – ostružiník brázditý Tab. 9/1

Rubus sulcatus VEST Steierm. Z. 3: 162. 1821.

Prýty skoro přímé, statné, 2,0 – 3,5 m vys., téměř nevětvené, zelené nebo lehce červenohnědě naběhlé, zřetelně hranaté, až k bázi s hluboce žlábkovanými stranami, lysé, roztroušeně žláznaté přisedlými žlázkami. Ostny řídké, v počtu 1 – 5 na

Tab. 9: 1 *Rubus sulcatus*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. bertramii*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. barrandienicus*, 3a – list, 3b – okraj koncového lístku, 3c – vřeteno květenství, 3d – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

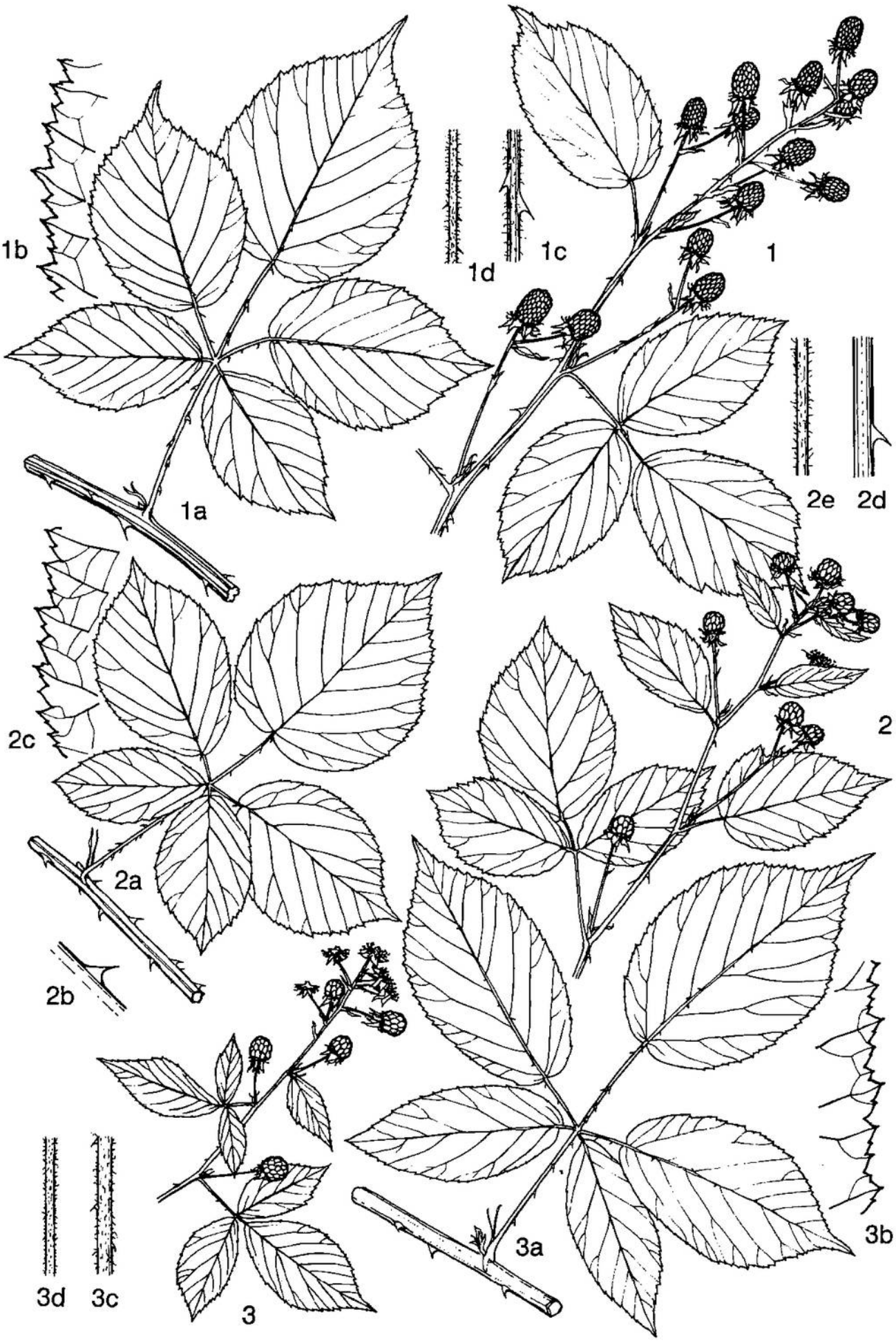

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

5 cm délky prýtu, rozmístěné na hranách, stejnotvaré, odstálé, na bázi široké a silně zploštělé, nahoru pozvolna se zužující, lehce skloněné nebo mírně zakřivené, 6 – 10 mm dl. Listy dlanitě 5četné, na líci leskle svěže zelené, s 0 – 2(– 5) chloupky na 1 cm², na rubu zelené, většinou bez zřetelnějšího odění, jemné; lístky obvykle se navzájem nedotýkající. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 35 – 45 % délky čepele lístku), asi 10 cm dl., 7 cm šir., okrouhlý, vejčitý nebo šir. eliptický, na bázi srdčitý, pozvolna do dosti odsazené špičky 15 – 20 mm dl. protažený, plochý nebo vypouklý. Zoubkování listového okraje téměř pravidelné až periodické, s pozvolna zašpičatělými zuby a většinou výrazně prodlouženými hlavními zuby; zářezy úzké, 2 – 4(– 5) mm hluboké; špičky zubů později červenavé. Dolní lístky v létě s řapíčky (4 –)5 – 10 mm dl., šir. eliptické až elipticky vejčité, asi 1,3 – 1,6(– 2,0) × delší než široké, nanejvýš zdéli řapíku listu. Řapík krátký, stejně dlouhý nebo kratší než dol. lístky, jen při bázi slabě žlábkovaný, s 2 – 8(– 10) ± hákovitě zahnutými ostny. Palisty niťovité nebo úzce kopinaté, nanejvýš 1,5 mm šir. Květenství převážně hroznovité, řídké, prodloužené, s (5 –)10 – 15 dl. stopkatými květy; květenství vyrůstající v pozdějším období latnaté a více rozložité. Listy většinou 5 – 15 cm pod vrcholem květenství začínající, nejhořejší jednoduché, kopinaté, dol. 3 – 5četné; koncový lístek 3četných listů úzce obvejčitý, na bázi úzce zaokrouhlený, vzácněji srdčitý, v dlouhou špičku protažený; lístky velmi ostře pilovité, často s výrazně prodlouženými hlavními zuby. Vřeteno květenství rovné, řídce roztroušeně chlupaté, řídce ostnité, jen s 2 – 5 slabými ostny na 5 cm délky vřetena; ostny široké, srpovité až téměř hákovité, 3 – 5(– 6) mm dl. Květní stopky (15 –) 20 – 40 mm dl., chlupaté, s přisedlými žlázkami, s 0 – 2 poněkud zahnutými, jen asi 1 mm dl. ostny, na bázi s dosti velkými listeny. Květy 3 – 4 cm v průměru. Kališní lístky zelené, s bílým plstnatým okrajem, bez ostnů, řídce chlupaté, často prodloužené, za květu rozestálé, později nazpět sehnuté. Korunní lístky 12 – 16 mm dl., 8 – 11 mm šir., šir. eliptické až obvejčité, na okraji řídce chlupaté, bílé nebo bledě růžové. Tyčinky zřetelně převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky a šemeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko lysé nebo téměř lysé. Souplodí podlouhle až vejčitě válcovité, vyšší než široké, velké, dobře vyvinuté, s četnými peckovičkami, leskle černé, chutné. V – VI. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýt statný, vzpřímený, po celé délce na stranách brázditý, lysý, bez stopkatých žlázek; ostny hrubé, nečetné; listy dlanitě 5četné, na rubu zelené; koncový lístek dl. řapíčkatý, ± okrouhlý, často vypouklý; dol. lístky šir. eliptické, asi 1,5 × delší než široké, nanejvýš zdéli řapíku; květenství hroznovité, řídké, řídce ostnité; květy velké; kališní lístky posléze dolů sehnuté; korunní lístky široké, narůžovělé; souplodí podlouhle válcovité, z četných peckoviček.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, lesní světliny a lemy, křoviny; na půdách písčitých až hlinitých, mírně až čerstvě vlhkých, mírně kyselých, humózních, na silikátových podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae*, řádu *Fagetalia sylvaticae* a v jejich různých náhradních společenstvech. Výrazný nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně po většině území bez zřetelné vazby na jednotky regionálního členění; v některých územích schází. Častější je výskyt v moravském předhoří Českomoravské vrchoviny a v okolí Moravské brány. V planárním až suprakolinním stupni, vzácně ve stupni submontánním, obvykle ve výškách 200 – 600 m n. m.

T: 6. Džbán (lesy u Kladna), 7. Středočes. tab. (Slavětín; Praha, Hvězda; Přední Kopanina), 11. Stř. Pol. (Velký Osek, Libický luh), 12. Dol. Pojiz. (Košátky), 13. Rožď. pah. (Žehuňská obora), 14. Cidl. pán. (Nový Bydžov, Borek), 15. Vých. Pol. (Velichovky, Rothemberk), 16. Znoj.-brn. pah. (okolí Brna), 18. Jihomor. úv. (v oblasti Dúbravy; Zbrod, Hodonín, Bzenec, Moravský Písek), 19. B. Karp. step. (Újezdec u Luhačovic; Šumice), 20. Jihomor. pah. (Starý Poddvorov; Kovalovice), 21. Haná (Lobodice). – **M:** 31. Plz. pah. (okolí Plzně), 32. Křivokl. a 34. Plán. hřeb. (roztr.), 35. Podbrd. (roztr., častěji v Holoubk. Podbrd.), 37. Šum.-novohr. podh. (Dívčí Kámen), 39. Třeboň. pán. (Soběslav; Lomnice nad Lužnicí; Třeboň, Dunajovická hora), 40. Jihočes. pah. (okolí Písku; Semice), 41. Stř. Povlt. (Nečín, Bělohradské polesí; Kácov, Račiněves), 42. Votic. pah. (Blaník; Chýnov; Sepekov, Bečovský vrch; Bernartice), 46. Lab. písk. (Mezná – Vysoká Lípa; Hluboký důl), 54. Ješ. hřb. (Ještěd), 55. Čes. ráj (Zelenecká Lhota – Vlčí Pole), 62. Litomyš. pán. (okolí Litomyšle), 63. Českomor. mezih. (okolí Sloupnice; Lanškroun; Tatenice), 64. Říčan. ploš. (Český Brod), 65. Kutnoh. pah. (okolí Čáslavi), 66. Hornosáz. pah. (Vlkaneč – Chlumek), 67. Českomor. vrch. (řídce roztr., např. Humpolec; Lipnice nad Sázavou; Kunštát; Bystřice nad Pernštejnem), 68. Mor. podh. Vysoč. (dosti hojně), 70. Mor. kras (okolí Blanska a Adamova), 71. Drah. vrch. (četné lokality), 72. Zábř.-unič. úv. (Litovel), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (roztr.), 74. Slez. pah. (Vidnava), 75. Jes. podh. (Šternberk, Aleš; Hrubá Voda; Odry), 76. Mor. brána (více lokalit), 77. Středomor. Karp. (roztr.), 78. B. Karp. les. (Luhačovice), 79. Zlín. vrchy (z. část fyt. o.), 83. Ostr. pán. (Petřvald, Pežgovský les; Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (Frýdek-Místek, Městský les; Baška). – **O:** 87. Brdy (Planiny, Kokšín), 91. Žďár. vrchy (Žďár nad Sázavou), 99. Mor.-slez. Besk. (Malá Stolová; Malenovice; Krásná; Dolní Bečva).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever do j. Skandinávie, na západ do j. Anglie a stř. Francie, na jih do s. Itálie, bývalé Jugoslávie a Rumunska, na východ do Polska a z.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Ukrajiny. Druh se širokým areálem. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 211; HULTÉN NE 1986: 529.

15. *Rubus barrandienicus* HOLUB et PALEK — ostružiník barrandienský Tab. 9/3

Rubus barrandienicus HOLUB et PALEK Folia Geobot. Phytotax. 26: 332, 1991. — Syn.: *Rubus sulcatus* et *R. plicatus* sensu auct. fl. bohem.

Keř středně velký až statný, 100—200 cm vys. Prýty zpočátku polovzpřímené, posléze téměř obloukovité, na podzim vrcholy prýtu však nikdy nekořenující, středně silné (5—8 mm v průměru), hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, tmavě zelené nebo na osluněných místech vínově naběhlé, lysé, řídce ostnité až skoro bezostné, s 0—6 ostny na 5 cm délky prýtu; ostny slabé, ± stejnotvaré, na hranách rozmístěné, na bázi rozšířené a až 4—7 mm šir., slabě zakřivené, 3—6 mm dl. Listy dlanitě 5četné, středně velké až velké, bylinné, tenké, za sucha papírovité, po obou stranách tmavě zelené, na líci lysé nebo olysalé, s 0—2 chlupy na 1 cm^2, na rubu trochu chlupatě pýřité, nikdy však plstnaté nebo měkce sametové. Lístky často od sebe oddálené. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30—40 % délky čepele lístku), šir. eliptický až elipticky obvejčitý, na bázi mělce srdčitý nebo zaokrouhlený, k vrcholu do špičky 12—25 mm dl. zúžený, za živa většinou plochý. Zoubkování listového okraje pravidelně pilovité, zhuštěné; zářezy 1,5—2,0 mm hluboké. Dol. lístky úzce eliptické, alespoň 2× delší než široké, delší než řapík listu, s řapíčky 2—5 mm dl. Řapík krátký, s 5—12 zakřivenými ostny. Palisty čárkovitě niťovité. Květenství hroznovité, řídkokvěté, s listy 5—8 cm pod vrcholem květenství začínajícími, dol. listy v květenství většinou 3četné, na rubu zelené, vždy bez plstnatého nebo sametového odění. Vřeteno květenství přímé, řídce odstále chlupaté, řídce ostnité, s 3—5 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny slabě zakřivené, krátké, 2—3 mm dl.; stopkaté žlázky chybějí. Květní stopky za květu většinou 15—25 mm dl., odstále chlupaté, s 0—1(—2) ostny; ostny přitloustlé, trochu zahnuté, asi 1 mm dl. Květy menší až středně velké, většinou 2,0—2,5 cm v průměru. Kališní lístky zelené, na okraji popelavě šedoplstnaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10—12 mm dl., 4—5 mm šir., úzce eliptické nebo úzce obvejčité, na bázi klínovitě stažené, většinou se navzájem nedotýkající, bílé, nikdy růžové ani narůžovělé. Tyčinky zpravidla výrazně kratší nebo nanejvýš stejně dlouhé jako gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí většinou malé, polokulovité, složené z 8—20 peckoviček, černé, lesklé. V—VII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty polovzpřímené; ostny krátké, nečetné; koncový lístek šir. eliptický, na bázi jen mělce srdčitě vykrojený, plochý; dol. lístky úzce eliptické, asi 2× delší než široké; řapík kratší než dol. lístky; květy malé; korunní lístky úzké, bílé; souplodí drobné, chudé, polokulovité.

Ekologie a cenologie: Světlejší smíšené i listnaté lesy, lesní světliny a lemy; na půdách hlinitopísčitých až hlinitojílovitých, mírně až čerstvě vlhkých, mírně kyselých, humózních, výhradně na nevápnitých podkladech. Ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae* a řádu *Fagetalia* (zde hlavně ve společenstvech z okruhu svazů *Carpinion* a *Luzulo-Fagion*) a v jejich různých náhradních společenstvech. Výrazný nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně a místy hojně v Čechách a zde převážně v mezofytiku, v termofytiku častěji jen ve Džbáně. Častější zastoupení tohoto druhu je v Plzeňské pahorkatině, na Křivoklátsku, Podbrdsku, Písecku a Sedlčansku. Dvě izolované lokality na Moravě představují exklávní výskyty. Výskyt v Čechách lze vymezit následujícími hraničními body: Tuchořice — Čbán — Stod — Přeštice — Pačejov — Volyně — Helfenburk — Dub — Temelín — Ševětín — Heřmaničky — Netvořice — Dobřichovice — Mšec — Rakovník. Obvykle ve stupni suprakolinním, zřídka ve stupni kolinním, vzácně v submontánním, zpravidla ve výškách 300—600 m n.m.

T: 6. Džbán (Tuchořice, vrch Výrov; Nové Strašecí, vrch Žalý; okolí Mšece), 16. Znoj.-brn. pah. (Moravský Krumlov, Stavení). — **M:** 28. Tep. vrchy (Čbán — Úněšov), 30. Jesen.-rak. ploš. (Rakovník; Lužná, Červený kříž), 31. Plz. pah. (dosti hojně, asi 20 lokalit, hlavně ve v. a s. části fyt. o.), 32. Křivokl. (velmi hojně, více než 35 lokalit), 33. Branž. hv. (Chudenice), 34. Plán. hřeb. (Ždírec, Buková hora; Blovice, Chýlava; Životice, Hrádek), 35. Podbrd. (hojně, asi 25 lokalit), 36. Horaž. pah. (Pačejov; Čekanice), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr.), 39. Třeboň. pán. (Ševětín), 40. Jihočes. pah. (Písecké lesy, dosti hojně), 41. Stř. Povlt. (Netvořice; Nevězice; Vráž, Čertova hora; Olešná a jistě i jinde), 42. Votic. pah. (více lokalit mezi Sedlčany a Heřmaničkami; Branice — Rukaveč), 43. Votic. vrch. (Heřmaničky), 68. Mor. podh. Vysoč. (Černá Hora, vrch Jedlí). — **O:** 87. Brdy (Hořehledy).

Celkové rozšíření: Nedávno popsaný druh omezený svým výskytem jen na území ČR, s hlavním zastoupením v Čechách a ojedinělými izolovanými výskyty na stř. Moravě. Regionální druh se širším rozšířením.

16. *Rubus bertramii* G. BRAUN — ostružiník lichozřasený Tab. 9/2

Rubus bertramii G. BRAUN Herb. Rub. Germ. 21, 1877. — Syn: *R. plicatus* [Form] *R. bertramii* G. BRAUN ex FOCKE Syn. Rub. Germ. 117, 1877. — *R. plicatus* var. *macrander* FOCKE

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 461, 1902. — *R. plicatus* WEIHE et NEES subsp. *bertramii* (G. BRAUN) ADE in VOLLMANN Fl. Bayern 360, 1914. — *R. sulcatiformis* HRUBY Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 73 (1941), suppl., 32, 1942 non SUDRE 1904.

Prýty polovzpřímené, až 100 cm vys., tupě hranaté, zelenavě nebo červenavě hnědé, lysé nebo roztr. krátce chlupaté jednoduchými chlupy, ± přisedle žláznaté. Ostny v počtu 5—12 na 5 cm délky prýtu, rozmístěné na hranách, stejnotvaré, 7—9 mm dl., se širokou bází, štíhlé, skloněné nebo srpovitě zakřivené, někdy s červenou bází. Listy dlanitě složené, lístků 5(—7), vzájemně se překrývajících nebo nepřekrývajících, zelené, u žilek žlutavě zelené, lesklé, na líci olysalé, na rubu řídce krátce chlupaté, na dotek není odění zřetelné. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 33—52 % délky čepele lístku), asi 7,0 cm dl., 5,5 cm šir., šir. až okrouhle vejčitý nebo vejčitě eliptický, na bázi srdčitě vykrojený, na vrcholu do špičky 10—20 mm dl. protažený, plochý, nebo jen málo zřasený. Zoubkování listového okraje hrubě a ostře 2× pilovité; zářezy jen 1,5—2,0 mm hluboké. Dolní lístky skoro přisedlé nebo s řapíčky 1—4 mm dl. Řapík zdéli nebo trochu delší než dol. lístky, lysý, s 8—15 ostny, ostny se širokou bází, silně až hákovitě zakřivené, 4—5 mm dl. Kvetoucí větve s 3četnými listy v dol. části, s jedním nebo několika jednoduchými listy v hor. části, avšak až do vrcholu květenství neprolistěné. Květenství chudokvěté, hroznovité nebo téměř latnaté, někdy až šir. jehlancovité; nejdolejší úžlabní stopky květů delší než jejich listy, horní s četnými úzce kopinatými listeny. Vřeteno květenství zprohýbané, zelené nebo červenohnědé, s řídkými krátkými jednoduchými a svazečkovitými chlupy a přisedlými žlázkami; ostny srpovitě zahnuté, 4—6 mm dl. Květní stopky 3—5 cm dl., krátce chlupaté, roztroušeně žláznaté, s ostny přímými nebo nepatrně zahnutými, 2—3 mm dl. Květy asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky zelené, běloplstnatě lemované, chlupaté, zašpičatělé, mnohdy s koncovým přívěskem, po odkvětu rozestálé. Korunní lístky asi 13 mm dl., 8 mm šir., obvejčité, na okraji řídce krátce chlupaté, bílé nebo slabě narůžovělé. Tyčinky zřetelně převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé nebo řídce chlupaté. Mladé semeníky chlupaté; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko lysé. Souplodí kulovité, černé. VI—VII. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Podobný *R. sulcatus* a *R. plicatus*; oproti prvnímu druhu jsou jeho rostliny nižší, prýty na stranách sotva žlábkované, koncový lístek plochý, zoubkování listového okraje odlišné, květenství chudší a chocholíkovitěji uspořádané, kališní lístky po odkvětu rozestálé a souplodí kulovité; oproti druhému druhu lístky ± nezřasené, na rubu na dotek nechlupaté, tyčinky zřetelně delší než gyneceum, semeníky chlupaté a květní lůžko lysé.

Ekologie a cenologie: Světlejší listnaté a smíšené lesy, lesní světliny a lemy, často i mimo les, např. meze a u cest; na půdách minerálně slabých, písčitých až písčitohlinitých, mírně vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých, slabě humózních, výhradně na nevápnitém podkladu. Cenotický charakter u nás nedostatečně známý (? společenstva třídy *Quercetea robori-petraeae*). Nemofilní (?) ekoelement.

Rozšíření v ČR: Řídce roztroušeně, bez zřejmé fytogeografické vazby a nezasahující do oreofytika. Četnější výskyt jen ve v. okolí Prahy. Rozšířen od planárního do suprakolinního stupně, převážně v nadmořských výškách od 200 do 500 m. Výskyt v ČR je poměrně izolovaný a představuje východní hranici celkového areálu druhu.

T: 11. Stř. Pol. (Záboří nad Labem), 13. Rožď. pah. (Domousnice), 15. Vých. Pol. (Strašov; ? Holice). — **M:** 32. Křivokl. (Zbiroh, Bukov), 43. Votic. vrch. (Votice, Nuzov — Oldřichovec), 55. Čes. ráj (Markvartice), 64. Říčan. ploš. (Světice, Tehov; Zvánovice; Jevany), 75. Jes. podh. (Řídeč — Paseka; Podhoří; Suchdol nad Odrou), 76. Mor. brána (Přerov, Radslavice), 84. Podbesk. pah. (? Frýdek-Místek, Městský les).

Celkové rozšíření: Západní část stř. Evropy s centrem výskytu v sz. Německu, na západ zasahuje do Nizozemí, Belgie, Anglie a s. Francie, na sever do Dánska, na jih do Švýcarska, Rakouska a Slovinska, na východ do ČR. Subatlantský prvek.

17. *Rubus plicatus* WEIHE et NEES — ostružiník zřasený Tab. 10/1

Rubus plicatus WEIHE et NEES Rubi Germ. 15, 1822. — Syn.: *R. fruticosus* L. Sp. Pl. 493, 1753, nom. confus. — *R. carpinifolius* J. et C. PRESL Del. Prag. 220, 1822. — *R. affinis* WEIHE et NEES Rubi Germ. 22, 1822, nom. illeg. — *R. preslii* WEITENWEBER in OPIZ Naturalientausch 346, 1826.

Poznámka: Pod jménem *R. fruticosus* je v Linnéově herbáři uložena položka zahrnující *R. plicatus* a nějakého zástupce sekce *Corylifolii*. I když tato směsná položka je typem druhového jména *R. fruticosus* L. 1753 i rodového jména *Rubus* L. 1753, nezdá se být vhodné toto jméno přijímat jako správné jméno pro ostružiník zřasený, hlavně vzhledem k tomu, že toto jméno bylo po dlouhou dobu užíváno jako souborné označení pro všechny pravé ostružiníky (sect. *Rubus*) a mnohdy i včetně zástupců sekce *Corylifolii*. Užívání v úzkém a nově vymezeném smyslu by přineslo četné praktické obtíže a zmatky.

Tab. 10: 1 *Rubus plicatus*, 1a — list, 1b — okraj koncového lístku, 1c — vřeteno květenství, 1d — květní stopka, 1e — květ. — 2 *R. graecensis*, 2a — list, 2b — okraj koncového lístku, 2c — vřeteno květenství, 2d — květní stopka, 2e — květ.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

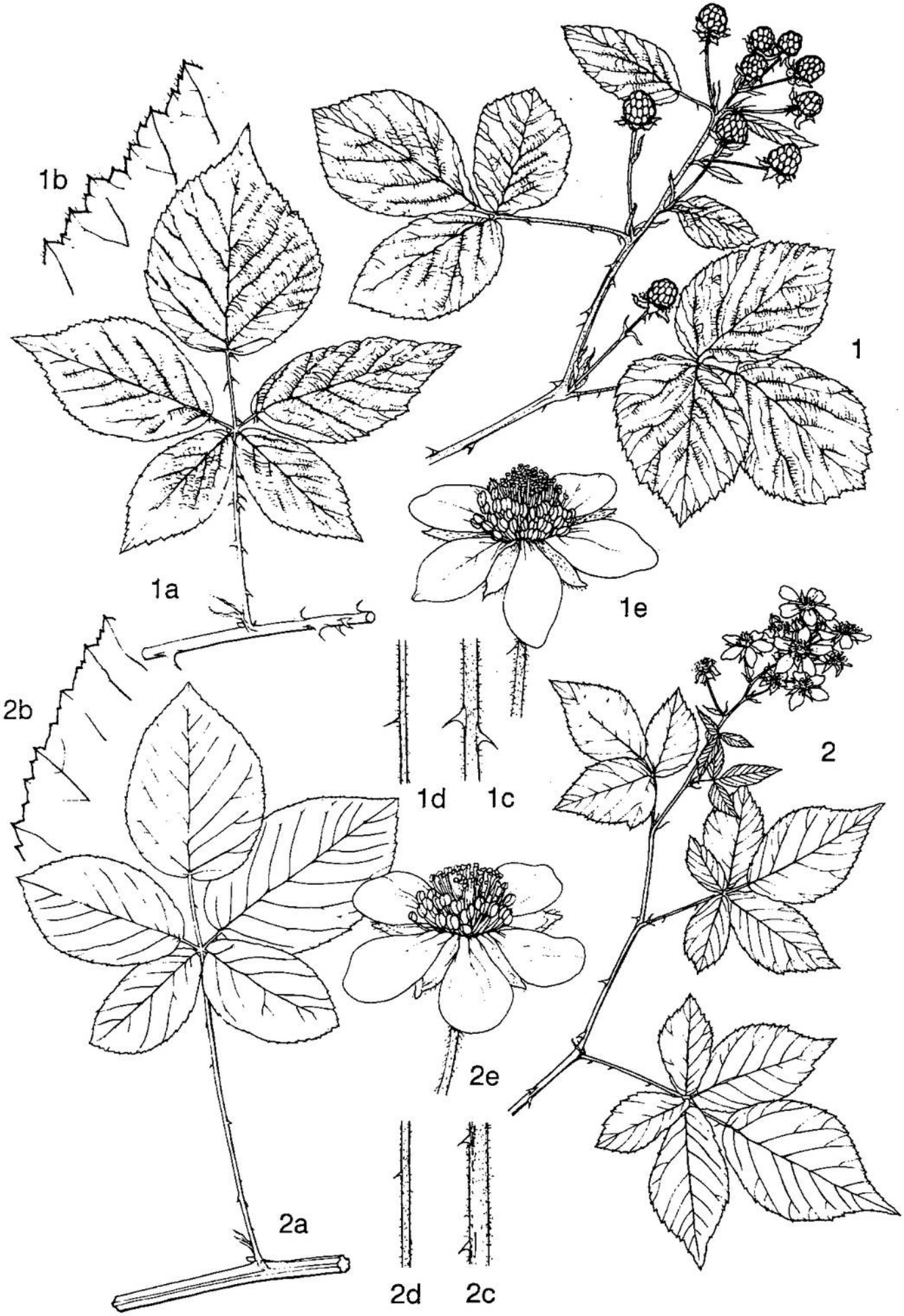

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Exsikáty: Extra fines: SUDRE Batotheca Eur., no 206.

Prýty polopřímé až obloukovitě převislé, avšak k zemi nedosahující, oblé nebo tupě hranaté, na stranách ploché (zpočátku také poněkud žlábkované), zelenavé nebo slabě červenohnědě naběhlé, mnohdy červenofialové, lysé nebo roztr. krátce chlupaté, s přisedlými žlázkami. Ostny v počtu (3–)5–10 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, na bázi rozšířené, nahoru náhle šídlovitě zúžené, skloněné nebo slabě zakřivené, 5–6(–7) mm dl., na bázi červené. Listy dlanitě (3–)5četné, s lístky navzájem se dotýkajícími nebo poněkud překrývajícími, na obou stranách zelené, na líci s (0–)1–10(–25) chloupky na 1 cm², na rubu měkce chlupaté a za sucha rezavě hnědavě zbarvené. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 24–36 % délky čepele lístku), asi 8 cm dl., 6 cm šir., okrouhlý, šir. vejčitý nebo až téměř eliptický, na bázi šir. srdčitý, k vrcholu pozvolna do špičky (5–)10–15 mm dl. zúžený, mezi postranními žilkami vyklenutý, a tak zřasený. Zoubkování listového okraje skoro pravidelné, hrubě pilovité, se zuby přímými, pozvolna zašpičatělými, ostrými; zářezy 2,0–2,5(–3,0) mm hluboké. Dolní lístky vejčité až šir. vejčité, 1,3–1,6 × delší než široké, v létě téměř přisedlé, s řapíčky 0–2 mm dl., na podzim řapíčky až 4 mm dl. Řapík trochu delší než dol. lístky, skoro lysý, s (5–)8–16 většinou silně zahnutými až hákovitými ostny 4–5 mm dl., na líci plochý, bez žlábku. Palisty úzce kopinaté, 1,0–1,5 mm šir. Květenství chocholíkovitě hroznovité (později vyrostlé až latnaté), zpravidla s méně než 20 květy, jen málo prolistěné; listy těsně pod vrcholem květenství počínající, dolní 3(–5)četné, horní jednoduché; koncový lístek 3četných listů na bázi zaokrouhlený; postranní lístky téměř přisedlé. Vřeteno květenství roztroušeně chlupaté, s asi 3 až 7 zahnutými, 3–5 mm dl. ostny na 5 cm délky vřetena. Květní stopky (10–)20–30(–40) mm dl., řídce odstále chlupaté, s (0–)1–2(–5) trochu srpovitými, 2–3(–4) mm dl. ostny. Květy 2,0–2,5 cm v průměru. Kališní lístky zelené, na okraji šedoplstnaté, krátké, hluboce konkávní (člunkovité), rovnovážně rozestálé. Korunní lístky (8–)10–13 mm dl., 4–6 mm šir., obvejčitě eliptické, pozvolna v nehet zúžené, na okraji ohrnuté a chlupaté, růžové nebo řidčeji bílé. Tyčinky téměř zdéli nebo zřetelně kratší než gyneceum, po odkvětu přímo odstálé; nitky bílé; prašníky lysé, výjimečně s jednotlivými chloupky. Semeníky lysé nebo slabě chlupaté; čnělky bledě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí polokulovité až kulovité, dobře vyvinuté, z 20–30 peckoviček, černé. VI–VII. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty s dosti četnými, roztroušenými, slabě zahnutými ostny; listy 5četné; lístky (na slunci a v mládí zřetelně) podél žilek zřasené; koncový lístek na bázi srdčitý, na rubu na dotek měkce chlupatý; zoubkování listového okraje dosti ostré a pravidelné; dol. lístky téměř přisedlé; řapík s ostny hákovitými; květenství chocholíkovitě hroznovité, jen málo prolistěné; kališní lístky rozestálé; tyčinky krátké; květní lůžko chlupaté.

Poznámka 2: *R. opacus* FOCKE in ALPERS Gefässpfl. Landdrostei Stade 25, 1875, udávaný z našeho území, ale dosud s jistotou nenalezený, se liší od *R. plicatus* vyšším a statnějším vzrůstem, prýty posléze nazpět obloukovitými a někdy na vrcholu kořenujícími, ostny na bázi často načervenalými; koncový lístek je plochý, nezřasený, dol. lístky s delšími řapíčky, tyčinky zdéli gynecea nebo delší, prašníky často s jednotlivými chlupy.

Variabilita: U nás se vyskytují většinou rostliny s růžovými až tmavě růžovými květy; bělokvěté rostliny, pokládané za typické pro tento druh, se vyskytují v ČR jen roztroušeně a obvykle jako ojedinělé rostliny v populacích; častěji jsou zastoupeny v s. Čechách.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, lesní okraje, paseky, lemy a křoviny, často však i mimo les – meze, pastviny a při rybnících; na půdách živinami chudých, písčitých, hlinitých až hlinitojílovitých, vlhkých až mírně suchých, mírně kyselých, humózních, výhradně na nevápnitých podkladech. Je zastoupen ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae*, řádů *Fagetalia sylvaticae* a *Piceetalia excelsae*, a často v křovinných společenstvech nejasného cenologického zařazení. V z. Evropě je charakteristickým druhem různých typů křovin s převládajícími ostružiníky (*Rubion subatlanticum* TÜXEN 1952).

Rozšíření v ČR: Dosti rozšířený, ale s kvantitativně různým zastoupením v různých oblastech, místy hojnější a v určitých oblastech scházející; rozšířen je v termofytiku, mezofytiku a zasahuje do nižších poloh oreofytika. Na Moravě je četněji zastoupen než v Čechách. Od planárního do montánního stupně, nejčastěji ve výškách od 200 do 800 m n. m. (max.: Hrubý Jeseník, Červenohorské sedlo, asi 1 000 m; Těšínské Beskydy, Čantory, 850 m).

T: 3. Podkruš. pán. (Chomutov; Červený Hrádek), 9. Dol. Povlt. (Praha, Cibulka), 10. Praž. ploš. (Běchovice), 11. Stř. Pol. (Velký Osek; Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (okolí Mladé Boleslavi; Milovice; Hostín), 13. Rožď. pah. (roztr.), 15. Vých. Pol. (roztr.), 16. Znoj.-brn. pah. (Brno, Obřany), 18. Jihomor. úv. (roztr.), 21. Haná (Litovel; Chropyně). – **M:** 22. Halštr. vrch. a 23. Smrč. (roztr.), 24. Hor. Poohří (okolí Chebu, Františkových Lázní, Sokolova a Karlových Varů), 25. Krušn. podh. (Perštejn), 26. Čes. les (Čerchovská část pohoří, zde hojně), 28. Tep. vrchy (Karlovy Vary; Kostelní Bříza), 30. Jesen.-rak. ploš. (Krupá; okolí Rakovníka), 31. Plz. pah. (více

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

lokalit), 32. Křivokl. (roztr.), 34. Plán. hřeb. (Hojsova Stráž, Hamry; Klatovy, Neznašovy — Chlístov; Blovice, Žďírec), 35. Podbrd. (roztr.), 37. Šum.-novohr. podh. (Vimperk; oblast Kletě, Nová Ves; Mříč), 38. Bud. pán. (Cehnice), 39. Třeboň. pán. a 41. Stř. Povlt. (roztr.), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice — Filipov), 46. Lab. písk. (dosti hojně), 47. Šluk. pah. (hojně), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák; Grabštejn — Bílý Kostel); 49. Frýdl. pah. (okolí Frýdlantu), 55. Čes. ráj (Podkost, Kamenice), 56. Podkrk. (okolí Vysokého nad Jizerou; Hostinné, Nové Zámky), 59. Orl. podh. (Olešnice v Orlických horách; Dobruška); 60. Orl. opuky (okolí Rychnova nad Kněžnou), 61. Dol. Poorl. (Hradec Králové, Běleč; Týniště nad Orlicí), 62. Litomyš. pán. (okolí Litomyšle), 63. Českomor. mezih. a 64. Říčan. ploš. (roztr.), 65. Kutnoh. pah. (Čáslav, Maleč), 66. Hornosáz. pah. (roztr.), 67. Českomor. vrch. a 68. Mor. podh. Vysoč. (více lokalit), 69. Želez. hory (roztr.), 70. Mor. kras (více lokalit), 71. Drah. vrch. a 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (dosti hojně), 74. Slez. pah., 75. Jes. podh. a 76. Mor. brána (roztr.), 77. Středomor. Karp. (Zástřizly), 78. B. Karp. les. (Valašské Klobouky), 80. Stř. Pobeč. (roztr.), 81. Host. vrchy (Rajnochovice; Kateřinice), 83. Ostr. pán. (okolí Ostravy; Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (četné lokality). — **O:** 87. Brdy (Planiny), 88. Šum. (Hojsova Stráž; Vimperk), 91. Žďár. vrchy (roztr.), 93. Krk. (Jánské Lázně; Rýchory); 97. Hr. Jes. (roztr.), 99. Mor.-slez. Besk. (více lokalit).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje do j. Norska, Dánska a Švédska, na západ do Nizozemí, Belgie a Velké Británie, na jih do j. Francie, s. Itálie, bývalé Jugoslávie a Rumunska, na východ po Lotyšsko, Polsko a z. Ukrajinu. Druh se širokým areálem. — Mapy: HULTÉN NE 1986: 528.

18. *Rubus graecensis* MAURER — ostružiník sametový Tab. 10/2

Rubus graecensis MAURER Oesterr. Bot. Z. 115: 224, 1968. — Syn.: *Rubus subvelutinellus* HOLUB in sched., nom. inval.

Keř nízký až statný, 50—250 cm vys. Prýty zpočátku vzpřímené, později vysokoobloukovité, na podzim mnohdy na vrcholu kořenující, zelené nebo červenavé, hranaté, hluboce žlábkované, lysé, slabě ostnité; ostny nečetné, 0—1 na 5 cm délky prýtu, jemné, navzájem 5—20 cm vzdálené nebo zcela chybějící, na bázi rozšířené, zahnuté. Listy dlanitě 5četné, na líci zelené, řídce chlupaté, s 5—20 chlupy na 1 cm^2, na rubu šedozelené, měkce (sametově) chlupaté. Koncový lístek obvejčitý až šir. vejčitý, na bázi zřetelně srdčitý, k vrcholu pozvolna zašpičatělý, s krátce protaženou špičkou 5—10 mm dl., na okraji pravidelně drobně a tupě (vroubkovaně) pilovitý; dol. lístky s řapíčky 0—3 mm dl. Řapík až 2 × delší než dol. lístky, na líci průběžně žlábkovaný, s 0—4 malými ostny; palisty čárkovitě kopinaté nebo nitkovité. Květenství hroznovité, v hor. části bezlisté; listy 5četné, dol. a stř. lístky téměř přisedlé. Vřeteno květenství s velmi roztroušenými nebo téměř chybějícími ostny. Květní stopky tenké, vzpřímeně rozestálé, zpravidla bez ostnů. Kališní lístky zevně šedozelené, světle lemované, bez osténků, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky vejčité nebo obvejčité, bílé. Tyčinky zdéli nebo kratší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Souplodí polokulovité, drobné, z nečetných peckoviček, černé. VI—VII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty téměř bezostné; lístky na rubu měkce sametově chlupaté; koncový lístek k vrcholu pozvolna zašpičatělý; řapík až 2 × delší než dol. lístky; tyčinky krátké; semeníky lysé; souplodí drobná, polokulovitá.

Ekologie a cenologie: Lesní světliny a lesní okraje, paseky a lemy; na půdách živinami chudých, písčitohlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, na nevápnitých podkladech. Cenotický charakter u nás nedostatečně známý (*Quercetea robori-petraeae, Fagetalia sylvaticae, Epilobietea angustifolii*). Typický nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Vzácný druh omezený jen na s. část Moravy, s výskytem na jednotlivých lokalitách (většinou reprezentovaných jen jediným nebo jen několika málo keři); zatím je známo pouze 10 lokalit; všechny výskyty se vztahují k území mezofytika. Výškové rozšíření od 200 do 600 m n.m. ve stupni suprakolinním (max.: Hanušovicko-rychlebská vrchovina, Mladoňov — Třemošek, 605 m).

M: 71. Drah. vrch. (j. okolí Loštic), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Mladoňov — Třemošek), 74. Slez. pah. (Žulová — Dolní Dvůr; Poruba, Velký obecní les), 76. Mor. brána (Dolany; Svatý Kopeček; Tršice, Zakšov), 83. Ostr. pán. (Ostrava, Landek; Petrovice u Karviné, Prstná).

Celkové rozšíření: Areál se skládá ze dvou od sebe izolovaných částí; jeho hlavní část v jv. Alpách zahrnuje jv. Rakousko (Štýrsko, přilehlý Burgenland a Korutany) a Slovinsko; oddělený je výskyt v ČR na s. Moravě (včetně moravského Slezska).

19. *Rubus divaricatus* P. J. MUELLER — ostružiník rozkladitý Tab. 11/2

Rubus divaricatus P. J. MUELLER Flora 41: 130, 1858. — Syn.: *R. plicatus* WEIHE et NEES subsp. *divaricatus* (P. J. MUELLER) BOULAY in ROUY Fl. Fr. 6: 39, 1900. — *R. nitidus* sensu auct. plur. non WEIHE et NEES 1822 quoad typum necnon RAFIN. 1817.

Prýty polovzpřímené nebo trochu skloněné, 80—150(—200) cm vys., velmi rozvětvené, tupě hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, v dol. části leskle zelené, později hnědočerveně naběhlé a světleji čárkované, lysé nebo řídce krátce chlupaté; ostny v počtu 5—12 na 5 cm délky prýtu, na hranách umístěné, stejnotvaré, štíhlé, se širokou zploštělou bází, rovné nebo slabě zahnuté, 5—8 mm dl., žlutavé nebo světle

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

načervenalé. Listy dlanitě (3–)5četné, většinou malé (do 20 cm délky), s lístky se dotýkajícími nebo nedotýkajícími, na líci světle zelené, často trochu lesklé, s 1–20 chloupky na 1 cm², na rubu zelené, měkce hojně až řídce chlupaté, ploché až zřasené, na okraji slabě vlnité. Koncový lístek středně až velmi dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 33–60 % délky čepele lístku), úzce obvejčitý až eliptický, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, na vrcholu se širokou neodsazenou špičkou nebo s kratší málo odsazenou širokou špičkou 2–10 mm dl. Zoubkování listového okraje ostré a téměř pravidelné, s nevýrazně odsazenými zašpičatělými zuby; zářezy jen 1,0–1,5(–2,0) mm hluboké. Řapíčky dol. lístků 1–5 mm dl.; lístky na bázi ± zaokrouhlené. Řapík zpravidla až 2× delší než dol. lístky, načervenalý, měkce chlupatý, s 5–20 ostny; ostny na bázi velmi šir. smáčklé, vesměs nebo většinou hákovité, 3–4 mm dl. Palisty niťovité. Květenství úzké a skoro hroznovité až rozkladité a latnaté; listy dosahují téměř na vrchol květenství, dolní 3–5četné, s lístky úzce eliptickými až poněkud kosníkovitými; koncový lístek nezřetelně nebo velmi krátce zašpičatělý. Vřeteno květenství zprohýbané, načervenalé, řídce krátce chlupaté, s ostny se širokou bází, zčásti srpovitými, zčásti zřetelně hákovitými, roztroušenými až velmi četnými, 4–7 mm dl., hnědočervenými. Květní stopky 10–15(–25) mm dl., odstále chlupaté, přisedle žláznaté, s (0–)1–5(–7) zahnutými až hákovitými, 1–4 mm dl. ostny. Květ asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky zelené, bíle lemované, na vnější straně řídce chlupaté až téměř lysé, s jehlicovitými osténky, rozestálé nebo mírně nazpět sehnuté. Korunní lístky 7–11 mm dl., 5–6 mm šir., eliptické až obvejčité, bledě růžové až skoro bílé, na okraji řídce chlupaté až lysé, konkávní. Tyčinky nezřetelně až zřetelně převyšující gyneceum; nitky bílé nebo růžové; prašníky lysé. Mladé semeníky lysé nebo řídce chlupaté; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko ± lysé. Souplodí kulovité, malé, nanejvýš z 25 peckovíček; peckovičky lysé, černé. VI–VII. Ff.

$2n = 21, 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty leskle hnědočervené, rozvětvené; listy poměrně malé (do 20 cm délky), dl. řapíkaté; koncový lístek ± eliptický; ostny řapíku a vřetena květenství alespoň zčásti výrazně hákovité; květenství často rozkladité a hustěji ostnité; květy malé; korunní lístky zpravidla růžové, konkávní; nitky tyčinek často růžové.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, listnaté, smíšené i borové, paseky a lemy; na půdách živinami středně bohatých až minerálně chudších, hlubších, písčitých až hlinitých, mírně vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních a slabě humózních. Roste ve společenstvech tříd *Querco-Fagetea, Quercetea robori-petraeae* a *Epilobietea angustifolii.*

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný, s jistotou až v nejnovější době doložený; vyskytuje se v Českém termofytiku jen asi na 6 lokalitách v oblasti stř. Polabí (mezi Mělníkem a Lysou nad Labem) a v přilehlém dol. Pojizeří. Současný výskyt je omezen na planární stupeň, na nadmořské výšky 200–250 m. Zjištění dalších lokalit v oblasti současně známého výskytu je pravděpodobné.

T: 7. Středočes. tab. (Zlosyň, Dřínovský háj), 11. Stř. Pol. (Stará Boleslav; Lhota; Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Byšice, Horní Harbasko; Skorkov).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje do jz. Švédska a na Bornholm, na západ do Nizozemí, Belgie a s. Francie, na východ do stř. a jz. Polska a do Čech, na jih jen do stř. a jz. Německa. Subatlantský prvek.

20. *Rubus constrictus* P. J. Mueller et Lefèvre — ostružiník stažený Tab. 11/1

Rubus constrictus P. J. Mueller et Lefèvre Jber. Pollichia 16–17: 79, 1859. – Syn.: *Rubus phaneromothos* G. Braun Herb. Rub. Germ. 3, 1877. – *R. vestii* Focke Syn. Rub. Germ. 155, 1877. – *R. thyrsoideus* Wimmer subsp. *constrictus* (P. J. Mueller et Lefèvre) Sudre Rubi Eur. 92, 1910. – *R. candicans* Weihe subsp. *constrictus* (P. J. Mueller et Lefèvre) Janchen Catal. Fl. Austr. 2: 303, 1957, nom. inval.

Statný keř. Prýty polovzpřímené až vysokoobloukovité, hranaté a hluboce žlábkované, lysé nebo s velmi ojedinělými svazečkovitými chlupy, zvláště při bázi ostnů. Ostny v počtu 3–5 na 5 cm délky prýtu, ze široké a mohutné báze náhle zúžené, všechny nebo alespoň některé zřetelně nebo silně zahnuté, 6–7 mm dl. Listy dlanitě nebo nevýrazně znožené 5četné, na líci zelené, lysé, nebo s 1–5 chlupy na 1 cm², na rubu slabě šedozelené (šedoplstnaté odění pozorovatelné pouze pod lupou, doprovázené delšími jemnými chloupky), na okraji zvlněné. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 32–42 % délky čepele lístku), menší, do 10 cm dl., obvejčitý až pětiúhelníkovitě obvejčitý, na bázi mělce až výrazně srdčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou špičkou 12–20 mm dl., plochý. Zoubkování listového

Tab. 11: 1 *Rubus constrictus*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. divaricatus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. senticosus*, 3a – list, 3b – okraj koncového lístku, 3c – vřeteno květenství, 3d – květní stopka, 3e – kališní lístek.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

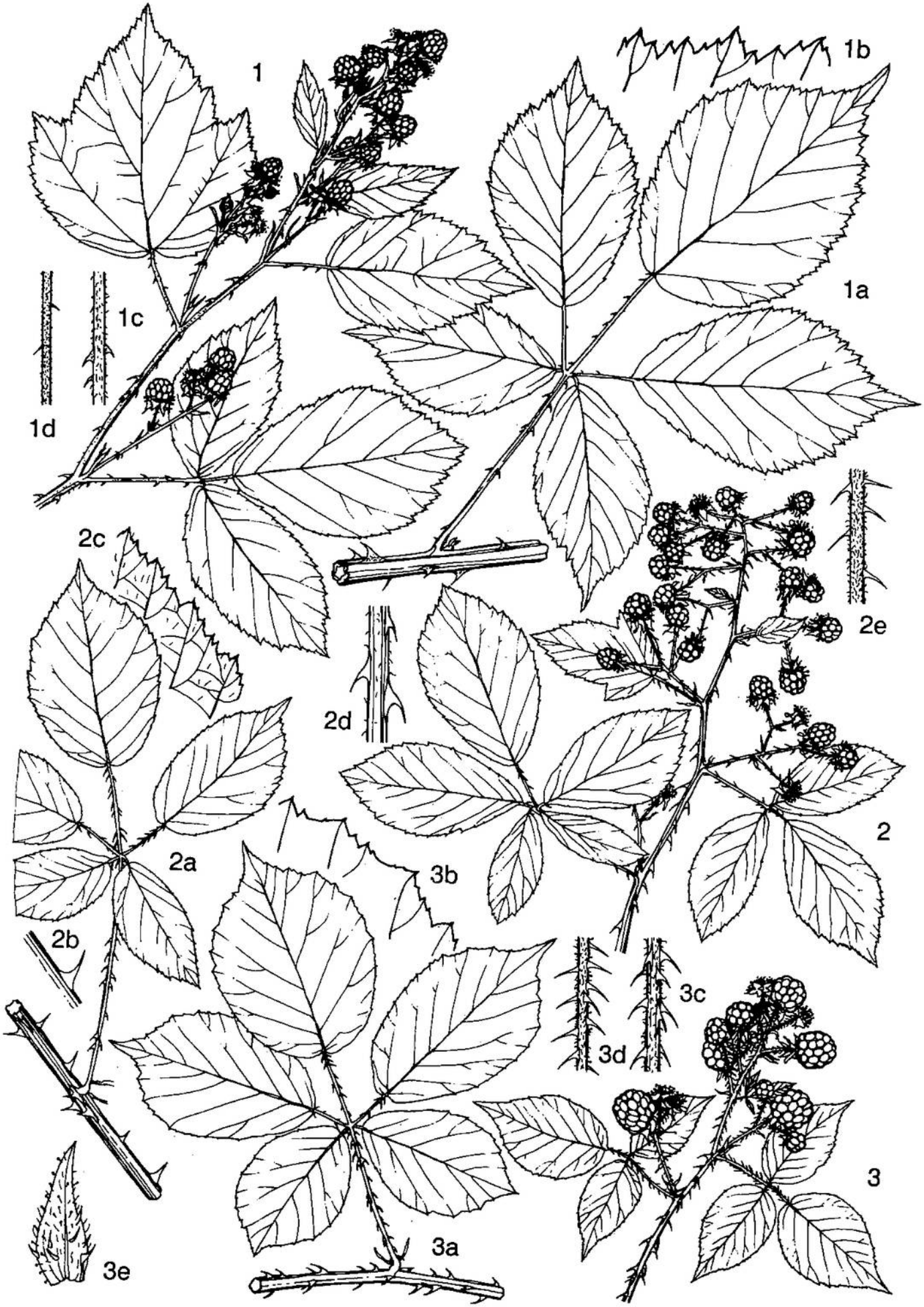

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

okraje periodické, hrubě pilovité, s delšími skoro rovnými hlavními zuby; zářezy 3–5 mm hluboké, dosti široké. Dolní lístky s řapíčkem 3–5 mm dl. Řapík ± chlupatý, s 12–16(–20) ostny; ostny s tlustou bází, hákovitě nazpět ohnuté, až 3 mm dl. Palisty niťovité, řídce žláznaté; žlázky přisedlé až krátce stopkaté. Květenství stažený hrozen, vysoko bohatě prolistěné, nebo až lata, obsahující přes 40 květů; dol. větévky vícekvěté; listy (2–)5–8 cm pod vrcholem květenství počínající, hrubě pilovité, alespoň nejvyšší zřetelně plstnaté, dol. 3–5četné. Koncový lístek 3četných listů obvejčitý, na bázi úzký, zaokrouhlený až nevýrazně srdčitý, k vrcholu dl. zašpičatělý. Vřeteno květenství přímé, hustě odstále chlupaté a vtroušenými svazečkovitými chlupy plstnaté; ostny v počtu 3–10 na 5 cm délky vřetena, silné, alespoň zčásti poněkud hákovitě zahnuté, se silnou bází, 2–3(–4) mm dl.; větve květenství často přímé, tuhé, vzpřímené, směřující k hlavnímu vřetenu květenství nebo k němu přilehlé. Květní stopky jen 10–15 mm dl., přitiskle plstnatě chlupaté a většinou s hustými dlouhými chlupy, s 3–10 nestejnými, zahnutými, 1,5–2,5(–3,0) mm dl. ostny. Kališní lístky šedozelené, plstnaté, bez ostnů, většinou krátké, zřetelně nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–15 mm dl., ± eliptické, s dlouhým nehtem, bílé nebo bledě růžové. Tyčinky delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo na vrcholu chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko hustě chlupaté. Souplodí kulovité, černé. VI–VII. Ff.

$2n = 21$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty statné, vysoké, později obloukovité; listy na rubu tence šedoplstnaté; zoubkování listového okraje hrubě pilovité; ostny na řapíku a vřetenu květenství alespoň zčásti zahnuté; květní stopky i kališní lístky šedoplstnaté.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a světlé lesy; na půdách hlubších, hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, na silikátových i vápnitých podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech třídy *Querco-Fagetea*, hlavně svazu *Carpinion* a řádu *Quercetalia pubescentis-petraeae* a ve společenstvech křovin řádu *Prunetalia* a v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně v termofytiku a hlavně mezofytiku, na lokalitách zpravidla jen v jednotlivých keřích. Vzhledem k častějším záměnám tohoto druhu se zástupci ser. *Discolores* není jeho rozšíření u nás dostatečně známé. Častější výskyt je ve stř. Čechách (např. Podbrdsko, Křivoklátsko, Povltaví a Posázaví), na Moravě v předhůří Českomoravské vrchoviny a v Moravské bráně; jinde jen ojediněle. Od planárního do suprakolinního stupně, obvykle v nadmořských výškách od 150 do 500 m.

T: 2. Stř. Poohří (Velká Černoc. vrch Mezný), 6. Džbán (Pochválov – Kroučová), 7. Středočes. tab. (Ctiněves), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek; Byšice, Horní Harbasko), 13. Rožď. pah. (Týnec nad Labem), 15. Vých. Pol. (Habřina – Velichovky), 16. Znoj.-brn. pah. (Ivančice, Réna; Nebovidy; Střelice – Ořechov), 20. Jihomor. pah. (Brno, Hády). – **M:** 32. Křivokl. (Chříč – Dubensko; Malá Buková; Zbiroh, Švabín; Unhošť, Svárovská lípa), 34. Plán. hřeb. (Nepomuk, Klášter), 35. Podbrd. (roztr.), 36. Horaž. pah. (Doubravice), 40. Jihočes. pah. (Albrechtice, Kopaniny), 41. Stř. Povlt. (roztr. v Povltaví i v Posázaví), 43. Votic. vrch. (Votice, Třetužel), 46. Lab. písk. (Děčín – Hřensko; Vysoká Lípa), 51. Polom. hory (Nové Osinalice), 55. Čes. ráj (Žehrov – Srbsko; Jičín, Štidla), 62. Litomyš. pán. (Bohuňovice), 63. Českomor. mezih. (Sloupnice, Džbánov), 64. Říčan. ploš. (Krhanice; Krymlov – Lhotky), 66. Hornosáz. pah. (Světlá nad Sázavou, Radostovice), 67. Českomor. vrch. (Devět křížů, Radoškov), 68. Mor. podh. Vysoč. (roztr.), 69. Želez. hory (Bernardov), 71. Drah. vrch. (Čechy pod Kosířem), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Zábřeh, Hynčina), 75. Jes. podh. (Lipník, Dolní Újezd), 76. Mor. brána (roztr.), 77. Středomor. Karp. (více lokalit v severní části Chřibů; Koryčany), 78. B. Karp. les. (Luhačovice; Biskupice), 79. Zlín. vrchy (z. část fyt. o.), 84. Podbesk. pah. (Frýdek-Místek, Městský les).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje do sz. a stř. Německa, na západ do Belgie a Francie, na jih do bývalé Jugoslávie, na východ do Polska (Horní Slezsko) a Rumunska; přesný průběh v. hranice areálu není znám.

21. *Rubus senticosus* WEIHE – ostružiník hustoostný Tab. 11/3

Rubus senticosus KOEHLER ex WEIHE in W. et GR. Fl. Siles. 1: 51, 1829. – Syn.: *Rubus montanus* WIRTGEN Herb. Rub. Rhen. 1, no 3, 1856 non LEJ. 1813.

Prýty vysokoobloukovité, často velmi rozvětvené, někdy na vrcholu kořenující, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, matně zelené nebo později červenohnědě až nachově naběhlé, lysé nebo řídce chlupaté, s přisedlými a někdy i kratičce stopkatými žlázkami. Ostny v počtu 13–25 na 5 cm délky prýtu, poněkud nestejné, ze širší báze většinou vzhůru (lištovitě) zploštělé, zčásti rovné nebo všechny zahnuté, 6–8(–10) mm dl. Listy dlanitě nebo častěji slabě znožené složené, 5četné, na líci většinou lysé, na rubu nezřetelně až bohatě chlupaté, nezřídka i výrazně šedoplstnaté, za živa na ploše zřasené a na okraji slabě zvlněné. Koncový lístek dosti dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–40 % délky čepele lístku), obvejčitý nebo eliptický, někdy až téměř okrouhlý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, na vrcholu s odsazenou, 5–15 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje nepravidelně periodické, se širokými zářezy mezi prodlouženými

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

zuby; hlavní zuby zčásti nazpět vyhnuté; zářezy zpravidla jen 1 – 2 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 1 – 4 mm dl. Řapík po celé délce na líci žlábkovaný, roztr. chlupatý, s 15 – 28 širokými, téměř hákovitě zahnutými ostny 3,0 – 3,5 mm dl. Palisty úzce kopinaté, 0,5 – 1,0 mm šir. Květenství latnaté, úzce stažené až rozevřené, krátké, nahoře bezlisté, dole s 3četnými, vzácně až 5četnými listy, nejhořejší listy na rubu šedoplstnaté; koncový lístek 3četných listů na bázi klínovitě stažený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s mírně nasazenou špičkou; postranní lístky s řapíčky 2 – 5 mm dl. Vřeteno květenství roztr. odstále chlupaté, s 9 – 16 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny 5 – 6 mm dl., na bázi šir. zploštělé a tam načervenalé, silné, téměř hákovité. Květní stopky 15 – 25 mm dl., s listeny stopkatě žláznatými, řídce ± odstále chlupaté, s četnými přisedlými, vzácněji i jednotlivými stopkatými žlázkami 0,2 mm dl.; ostny v počtu 10 – 15, poněkud nestejné, ke květu nahuštěně sblížené, dosti široké, slabě zahnuté, až 3 – 4(– 5) mm dl., žlutavé. Kališní lístky šedozelené, osténkaté, rozestálé nebo poněkud nazpět sehnuté, řídce stopkatě žláznaté. Korunní lístky 10 – 12 mm dl., eliptické, bílé nebo narůžovělé. Tyčinky poněkud delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo řídce chlupaté; čnělky bělavě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité, černé. VI – VII. Ff(– Chf).

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty obloukovité, vrcholem k zemi směřující, ± lysé; ostny velmi četné jak na prýtu (až 25 ostnů na 5 cm), tak i na řapíku a vřetenu květenství, zde výrazně hákovité; řapík na líci žlábkovaný; lístky zřetelně zřasené, na líci lysé; palisty kopinaté; listeny v květenství se stopkatými žlázkami.

Poznámka 2: *Rubus sorbicus* H. E. WEBER Feddes Repert. 91: 3, 1980, středoevropský druh vyskytující se od Braniborska po Sasko a Lužici, nejblíže známý u Drážďan, by snad mohl být nalezen v sz. Čechách. V subsekci *Rubus* má dosti izolované postavení. Jeho charakteristické znaky jsou: Prýty obloukovité, k zemi směřující, lysé, bez stopkatých žlázek; ostny na prýtu dosti hustě rozmístěné, rovné; listy na rubu téměř lysé; koncový lístek velmi krátce špičatý; zoubkování listového okraje hrubé, s hlavními zuby nazpět vyhnutými.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, světlé lesy, lesní světliny, bory a křoviny; na půdách živinami středně bohatých, hlinitopísčitých až hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, neutrálních až mírně kyselých, slabě humózních. Převážně ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v lesích ovlivněných kulturou na místech dřívějších společenstev třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně a mezerovitě v s. polovině Čech, hlavně v sz. části, na jih po Vlašim; v j. polovině Čech schází. Na Moravě jsou dvě jisté, izolované lokality, z nichž výskyt u Ostravice je na v. hranici celkového areálu druhu. Od planárního do submontánního stupně, zpravidla ve výškách 200 – 500 m n.m. (max.: Radňovice u Nového Města na Moravě, 650 m).

T: 2. Stř. Poohří (Holedeč – Lhota; Sádek u Žatce; Velká Černoc; Deštnice, Nová Hospoda), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Borek), 15. Vých. Pol. (Bílé Poličany, vrch Vinice; Velichovky, Rothemberk – Habřina). – **M:** 42. Votic. pah. (Vlašim, Kladruby), 56. Podkrk. (Dvůr Králové, Zadní Mostek), 57. Podzvič. (Zdobín – Dehtov; Zadní Dehtov; Dvůr Králové, Čertovy Hrady), 59. Orl. podh. (Nový Hrádek – Sněžné), 60. Orl. opuky (Dobruška, Val – Ohnišov), 67. Českomor. vrch. (lit. údaj: Bystřice nad Pernštejnem). – **O:** 91. Žďár. vrchy (Radňovice), 99. Mor.-slez. Besk. (Ostravice, chata Teplotechna).

Celkové rozšíření: Západní část stř. Evropy s hlavním výskytem v Německu, na sever zasahuje do Holštýnska a Meklenburska, na západ do Nizozemí a Belgie, na východ do jz. Polska (Slezsko) a na Moravu, na jih jen po stř. Německo a ČR. Druh se širším areálem. Subatlantský prvek.

Subsect. 2. *Hiemales* E. H. L. KRAUSE in PRAHL

Prýty vysokoobloukovité nebo ploše nízkoobloukovité či plazivé, na podzim vrcholem kořenující; kořenové výhonky scházejí; listy přes zimu zelené; rostliny bez stopkatých žlázek až hustě stopkatě žláznaté, s ostny stejného tvaru nebo tvarově velmi rozdílnými.

Ser. 1. *Discolores* (P. J. MUELLER) FOCKE

Syn.: *Rubus* L. sect. *Discolores* P. J. MUELLER.

Prýty vysokoobloukovité, bez stopkatých žlázek, hranaté; ostny stejného tvaru, umístěné na hranách; listy 5četné, tuhé, na rubu šedě až bíle plstnaté; květenství složené, latnaté; kalichy šedě až bíle plstnaté, nazpět sehnuté.

22. *Rubus ulmifolius* SCHOTT – ostružiník středozemský Tab. 12/2

Rubus ulmifolius SCHOTT Isis (ed. OKEN) 2: 821, 1818. – Syn.: *Rubus discolor* WEIHE et NEES Rubi Germ. 46, 1825 sensu orig. non sensu auct. plur. poster.

Prýty vysokoobloukovité, ostře hranaté, se stranami mírně žlábkovanými, nasivěle (ojíněně) fialově červené, posléze stříbřitě šupinkaté, hustě hvězdovitě chlupaté, později olysávající; ostny v počtu 5 – 10 na 5 cm délky prýtu, zploštělé, přímé nebo zakřivené, 7 – 11 mm dl. Listy většinou znoženě (4 –)5četné, kožovité, na líci tmavě zelené, s 0 – 10(– 20) chlupy na 1 cm^2, na rubu přitiskle bělošedě až bíle plstnaté, bez delších chlupů; žilnatina na rubu hnědavá. Lístky spíše malé, vypouklé. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 36 – 70 % délky čepele lístku), obvej-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

čitý, na bázi uťatý, na vrcholu do zřetelně odsazené špičky 5–10 mm dl. náhle stažený, nebo okrouhlý či eliptický a poznenáhlu zašpičatělý. Zoubkování listového okraje variabilní, hrubé či jemné. Dolní lístky s řapíčkem 3–12 mm dl. Řapík s 8–18 silnými velmi zakřivenými ostny. Palisty nitkovité. Květenství úzce jehlancovité nebo válcovité, bohaté; listy 10–20 cm pod vrcholem květenství začínající. Vřeteno květenství s přitisklým plstnatým oděním z hvězdovitých chlupů, bez delších jednoduchých chlupů, ostnité; ostny mohutné, velmi široké, 5–8(–9) mm dl. Květní stopky 10–20 mm dl., přitiskle šedobíle plstnaté, bez delších chlupů, s (0–)1–5 silnými, slabě zahnutými ostny 2–3 mm dl. Kališní lístky přitiskle šedobíle plstnaté, bez delších chlupů, po odkvětu dolů sehnuté. Korunní lístky 10–15 mm dl., okrouhlé, nachově růžové, zřídka bledší. Tyčinky kratší než gyneceum nebo je jen málo přesahující; prašníky obvykle s jednotlivými chlupy. Semeníky na špičce hustě chlupaté, avšak brzo olysávající; čnělky obvykle růžové. Plodní lůžko hustě chlupaté. Souplodí polokulovité, nevelké, černé, málo šťavnaté. VII–VIII. Ff.

$2n = 14$, [28] (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýt na stranách žlábkovaný, ojíněný, stříbřitě šupinkatý, s malými hvězdovitými chlupy; ostny prýtu na bázi velmi široké; listy kožovité, na líci tmavě zelené, na rubu křídově bílé; koncový lístek malý, vypouklý; květenství velmi ostnité; vřeteno květenství přitiskle plstnaté; korunní lístky nachově růžové, okrouhlé; tyčinky krátké, růžové; semeníky chlupaté; čnělky zpravidla růžové; souplodí drobné.

Rozšíření v ČR: Dřívější všeobecné literární údaje o výskytu tohoto druhu na území bývalého Československa jsou chybné. Jediný (a to zplanělý) výskyt je známý z Průhonického parku.

M: 64. Říčan. ploš. (Průhonice, Průhonický park).

Celkové rozšíření: Druh se širokým rozšířením v z. a j. Evropě s areálem charakteru submediteránně subatlantského. V z. Evropě se vyskytuje na sever až po Britské souostroví, j. Nizozemí, jz. Německo, na jih až do s. Afriky (Maroko až Tunisko) a Makaronézie, v z. Středozemí směrem na východ po Sicílii, j. Itálii a v. pobřeží Jaderského moře (Dalmácie, Hercegovina). Často zavlékán do jiných světadílů – Severní i Jižní Amerika, j. Afrika, Austrálie. Také ve stř. Evropě je zavlékán mimo oblast svého původního výskytu. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 212; BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 347, 1984.

23. *Rubus bifrons* VEST – ostružiník dvojbarevný Tab. 12/1

Rubus bifrons VEST Steierm. Z. 3: 163, 1821. – Syn.: *Rubus speciosus* P. J. MUELLER Flora 41: 135, 1858. – *R. amoenus* sensu ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 3: 639, 1875 non PORTENSCHL. sensu orig.

Exsikáty: Fl. Exs. Austro-Hung., no 847. – PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 838. – Extra fines: HAYEK Fl. Stir. Exs., no 229 [loc. class.].

Keř 50–100 cm vys., tvořící husté hnízdovité porosty s propletenými prýty a větvemi. Prýty vysokoobloukovité až nízkoobloukovité, později rozvětvené, na vrcholu kořenující, statné, tupě hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, hnědočervené nebo fialové, našedlé, s četnými, pouze pod lupou patrnými hvězdovitými chlupy (10–40 na 1 cm délky strany prýtu), později ± olysalé, voskově ojíněné. Ostny v počtu 10–15(–20) na 5 cm délky prýtu, ze širší báze štíhlé, odstálé nebo poněkud skloněné, většina nebo všechny rovné, 6–8(–9) mm dl. Listy výrazně (3–6 mm) znožené (4–)5četné, u drobných jedinců často i 3četné, kožovité, na líci matně tmavozelené a lysé, přisedlými žlázkami tečkované, na rubu přitiskle šedě až křídově bíle plstnaté a s roztroušenými, hmatem sotva rozeznatelnými delšími, někdy chybějícími chlupy; žilnatina na rubu žlutohnědavá. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 35–52 % délky čepele lístku), obvejčitý až okrouhle obvejčitý nebo šir. eliptický, na bázi zaokrouhlený nebo skoro srdčitý, na vrcholu s odsazenou, 5–10(–20) mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje periodické, se zuby protáhlými, velmi špičatými, stejně dlouhými, různě směřujícími; hlavní zuby jen málo delší, zčásti vně vyhnuté; zářezy 1–3 mm hluboké. Postranní lístky s řapíčkem až 7 mm dl. Řapík delší než dolní lístky, zpočátku hvězdovitě chlupatý, s 9–15 silně skloněnými a málo zahnutými ostny 3,0–4,0(–4,5) mm dl., na líci plochý. Palisty niťovité. Květenství mnohokvěté, jehlancovité, dlouhé, se sblíženými, chocholíkovitě rozvětvenými postranními větvemi, k vrcholu jen málo se zužující, tupé; listy 5–12 cm pod vrcholem květenství začínající, dol. 3–5četné, s koncovým lístkem na bázi zaokrouhleným. Vřeteno květenství přitiskle plstnaté a řídce odstále chlupaté, s 5–12 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny štíhlé, ± rovné, rovnovážně nebo šikmo odstálé,

Tab. 12: 1 *Rubus bifrons*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. ulmifolius*, 2a – list, 2b – část prýtu s hvězdovitými chlupy, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. praecox*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostnem, 3c – okraj koncového lístku, 3d – vřeteno květenství, 3e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

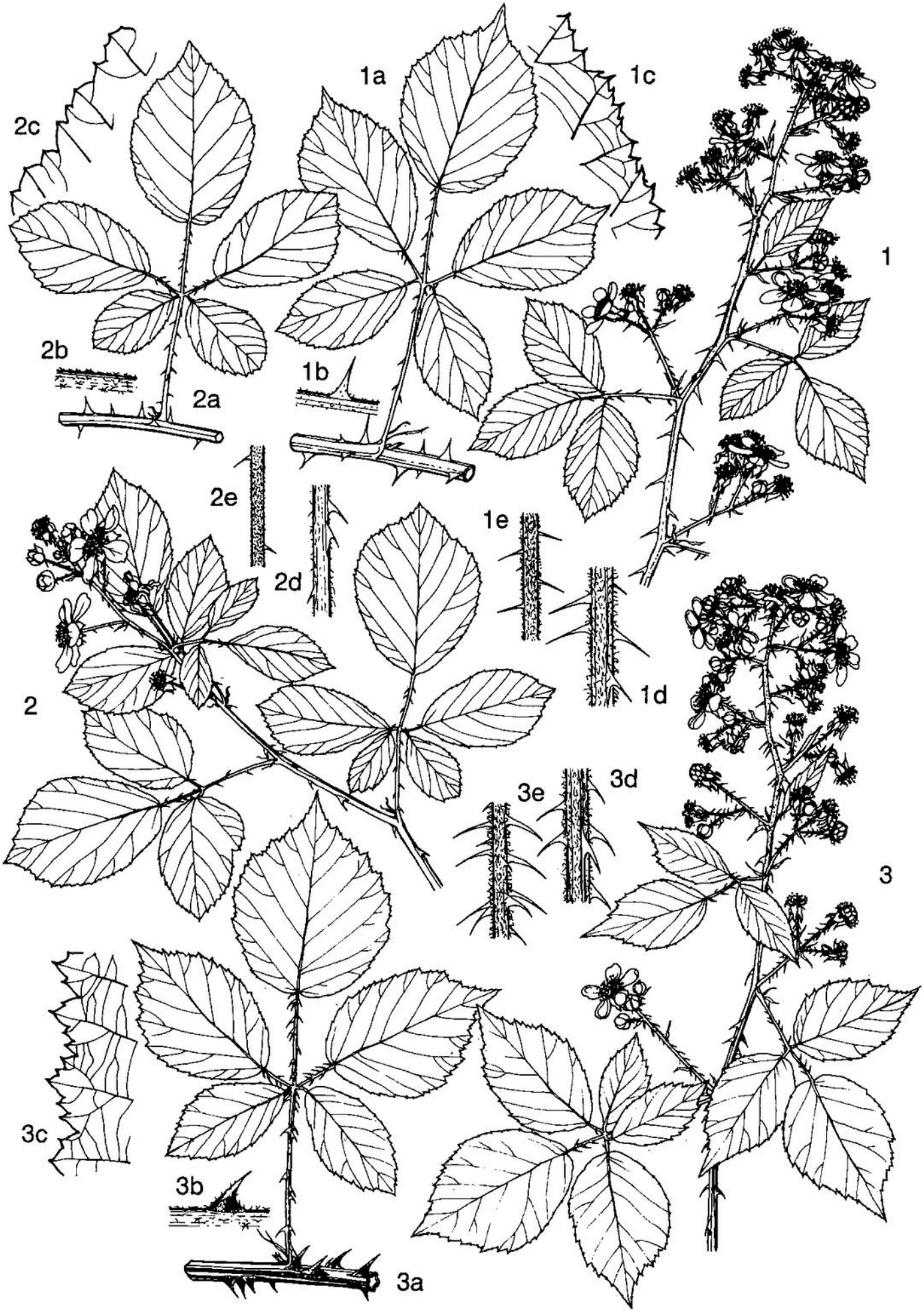

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

(3–)5–7(–8) mm dl. Květní stopky 8–15 mm dl., přitiskle šedoplstnaté a zároveň odstále chlupaté, přisedlými žlázkami žláznaté; ostny v počtu 3–10, nestejné, tenké až jehlicovité, většinou trochu zahnuté, 1,5–2,5(–3,0) mm dl. Kališní lístky šedoplstnaté, nazpět sehnuté, bez osténků. Korunní lístky 9–10(–13) mm dl., 7–8 mm šir., šir. eliptické, obvejčité až okrouhlé, růžové. Tyčinky delší než gyneceum; prašníky lysé nebo zčásti chlupaté. Semeníky na vrcholu dl. chlupaté; čnělky žlutozelenavé. Květní lůžko ± lysé. Souplodí polokulovité až kulovité, černé, málo šťavnaté. (VI–)VII(–VIII). Ff(–Chf).

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty voskově ojíněné (tlakem lze vosk z prýtu vytlačit), našedlé, s drobnými hvězdovitými chlupy; ostny prýtu přímé, štíhlé, kolmo odstálé; listy zřetelně znožené 5četné; zoubkování listového okraje ze zubů velmi špičatých, do různých stran směřujících; květenství bohaté; korunní lístky růžové; čnělky žlutavé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, křoviny, sušší rumiště, paseky, lomy, okraje cest, meze a intravilány obcí; na půdách hlinitých i kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních, na podkladech silikátových i vápnitých. Nejčastěji ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v ruderalizovaných lemových společenstvech třídy *Galio-Urticetea*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, místy hojněji, avšak značně mezerovitě; schází např. v z. a s. Čechách; roztroušeně v termofytiku i mezofytiku, vzácně proniká i do oreofytika. Pokládán za teplomilný druh, avšak jeho výskyt v ČR je vázán hlavně na okruh mezofytika. Častěji v jz. a j. Čechách, od Plzeňské pahorkatiny a Branžovského hvozdu po Kleť a okolí Českých Budějovic, na v. okraji Drahanské vrchoviny a v Podbeskydské pahorkatině; právě v blízkosti těchto oblastí vystupuje do vyšších nadmořských výšek. Roste od planárního do submontánního stupně, obvykle ve stupni suprakolinním, ve výškách od 200 do 600(–700) m n.m. (max.: Český Krumlov, Kleť, 875 m).

T: 11. Stř. Pol. (Záboří nad Labem), 16. Znoj.-brn. pah. (okolí Znojma), 18. Jihomor. úv. (roztr., hlavně v okolí Dúbravy; Poštorná), 19. B. Karp. step. (Hluk, Hluboček; Šumice), 20. Jihomor. pah. (roztr.), 21. Haná (Grygov; Kojetín). – **M:** 26. Čes. les (jen v Čerchovské části pohoří – Folmava; Fuchsova Huť; Karlova Huť), 27. Tachov. bráz. (Hora Svatého Václava; Klenčí pod Čerchovem), 31. (dosti hojně roztr.), 33. Branž. hv. (roztr.), 34. Plán. hřeb. (Plánice; Neurazy, vrch Kakov; Běšiny u Klatov), 35. Podbrd. (Rokycany; Drahenice; Chraštičky; Milín), 36. Horaž. pah. (Blatná), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr., hlavně v jv. části fyt. o.), 38. Bud. pán. (České Budějovice), 40. Jihočes. pah. (Hluboká, Hosín; Temelín), 41. Stř. Povlt. (Hněvšín; Bukovno; Smolotely – Solenice; Trobulov), 42. Votic. pah. (Sedlčany), 53. Podješ. (Česká Lípa, Bořetín – Dubice), 61. Dol. Poorl. (Přepychy), 63. Českomor. mezih. (Svitavy), 64. Říčan. ploš. (roztr.), 67. Českomor. vrch. (Nové Město na Moravě), 68. Mor. podh. Vysoč. (dosti hojně roztr.), 69. Želez. hory (Záboří nad Labem – Bernardov), 71. Drah. vrch. (dosti hojně, jen v fyt. p. 71c. Drah. podh.), 75. Jes. podh. (Odry), 76. Mor. brána (dosti hojně roztr.), 77. Středomor. Karp. (hojně, převážně ve fyt. p. 77c. Chřiby), 78. B. Karp. les. (oblast Lopeníku; Luhačovice), 79. Zlín. vrchy (Hřivínův Újezd; Kaňovice; Loučka), 80. Stř. Pobeč. (okolí Rožnova), 81. Host. vrchy (Bystřice pod Hostýnem – Hostýn), 83. Ostr. pán. (Petřvaldík – Albrechtičky; Český Těšín – Chotěbuz), 84. Podbesk. pah. (dosti hojně, pouze ve fyt. p. 84a. Besk. podh.). – **O:** 99. Mor.-slez. Besk. (úpatí Lysé hory; Pražmo).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje do stř. Německa a stř. Polska, na západ do Belgie a j. Nizozemí, na východ na Slovensko a do Maďarska, na jih do j. Francie, Švýcarska, Rakouska a Chorvatska; udáván z Rumunska. Druh se širokým areálem. – Mapy: BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 350, 1984.

24. *Rubus praecox* BERTOL. – ostružiník hruboostný Tab. 12/3

Rubus praecox BERTOLONI Fl. Ital. 5: 220, 1842. – Syn.: *Rubus procerus* P. J. MUELLER ex BOULAY Ronces Vosg. 7, 1864. – *R. hedycarpus* FOCKE Syn. Rub. Germ. 193, 1877, nom. illeg. – *R. hedycarpus* FOCKE subsp. *macrostemon* FOCKE Syn. Rub. Germ. 192, 1877; FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 508, 1902. – *R. macrostemon* (FOCKE) CAFLISCH Excursionsfl. Südost. Deutschl. 90, 1878. – *R. lacertosus* SUDRE Bull. Soc. Bot. Fr. 46: 99, 1899. – *R. hedycarpus* FOCKE subsp. *praecox* (BERTOL.) FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 509, 1902. – *R. praecox* BERTOL. subsp. *macrostemon* (FOCKE) HAYEK Prodr. Fl. Penins. Balcan. 1: 661, 1924. – *R. discolor* sensu auct. plur. non WEIHE et NEES 1822 sensu orig.

Keře statné až mohutné, 1–3 m vys. Prýty vysokoobloukovité, silné (ve střední části až 15 mm šir.), ostře hranaté, na stranách žlábkované, matně zelené nebo vínově červené, bez nápadného červeného zbarvení hran a bází ostnů, zpočátku s četnými svazečkovitými chlupy (až přes 50 na 1 cm délky strany prýtu), později většinou olysalé; ostny v počtu 3–8 na 5 cm délky prýtu, umístěné na hranách, na bázi velmi široké (až 13 mm), většinou trochu zahnuté, 8–11 mm dl. Listy dlanitě nebo poněkud znožené 5četné, za živa na okraji výrazně zvlněné, na líci téměř matné, přisedlými žlázkami tečkované, na rubu bělošedě až bíle plstnaté a s nepříliš hojnými měkkými delšími chlupy; lístky okraji se navzájem dotýkající. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–45 % délky čepele lístku), vejčitý, šir. eliptický nebo okrouhle obvejčitý, na bázi šir. srdčitý, na vrcholu s málo odsazenou, širší špičkou 5–15 mm dl.; někdy obvejčitý s užší zaokrouhlenou bází. Zoubkování listového okraje

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

s velmi ostrými zuby a delšími, zčásti nazpět vyhnutými hlavními zuby; zářezy 2–3 mm hluboké. Dolní lístky zřetelně (3–6 mm) řapíčkaté. Řapík se 7–12 širokými, většinou silně zahnutými ostny. Palisty niťovité. Květenství latnaté, bohaté, mnohokvěté, s větvemi rozvětvenými i v hor. polovině květenství, zúženě jehlancovité, na vrcholu uťaté; listy 5–15 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–5četné, s lístky většinou zřetelně zašpičatělými. Vřeteno květenství hranaté, většinou plstnatě chlupaté a krátce huňaté, s (0–)3–10 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny většinou široké, zřetelně hákovitě zahnuté, 6–8 mm dl. Květní stopky převážně 7–15 mm dl., odstálými propletenými chloupky 0,3 mm dl. šedoplstnaté, ostnité; ostny v počtu 5–20, poněkud nestejné, slabě zahnuté, 1,5–2,5 mm dl.; listeny slabě žláznaté. Kališní lístky šedoplstnaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–13(–14) mm dl., šir. eliptické až okrouhlé, bílé nebo bledě růžové. Tyčinky značně převyšující gyneceum; prašníky lysé nebo chlupaté. Semeníky chlupaté; čnělky bělavé nebo narůžovělé. Květní lůžko bohatě chlupaté. Souplodí polokulovité až kulovité, černé, málo šťavnaté. VI–VII. Fl.

$2n = 28$, [14, 49] (extra fines)

Poznámka: Velmi podobný druhu *R. armeniacus*, ale poněkud méně robustní; prýty matné, bez nápadně červených hran a ostnů; lístky trochu hrubě zvlněné, ne vypouklé; korunní lístky jen 10–14 mm dl.; další hlavní znaky tohoto druhu: keře statné; prýty vysokoobloukovité, chlupaté; květenství bohaté, na vrcholu uťaté; korunní lístky široké až okrouhlé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje, výslunné stráně a okraje cest, v teplých oblastech; na půdách hlinitých i kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních. Zpravidla ve společenstvech řádu *Prunetalia*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně a celkem vzácně, na lokalitách jednotlivě, v termofytiku i mezofytiku, do oreofytika nezasahuje. Častější výskyt je známý jen z některých území Moravy – Znojemsko-brněnská pahorkatina a přilehlé předhůří Českomoravské vrchoviny, Chřiby a Podbeskydská pahorkatina; jinde jen jednotlivé lokality. Materiál z Čech vyžaduje další taxonomický průzkum. Převážně v suprakolinním stupni, v nadmořských výškách od 200 do 500 m. Územím probíhá s. hranice areálu.

T: 9. Dol. Povlt. (Praha, Divoká Šárka), 10. Praž. ploš. (Praha, Ďáblický háj), 16. Znoj.-brn. pah. (roztr. – okolí Brna; Ivančice; Moravský Krumlov; okolí Znojma), 19. B. Karp. step. (Velká – Louka). – **M:** 31. Plz. pah. (Dolní Lukavice), 41. Stř. Povlt. (Čelina – Živohošť), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl, Vlčkov), 63. Českomor. mezih. (Litomyšl, Džbánov; Svitavy), 64. Říčan. ploš. (Třemblat), 68. Mor. podh. Vysoč. (Třebíč, Klučov; Omice; Brno-Bystrc), 72. Zábř.-unič. úv. (Šternberk, zoo), 75. Jes. podh. (Dolní Újezd; Hranice – Potštát), 76. Mor. brána (Bohuslávky; Loučka; Hranice), 77. Středomor. Karp. (roztr. – Buchlov; okolí Stříbrnic; Osvětimany), 78. B. Karp. les. (Radějov, Veselka; Maršov u Uherského Brodu), 79. Zlín. vrchy (Březnice, Dolní Paseky), 83. Ostr. pán. (Ostrava, Landek), 84. Podbesk. pah. (roztr. – Staříč; Lískovec; Frýdek-Místek; Metylovice; Čeladná).

Celkové rozšíření: Střední a j. Evropa, zasahuje na sever do stř. Německa a j. Polska, na západ do z. Německa, na východ na v. Slovensko, na jih do s. Španělska, j. Francie, Itálie a Makedonie; izolovaný výskyt na Krymu. Areál není dostatečně známý vzhledem k častým záměnám s *R. armeniacus* a spojování obou těchto druhů do druhu jediného. Druh se širokým areálem.

25. *Rubus armeniacus* Focke – ostružiník sladkoplodý Tab. 13/2

Rubus armeniacus Focke Abh. Naturwiss. Ver. Bremen 4: 183, 1874. – Syn.: *Rubus hedycarpus* Focke subsp. *armeniacus* (Focke) Focke Syn. Rub. Germ. 192, 1877. – *R. procerus* sensu auct. mult. non P. J. Mueller ex Boulay 1864.

Keře velmi statné, vytvářející mohutné porosty. Prýty vysokoobloukovité, velmi rozvětvené, velmi silné (většinou 8–25 mm v průměru), ostře hranaté, se stranami žlábkovanými nebo plochými, velmi hladké, zprvu leskle zelené, za živa s červeně zbarvenými hranami a vínově červenými bázemi ostnů, zpočátku s jemnými hvězdovitými a svazečkovitými chlupy (10–30 na 1 cm strany prýtu), později značně olysalé a jen s 1–5 chlupy na 1 cm strany prýtu. Ostny v počtu 4–8 na 5 cm délky prýtu, rozmístěné na hranách, ze širší červené báze pozvolna zúžené, rovnovážně odstálé nebo poněkud skloněné, všechny nebo skoro všechny rovné, 6–7(–11) mm dl. Listy velmi velké (přes 20 cm dl.), dlanitě nebo nevýrazně znožené 5četné, tuhé, na líci matně tmavozelené, s 0–5(–10) chlupy na 1 cm^2, na rubu hvězdovitými chlupy přitiskle bíle až bělošedě plstnaté, se sotva patrnými, málo četnými, delšími jednoduchými chlupy hmatem sotva rozeznatelnými; lístky někdy se navzájem dotýkající, ale obvykle se nepřekrývající. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 38–50 % délky čepele lístku), asi 10 cm dl., 7 cm šir. nebo ještě značně větší, šir. obvejčitý až eliptický nebo okrouhlý, na bázi široce uťatý nebo slabě vykrojený, na vrcholu s odsazenou špičkou 5–12(–20) mm dl., za živa výrazně vypouklý, na okraji nezvlněný. Zoubkování listového okraje ze zubů pozvolna zašpičatělých, dosti hrubě pilovité a nepravidelně periodické; hlavní zuby delší a skoro přímé; zářezy 2–4 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–6 mm dl. Řapík kratší nebo jen málo delší než

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

dolní lístky, roztroušeně chlupatý, s přisedlými žlázkami a 6–15 ostny; ostny při bázi červené, dole široké, mírně až silně zahnuté. Palisty úzce čárkovité. Květenství bohaté, rozložité, objemné, většinou ± jehlancovité, na vrcholu široce uťaté, i v hor. polovině bohatě rozvětvené; listy 5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, hrubě pilovité, dolní 3–5četné, s koncovým lístkem na bázi většinou srdčitým. Vřeteno květenství hranaté, přitiskle plstnaté, a s bohatším odstálým oděním, někdy i s ojedinělými, krátce stopkatými žlázkami; ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky vřetena, se širokou přisedlou načervenalou bází, dosti štíhlé, šikmo odstálé, rovné i trochu zahnuté, 4–7(–8) mm dl. Květní stopky 7–15 mm dl., šedoplstnaté a hustě odstále chlupaté, někdy s jednotlivými stopkatými žlázkami 0,2–0,3 mm dl.; ostny v počtu 5–15, nestejné, rovné nebo poněkud zahnuté, 1–3(–4) mm dl. Květy velké, plně otevřené asi 3,5 cm v průměru, často však jen pohárkovitě pootevřené. Kališní lístky šedoplstnaté, s přisedlými nebo téměř přisedlými žlázkami, nazpět sehnuté. Korunní lístky 14–20 mm dl., 10–15 mm šir., šir. eliptické až okrouhlé, k bázi náhle stažené, konkávní, na okraji mělce vroubkované a chlupaté, bledě růžové až růžové. Tyčinky mnohem delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé nebo řídce chlupaté. Semeníky bohatě chlupaté; čnělky zelenavé nebo na bázi narůžovělé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí velmi velké, delší než široké, černé, šťavnaté, sladké. VI–VIII. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Charakteristické znaky druhu: Velké, statné keře; prýty vysokoobloukovité, tlusté, lesklé, na hranách (za živa) červené; ostny statné, na bázi značně rozšířené a červené; listy velké, na líci ± lysé, na rubu běloplstnaté; koncový lístek vypouklý; květy velké, číškovité; korunní lístky 14–20 mm dl., růžové; prašníky někdy chlupaté; čnělky na bázi mnohdy červené; souplodí velká.

Ekologie a cenologie: Sušší rumiště, drážní tělesa, osady, sídliště, křoviny, ploty zahrad a okraje cest; na různých typech půd (zpravidla druhotných), na minerálně silných i chudších podkladech. Tvoří samostatné porosty monocenózního charakteru, mající vztah ke společenstvům řádu *Prunetalia*, tříd *Artemisietea vulgaris* a *Galio-Urticetea* a zvláště svazu *Arction*. Světlomilný druh; thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh někdy pěstovaný pro plody, zplaňující a zdomácňující. V termofytiku, řidčeji v mezofytiku, s hlavním rozšířením ve stř. Čechách a na j. Moravě. Od planárního do suprakolinního stupně ve výškách asi 200–450 m n.m. (max.: Lužické hory, Horní Sedlo, 450 m).

T: 9. Dol. Povlt. (Praha, Sedlec), 10. Praž. ploš. (Praha, Metro Krč), 11. Stř. Pol. (Neratovice, Lobkovice), 16. Znoj.-brn. pah. (Brno, Bobrava; Moravské Bránice), 18. Jihomor. úv. (Ladná; Břeclav; Hodonín, Dúbrava), 20. Jihomor. pah. (Židlochovice, Výhon), 21. Haná (Olomouc; Grygov; Chropyně; Kroměříž). – **M:** 46. Lab. písk. (Děčín, Bynov; Janov), 48. Luž. kotl. (Hrádek nad Nisou, Horní Sedlo), 51. Polom. hory (Kokořínský důl), 72. Zábř.-unič. úv. (Zábřeh), 77. Středomor. Karp. (Buchlovice).

Celkové rozšíření: Původní areál zahrnuje oblast Kavkazu, odkud byl v r. 1860 zaveden do kultury v Evropě. Do sekundárního areálu v Evropě spadá jeho výskyt v j. Skandinávii, stř. Evropě a na Britském souostroví, v Severní Americe (pacifické pobřeží) a v Austrálii; vyskytuje se pravděpodobně i v j. Africe a na Novém Zélandě. Ve stř. Evropě je výskyt tohoto druhu znám v Německu, Rakousku, ČR, v Polsku a snad i na z. Ukrajině (Vinnica).

26. *Rubus elatior* Gremli – ostružiník chloupkatý Tab. 13/1

Rubus elatior Focke ex Gremli Beitr. Fl. Schweiz 50, 1870.

Prýty 60–150 cm vys., vysokoobloukovité, hranaté, se stranami mírně žlábkovanými, chlupaté, s 50–100(–200) svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu vystupujícími vysoko i na ostny. Ostny v počtu 4–8 na 5 cm délky prýtu, žlutavé, ze silně rozšířené báze většinou slabě zahnuté, 6–8 mm dl. Listy dlanitě nebo slabě znožené 5četné, na líci matné, lysé, na rubu šedoplstnatě jemně chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 30–35 % délky čepele lístku), úzce eliptický až obvejčitý, na bázi zaokrouhlený, k vrcholu do špičky 15(–20) mm dl. pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje z krátkých, ostrých, zašpičatělých zubů, hrubé, periodické, s delšími přímými hlavními zuby; zářezy (3–)4–5 mm hluboké. Řapík plstnatě chlupatý a krátce huňatý, s 9–14 téměř hákovitě zahnutými ostny. Květonosné větévky bohatě listnaté, listy až do poloviny květenství se nezmenšující. Květenství většinou úzce pyramidální, listy (5–)8–12 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3- i 5četné; řapíček postranních lístků krátký, jen 1–3 mm dl. Vřeteno květenství plstnaté a krátce huňaté, s 3–7 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny velmi široké, skoro hákovité, 4–6 mm dl., žlutavé. Květní stopky 10–25 mm dl., plstnatě krátce odstále chlupaté, s 5–9 ostny; ostny tlusté, zřetelně zahnuté, až 2,5 mm dl., žlu-

Tab. 13: 1 *Rubus elatior*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. armeniacus*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – vřeteno květenství, 2d – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tavé nebo při bázi poněkud červenavě naběhlé; listeny bez stopkatých žlázek. Kališní lístky šedoplstnatě huňaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky 9–12 mm dl., úzce eliptické až obvejčité, růžové (u nás) nebo bílé. Tyčinky převyšují gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí polokulovité, často nedostatečně vyvinuté, černé, málo šťavnaté. VII–VIII. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Druh význačný dosti hustým oděním stonku, zahnutými žlutavými ostny, úzkým koncovým lístkem, hrubým a periodickým zoubkováním listového okraje; pro většinu našich rostlin jsou charakteristické mírně žlábkované olysalé prýty, přítomnost velkých listů na květonosných větévkách zasahujících až do dol. části vlastního květenství a růžové korunní lístky.

Poznámka 2: Druh ve vymezení zde přijatém není pravděpodobně taxonomicky jednotný, ale zahrnuje asi 2 typy, jeden hojnější, známý z j. části vnitřních Čech, druhý z jz. Čech. Druhý taxon odpovídá pravděpodobně vlastnímu druhu *R. elatior* a je charakterizován dosti hustým oděním prýtu, zahnutými žlutavými ostny, koncovým lístkem úzkým a okrajem listovým hrubě periodicky zoubkovaným. První (častěji zastoupený) taxon, zde předběžně označený jako *R. verae* (provis.) je charakterizován vedle úzkého koncového lístku a hrubého periodického zoubkování listového okraje ještě slaběji vyvinutým oděním prýtu (někdy jsou prýty velmi olysalé až téměř lysé), prýty žlábkovanými až hluboce žlábkovanými a listy v květenství velkými a směrem nahoru až do poloviny květenství se téměř nezmenšujícími. Řešení taxonomické problematiky tohoto okruhu vyžaduje ještě podrobnější a dlouhodobější srovnávací studium.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, křoviny, prosvětlené lesy a bory; na půdách hlinitých či hlinitopísčitých, mírně kyselých, slabě humózních, na silikátových podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech tříd *Querco-Fagetea, Quercetea robori-petraeae* a *Epilobietea angustifolii* a dále v různých typech kulturních lesů.

Rozšíření v ČR: V širším taxonomickém vymezení je druh známý jen z Čech, kde se vyskytuje hlavně v jz. kvadrantu. Téměř všechny jeho současně známé lokality patří do oblasti mezofytika. Hlavní výskyt u nás četněji zastoupeného středočeského typu tohoto druhu (*R. verae*) je v Povltaví a Posázaví, na Křivoklátsku a v Podbrdsku a zasahuje i do j. Pošumaví; podobné rostliny byly nejnověji nalezeny v Chřibech. Výskyt základního typu je vázán hlavně na jz. Čechy od Branžovského hvozdu po Blatensko. Výškové rozšíření druhu je převážně vázáno na suprakolinní stupeň, obvykle na výšky 300–500 m n.m. (max.: Orlovice u Nýrska, 620 m).

T: 6. Džbán (Pochválov). – **M:** 25. Krušn. podh. (? Perštejn), 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Švihov, Běleč; okolí Chudenic; Nýrsko, Orlovice), 34. Plán. hřeb. (Žinkovy, vrch Pouzdřim), 35. Podbrd. (Rokycany; Mirošov; Strašice Cheznovice), 36. Horaž. pah. (Hnačov – Velenovy; Čekanice), 37. Šum.-novohr. podh. (Prachatice, Dub), 41. Stř. Povlt. (dosti hojně roztr., v Povltaví od Orlíka po Slapy, v Posázaví od Neveklova po Zruč nad Sázavou), 42. Votic. pah. (Domašín – Kalamajka).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; druh známý z Bavorska, přilehlé části Rakouska a z Čech, na sever po Durynský les a stř. Čechy. Regionální druh se širším rozšířením.

27. *Rubus montanus* Lej. – ostružiník bělolplstnatý Tab. 14/1

Rubus montanus Libbert ex Lejeune Fl. Spa 2: 317, 1813. – Syn.: *Rubus thyrsoideus* Wimmer subsp. *candicans* („Weihe") Boulay in Rouy Fl. Fr. 6: 71, 1900. – *R. macromontanus* (H. E. Weber) Vannerom in De Langhe et al. Nouv. Fl. Belg., ed. 4, 988, 1993 incl. – *R. candicans* sensu auct. plur. non Weihe ex Reichenb. 1832 sensu orig. (nom. illeg.).

Exsikáty: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 958 (ut *R. candicans* Weihe); no 1450 (ut *R. goniophylloides* Sudre).

Prýty 100–250 cm vys., zpočátku téměř přímé, pak vysokoobloukovité, dole oble tupě hranaté, výše hranaté, se stranami plocéhými nebo žlábkovanými, matně zelené a často drobně červenofialově skvrnité, později fialově červeně naběhlé, s 0–3 chloupky na 1 cm délky strany prýtu. Ostny oddálené, v počtu (0–)1–3(–5) na 5 cm délky prýtu, ze široké báze postupně zúžené, odstálé nebo skloněné, rovné nebo téměř rovné, 4–8(–10) mm dl. Listy dlanitě až nevýrazně znožené 5četné, na líci matné nebo poněkud lesklé, zelené, lysé, na rubu přitiskle šedoplstnaté a někdy s roztroušenými, delšími, hmatem sotva rozlišitelnými chlupy. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25–35 % délky čepele lístku), úzce obvejčitý nebo eliptický, 1,7–2,0 × delší než široký, s úzkou, slabě vykrojenou bází, na vrcholu poznenáhla zúžený, se širší, málo odsazenou trojúhelníkovitou špičkou, 5–15 mm dl. Zoubkování listového okraje ze širokých, špičatých zubů, výrazně periodické, s vyniklými hlavními zuby a vedlejšími zuby různosměrně směřujícími; zářezy 2–4 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 1–4 mm dl. Řapík řídce chlupatý, s 3–8 srpovitými ostny 2,5–3,0 mm dl. Palisty čárkovitě niťovité. Květenství hroznovité, zpravidla prodloužené a úzké, nebo latnaté a široké; listy (3–)5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–5četné, horní jednoduché, úzce kopinaté; koncový lístek 3četných listů na bázi

Tab. 14: 1 *Rubus montanus*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. grabowskii*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – vřeteno květenství, 2d – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

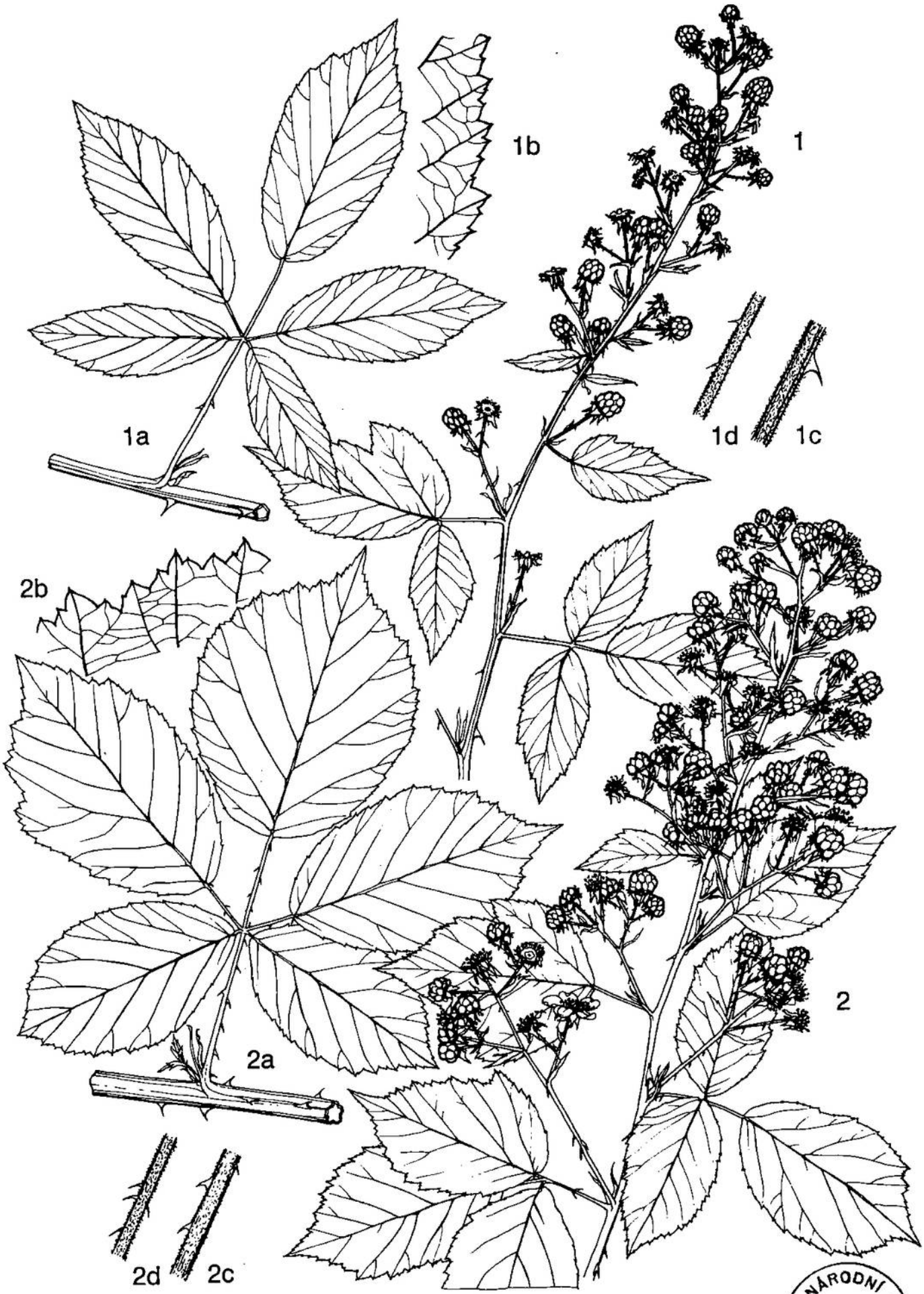

NÁRODNÍ KNIHOVNA UK Praze

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

úzký, zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, s hrubým, periodicky pilovitým zoubkováním hor. okraje lístku; postranní lístky s řapíčky 0–3 mm dl. Vřeteno květenství delšími chlupy řídce a odstále chlupaté, směrem nahoru s větším zastoupením plstnatého odění; ostny roztroušené, v počtu 0–3 na 5 cm délky vřetena, se širokou bází, štíhlé, skloněné a poněkud zahnuté, 3–5(–7) mm dl. Květní stopky 10–20 mm dl., přitiskle plstnaté i roztroušeně odstále chlupaté, s přisedlými nebo krátce stopkatými žlázkami; ostny v počtu (0–)1–3(–4), nestejné, poněkud zahnuté, 1,0–1,5(–3,0) mm dl. Kališní lístky krátké, šedoplstnaté, bez osténků, nazpět sehnuté. Korunní lístky 8–11 mm dl., eliptické až obvejčité, bílé, bledě růžové nebo nachově růžové. Tyčinky delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí drobné, kulovité, černé, málo šťavnaté; peckovičky nečetné (do 25). (VI–)VII(–VIII). Ff.

$2n = 21$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty v dol. části oble tupě hranaté, lysé, řídce ostnité; listy na rubu jen přitiskle plstnaté; koncový lístek užší, s úzkou bází a širší špičkou, na okraji periodicky pilovitý; lata úzká, ± hroznovitého charakteru; květní stopky jen řídce ostnité; korunní lístky obvykle bílé nebo narůžovělé; semeníky lysé; souplodí drobná.

Poznámka 2: Roztroušeně se vyskytuje morfotyp s hroznovitým květenstvím, drobnými růžovými květy a velmi úzkými korunními lístky, vyžadující další studium. Více je zastoupen v teplých oblastech Čech (např. Polabí), ale jednotlivě je známý i z jiných území státu.

Poznámka 3: Význačnější vnitrodruhový taxon v rámci druhu *R. montanus* je var. *macromontanus* (H. E. WEBER) HOLUB Preslia 64: 129, 1993 (bas.: *R. montanus* f. *macromontanus* H. E. WEBER Osnabrück. Naturwiss. Mitt. 15: 106, 1989), někdy pokládaný za samostatný druh (VANNEROM 1993, viz synonymiku). Liší se od typických rostlin *R. montanus* listy nevýrazně znoženými, koncovým lístkem s delší špičkou, širším, zpravidla obvejčitým, na okraji ostřeji pilovitým, květenstvím podstatně bohatším, rozvětvenějším a rozkladitějším, vřetenem květenství s ostny statnějšími, až 7–9 mm dl. a květními stopkami s 3–7 ostny. Tento taxon je roztroušen po celém státním území, s častějším výskytem v teplých oblastech. Laty květenství typických rostlin *R. montanus* vyrostlé v dol. části loňského prýtu vykazují svými znaky velkou podobnost s var. *macromontanus*. Další studium tohoto taxonu je nutné.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, křoviny, světlé lesy, lesní světliny, křovinaté svahy, paseky, lomy a prostory při cestách; na půdách hlinitých i písčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních, na silikátových i vápnitých podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Quercetalia pubescentis*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Dosti hojně roztroušený druh, vyskytující se převážně v termofytiku a mezofytiku, jen nepatrně přesahující do nižších poloh oreofytika. Hojněji zastoupen na Džbánu, v Plzeňské pahorkatině, Křivoklátsku, Podbrdsku, stř. Povltaví, dol. Posázaví, v moravském předhůří Českomoravské vrchoviny, Moravské bráně, v Chřibech a v Podbeskydské pahorkatině. Od planárního do suprakolinního stupně (zpravidla ve výškách 200–500 m n.m.), vzácně ve stupni submontánním.

T: 2. Stř. Poohří (Holedeč – Lhota), 4. Loun.-lab. střed. (Litoměřice), 6. Džbán (roztr., např. Pochválov, Nečemice, Libušín, Kamenné Žehrovice), 7. Středočes. tab. (Stradonice; Roudnice nad Labem; Tuchoměřice), 10. Praž. ploš. (Praha), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (okolí Hostína a Byšic; Košátky – Konětopy), 13. Rožď. pah. (Mladoboleslavský chlum; Bechov), 14. Cidl. pán. (Ostroměř; okolí Hořic), 15. Vých. Pol. (Týnec nad Labem – Labská Chrčice; Holice), 16. Znoj.-brn. pah. (Tišnov; Střelice), 18. Jihomor. úv. (Moravský Písek; Poštorná), 19. B. Karp. step. (Šumice), 20. Jihomor. pah. (Diváky), 21. Haná (Myslechovice; Lobodice; Chropyně). – **M:** 26. Čes. les (Rybník; Bystřice), 29. Doup. vrchy (Perštejn – Lužný), 31. Plz. pah. a 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Švihov), 35. Podbrd. (více lokalit), 36. Horaž. pah. (okolí Hnačova; Velký Bor), 37. Šum.-novohr. podh. (Strakonice; České Chalupy), 40. Jihočes. pah. (Písek), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 43. Votic. vrch. (Votice, Javor; Prčice, Říhov), 47. Šluk. pah. (Šluknov), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf), 51. Polom. hory (Lomy; Jestřebice, Kanina), 55. Čes. ráj (Boseň, Zásadka), 56. Podkrk. (Lomnice nad Popelkou, Pekloves), 60. Orl. opuky (Spy, Starč; Rychnov nad Kněžnou), 61. Dol. Poorl. (Týniště nad Orlicí, Rašovice), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl), 63. Českomor. mezih. a 64. Říčan. ploš. (roztr.), 67. Českomor. vrch. (Humpolec; okolí Žďáru nad Sázavou), 68. Mor. podh. Vysoč. (hojně), 69. Želez. hory (Chvaletice; Zdechovice), 70. Mor. kras (roztr.), 71. Drah. vrch. (mnoho lokalit), 72. Zábř.-unič. úv. (Mohelnice), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Mírov; Vidnava), 74. Slez. pah. (Javorník, Bílá Voda; Vidnava), 75. Jes. podh. (v jižní okrajové zóně fyt. o.: Šternberk; Dolní Újezd; Podhoří), 76. Mor. brána (hojně), 77. Středomor. Karp. (více lokalit), 78. B. Karp. les. (Velká nad Veličkou; Polichno; Luhačovice), 79. Zlín. vrchy (Komárov; Březolupy), 80. Stř. Pobeč. (Hovězí), 83. Ostr. pán. (Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (roztr.). – **O:** 91. Žďár. vrchy (Žďár nad Sázavou), 99. Mor.-slez. Besk. (Morávka, Krásná).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje do sz. a stř. Německa a jz. Polska, na západ do j. Nizozemí, Belgie a Francie, na východ na Slovensko a do Rumunska, na jih do stř. Itálie a Chorvatska (Istrie). Druh se širokým areálem.

28. *Rubus grabowskii* GÜNTHER et al. – ostružiník latnatý Tab. 14/2

Rubus grabowskii WEIHE ex GÜNTHER et al. Sched. Cent. Siles. Exsicc. 14, 1827. – Syn.: *Rubus thyrsoideus* WIMMER Fl. Schles. 204, 1832, nom. illeg. – *R. thyrsoideus* WIMMER subsp. *thyrsanthus* FOCKE Syn. Rub. Germ. 168, 1877. – *R. thyrsanthus* (FOCKE) FOERSTER Fl. Exkurs. Aachen 95, 1878. – *R. candicans* „WEIHE" subsp. *thyrsanthus* (FOCKE) HAYEK Fl. Steierm. 1: 750, 1909.

Prýty vysokoobloukovité, silné, po celé délce až k bázi hranaté a zřetelně žlábkované, matně

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

zelené, neojíněné, později tmavě nachově naběhlé, mnohdy fialově skvrnité, lysé nebo s ojedinělými hvězdovitými chlupy, ostnité. Ostny v počtu 4–8 na 5 cm délky prýtu, z velmi široké báze stažené, přímé nebo zahnuté, 5–11 mm dl. Listy dlanitě nebo častěji nevýrazně znoženě 5četné, na líci lysé, na rubu přitiskle šedoplstnaté a chlupaté jen málo delšími jednoduchými chlupy, na okraji poněkud zvlněné; lístky zpravidla se nepřekrývající. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–50 % délky čepele lístku), šir. vejčitý, obvejčitý až téměř okrouhlý, 1,0–1,3 × delší než široký, na bázi mělce srdčitý až zaokrouhlený, na vrcholu s krátkou nasazenou užší špičkou. Zoubkování ± periodické, s delšími, téměř přímými hlavními zuby; zářezy 2–4(–5) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 3–5 mm dl. Řapík listu s (4–)6–10(–15) hákovitými nebo řidčeji srpovitými ostny. Květenství latnaté, objemné, dlouhé a obvykle široké, směrem vzhůru se zužující, mnohokvěté, ± prolistěné, na vrcholu bezlisté; dol. listy 3(–5)četné. Vřeteno květenství plstnaté a krátce hustě odstále chlupaté, s (1–)2–6(–10) ostny na 5 cm délky vřetena; ostny hákovité nebo srpovité, 3–5(–7) mm dl. Květní stopky šedoplstnaté, s (0–)2–8(–10) nestejnými zahnutými ostny 1–3 mm dl. Květy dosti malé. Kališní lístky krátké, vně šedoplstnaté, bez osténků, nazpět sehnuté. Korunní lístky 11–14 mm dl., podlouhle eliptické až okrouhlé, růžové, někdy bělavějící. Tyčinky krátce převyšující gyneceum. Semeník na vrcholu dl. chlupatý; čnělky zelenavé, zřídka na bázi načervenalé. Souplodí polokulovité až kulovité, černé, málo šťavnaté, mnohdy nedostatečně vyvinuté. (VI–)VII(–VIII). Ff.

$2n = 21, 28, 35$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty na stranách až k bázi žlábkované; koncový lístek široký, až téměř okrouhlý; květenství bohatší, širší, dole prolistěné; korunní lístky živě růžové; semeník na vrcholu řídce chlupatý. Blízký druhu *R. montanus*, s nímž je zaměňován; liší se od něho vedle výše uvedených znaků ještě hustším zastoupením ostnů na prýtech, řapíku i květních stopkách a tendencí k vytváření nevýrazně znožených listů.

Ekologie a cenologie: Výslunné keřnaté stráně, křoviny, lesní okraje, lemy, světlé lesy, lesní světliny, paseky, meze, okraje cest, v okolí lomů, báze skalnatých svahů apod.; na půdách živinami bohatých, hlinitopísčitých až kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních. Ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Quercetalia pubescentis*, třídy *Epilobietea angustifolii* a v antropicky ovlivněných smíšených kulturních lesích, často v borech. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Dosti hojně roztroušen, častý v termofytiku i mezofytiku, do oreofytika nezasahuje; převážně v teplejších územích, častěji např. ve stř. Čechách, na Plzeňsku a na j. a stř. Moravě (až do Moravské brány). Od planárního do suprakolinního stupně, zpravidla ve výškách od 150 do 500 m n.m.

T: 2. Stř. Poohří (Chomutov, Údlické Doubí), 6. Džbán a 7. Středočes. tab. (dosti hojně), 11. Stř. Pol. (Velký Osek, Libický luh; Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (širší okolí Mělníka; Hostín; Byšice), 15. Vých. Pol. (Holice), 16. Znoj.-brn. pah. (roztr.), 18. Jihomor. úv. (Bzenec; Moravský Písek), 19. B. Karp. step. (Uherský Brod, Královy; Šumice), 20. Jihomor. pah. (Diváky), 21. Haná (Myslechovice; Kyselovice). – **M:** 31. Plz. pah. a 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (okolí Švihova, např. vrch Běleč), 35. Podbrd. (roztr.), 37. Šum.-novohr. podh. (Skočice; Vysoká Běta), 40. Jihočes. pah. (Písek), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice – Filipov), 46. Lab. písk. (údolí Labe mezi Děčínem a Hřenskem; Vysoká Lípa; Srbská Kamenice), 49. Frýdl. pah. (Andělka), 51. Polom. hory (roztr., např. Chudolazy; Tupadly; Vidim), 55. Čes. ráj (Žehrov, Podkost), 63. Českomor. mezih. (Česká Třebová; Lanškroun; Sloupnice, Vilámov), 64. Říčan. ploš. (roztr.), 67. Českomor. vrch. (řídce roztr. – Lipnice nad Sázavou; Netín; Tišnov, Žďárec), 68. Morav. podh. Vysoč. (roztr.), 70. Mor. kras (Brno, Hády), 71. Drah. vrch. (dosti hojně), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Šumperk, Kopřivná; Václavov), 75. Jes. podh. (okolí Šternberka), 76. Mor. brána a 77. Středomor. Karp. (hojně), 78. B. Karp. les. (Luhačovice), 79. Zlín. vrchy (z. část fyt. o.), 80. Stř. Pobeč. (Rožnov pod Radhoštěm), 81. Host. vrchy (Hostýn), 83. Ostr. pán. (Řepiště – Sedliště), 84. Podbesk. pah. (Metylovice; Frýdek-Místek; Baška).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahuje až do j. Norska, j. Švédska a Dánska, na západ do j. Nizozemí a Belgie, na východ do v. Polska (Lublin) a Rumunska, na jih do stř. Itálie a Švýcarska. Druh se širokým areálem. – Mapy: HULTÉN NE 1986: 531 (ut *R. thyrsanthus*).

29. *Rubus henrici-egonis* HOLUB – ostružiník eliptický Tab. 15/2

Rubus henrici-egonis HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 26: 334, 1991.

Keř středně velký, 100–200 cm vys. Prýty vysokoobloukovité nebo vystoupavé, hranaté, se stranami plochými až slabě žlábkovanými, červeně skvrnité, ± lysé (s 0–3 svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu), dosti řídce ostnité. Ostny v počtu 2–6 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, stejně dlouhé, rozmístěné na hranách, vzpřímené, na bázi velmi rozšířené, 6–9 mm šir., 5–8 mm dl., rovné nebo většinou slabě zahnuté. Listy dlanitě 5četné, bylinné, na líci zpočátku nažloutle zelené, později živě zelené, lysé, na rubu nažloutlé, šedavé nebo šedé, velmi tence přitiskle plstnaté a řídce chlupaté. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 40–50 % délky čepele lístku), eliptický, vzácně skoro obvejčitý, na bázi srdčitý, krátce zašpičatělý s málo zřetelně odsazenou, zu-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

žující se, 4—8 mm dl. špičkou, na okraji ± pravidelně zvlněný, vypouklý. Zoubkování listového okraje pravidelné, mělké, drobné, se zuby mnohem širšími než dlouhými, ± zaokrouhlenými; zářezy jen 1,0—1,5 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 2—5 mm dl. Řapík delší než dol. lístky, s 8—15 zahnutými ostny. Palisty čárkovité. Květenství latnaté, téměř jehlancovité, řídké; listy většinou 5—10 cm pod vrcholem květenství začínající, v dol. části květenství 3četné. Vřeteno květenství skoro přímé, odstále chlupaté, chlupy většinou svazečkovité, s 2—7 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny silné, až 5 mm dl., na bázi široké, zploštělé, načervenalé; větve květenství rozestále vystoupavé. Květní stopky 10—20 mm dl., hustě přitiskle i hustě odstále chlupaté, s 2—5 malými ostny; ostny slabě zahnuté, 1—2 mm dl., většinou na bázi červenavé. Květy stř. velké nebo velké, 2—3 cm v průměru. Kališní lístky šedoplstnaté, bez ostnů, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10—14 mm dl., obvejčité, krátce roztr. chlupaté, bílé, vzácně bledě růžové. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky hustě chlupaté; čnělky bělavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité až vejčité, černé, málo šťavnaté. VI—VIII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty lysé, řídce ostnité; ostny na bázi velmi rozšířené; listy na líci světle zelené, na rubu velmi tence přitiskle šedoplstnaté; koncový lístek dl. řapíčkatý, eliptický, krátce špičatý, vypouklý; zoubkování listového okraje drobné, vroubkovaně pilovité; zuby mnohem širší než dlouhé; ostny květenství na bázi načervenalé; korunní lístky zpravidla bílé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, světlé lesy (např. bory), křoviny, lesní světliny a lemy; na půdách minerálně středně silných, hlubších, písčitých až hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, slabě humózních, na silikátových podkladech, pískovcích a písících. Vyskytuje se hlavně ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Quercetalia pubescentis*, v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii* a v kulturních lesích na stanovištích dřívějších společenstev třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: Řídce roztroušený druh, vyskytující se v termofytiku (spíše ojediněle) a hlavně v mezofytiku; do oreofytika nezasahuje. Častější výskyt je v Čechách v sv. kvadrantu, a v Železných horách, na Moravě v Chřibech a v oblasti Moravské brány; jinde jen jednotlivé lokality. Schází v s., z. a jv. Čechách, v j. polovině Čech jen 3 izolované výskyty. Od planárního do suprakolinního stupně; zpravidla se vyskytuje ve výškách 200—500 m n.m.

T: 7. Středočes. tab. (Horní Počaply), 11. Stř. Pol. (Záboří nad Labem), 18. Jihomor. úv. (Vracov), 20. Jihomor. pah. (Bohuslavice u Kyjova). — **M:** 38. Bud. pán. (České Budějovice, Lipí — Závraty), 41. Stř. Povlt. (Bukovno, vrch Pteč; Chocerady), 43. Votic. vrch. (Sedlec — Červený Újezd), 58. Sud. mezih. (Machov — Řeřišný), 61. Dol. Poorl. (Týniště nad Orlicí — Křivice), 63. Českomor. mezih. (Horní Sloupnice — Řetůvka; Žipotín; Městečko Trnávka), 64. Říčan. plos. (Konojedy — Černé Voděrady; Stříbrná Skalice, Rulík), 67. Českomor. vrch. (Jihlava, krematorium), 68. Morav. podh. Vysoč. (roztr. — okolí Černé Hory; Útěchov; Tišnov; Zbraslav u Brna; Sudice), 69. Želez. hory (Morašice, Litošické polesí; Heřmanův Městec, Konopáč; Luže — Zbožnov), 70. Mor. kras (Blansko), 71. Drah. vrch. (Loučka; Boskovice, Ledková Huť; Viničné Šumice), 74. Slez. pah. (Háj ve Slezsku), 75. Jes. podh. (Šternberk, Aleš), 76. Mor. brána (roztr.), 77. Středomor. Karp. (více lokalit), 78. B. Karp. les. (Polichno), 79. Zlín. vrchy (více lokalit v z. části fyt. o.).

Celkové rozšíření: Nedávno popsaný druh známý pouze z ČR, kde se vyskytuje jak v Čechách, tak i na Moravě. Regionální druh.

30. *Rubus austromoravicus* Holub — ostružiník jihomoravský Tab. 15/1

Rubus austromoravicus Holub Folia Geobot. Phytotax. 26: 335, 1991.

Keř, většinou středně velký, někdy statný, 100—200 cm vys. Prýty obloukem vystoupavé nebo šplhavé, na podzim na vrcholu kořenující, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, vzácně slabě vypouklými, středně silné (4—8 mm v průměru), tmavozelené nebo hnědavé, slabě tmavě vínově skvrnité, lysé, řídce ostnité. Ostny v počtu 2—6 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, stejně dlouhé, na hranách umístěné, na bázi značně rozšířené, až 8 mm šir., 6—8 mm dl., rovné, nazpět skloněné, vzácněji slabě zahnuté. Listy dlanitě 5četné, středně velké, na líci lysé, zelené, na rubu šedě až svítivě běloplstnaté, četnými bílými chlupy delšími než plsť na dotek výrazně měkce pýřitě chlupaté, v šikmo dopadajícím světle charakteristicky lesklé. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 23—42 % délky čepele lístku), elipticky obvejčitý nebo eliptický až vejčitý, na bázi většinou uťatý, na vrcholu s náhle zúženou špičkou 8—13 mm dl. Zoubkování listového okraje nestejně pravidelné, ostře pilovité, s hlavními zuby přímými, prodlouženými; zářezy 1,5—3,5 mm hluboké. Dolní lístky

Tab. 15: 1 *Rubus austromoravicus*, 1a — list, 1b — okraj koncového lístku, 1c — odění rubu listu, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. henrici-egonis*, 2a — list, 2b — okraj koncového lístku, 2c — vřeteno květenství, 2d — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

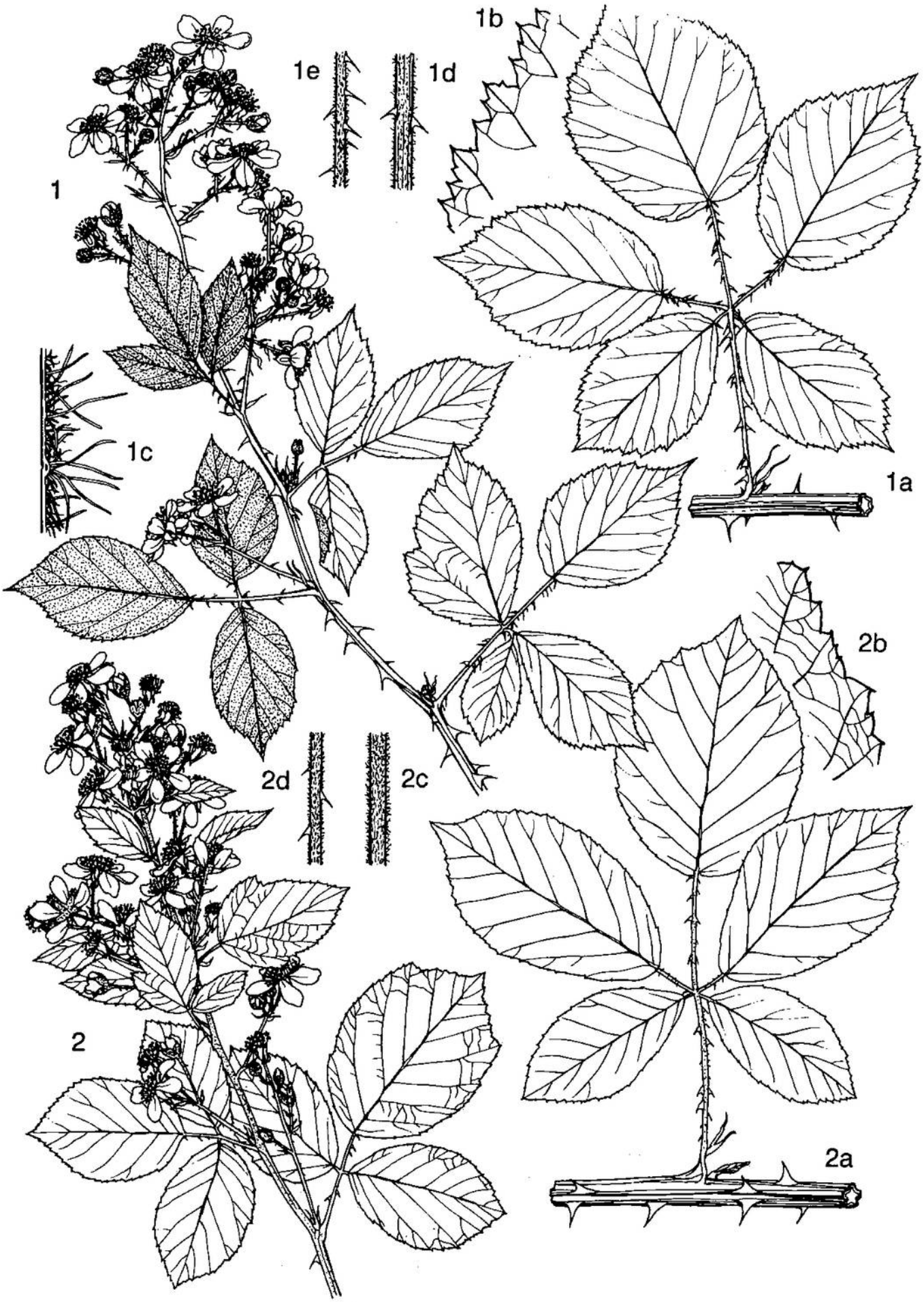

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

s řapíčky 3–5 mm dl. Řapík delší než dol. lístky, s 12–20 zahnutými ostny. Palisty čárkovité nebo úzce kopinaté, nanejvýš 1,5 mm šir. Květenství latnaté, skoro jehlancovité, na vrcholu trochu chocholíkovité, mnohokvěté; listy 5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 5četné, horní 3četné. Vřeteno květenství ± přímé, řídce odstále chlupaté až olysalé, slabě ostnité, s 3–6 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny 3–5 mm dl., dosti slabě zahnuté, na bázi načervenalé; větve květenství rozkladité nebo trochu vystoupavé. Květní stopky 10–20 mm dl., plstnaté a hustě odstále huňaté, chlupy asi 0,5 mm dl., s 5–10 ostny; ostny 0,5–2,0(–2,5) mm dl., slabě zahnuté. Květy stř. velké, asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedoplstnatě chlupaté, bez osténků, nazpět sehnuté. Korunní lístky vejčité nebo šir. obvejčité, krátce chlupaté, zpravidla bílé, vzácně bledě narůžovělé. Tyčinky málo převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky bělavé. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí téměř kulovité až obvejčité, černé. VI–VII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty řídce ostnité; ostny na bázi silně rozšířené; listy dlanitě 5četné, na rubu šedě až svítivě běloplstnaté, s plstnatým i bohatým chlupatým oděním, na dotek výrazně měkce pýřitě chlupaté; koncový lístek na bázi zpravidla uťatý; zoubkování listového okraje ostře pilovité; korunní lístky zpravidla bílé.

Ekologie a cenologie: Keřnaté výslunné stráně, křoviny, lesní okraje, lesní světliny a okraje cest; na půdách hlinitých až kamenitých, mělkých i hlubších, sušších až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, málo humózních, na silikátových i vápnitých podkladech. Ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Quercetalia pubescentis*, v různých náhradních společenstvech na stanovištích třídy *Querco-Fagetea* a na pasekách ve společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Výrazný thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh vázaný téměř jen na území Moravy, kde se hojně vyskytuje v j. a stř. teplé oblasti, převážně na pravém břehu řeky Moravy. Hojný je v pahorkatině a předhoří Českomoravské vrchoviny, na v. okraji Drahanské vrchoviny a v Chřibech. Izolovaný výskyt je v okolí Bílovce a u Potštejna ve v. Čechách. Od planárního do suprakolinního stupně.

T: 16. Znoj.-brn. pah. (dosti hojně), 18. Jihomor. úv. (Vracov, Dúbrava; Bzenec, Přívoz – Soboňky), 20. Jihomor. pah. (Strážovice; Bohuslavice; Bzenec), 21. Haná (v okolí Prostějova, Vyškova a u Kvasic). – **M:** 63f. Českotřeb. úv. (Brná u Potštejna), 67. Českomor. vrch. (Kunštát, Hluboké), 68. Morav. podh. Vysoč. (četné lokality), 70. Mor. kras (okolí Blanska), 71. Drah. vrch. (jen ve fyt. p. 71c. Drahanské podhůří, ale zde četné lokality), 75. Jes. podh. (Bílovec, Stará Ves), 77. Středomor. Karp. (dosti hojně ve fyt. p. 77c. Chřiby; roztr. ve fyt. p. 77a. Ždánický les), 79. Zlín. vrchy (Březolupy; Hřivínův Újezd).

Celkové rozšíření: Druh nedávno popsaný, vázaný svým výskytem v ČR převážně na Moravu, odkud přesahuje do v. Čech, s. území Dolních Rakous a do Podunajské nížiny (okolí Štúrova). Regionální druh.

31. *Rubus crispomarginatus* Holub – ostružiník kadeřavolistý Tab. 16/2

Rubus crispomarginatus Holub Folia Geobot. Phytotax. 26: 336, 1991. – Syn.: *Rubus thyrsoideus* Wimmer subsp. *phyllostachys* (P. J. Mueller) Sudre var. *incisiserratus* Spribille ex Sudre Rubi Eur. 90, 1910. – *R. thyrsoideus* Wimmer subsp. *incisoserratus* (Sudre) Spribille 1910.

Exsikáty: Petrak Bohem. Morav. Exs., no 959 (ut *R. thyrsanthus* Focke).

Keř středně velký, 60–150(–200) cm vys. Prýty obloukovité nebo obloukovitě poléhavé, vzácně šplhavé, v hor. části poléhavé, na podzim vrcholem kořenující, hranaté, se stranami výrazně hluboce žlábkovanými, středně silné, většinou 5–8 mm v průměru, matně zelené, s hranami načervenalými, lysé, řídce ostnité. Ostny v počtu (1–)3–5 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, stejně dlouhé, na hranách umístěné, silné, široké, značně na bázi rozšířené, až 6–7 mm šir. a 7(–8) mm dl., přímo odstálé nebo trochu nazpět skloněné, rovné nebo mírně zahnuté, ostře špičaté, žlutavé. Listy dlanitě 5četné, tužší, později téměř kožovité, na líci sytě nebo tmavě zelené, chloupkaté (s 10–20 chlupy na 1 cm^2) až lysé, na rubu šedoplstnatě roztroušeně pýřité, za živa na okrajích výrazně zvlněné; lístky poněkud střechovitě se kryjící, výrazně laločnaté a mírně asymetrické. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 22–35 % délky čepele lístku), protáhle trojúhelníkovitý, na bázi zřetelně srdčitý, na vrcholu do nezřetelně odsazené špičky zúžený, velmi hrubě nestejně pravidelně pilovitý. Zoubkování listového okraje laločnaté, laloky zaokrouhlené, s hlavními zuby i se zuby sousedními často šir. zaokrouhlenými; zářezy 3–4(–5) mm hluboké. Dolní lístky na bázi mělce srdčité, s řapíčkem 0–4 mm dl. Řapík zpravidla výrazně kratší než dol. lístky, se 6–15 zakřivenými ostny; palisty čárkovitě niťovité až čárkovité, nanejvýš 1,5 mm šir. Květenství latnaté, šir. válcovité nebo téměř jehlancovité; listy 5–10 cm pod vrcholem kvě-

Tab. 16: 1 *Rubus bohemiicola*. 1a – list, 1b – část prýtu s chlupy, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. crispomarginatus*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – vřeteno květenství, 2d – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

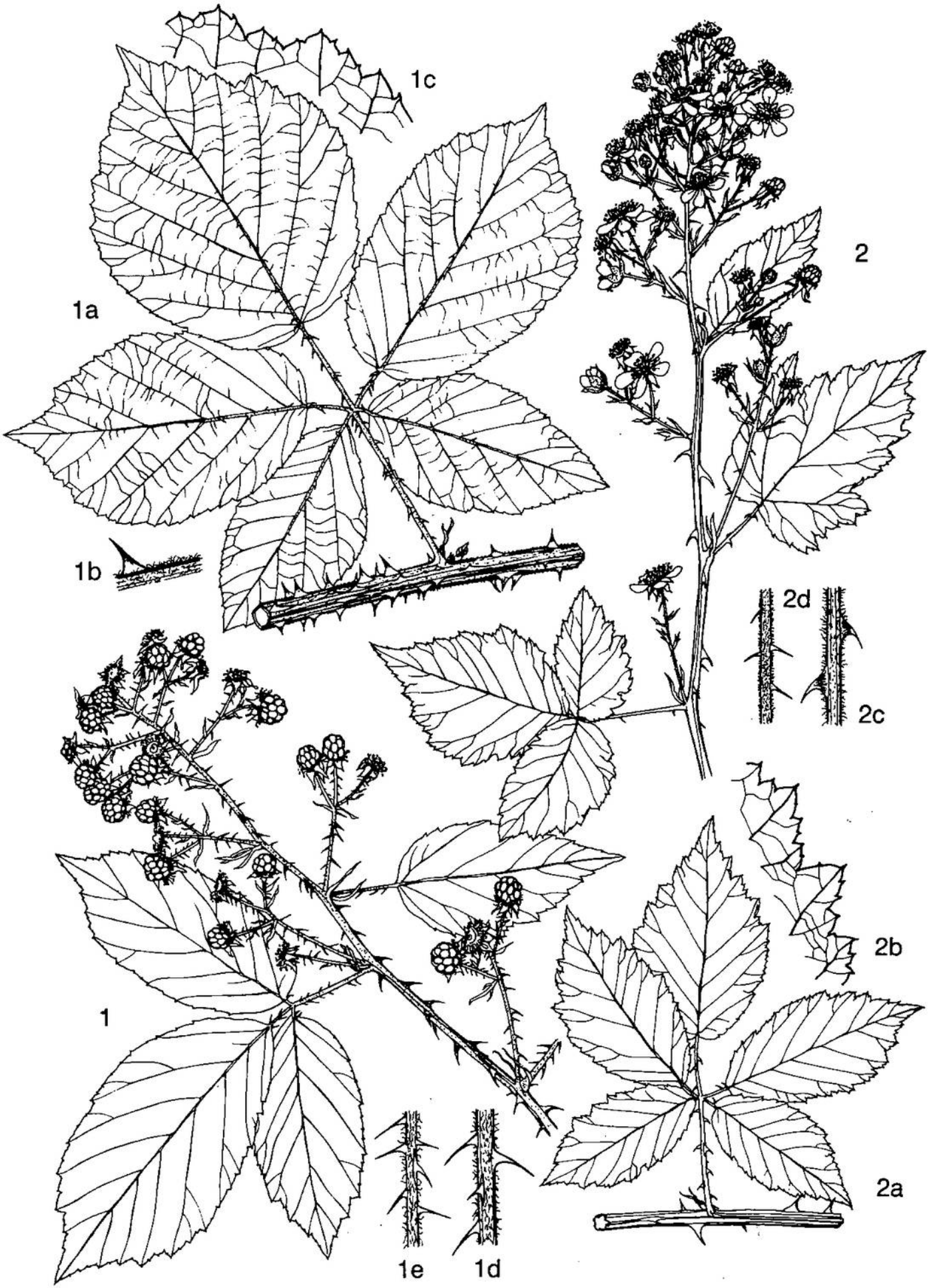

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tenství začínající, dolní 3četné. Vřeteno květenství krátce chlupaté, v hor. části také řídce plstnaté, se 4–6 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny nazpět skloněné, slabě zahnuté, 4–6 mm dl., žlutavé; větve květenství rozestálé nebo vystoupavé. Květní stopky 10–15(–20) mm dl., hustě chlupaté, s 3–7 ostny; ostny slabě zahnuté, 1–3 mm dl., žlutavé. Květy středně velké, asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedoplstnaté, bez ostnů, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–12 mm dl., obvejčité, vždy bílé. Tyčinky slabě převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky chloupkaté; čnělky nazelenalé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí malé nebo stř. velké, černé, často nedokonale vyvinuté. VI–VIII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hluboce žlábkované, řídce ostnité; ostny statné, žlutavé, na bázi značně rozšířené, v jemnou špičku protažené; listy krátce řapíkaté, tuhé; lístky často se překrývající, na okraji kadeřavě zvlněné; zoubkování listového okraje hrubě periodické až laločnaté; koncový lístek kratičce řapíčkatý, podlouhle trojúhelníkovitý; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje, lesní světliny, světlé lesy, ploty a drážní tělesa; na půdách minerálně středně silných, hlubších, hlinitých až písčitých, někdy i kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, na silikátových podkladech různého typu. Ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v antropicky ovlivněných lesních společenstvech na stanovištích dřívějších společenstev třídy *Querco-Fagetea* a v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně a na lokalitách obvykle jen jednotlivě na většině území; schází v jz., j. a jv. Čechách. Jižní hranice výskytu v Čechách je dána lokalitami Nechranice – Černoc – Bránov – okolí Vlašimi – Luže, severní hranice lokalitami Děčín, Horní Žleb – Sloup, vrch Ortel – Loučeň – Vilantice. Na Moravě zaujímá celé území s výjimkou Českomoravské vrchoviny a vyšších poloh Sudet. Četnější zastoupení je na v. okraji Drahanské vrchoviny, v Chřibech a v Podbeskydské pahorkatině. Od planárního do suprakolinního stupně, vzácně do submontánního stupně, zpravidla ve výškách od 150 do 500 m n.m. (max.: Skalka na Ondřejníku, 810 m).

T: 2. Stř. Poohří (Nechranice; Deštnice, Nová Hospoda), 3. (Dubí, Přítkov – Běhánky), 5. Terez. kotl. (Dobříň), 6. Džbán (Tuchořice, Výrov – Markvarec; Kounov; Mutějovice – Domoušice; Kladno), 12. Dol. Pojiz. (Stará Boleslav; Skorkov; Dvorce – Čihadlo), 13. Rožď. pah. (Loučeň), 14. Cidl. pán. (Boháňka), 15. Vých. Pol. (Vilantice – Sedlec), 18. Jihomor. úv. (jen v Pomoraví – Milotice; Hodonín). – **M:** 32. Křivokl. (Vlastec – Křižovatky; Bránovská Vrata; Roztoky), 41. Stř. Povlt. (jen v Posázaví – Bělčice; Vlkovec), 42. Votic. pah. (Libouň – Veliš; Hříva; Domašín, Orišovice), 46. Lab. písk. (Děčín, Horní Žleb), 51. Polom. hory (Chudolazy, Telefon; Nové Osinalice; Vidím – Jestřebice; Kokořínský důl), 57. Podzvič. (Maňovice), 61. Dol. Poorl. (Přepychy; Hoděšín), 64. Říčan. ploš. (Konojedy – Stříbrná Skalice), 68. Mor. podh. Vysoč. (Vranov na Dyji, Ledové sluje; s. okolí Brna – Adamov; Vranov), 69. Želez. hory (okolí Luže), 71. Drah. vrch. (roztr., jen fyt. p. 71c. Drahanské podhůří), 74. Slez. pah. (okolí Vidnavy; Krnov; Úvalno), 75. Jes. podh. (v okrajových částech fyt. o.: Řídeč – Paseka; Šternberk; Dolní Újezd), 76. Mor. brána (jen ve fyt. p. 76b. Tršická pahorkatina: Dolany; Svatý Kopeček; Tršice), 77. Středomor. Karp. (roztr., hlavně ve fyt. p. 77c. Chřiby), 79. Zlín. vrchy (Šarovy; Zlámanec), 80. Stř. Pobeč. (Všemina – Liptál), 84. Podbesk. pah. (roztr.).

Celkové rozšíření: Druh nedávno popsaný z území ČR, známý též z jz. Polska (Slezsko), Rakouska (velmi vzácně v Dolních Rakousích) a jz. Slovenska (stř. část Malých Karpat). Existuje starší doklad ze Saska (Thürmsdorf).

32. *Rubus bohemiicola* HOLUB – ostružiník český Tab. 16/1

Rubus bohemiicola HOLUB et PALEK ex HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 26: 333, 1991. – Syn.: *Rubus lasiothyrsus* SUDRE f. *bohemincolus* HRUBY Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 74 (1942), suppl., 135, 1944. – *R. lasiothyrsus* sensu auct. fl. bohem. (e.g. DOSTÁL) non SUDRE 1900.

Keř středně velký nebo nižšího vzrůstu, až 50(–70) cm vys. Prýty obloukovitě vystoupavé, dlouhé, 2–4 m dl., jejich hor. část poléhavá, na podzim na vrcholu kořenující, tupě hranaté, se stranami mírně vypouklými nebo plochými, v suchém stavu nápadně podélně žilkovaně pruhovanými, středně silné (často 6–9 mm v průměru), tmavozelené až hnědavé, převážně svazečkovitými chlupy hustě odstále chlupaté (až 200 chlupů na 1 cm délky strany prýtu), s četnými přisedlými žlázkami. Ostny v počtu 8–15 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, stejně dlouhé, na hranách umístěné, na bázi zploštěle rozšířené, odstálé nebo slabě nazpět skloněné, rovné nebo trochu zahnuté, 4–7 mm dl. Listy dlanitě až nevýrazně (1 mm) znoženě 5četné, krátce řapíkaté, přitloustlé, později tuhé, na líci zelené, olysalé, na rubu šedě až bělavě plstnaté a s dlouhými roztr. chlupy slabě pýřité; lístky se navzájem mírně překrývající. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 18–26 % délky čepele lístku), šir. vejčitý až úzce obvejčitý, na bázi mělce srdčitý, na vrcholu s trochu nasazenou špičkou 14–20 mm dl., za živa ± plochý. Zoubkování listového okraje nestejně pilovité, zuby šir. zaokrouhlené; hlavní zuby delší, skoro přímé; zářezy 2,5–3,5 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky (0–)1–2(–3) mm dl. Řapík krátký, kratší než dol. lístky, s 10–16 ostny.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Palisty čárkovité, s řídkými stopkatými žlázkami. Květenství latnaté, téměř jehlancovité až válcovité; listy 5–7 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 5četné, horní 3četné, na rubu většinou šedoplstnaté; dol. lístky 3četných listů s řapíčky 0–2 mm dl. Vřeteno květenství křivolaké, hustě krátce plstnatě huňaté, se 7–15 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny štíhlé, většinou slabě zahnuté, na bázi rozšířené, 3–4 mm dl.; větve květenství trochu vystoupavé až rozkladité. Květní stopky 10–18 mm dl., krátce plstnatě odstále chlupaté, s 5–10 ostny; ostny nazpět skloněné nebo trochu zahnuté, 0,5–2,5 mm dl., na bázi červenavé. Květy středně velké, 2,0–2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedoplstnaté, slabě osténkaté, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–12 mm dl., obvejčité až šir. obvejčité, růžové. Tyčinky výrazně převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky v hor. části slabě chloupkaté; čnělky bělavě zelené. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí středně velké, vejčité, černé. VI–VIII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty obloukovité, v hor. části poléhavé, tupě hranaté; veškeré stonky hustě chlupaté; listy krátce řapíkaté; řapík kratší než dol. lístky; lístky krátce řapíčkaté, navzájem se překrývající; korunní lístky růžové.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, lesní světliny, prosvětlené lesy a paseky; na půdách hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých, na silikátových podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech cenologicky obtížně zařaditelných, v kulturou ovlivněných lesích na plochách dřívějších společenstev třídy *Querco-Fagetea*, někdy v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen v Čechách, s poměrně rozsáhlým, ale jen roztroušeným výskytem; schází v z., s. a v. Čechách. Jeho český (tj. celkový) areál je možno vymezit následujícími místy: Plzeň – Nepomuk – Sušice – Velký Bor u Horažďovic – Mirovice – Bechyně – Dírná u Soběslavi – Votice – Mnichovice u Trhového Štěpánova – Lubná u Poličky – Míčov v Železných horách – Polipsy – Mukařov u Říčan – Kladno – Bratronice – Peruc. Výskyt je převážně vázán na mezofytikum, přesahy do oreofytika i termofytika jsou zcela ojedinělé. Častější výskyt druhu je na Plánickém hřebeni a v příbramském Podbrdsku. Převážně v kolinním a suprakolinním stupni, vzácně zasahuje do stupně submontánního; zpravidla ve výškách 300–600 m n.m (max.: Sušice, vrch Kalovy, 685 m).

T: 7. Středočes. tab. (Peruc; Kladno, Kožova hora). – **M:** 31. Plz. pah. (Plzeň, Červený Hrádek; Klabava – Kokotsko); 32. Křivokl. (Běleč, Klecanské polesí), 34. Plán. hřeb. (Životice – Kasejovice; Kasejovice; Kotouň, Bukový vrch; Vrčeň, Štědrý vrch; okolí Nepomuku), 35. Podbrd. (roztr., četněji v širším okolí Příbrami), 36. Horaž. pah. (Velký Bor – Defurovy Lažany), 37. Šum.-novohr. podh. (Sušice, vrch Kalovy), 39. Třeboň. pán. (Sudoměřice u Bechyně; Dírná; Višňová; Horní Bukovsko), 41. Stř. Povlt. (více lokalit v Povltaví i Posázaví), 42. Votic. pah. (okolí Sepekova; Trhový Štěpánov, Mnichovice), 43. Votic. vrch. (okolí Votic; Čertovo břemeno, Cunkov), 64. Říčan. ploš. (Struhařov – Habr; Ondřejov), 65. Kutnoh. pah. (Vlkaneč – Golčův Jeníkov), 66. Hornosáz. pah. (Polipsy – Kněž), 67. Českomor. vrch. (Lubné u Poličky), 69. Želez. hory (Míčov). – **O:** 87. Brdy (Příbram, Orlov; Bělčice, Špalková hora).

Celkové rozšíření: Nedávno popsaný charakteristický druh omezený svým výskytem na území Čech (viz výše). Význačný endemit. Regionální druh.

Ser. 2. *Rhamnifolii* (Bab.) Focke

Syn.: *Rubus* L. [group] *Rhamnifolii* Bab.

Prýty silné, vysokoobloukovité, zpočátku přímé, pak sehnuté, velmi rozvětvené; ostny statné, na bázi často červeně zbarvené; listy většinou poněkud kožovité, na rubu zelené, bez plstnatého odění nebo až šedě plstnaté; květenství složené.

33. *Rubus perrobustus* Holub – ostružiník statný Tab. 17/1

Rubus perrobustus Holub Preslia 64: 128, 1993.

Keře vyšší, mohutné, 60–200 cm vys. Prýty zpravidla vzpřímené, obloukovité, v křovinách často šplhavé (až do výše 5 m), v hor. části občas poléhavé až plazivé, na podzim na vrcholu kořenující, silné (až 9–12 mm v průměru), hranaté, se stranami slabě žlábkovanými, hnědavé, lysé, ostnité. Ostny v počtu 5–7 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, stejně dlouhé, na hranách umístěné, přímo odstálé, na bázi značně rozšířené, zploštělé, 7 mm šir., 6–8 mm dl., přímé nebo často trochu zahnuté. Listy dlanitě 5četné, velké a široké (až 26 cm dl., 23 cm šir.), bylinné, ploché, na líci i na rubu zelené, na líci lysé, na rubu krátce chlupaté. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli asi 25 % délky čepele lístku), šir. vejčitý, na bázi trochu vykrojený nebo téměř uťatý, na vrcholu se slabě nasazenou, zúženou špičkou 10–15 mm dl. Zoubkování listového okraje periodické, 2 × pilovité, s výraznými hlavními zuby; zářezy 3 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 5–9 mm dl. Řapík zdéli dol. lístků, s 8–10 slabě zakřivenými ostny. Palisty čárkovité. Květenství latnaté, válcovité nebo trochu jehlancovité, mnohokvěté; listy 4–6 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, horní na rubu šedoplstnaté. Vřeteno květenství téměř rovné nebo trochu křivolaké, řídce

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

odstále chlupaté, v hor. části slabě plstnaté, s 0–3 ostny na 5 cm délky vřetena; ostny malé, 3 mm dl., nazpět skloněné, slabě zahnuté, na bázi rozšířené, načervenalé; větve květenství vzpřímeně odstálé až poněkud rozkladité (pod úhlem 45–90°). Květní stopky 6–15 mm dl., krátce přitiskle chlupaté, s 2–4 ostny; ostny drobné, 0,5 mm dl., slabě zahnuté, nažloutlé. Květy stř. velké až velké, 2,5–3,0 cm v průměru. Kališní lístky šedavě zelené, plstnaté, bez osténků, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–13 mm dl., vejčité až obvejčité, růžové. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky bělavě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí středně velké, černé. VI–VIII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Statné keře; prýty vzpřímené až obloukovité, v koncové části zčásti i plazivé, hrubé; listy velké; zoubkování listového okraje periodické, 2 × pilovité, s výraznými hlavními zuby; květenství bohaté, prolistěné; hor. listy v květenství na rubu šedoplstnaté; korunní lístky růžové.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, lesní světliny, paseky a křoviny; na půdách minerálně středně silných, kamenitých i hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních, na silikátových i vápnitých podkladech. Ve společenstvech řádů *Quercetalia pubescentis* a *Prunetalia* a třídy *Epilobietea angustifolii*, a v kulturou změněných lesních společenstvech třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, v Čechách vzácněji, na Moravě četněji zastoupen, s výskytem v termofytiku a mezofytiku (zde hlavně v jeho teplejších oblastech); do oreofytika nezasahuje. Četnější je výskyt v Povltaví a Posázaví, na Moravě v moravském předhoří Českomoravské vrchoviny, v j. okrajové zóně sudetských pohoří a v teplejších předhořích Karpat. Schází v z., j. a jv. Čechách, na Moravě v s. části a na Českomoravské vrchovině. Rozšíření není zatím dostatečně známé. Od planárního do suprakolinního stupně, v nadmořských výškách 200–450 m.

T: 2. Stř. Poohří (Velká Černoc), 5. Terez. kotl. (Chodouny), 6. Džbán (Kamenné Žehrovice), 7. Středočes. tab. (Horní Beřkovice – Černouček), 10. Praž. ploš. (Praha, Ládví), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek; Vavřineč – Hostín), 13. Rožď. pah. (Domousnice), 15. Vých. Pol. (Velichovky), 20. Jihomor. pah. (Brno, Hády; Bohuslavice u Kyjova; Koryčany), 21. Haná (Kovalovice). – **M:** 32. Křivokl. (Zbiroh, Čertova skála), 35. Podbrd. (Holoubkov, Medový Újezd), 41. Stř. Povlt. (roztr.: Příbram; Mníšek; Slapy; Kácov), 42. Votic. pah. (Louňovice, Hříva), 51. Polom. hory (Kokořín, Doubravický důl), 63. Českomor. mezih. (Mladějov), 64. Říčan. ploš. (Krhanice; Oplany – Stříbrná Skalice; Krymlov), 68. Morav. podh. Vysoč. (více lokalit v celém fyt. o.), 71. Drah. vrch. (Kulířov – Studnice; Krumsín), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Václavov), 75. Jes. podh. (roztr. v j. okrajové zóně fyt. o.), 76. Mor. brána (Dolany; Svatý Kopeček; Staměřice), 77. Středomor. Karp. (Litenčice – Skavsko; Nová Dědina, Tabarky; Staré Hutě; Koryčanská přehrada), 78. B. Karp. les. (Luhačovice; Polichno), 79. Zlín. vrchy (Zlín, Mladcová – Racková; Zlínské Paseky; Březolupy; Bohuslavice).

Celkové rozšíření: Druh nedávno popsaný, známý z ČR, odkud nepatrně přesahuje do Dolních Rakous (okolí Hardeggu). Regionální druh.

34. *Rubus nemoralis* P. J. Mueller – ostružiník okrouhlolistý Tab. 17/2

Rubus nemoralis P. J. Mueller Flora 41: 139, 1858. – Syn.: *R. selmeri* Lindeb. Herb. Rub. Scand. 33, 1889. – *R. laciniatus* Willd. subsp. *selmeri* (Lindeb.) Beek Meded. Bot. Mus. Herb. Rijks-Univ. Utrecht 415: 67, 1974.

Prýty vysokoobloukovité, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, matné, tmavě červené, řídce krátce chlupaté jednoduchými a svazečkovitými chlupy (s 1–7 chlupy na 1 cm délky strany prýtu) a s roztroušenými přisedlými a krátce stopkatými žlázkami, pak olysalé; ostny v počtu 5–13 na 5 cm délky prýtu umístěné na hranách, téměř stejnotvaré a stejně dlouhé, 6–8 mm dl., trochu zahnuté až srpovité, jednotlivé přímé, mírně skloněné, na bázi široké, zploštělé, červené se žlutou špičkou. Listy dlanitě nebo znoženě 5četné, mírně kožovitě tuhé, na líci lysé, lesklé, na rubu zelené až šedozelené, měkce pýřité a plstnaté; lístky široké, často se okraji navzájem překrývající. Koncový lístek dosti dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–45 % délky čepele lístku), 6–10 cm dl., 5–9 cm šir., vejčitý, šir. vejčitý až téměř okrouhlý, na široké bázi zaokrouhlený, uťatý nebo slabě vykrojený, na vrcholu se zřetelně odsazenou špičkou 10–20(–25) mm dl., zřasený nebo konkávní, se zvlněným okrajem. Zoubkování jemné, nepravidelně až dvojitě pilovité, s ostrými sblíženými zuby nebo jen mělce zubaté; hlavní zuby přímé; zářezy 3–4 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 3–6(–10) mm dl. Řapík zdéli nebo trochu delší než dol. lístky, na líci jen v dol. části směrem k bázi žlábkovaný, tmavě červený, chlupatý, s mnoha ± přisedlými žlázkami a 8–18 ostny; ostny slabě nebo silně zakřivené, asi 5 mm

Tab. 17: 1 *Rubus perrobustus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. nemoralis*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

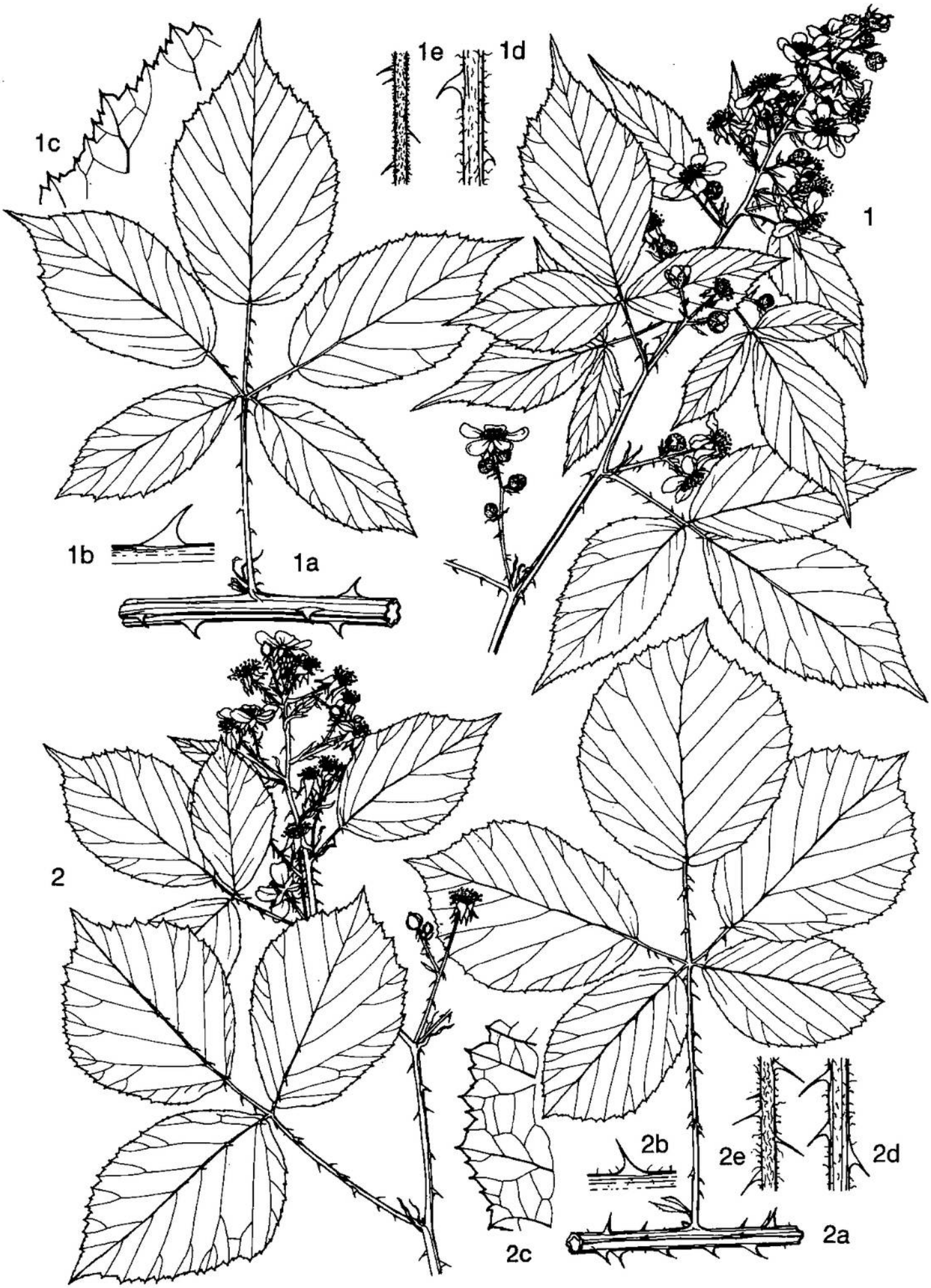

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

dl. Palisty nitkovité. Květenství latnaté, objemné, na vrcholu široce uťaté, s vystoupavými větévkami, téměř po celé své délce prolistěné; dol. listy (3–)5četné, prostřední jednoduché, šir. vejčité až trojboké, horní široce až úzce kopinaté. Vřeteno květenství křivolaké, tmavě červené, řídce až středně hustě chlupaté, často olysávající, s četnými přisedlými žlázkami, roztroušenými velmi krátce stopkatými žlázkami a četnými silnými ostny; ostny v počtu 3–10 na 5 cm délky vřetena, (4–)5–9 mm dl., na bázi široké, srpovitě až hákovitě zahnuté. Květní stopky plstnaté a odstále krátce chlupaté, s četnými přisedlými a ojedinělými velmi krátce stopkatými žlázkami a dosti četnými ostny; ostny v počtu 5–13, různé velikosti, 2–3(–5) mm dl., štíhlé, zakřivené, někdy zhuštěné. Květy asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky dl. zašpičatělé a na vrcholu často s lupenitým přívěskem, šedozeleně plstnaté a krátce chlupaté jednoduchými chlupy, s četnými přisedlými a krátce stopkatými žlázkami a jednotlivými osténky asi 1 mm dl., rozestálé, po odkvětu i trochu nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–13 mm dl., 7–8 mm šir., obvejčité, na vrcholu vroubkované, bledě růžové, s řídkými krátkými až velmi krátkými chlupy na okraji, víceméně ploché, navzájem se nedotýkající. Tyčinky ± zdéli nebo jen málo delší než gyneceum; nitky bílé nebo růžové; prašníky lysé. Semeníky v mládí řídce chlupaté nebo lysé; čnělky bledě zelené. Souplodí velké, podlouhlé, asi 20 mm dl., 15 mm šir., černé, sladké; peckovičky v počtu asi 50. VII(–VIII). Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty řídce chlupaté; listy na líci lysé, na rubu chlupaté a šedoplstnaté; koncový lístek téměř okrouhlý, dl. řapíčkatý, s krátkou odsazenou špičkou; lata se široce uťatým vrcholem; vřeteno květenství řídce chlupaté, jeho ostny statné a silně zakřivené; kališní lístky lupenovitě zakončené, rozestálé; korunní lístky růžové, vroubkovaně vykrojené; tyčinky krátké.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy (často bory), lesní světliny, lesní okraje a lemy; na půdách středně minerálně silných, písčitohlinitých až hlinitých, mírně kyselých až neutrálních, humózních. Vyskytuje se ve společenstvech třídy *Querco-Fagetea* ovlivněných kulturou.

Rozšíření v ČR: Druh velmi vzácný, známý jen ze dvou navzájem velmi vzdálených lokalit, jedné v s. Čechách, druhé ve Slezsku. Česká lokalita je v kolinním, slezská lokalita v suprakolinním stupni.

T: 13. Rožď. pah. (Petkovy, Petkovský les). – M: 74. Slez. pah. (Bohuslavice, les Bor).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy: na sever zasahuje do jz. Norska a s. Německa, na západ do Nizozemí, Belgie a na Britské souostroví, na jih po j. část pohoří Schwarzwald; izolovaný výskyt v Čechách a ve Slezsku (k němu patří i naše druhá lokalita). Význačný subatlantský prvek. Druh se širokým areálem.

35. *Rubus laciniatus* WILLD. – ostružiník dřípený Tab. 18/1

Rubus laciniatus WILLDENOW Hort. Berol. 2, tab. 82, 1806.

Exsikáty: TAUSCH Dendrotheca Bohem., s. no. – Extra fines: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1451.

Prýty obloukovité, hranaté, se stranami plochými nebo žlábkovanými, zelené nebo červenavě nachové, někdy slabě ojíněné, řídce odstále chlupaté, s přisedlými žlázkami, pak olysávající, ostnité. Ostny v počtu 6–12 na 5 cm délky prýtu, umístěné na hranách, (3–)5–7(–9) mm dl., ± stejnotvaré a stejně velké, na bázi široké, srpovitě zakřivené, žlutavé (za sucha) až světle červenohnědavé. Listy dlanitě nebo slabě znožené 5četné, oboustranně zelené, na líci lysé nebo skoro lysé, na rubu měkce chlupaté; lístky se navzájem často dotýkající, ale nepřekrývající, 2× zpeřené nebo peřenosečné. Koncový lístek dosti dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 40–50 % délky čepele lístku), až 10 cm dl., 12 cm šir., často širší než dlouhý, rozdělený do 3–5 částí, dále ještě hluboce dělený, všechny části ostře pilovité a ostrou špičkou zakončené, ploché. Dolní lístky dl. řapíčkaté, řapíčky (3–)4–12(–30) mm dl. Řapík ± zdéli dol. lístků, s 10–20 ostny; ostny 4–5 mm dl., se širokou bází, srpovitě nebo hákovitě zahnuté. Květenství latnaté, široké, nahoře s krátkým uťatým vrcholem, s vystoupavými větévkami, téměř celé prolistěné; lístky hluboce rozsečeny. Vřeteno květenství křivolaké, tmavě červeně nachové, řidčeji nebo hustěji krátce chlupaté, s četnými ± přisedlými žlázkami a s více ostny; ostny v počtu 4–10 na 5 cm délky vřetena, 3–7 mm dl., se širokou bází, silně zahnuté. Květní stopky řídce plstnaté a hustě odstále chlupaté, s četnými ± přisedlými žlázkami a několika ostny; ostny v počtu 3–12, mírně skloněné nebo zakřivené, 1–3(–4) mm dl. Květy asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky hustě plstnaté, s četnými krátkými jednoduchými chlupy, četnými přisedlými žlázkami a žlutými osténky, 0,5–1,5 mm dl., dl. zašpičatělé, na vrcholu často s rozšířeným přívěskem, nazpět sehnuté. Korunní lístky asi 11 mm

Tab. 18: 1 *Rubus laciniatus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka, 1e – kališní lístky, 1f – korunní lístky. – 2 *R. gracilis*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – odění rubu listu, 2e – vřeteno květenství, 2f – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

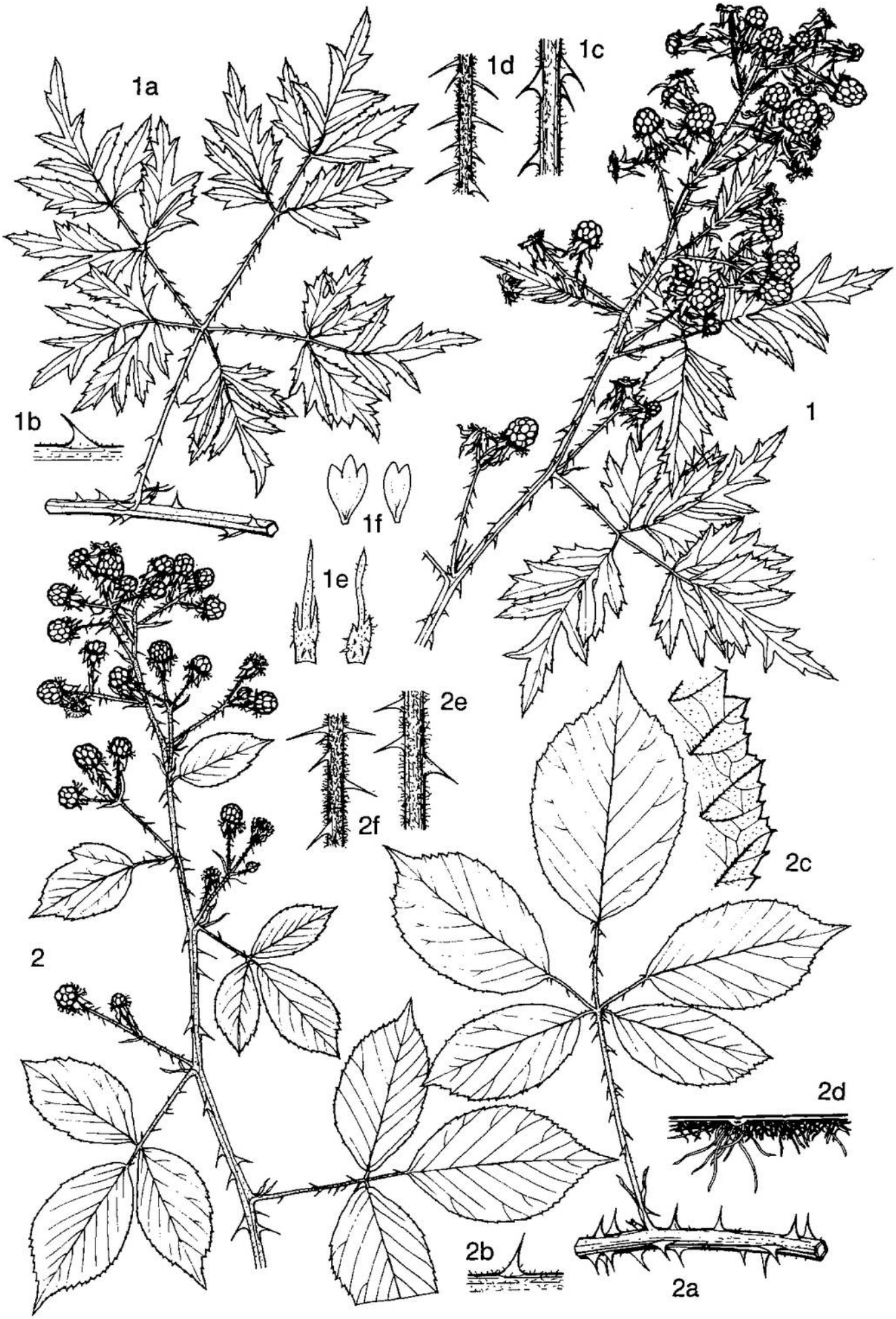

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

dl., 8 mm šir., obvejčité, růžové, postupně k bázi zúžené, na vrcholu vroubkované, stříhané nebo trojlaločné, na okraji krátce chlupaté, ploché, navzájem se nedotýkající. Tyčinky ± zdéli gynecea; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo jednotlivými chlupy řídce chlupaté; čnělky žlutavě zelené. Souplodí podlouhlé, černé. (VI–)VII–VIII. Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Mezi pravými ostružiníky nejsnáze rozpoznatelný druh podle 2 × hluboce peřenosečných lístků a na vrcholu vykrajovaných korunních lístků.

Poznámka 2: Druh není známý jako původní v přírodě; pravděpodobně se jedná o mutaci vzniklou v kultuře anebo vzatou z přírody do kultury, kde se uchovala a velmi rozšířila. Vedle normálních rostlin s ostny se vyskytují i rostliny bez ostnů; u nás jsou známé jen z kultury.

Ekologie a cenologie: Pěstuje se, zplaňuje a zdomácňuje. Jako zdomácnělý v křovinách, lemech a na lesních okrajích a světlinách; na půdách písčitých až písčitohlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, kyselých, slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech umělých jehličnatých monokultur blízkých třídě *Vaccinio-Piceetea* a *Erico-Pinetea* a v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*.

Rozšíření v ČR: Řídce roztroušen, často v blízkosti zámeckých parků; jen v mezofytiku, v suprakolinním stupni.

M: 31. Plz. pah. (Dnešice; Dolní Lukavice), 41. Stř. Povlt. (Orlík, Staré Sedlo), 46. Lab. písk. (Pravčická brána – Mezní Louka), 64. Říčan. ploš. (Průhonice), 68. Mor. podh. Vysoč. (Brněnská přehrada), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Šumperk).

Celkové rozšíření: Původní areál není známý a možná ani neexistoval; druh byl již v 17. století v kultuře; vzhledem k jeho znakové nápadnosti se pěstování *R. laciniatus* značně rozšířilo. Sekundární areál zahrnuje Evropu, Severní Ameriku a Austrálii. Ve stř. Evropě je jeho zplanělý nebo zdomácnělý výskyt známý z většiny států (Německo, Nizozemí, Belgie, Francie, Švýcarsko, Rakousko, ČR, Polsko).

36. *Rubus gracilis* J. et C. Presl – ostružiník huňatý Tab. 18/2

Rubus gracilis J. et C. Presl Del. Prag. 1: 220, 1822. – Syn.: *Rubus villicaulis* Koehler ex Weihe et Nees Rubi Germ. 43, 1825. – *R. villicaulis* Koehler subsp. *vulgaris* Čelak. Analyt. Květ. Čes. 370, 1879. – *R. insularis* sensu Vondráček 1978, non F. Aresch. 1881 sensu orig.

Exsikáty: Fl. Exs. Austro-Hung., no 3209 (ut *R. villicaulis*). – Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 459 et no 1462 (ut *R. villicaulis* var. *marchica*).

Prýty středně vysokoobloukovité, tupě hranaté, se stranami vyklenutými až plochými, sytě tmavě vínově červené, matné, chlupaté, na 1 cm délky strany s 5–30(–50) až 1 mm dl., zčásti svazečkovitými chlupy a mnohdy též hvězdovitě chlupaté. Ostny v počtu (3–)6–15(–20) na 5 cm délky prýtu, pravidelně rozmístěné, 7–9(–10) mm dl., statné, se širokou bází, do poloviny nebo výše výrazně (lištovitě) zploštělé, postupně do ostré štíhlé špičky zúžené, odstálé nebo skloněné, skoro rovné až zřetelně zahnuté. Listy dlanitě nebo znožené (4–)5četné, na líci s 3–30 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené až šedé, měkce chlupaté a se slabým až zřetelným plstnatým oděním z hvězdovitých chlupů. Koncový lístek krátce až středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 20–35 % délky čepele lístku), eliptický až obvejčitý, vzácně též okrouhlý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce vykrojený, na vrcholu poznenáhlu nebo odsazeně zašpičatělý, se špičkou 5–15 mm dl. Zoubkování listového okraje s poněkud odsazenými zašpičatělými zuby téměř pravidelné až slabě periodické; hlavní zuby nepříliš prodloužené, téměř přímé; zářezy 1,5–2,5 mm hluboké. Dolní lístky s krátkými, 2–3 mm dl. řapíčky, na bázi zpravidla zaokrouhlené, řidčeji šir. klínovité. Řapík na líci nahoře plochý, směrem k bázi žlábkovaný, hustě odstále chlupatý a hvězdovitě plstnatý, se 7–15 šikmo skloněnými a poněkud zakřivenými, 3–4 mm dl. ostny; ostny k bázi řapíku četnější. Palisty úzce čárkovité. Květenství latnaté, objemné, široké; listy 2–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–4četné; koncový lístek 3četných listů obvejčitý, na bázi zpravidla úzce zaokrouhlený; postranní lístky s řapíčky 1–3 mm dl. Vřeteno květenství hustě odstále a propleteně chlupaté a bohatě hvězdovitými chlupy plstnaté, s 0–10 skrytými, krátce stopkatými žlázkami na 5 cm délky vřetena; ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky vřetena, mohutné, se širokou bází, mírně skloněné, alespoň zčásti poněkud zahnuté, (5–)6–9 mm dl., vedle nich občas jednotlivé malé osténky a štětinky. Květní stopky 5–20 mm dl., hustě odstále huňaté a plstnaté, s 0–5 krátce stopkatými, asi 0,1–0,3 mm dl. žlázkami. Ostny v počtu 3–10(–15), až 4–5 (–6) mm dl., nestejné, zčásti poněkud zakřivené. Kališní lístky šedozeleně huňatě plstnaté, slabě osténkaté, trochu nazpět sehnuté. Korunní lístky 11–13 mm dl., eliptické až obvejčité, bílé až světle růžové. Tyčinky převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé; čnělky zelenavé, někdy načervenalé. Květní lůžko poměrně bohatě chlupaté. Souplodí vejcovité, černé. VII–VIII(–IX). Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty tupě hranaté, chlupaté, bez stopkatých žlázek; ostny mohutné, na bázi široké, v dol. 1/2(–2/3) výrazně zploštělé, pravidelně

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

rozmístěné; listy na rubu měkce chlupaté; koncový lístek eliptický; květy bledě růžové nebo bílé.

Variabilita: Ojediněle (např. Zaječov u Hořovic) se vyskytují rostliny s malými listy a lístky, dosahujícími nejvýše poloviny velikosti lístků typických rostlin. Zařazují se k f. *parvulus* (LITFORSS) H. E. WEBER.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, světlé lesy (často bory), paseky, lesní světliny, křoviny a rybniční hráze; na půdách minerálně středně silných, hlinitých až písčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, na silikátových podkladech. Ve společenstvech třídy *Querco-Fagetea*, hlavně z okruhu svazů *Carpinion* a *Luzulo-Fagion*, řádů *Quercetalia pubescentis* a *Prunetalia* a především v náhradních (kulturních) lesních společenstvech uvedených jednotek.

Rozšíření v ČR: Hlavně v mezofytiku, méně v termofytiku a jen okrajově v nejnižších polohách oreofytika. V Čechách je dosti hojně roztroušen, na Moravě roztroušen. Četnější výskyt je v Plzeňské pahorkatině, Podbrdsku, na Říčanské plošině, na Drahanské vrchovině, dále ve v. Polabí, na Křivoklátsku, na Plánickém hřebeni, v Povltaví, Posázaví a v Železných horách; na Moravě podstatně vzácněji, častěji ve středomoravských Karpatech, v oblasti Moravské brány a v Podbeskydské pahorkatině. Od planárního do suprakolinního stupně, zpravidla v nadmořských výškách 200–500 m, zřídka ve stupni submontánním.

T: 2. Stř. Poohří (Žatec), 3. Podkruš. pán. (Janov), 10. (Praha, Modřany), 11. Stř. Pol. (Vavřinec, Míkov), 13. Rožď. pah. (okolí Petkovů), 14. Cidl. pán. (Libčany), 15. Vých. Pol. (roztr.), 16. Znoj.-brn. pah. (Moravský Krumlov), 18. Jihomor. úv. (Hodonín, Dúbrava), 21. Haná (Myslechovice; Kovalovice). – **M:** 25. Krušn. podh. (Klášterec nad Ohří), 26. Čes. les (Čerchov; Folmava), 28. Tep. vrchy (Manětín, Chlum), 31. Plz. pah. (dosti hojně), 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Chudenice; Švihov), 34. Plán. hřeb. (roztr.), 35. Podbrd. (hojně), 36. Horaž. pah. (Hnačov – Velenovy; Čekanice), 39. Třeboň. pán. (Dírná), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 45. Verneř. střed. (Levín), 46. Lab. písk. (roztr., např. Pravčická brána; Vysoká Lípa), 47. Šluk. pah. (Nová Ves u Šluknova), 49. Frýdl. pah. (okolí Frýdlantu), 55. Čes. ráj (okolí Rovenska pod Troskami), 60. Orl. opuky (Rychnov nad Kněžnou), 61. Dol. Poorl. (Chvojno), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl, Němčice; Sloupnice – Končiny), 63. Českomor. mezih. (roztr.), 64. Říčan. ploš. (dosti hojně), 65. Kutnoh. pah. (Čáslav; Chotěboř, Štěpánov), 66. Hornosáz. pah. (Chotěboř, Bílek), 67. Českomor. vrch. (Humpolec, Častonín, Kladiny), 68. Morav. podh. Vysoč. a 69. Želez. hory (roztr.), 70. Mor. kras (okolí Blanska; Sloup), 71. Drah. vrch. (hojně), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Skorošice; Velké Losiny; Václavov), 74. (okolí Vidnavy), 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp. (roztr.), 83. Ostr. pán. (Stará Ves nad Ondřejnicí), 84. Podbesk. pah. (roztr.). – **O:** 87. Brdy (okolí Padrtě; Zalány), 93. Krk. (jen ve fyt. p. 93c. Rýchory; Žacléř).

Celkové rozšíření: V užším taxonomickém pojetí (tj. excl. *R. insularis* F. ARESCH.) stř. Evropa, na sever zasahuje po s. Německo, na západ po z. Německo, na jih po Bádensko-Würtembersko, s. Bavorsko, s. Dolní Rakousy (a izolovaně ve Štýrsku), na východ po v. Slovensko a snad i z. Ukrajinu. Druh se širokým areálem.

37. *Rubus angustipaniculatus* HOLUB – ostružiník úzkolatý Tab. 21/1

Rubus angustipaniculatus HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 26: 339, 1991. – Syn.: *Rubus pyramidaliformis* (SUDRE) ZIELIŃSKI Fragm. Florist. Geobot. 36 (1991): 267, 1992 (15. XII.). – *R. rhombifolius* sensu auct., non WEIHE in BOENN. 1824. – ? *R. questieri* sensu auct. fl. bohem. morav. non P. J. MUELLER et LEFÈVRE 1859.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 9538 (ut *R. macrophyllus* × *R. candicans*).

Keř stř. velký až vysoký, 80–150 cm vys. Prýty vysokoobloukovité nebo v křovinách šplhající, na podzim na vrcholu kořenující, stř. silné (5–8 mm v průměru), hranaté, se stranami plochými nebo mírně žlábkovanými, zelené, na osluněných místech fialově hnědavé, řídce chlupaté až lysé, ostnité. Ostny v počtu (4–)5–11(–14) na 5 cm délky prýtu, (5–)6–7(–8) mm dl., umístěné na hranách, stejnotvaré, stejně dlouhé, odstálé nebo skloněné, rovné nebo mírně zahnuté, na bázi rozšířené. Listy dlanitě nebo nevýrazně (1 mm) znoženě 5četné, bylinné, na líci lysé nebo řídce přitiskle chlupaté, na rubu řídce pýřité až slabě šedozeleně plstnaté. Koncový lístek dosti dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 44–50 % délky čepele lístku), úzce obvejčitý, kosníkovitý nebo eliptický, na úzké bázi mělce vykrojený nebo zaokrouhlený, na vrcholu do špičky 6–10 mm dl. pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje periodické, ostře pilovité až 2 × pilovité; hlavní zuby obvykle přímé, zřetelně delší než zuby ostatní; zářezy 2,0–2,5 mm hluboké. Řapík podstatně delší než dol. lístky, řídce chlupatý, s 6–12(–15) zakřivenými ostny. Palisty úzce čárkovité. Květenství latnaté, úzce válcovité nebo úzce jehlancovité, prodloužené, někdy až 40 cm dl., 3–10 × delší než široké, v dol. části přerušované, mnohokvěté, téměř celé prolistěné; listy asi 5 cm pod vrcholem květenství začínající, v dol. části někdy 5četné, v hor. části 3četné až jednoduché, na rubu zelenavé nebo tence roztroušeně šedoplstnaté; koncový lístek kosníkovitý nebo klínovitě obvejčitý. Vřeteno květenství ± přitiskle chlupaté, se svazečkovitými chlupy, ostnité; ostny v počtu 3–6 na 5 cm délky vřetena, rovné, nazpět skloněné, štíhlé, na bázi rozšířené, 4–6 mm šir., 3–6(–7) mm dl.; větve květenství většinou šikmo vzpřímené (pod úhlem asi 30–45°). Květní stopky 5–10 mm dl., krátce šedě chlupaté, s přisedlými žlázkami, se 4–10 ostny; ostny přímé

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

nebo zahnuté, tenké, 1,5 – 2,5(– 3,0) mm dl., slámově žlutavé. Květy středně velké, asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky do špičky náhle zúžené, šedozelené, hustě plstnaté a s roztroušenými delšími jednoduchými odstálými chlupy, bez ostěnků, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky (8 –)9 – 11(– 12) mm dl., eliptické nebo úzce vejčité, růžové (vzácně snad i bílé). Tyčinky ± delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé, někdy na bázi načervenalé. Květní lůžko lysé. Souplodí středně velké, vejcovité, černé, zpravidla dobře vyvinuté. (VI –)VII – VIII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty vysokooboloukovité, na vrcholu kořenující; koncový lístek prýtových listů kosníkovitý, se zoubkováním periodickým; řapík zřetelně delší než dol. lístky; květenství nápadně úzce válcovité, prodloužené, několikrát delší než široké, celé prolistěné; hor. listy v květenství na rubu slabě šedoplstnaté; jejich koncový lístek ± kosníkovitý; korunní lístky růžové.

Ekologie a cenologie: Křoviny, keřnaté stráně, lesní okraje a lemy; na půdách živinami bohatých, hlubších, hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, slabě humózních, zpravidla na silikátových podkladech. Převážně ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v dalších společenstvech třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně v termofytiku a mezofytiku v Čechách i na Moravě; v oreofytiku výjimečně; v Panonském termofytiku jen vzácně. Četnější zastoupení je na v. okraji Drahanské vrchoviny, v Hanušovicko-rychlebské vrchovině a ve Slezské pahorkatině. Schází v z., j. a jv. Čechách a na j. a v. Moravě. Územím prochází j. hranice celkového areálu druhu. Výskyt v s. polovině Čech lze k jihu vyznačit těmito krajními body: Děčín – Radnice – Zbiroh – Radlík – Jevany – Lipnice nad Sázavou – Železné hory; na Moravě zasahuje tento druh na jih do okolí Brna a do Ždánického lesa. Převážná většina lokalit je v suprakolinním stupni.

T: 6. Džbán (okolí obce Milý), 12. Dol. Pojiz. (Košátky; Sojovice), 13. Rožď. pah. (Vlkava – Loučeň; Býchory – Němčice), 14. Cidl. pán. (Tuř. Tuřský les; Ostroměř; okolí Hořic), 15. Vých. Pol. (Vilantice – Sedlec; Velichovky), 21. Haná (Olomouc; Myslechovice). – **M:** 32. Křivokl. (Zbiroh; Radnice), 46. Lab. písk. (Děčín, Prostřední Žleb), 55. Čes. ráj (Žehrov – Podkost), 56. Podkrk. (Vlčice), 57. Podzvič. (Polšť – Velký Vřešťov), 63. Českomor. mezih. (Přívrat), 64. Říčan. ploš. (Psáry – Vedralka; Radlík; Jevany), 67. Českomor. vrch. (Lipnice nad Sázavou), 68. Morav. podh. Vysoč. (okolí Brněnské přehrady; Hořice u Blanska), 69. Želez. hory (Licomělice; Seč, Zbohov), 71. Drah. vrch. (roztr.: Březinky; Loučka; Ptení; Žárovice; Prostějovičky), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Žulová, Skorošice; Hynčina; Žipotín – Studená Loučka), 74. Slez. pah. (roztr.: okolí Vidnavy; Krnov; Bohuslavice, Bor; Poruba, Velký obecní les), 75. Jes. podh. (okolí Šternberka), 76. Mor. brána (Tovéř), 77. Středomor. Karp. (Lovčice; Jankovice), 80. Stř. Pobeč. (Rožnov pod Radhoštěm), 83. Ostr. pán. (Hlučín, Vinná hora; Šilheřovice), 84. Podbesk. pah. (okolí Třince). – **O:** 99. Mor.-slez. Besk. (Čeladná, Stolovský potok; Pražmo).

Celkové rozšíření: Druh nedávno popsaný, s jistotou známý (kromě výskytu v ČR) jen z jz. Polska, převážně Slezska (mapa: Zieliński, Fragm. Florist. Geobot. 36: 270, 1991 – ut *R. pyramidaliformis*); z Moravy nepatrně přesahuje do s. části Dolních Rakous (Hardegg).

Ser. 3. *Silvatici* (P. J. Mueller) Focke

Syn.: *Rubus* L. sect. *Silvatici* P. J. Mueller.

Prýty vysokooboloukovité až poléhavé, většinou chlupaté, bez stopkatých žlázek; ostny stejnotvaré, na hranách umístěné; listy na rubu zelené, obvykle bez plstnatého odění; květenství složené, latnaté; květy číškovité; tyčinky převyšující gyneceum; prašníky mnohdy chlupaté.

38. *Rubus silvaticus* Weihe et Nees – ostružiník lesní Tab. 19/2

Rubus silvaticus Weihe et Nees Rubi Germ. 41. 1825.

Keře nízké, až 50 cm vys. Prýty nízkooboloukovité, později většinou poléhavé až plazivé, zaobleně tupě hranaté, se stranami plochými, zelenavé nebo vínově červené, chlupaté, chlupy jednoduché a svazečkovité, v počtu (5 –)10 – 25(– 30) na 1 cm délky strany prýtu, s přisedlými, vzácně i s velmi krátce stopkatými žlázkami. Ostny v počtu (10 –)15 – 20(– 25) na 5 cm délky prýtu, rozmístěné hlavně na hranách, ale jednotlivě i mimo ně, nestejné, tenké, rovné až srpovitě zahnuté, (2 –)3 – 5 mm dl., i nejdelší kratší než průměr prýtu, k bázi poznenáhlu a značně rozšířené, ploché. Listy dlanitě nebo slabě (1 – 2) mm znožené (3 –)5četné, oboustranně zelené, na líci s (0 –)2 – 5(– 20) chlupy na 1 cm^2, na rubu lesklé a měkce chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 24 – 30 % délky čepele lístku), asi 9 cm dl., 4 cm šir., elipticky obvejčitý nebo eliptický, 2(– 3) × delší než široký, na bázi úzce zaokrouhlený nebo klínovitý, vzácně mělce vykrojený, na vrcholu s nevýrazně nasazenou špičkou

Tab. 19: 1 *Rubus wimmerianus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka, 1f – část květu. – 2 *R. silvaticus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka, 2f – tyčinka s chlupatými prašníky.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

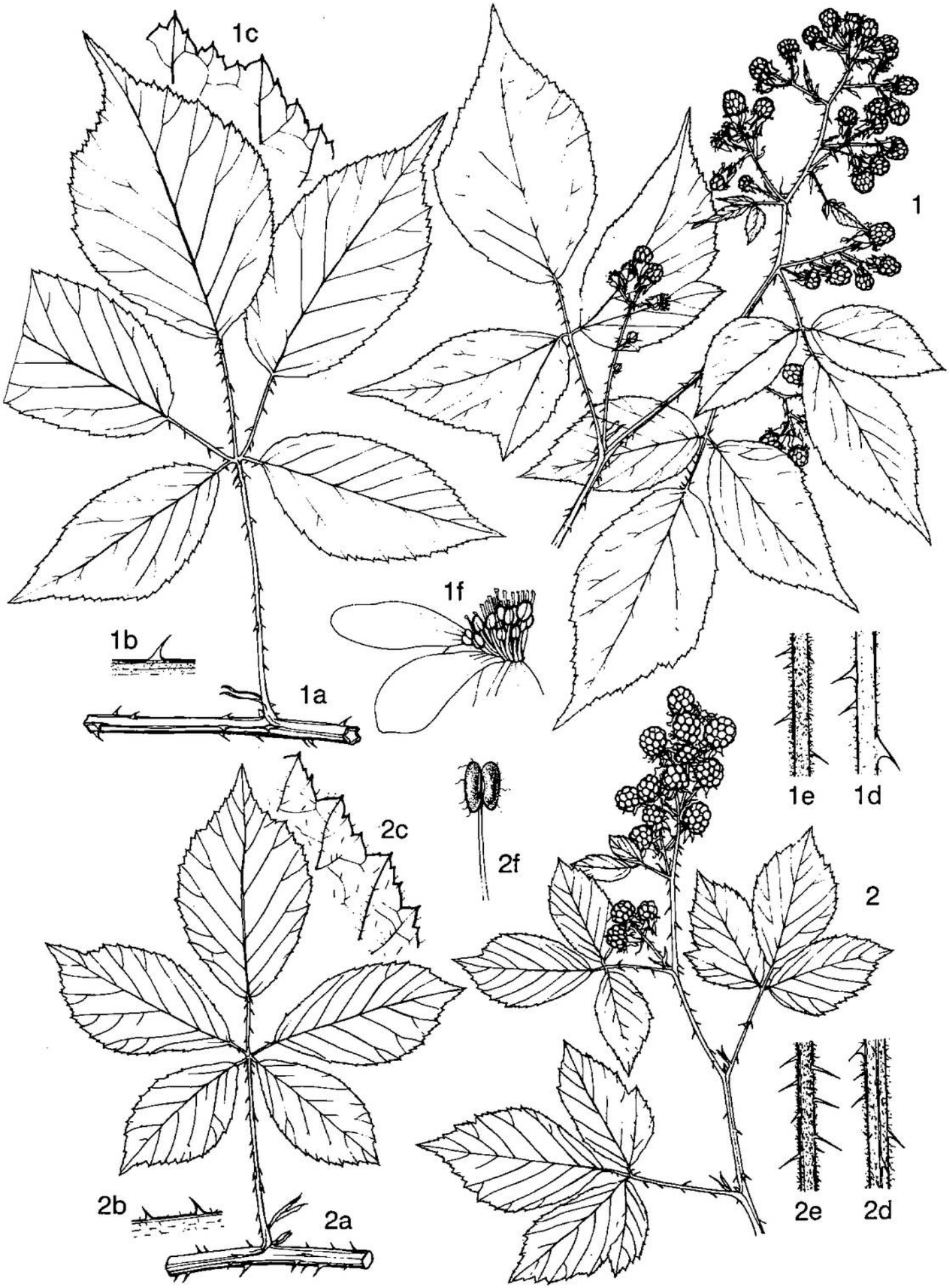

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

10 – 15 mm dl. Zoubkování listového okraje 2 × pilovité, mírně nepravidelné; hlavní zuby trochu prodloužené, téměř přímé; zářezy 2,0 – 3,0 (– 3,5) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 1 – 4(– 5) mm dl.; postranní lístky na bázi klínovité. Řapík hustě chlupatý, s (12 –)18 – 22(– 30) zahnutými ostny 1 – 3 mm dl. Květenství latnaté, velmi úzce jehlancovité; listy 3 – 6 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3 – 5 četné, horní jednoduché. Vřeteno květenství křivolaké, odstále chlupaté a plstnaté, s četnými přisedlými žlázkami a ostny; ostny v počtu 9 – 15 na 5 cm délky vřetena, 1 – 4(– 5) mm dl., štíhlé, skloněné, zčásti rovné, zčásti trochu zahnuté, žluté. Květní stopky 8 – 15 mm dl., hustě odstále chlupaté a plstnaté, s četnými přisedlými žlázkami, vzácně s ojedinělými 0,2 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny v počtu (5 –)7 – 17(– 25), 1,0 – 2,0(– 2,5) mm dl., poněkud nestejné, rovné. Květy asi 2,0 – 2,5 cm v průměru, číškovité. Kališní lístky šedozelené a chlupaté, většinou s osténky, nazpět sehnuté. Korunní lístky 9 – 11 mm dl., 5 – 7 mm šir., eliptické nebo úzce obvejčité, za květu lžičkovitě vyduté, na okraji chlupaté, navzájem se nedotýkající, bílé. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky obvykle chlupaté, vzácně všechny lysé. Semeníky chlupaté; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité, dlouho červené, posléze černé. VII – IX. Ff – Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty poléhavé až plazivé, zaobleně hranaté, chlupaté, hustě ostnité; ostny krátké, slabé; listy 5četné, na rubu lesklé, měkce chlupaté, ne však plstnaté; koncový lístek úzký, k oběma koncům zúžený, krátce řapíčkatý; květenství jemně ostnité; květy číškovité; korunní lístky bílé; prašníky zpravidla chlupaté; semeníky chlupaté.

Ekologie a cenologie: Lesy, lesní okraje a křoviny; na půdách minerálně středně silných, hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních a slabě humózních. U nás ve společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Zdomácnělý druh, známý z jediné lokality u Průhonického parku, kam byl pravděpodobně již před dlouhou dobou zavlečen s dendrologickým materiálem ze z. Evropy.

M: 64. Říčan. ploš. (Průhonice, Průhonický park).

Celkové rozšíření: Severozápadní Evropa: j. Anglie a Wales na Britském souostroví, sz. Německo, Dánsko (vzácně), Nizozemí, Belgie, s. a stř. Francie. Výskyt v Čechách je značně izolovaný, nejbližší lokality původního výskytu jsou v sz. Německu; je však zavlékán i na další lokality v Německu. Druh se širokým areálem. Charakteristický subatlantský prvek.

39. *Rubus wimmerianus* (SUDRE) SPRIBILLE – ostružiník sivofialový Tab. 19/1

Rubus wimmerianus (SPRIBILLE ex SUDRE) SPRIBILLE Jber. Schles. Vaterl. Cult. 87: 57, 1909. – Syn.: *Rubus rhombifolius* WEIHE in BOENN. [microgen.] *wimmerianus* SPRIBILLE ex SUDRE Batotheca Eur. 71, 1907; Rubi Europ. 43, 1909. – *R. wimmeri* SPRIBILLE Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg 42: 166, 1900 non WEIHE in GÜNTHER et al. 1826.

Keře středně statné, 100 – 200 cm vys. Prýty vysokoobloukovité, statné, hranaté, se stranami plochými nebo častěji poněkud žlábkovanými, většinou matně zelené, se sivofialovým nádechem, stejně zbarvenými ostny, s přisedlými žlázkami, skoro lysé (0 – 5 chlupů na 1 cm délky strany prýtu). Ostny v počtu 5 – 10 na 5 cm délky prýtu, 3 – 5(– 6) mm dl., stejnotvaré a stejně dlouhé, až do poloviny široké, se špičkami nazpět (dolů) zahnutými. Listy (1 – 3 mm) znožené 5četné, velké, většinou delší než 20 cm, na líci olysalé (většinou jen 0 – 1 chlup na 1 cm^2), na rubu bohatěji chlupaté, bez hvězdovitých chlupů; lístky při bázi s ohrnutým okrajem. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30 – 48 % délky čepele lístku), úzce eliptický, úzce kosníkovitý až úzce obvejčitý, na bázi zaokrouhlený, klínovitý nebo mělce vykrojený, na vrcholu do špičky 20 – 25 mm dl. pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje hrubě pilovité, z výrazně zaokrouhlených (vroubkovitých) zubů s nasazenou špičkou, ± periodické; hlavní zuby delší, přímé; zářezy 3 – 4 mm hluboké. Dolní lístky dl. řapíčkaté, řapíček 6 – 10 mm dl. Řapík kratší nebo jen málo delší než dol. lístky, řídce chlupatý, s 15 – 22 srpovitými ostny. Palisty čárkovité. Květenství většinou objemné, šir. válcovité, tupě zakončené, téměř do vrcholu prolistěné; dol. listy 3 – 5četné, horní jednoduché, kopinaté. Koncový lístek 3četných listů úzce kosníkovitý, dl. zašpičatělý. Vřeteno květenství hranaté, přisedlými žlázkami hustě žláznaté, občas s jednotlivými krátkými stopkatými žlázkami, s řídkými odstálými chlupy, ostnité; ostny v počtu 5 – 12 na 5 cm délky vřetena, 2 – 4 mm dl., nad širokou bází zúžené, rovné nebo poněkud zahnuté, žlutavé; květní větévky odstálé, často 3květé. Květní stopky většinou 20 – 25(– 40) mm dl., zelené, obvykle bez hvězdovitých chlupů; ostny v počtu 10 – 16, jen 1,0 – 1,5(– 2,5) mm dl., poněkud nestejné, většinou rovné, žlutavé. Kališní lístky šedozelené, nazpět sehnuté. Korunní lístky 9 – 11 mm dl., eliptické až šir. eliptické, vždy bílé. Tyčinky kratší nebo zdéli gynecea, jen někdy delší; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo řídce chlupaté; čnělky zelenavé. Květní

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

lůžko lysé nebo skoro lysé. Souplodí polokulovité, malé, černé, málo šťavnaté, kyselé; peckovičky nečetné (obvykle méně než 25). VII(–VIII). Ff.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty vysokooboloukovité, se sivofialovým nádechem; ostny poměrně krátké, nazpět zahnuté; listy znožené 5četné, velké; lístky při bázi s ohrnutým okrajem; koncový lístek úzký; zoubkování listového okraje hrubě pilovité; květenství objemné, prolistěné; koncový lístek listů v květenství úzce kosníkovitý; korunní lístky bílé; tyčinky krátké; souplodí drobné.

Poznámka 2: *Rubus circipanicus* E. H. L. KRAUSE in PRAHL Krit. Fl. Prov. Schleswig-Holstein 2: 56, 1890 je středoevropský druh s rozšířením v s. Německu a přilehlém Polsku; nejbližší lokality jsou udávány ze Slezska (Ratiboř) a Kladska (Bystřice). Jeho hlavní diagnostické znaky jsou: Rostliny bez stopkatých žlázek; prýty chlupaté; ostny poměrně slabší; listy na rubu sotva plstnaté; lístky na bázi s přehnutým okrajem; koncový lístek eliptický až kosníkovitý, na bázi klínovitý nebo zaokrouhlený; lata poměrně chudokvětá, hroznovitá, nahoře chocholíkovitě uspořádaná, jen slabě ostnitá; větve květenství šikmo vystoupavé, málo rozvětvené; koncový lístek listů v květenství kosníkovitý; korunní lístky bledě růžové; čnělky slabě načervenalé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, lesní světliny, paseky a okraje silnic a cest; na půdách minerálně chudých, hlinitých až písčitohlinitých, hlubších, čerstvě vlhkých, kyselých až mírně kyselých, slabě humózních. Ve společenstvech řádu *Fagetalia sylvaticae* a v náhradních lesních společenstvech, v územích dřívějšího výskytu této jednotky, dále v křovinných společenstvech řádu *Prunetalia* a pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, v některých oblastech až dosti hojně. Četněji zastoupen v Čechách v z. části Železných hor, na Moravě na předhoří Českomoravské vrchoviny, na Drahanské vrchovině, v Hanušovicko-rychlebské vrchovině, v Moravské bráně, Chřibech a v Podbeskydské pahorkatině. V Čechách je výskyt omezen na sv. kvadrant, kde se vyskytuje na Rychnovsku, Litomyšlsku a v Železných horách, nejzápadněji zasahuje k Uhlířským Janovicím, Ledči nad Sázavou a Čáslavi; izolovaný výskyt je u Slap v Povltaví. Převážně se vyskytuje v mezofytiku s přesahem do termofytika (jen na Moravě) a do oreofytika (jen v Beskydech). Od planárního stupně po stupeň submontánní, obvykle ve stupni suprakolinním, ve výškách 200–600 m n.m. (max.: Beskydy, Travný, 780 m).

T: 18. Jihomor. úv. (Bzenec, Hodonínská alej; Hodonín, Dúbrava), 19. B. Karp. step. (Blatnice, Kobylí hlava; Újezdec u Luhačovic; Šumice), 20. Jihomor. pah. (Strážovice – Dražůvky), 21. Haná (Myslechovice; Grygov). – **M:** 41. Stř. Povlt. (Slapy; Ledeč nad Sázavou), 60. Orl. opuky (Rychnov nad Kněžnou; Potštejn), 63. Českomor. mezih. (Sloupnice; Tatenice; okolí Moravské Třebové), 65. Kutnoh. pah. (Čáslav, Tisá skála), 66. Hornosáz. pah. (Uhlířské Janovice – Sudějov), 67. Českomor. vrch. (jen v okrajových oblastech – Ledeč nad Sázavou, Melechov; Tišnov, Žďárec; Prosatín; Domášov), 68. Morav. podh. Vysoč. (více lokalit), 69. Želez. hory (hlavně v z. části: Turkovice – Urbanice; Vyžice – Kostelec u Heřmanova Městce; Zbyslavec; Konopáč), 70. Mor. kras (Adamov), 71. Drah. vrch. (často, hlavně ve fyt. p. 71c. Drahanské podhůří), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (více lokalit), 74. Slez. pah. (Vidnava; Nový Dvůr u Opavy; Žimrovice), 75. Jes. podh. (Šternberk, Aleš; Olomouc, Mariánské údolí), 76. Mor. brána (dosti hojně), 77. Středomor. Karp. (velmi hojně, převážně ve fyt. p. 77c. Chřiby), 78. B. Karp. les. (Pašovice; Maršov u Uherského Brodu; Radějov, Veselka), 79. Zlín. vrchy (z. část fyt. o.; Horní Lhota), 80. Stř. Pobeč. (Rožnov pod Radhoštěm), 81. Host. vrchy (Hostýn; Kelčský Javorník; Rusava), 83. Ostr. pán. (Stará Ves nad Ondřejnicí; Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (dosti často). – **O:** 99. Mor.-slez. Besk. (Čeladná, Stolová; Ostravice – Staré Hamry).

Celkové rozšíření: Východní část stř. Evropy; vedle výskytu v ČR je druh zastoupen v j. Polsku (Slezsko, Karpaty), na Slovensku (téměř celé území, na východ po Slánské vrchy), z Moravy přesahuje do s. pohraničního území Dolních Rakous u Hardeggu. Druh se širokým areálem.

40. *Rubus macrophyllus* WEIHE et NEES – ostružiník velkolistý Tab. 20/2

Rubus macrophyllus WEIHE et NEES Rubi Germ. 35, tab. 12A, 1824. – Syn.: *Rubus wimmeri* WEIHE in GÜNTHER et al. Sched. Cent. Pl. Siles. Exsicc. 1826.

Prýty vysokooboloukovité, 80–150 cm vys. nebo v křovinách až přes 3(–5) m vysoko šplhající, tupě hranaté, se stranami plochými nebo trochu žlábkovanými, matně zelené až hnědé a nestejnoměrně špinavě červenofialově skvrnité, hustě přisedle žláznaté, roztroušeně chlupaté, s 10–30(–50) jednoduchými, svazečkovitými a jemnými hvězdovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, pak olysalé. Ostny v počtu 5–12 na 5 cm délky prýtu, 4–7 mm dl., zdéli průměru prýtu nebo kratší, umístěné na hranách, stejnotvaré, na bázi (lištovitě) zploštělé, do šídlovité špičky dosti náhle zúžené, skloněné, téměř rovné. Listy dlanitě nebo slabě (1–2 mm) znožené 5četné, velké, matně zelené, na líci s 2–5 chlupy na 1 cm^2, na rubu většinou zelené a roztroušeně chlupaté. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zpravidla zdéli 40–50 % délky čepele lístku), asi 11 cm dl., 6,5 cm šir., obvejčitý až podlouhlý, s téměř paralelními stranami, na bázi šir. srdčitý, k vrcholu šir. trojúhelníkovitě zúžený, s nevýrazně odsazenou špičkou 15–20 mm dl., za živa zřetelně vypouklý. Zoubkování listového okraje mělce a nestejně pilovité, periodické, ze zubů oddálených, nestejných, spíše širších než vysokých, s ostrými nasazenými špičkami; hlavní zuby prodloužené a nazpět zahnuté; zářezy 1–2 mm hluboké. Dolní lístky zřetelně řapíčkaté, řapíčky

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

(3–)5–8(–10) mm dl. Řapík ± zdéli dol. lístků, chlupatý, s 10–15 šikmo skloněnými nebo srpovitými ostny asi 2,5 mm dl. Palisty niťovité. Květenství latnaté, někdy až hroznovitě zjednodušené, nevýrazně jehlancovité, prolistěné; listy asi 3–5 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–5četné, horní obvykle jednoduché, na rubu často s hvězdovitými chlupy. Koncový lístek 3četných listů na bázi srdčitý, postranní lístky s řapíčkem 2–5 mm dl. Vřeteno květenství mírně křivolaké, hustě odstále krátce huňaté a zároveň plstnaté, s ojedinělými štětinovitými osténky a krátkými stopkatými žlázkami; hustota ostnů proměnlivá; obvykle ostny v počtu 3–5 na 5 cm délky vřetena, 2–5 mm dl., štíhlé, jehlicovité, téměř rovné. Květní stopky 5–20(–30) mm dl., šedozelené, plstnaté a hustě odstále chlupaté, s 0–2 stopkatými žlázkami až 0,5 mm dl.; ostny v počtu 2–8(–15), 1,5–2,5 mm dl., štíhlé, slabě zahnuté. Kališní lístky krátce špičaté, šedozelené, většinou bez osténků, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky 8–12 mm dl., 5–7 mm šir., elipticky obvejčité, růžové nebo bílé, na okraji chlupaté. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé nebo světle růžové; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí dosti velké, kulovité, černé, sladké. VII(–VIII). Ff.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty roztr. chlupaté, špinavě fialově skvrnité; ostny krátké; listy velké, oboustranně zelené, na líci ± lysé, na rubu roztr. chlupaté; koncový lístek srdčitý, mělce zubatý, dl. špičatý, vypouklý; listy květenství dosti velké; vřeteno květenství huňatě plstnaté, málo ostnité; kališní lístky nazpět sehnuté; korunní lístky zpravidla růžové; květní lůžko chlupaté.

Ekologie a cenologie: Lesy, lesní okraje, paseky a křoviny; na půdách minerálně chudých, mělkých i hlubších, hlinitopísčitých až písčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, slabě humózních až humózních. Vyskytuje se ve společenstvech třídy *Fagetalia sylvaticae*, hlavně svazů *Carpinion* a *Fagion*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: S jistotou je výskyt tohoto druhu známý jen z oblasti Českého ráje. V území jen v kolinním a suprakolinním stupni, ve výškách 200–400 m n.m.

T: 12. Dol. Pojiz. (Valečov; Zápudov), 13. Rožď. pah. (Petkovy – Řítonice). – **M:** 55. Čes. ráj (Branžež – Zásadka).

Z území ČR existují další údaje, např. ze stř. Moravy – Drahanské vrchoviny v okolí Prostějova, a sv. Moravy (Hranice, Frýdek-Místek), z Chřibů a okolí Zábřehu, vyžadující však revizi.

Celkové rozšíření: Západní a stř. Evropa, na sever zasahuje až do sz. Německa, na západ po j. Anglii, Nizozemí, Belgii a Francii, na jih do s. Itálie; východní hranice areálu je nejasná – druh se udává ještě ze Slovenska, Maďarska a Rumunska. Druh se širokým areálem.

Ser. 4. *Sprengeliani* Focke

Prýty nízkoobloukovité až plazivé, řídce chlupaté; ostny stejného tvaru nebo poněkud rozdílné; listy na rubu zelené, bez plstnatého odění; květenství stopkatě žláznaté; zaschlé korunní lístky na květu dlouho (až do plodu) vytrvávající; tyčinky kratší než gyneceum.

41. *Rubus sprengelii* Weihe – ostružiník tenkovětvý Tab. 20/1

Rubus sprengelii Weihe Flora 2: 118, 1819.

Exsikáty: Extra fines: Sudre Batotheca Eur., no 108.

Prýty nízce a ploše obloukovité, zaobleně nebo tupě hranaté, se stranami plochými, často slabé a tenké, 4–7 mm v průměru, matně zelené, hnědé nebo vínově červeně naběhlé, odstále chlupaté, asi s 10–30(–50) chlupy na 1 cm délky strany prýtu, s 0–5 (vzácně i více) stopkatými žlázkami (či žláznatými štětinami) na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu (8–)12–15(–20) na 5 cm délky prýtu, 4–6 mm dl., umístěné hlavně na hranách, ale i mimo ně, poněkud nestejné, na bázi širší, zploštělé, šikmo skloněné, většinou slabě srpovité; mimoto 0–2(–20) osténkovitých hrbolů nebo štětin na 5 cm délky prýtu. Listy 3–4četné nebo znoženě 5četné, tenké, na líci tmavě matně zelené, s 1–5 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené, a řídce až roztr. chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–25 % délky čepele lístku), 7–12 cm dl. a 4–6 cm šir., vejčitý až obvejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu do špičky 10–15(–20) mm dl. znenáhla zúžený. Zoubkování listového okraje nestejnoměrně periodické, se zaokrouhlenými zuby; hlavní zuby poněkud protažené, přímé nebo trochu nazpět vyhnuté; zářezy 2–3 mm hluboké. Postranní lístky břichatě rozšířené; dol. lístky s řapíčkem 0–2(–3) mm dl. Řapík zdéli dol. lístků, s jednotlivými krátce stopkatými žlázkami a 7–14 velmi zahnutými 2–3 mm dl. ostny. Palisty čárkovité. Květenství řídké, volné, šir. rozkladité, s větvemi dlouhými,

Tab. 20: 1 *Rubus sprengelii*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka, 1f – tyčinky a gyneceum. – 2 *R. macrophyllus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – vypouklý koncový lístek, 2d – okraj koncového lístku, 2e – vřeteno květenství, 2f – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

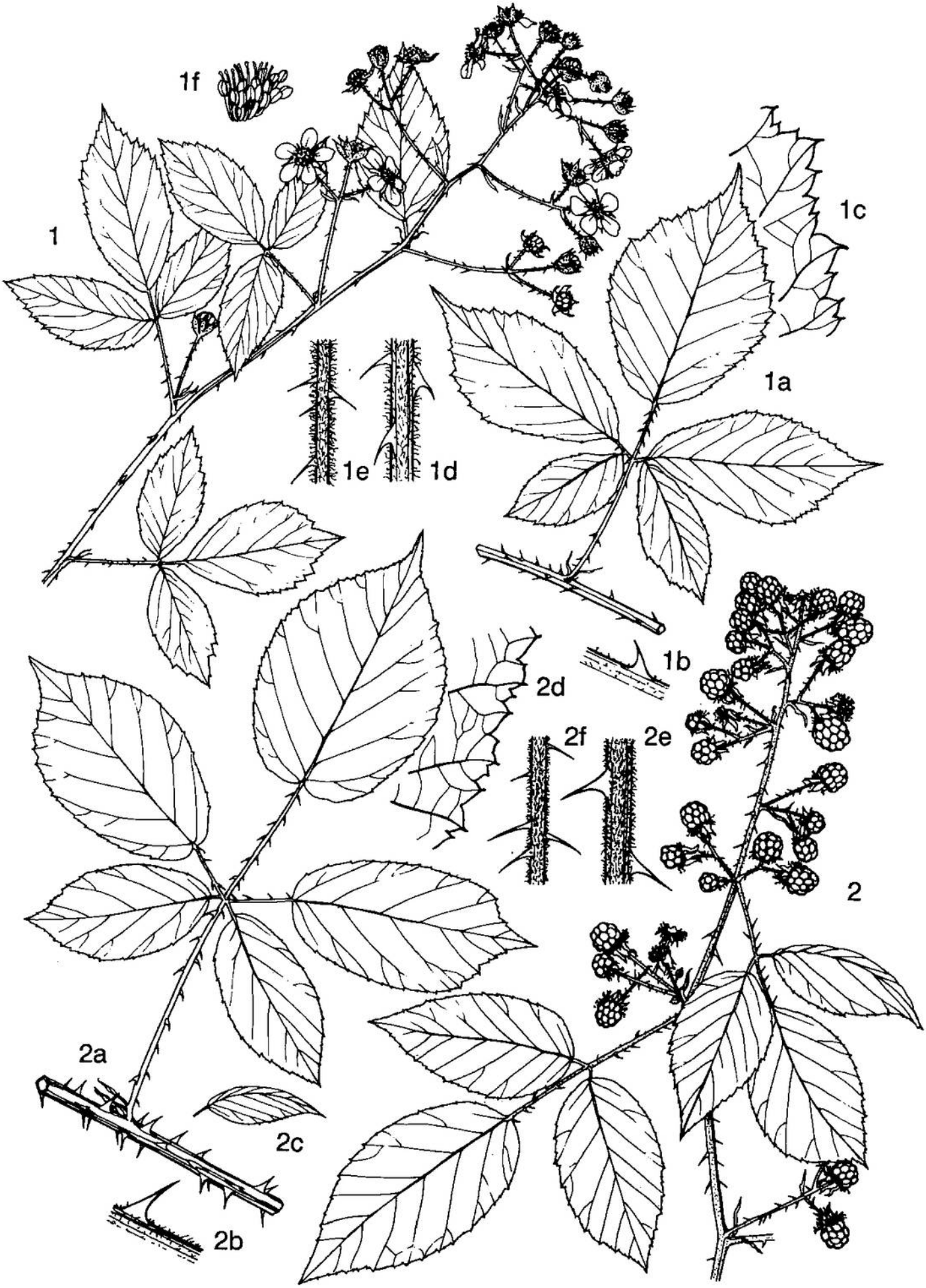

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tenkými, často rovnovážně odstálými, hlavně nad polovinou chocholíkovitě rozvětvenými; listy 3—12 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné; koncový lístek vejčitě okrouhlý; postranní lístky s řapíčky 1—3 mm dl. Vřeteno květenství křivolaké, oblé, hustě chlupaté, s chlupy propletenými, s 0—2(—10) krátce stopkatými žlázkami, ostny v počtu 4—7 na 5 cm délky vřetena, 2—4 mm dl., ze široké báze srpovité až hákovité, doprovázené jednotlivými osténky nebo osténkovitými štětinami. Květní stopky 15—25 mm dl., dosti hustě odstále plstnaté a chlupaté, s 1—5(—15) stopkatými žlázkami 0,2—0,5 mm dl. a (1—)5—10(—15) poněkud nestejnými, zakřivenými ostny 1,0—2,5(—3,0) mm dl. Květy asi 2 cm v průměru. Kališní lístky šedozelené, plstnaté i chlupaté, s jednotlivými osténky a s krátce stopkatými oranžovými žlázkami, většinou na vrcholu v dlouhou špičku prodloužené, rozestálé nebo vzpřímené či mírně nazpět sehnuté. Korunní lístky 8—10 mm dl., 4—5 mm šir., obvejčité nebo eliptické, živě růžové nebo nachově červené, navzájem se nedotýkající, na okraji řídce krátce chlupaté, zaschlé zčásti až do zralosti plodů vytrvávající. Tyčinky zřetelně kratší nebo téměř zdéli gynecea, po odkvětu rozestálé; nitky růžové nebo alespoň při bázi načervenalé; prašníky lysé. Semeníky dl. chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí drobné, polokulovité; peckovičky nečetné (méně než 25), černé. VII(—VIII). Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Nízký keř; prýty zaoblené, chlupaté, krátce ostnité; listy často 3—4četné, oboustranně zelené, na rubu jen řídce chlupaté; koncový lístek prodloužený, krátce řapíčkatý, znenáhla dl. zašpičatělý; postranní lístky břichatě rozšířené; květenství volné, rozkladité, s tenkými dlouhými větvemi a květními stopkami, s nečetnými krátce stopkatými žlázkami; kališní lístky dl. zašpičatělé, rozestálé nebo vzpřímené; korunní lístky živě růžové; tyčinky krátké; nitky růžové.

Ekologie a cenologie: Lesy, lesní světliny, lesní okraje a lemy, lesní průseky a křoviny; na půdách živinami chudých, hlinitých, písčitých i jílovitých, čerstvě vlhkých až vlhkých, kyselých až neutrálních, humózních, na nevápnitých podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech tříd *Quercetea robori-petraeae* a *Querco-Fagetea*, hlavně v jejich kulturou ovlivněných porostech.

Rozšíření v ČR: Druh omezen na nejvýchodnější část Slezska v okolí Karviné, Třince a Frýdku-Místku, kde roste v suprakolinním stupni, ve výškách 200—400 m n.m.

M: 83. Ostr. pán. (okolí Karviné; Horní Suchá — Stonava; Datyňský les), 84. Podbesk. pah. (Frýdek-Místek, Městský les; okolí Třince).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy, na sever zasahuje do j. Norska a j. Švédska, na západ na Britské soustroví, do Nizozemí a Belgie, na jih do s. Francie a s. Bavorska, na v. do Polska a ČR; izolovaný výskyt v Rakousku (Vorarlberg). Druh se širokým areálem. Charakteristický atlantsko-subatlantský prvek.

Ser. 5. *Canescentes* H. E. Weber

Syn.: *Rubus* L. „Gruppe" *Tomentosi* Focke p.p.

Prýty většinou nízkoobloukovité až poléhavé, často stopkatě žláznaté; ostny stejnotvaré; řapík listu na líci žlábkovaný; listy na líci alespoň v mládí hvězdovitě chlupaté; květenství prodloužené, zpravidla stopkatě žláznaté; květy sušením žlutavě bílé.

42. *Rubus canescens* DC. — ostružiník šedavý Tab. 21/2

Rubus canescens De Candolle Cat. Pl. Horti Monsp. 139, 1813. — Syn.: *Rubus tomentosus* Borkh. in Roemer Neues Mag. Bot. 1: 2, 1794 (nom. illeg.) p.p. et sensu auct. omnium poster. — *R. albicans* Kit. apud Schultes Oesterr. Fl., ed. 2, 80, 1814. — *R. hypoleucus* Vest Syll. Pl. Nov. Ratisb. 1: 235, 1824 incl. — *R. tomentosus* Borkh. var. *glabratus* Godron Monogr. Rubus Nancy 27, 1843. — *R. lloydianus* Genev. Mém. Soc. Acad. Maine Loire 10: 26, 1861 incl. — *R. tomentosus* Borkh. subsp. *lloydianus* (Genev.) Sudre Rubi Eur. 99, 1910. — *R. canescens* DC. subsp. *lloydianus* (Genev.) Soó Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 12: 112, 1966.

Exsikáty: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 462. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 452; no 849 (ut *R. bertricensis* Wirtgen).

Keře nízké, 50—100 cm vys., šir. rozprostřené, v křovinách někdy vyšší. Prýty ploše obloukovité až téměř poléhavé, hranaté, se stranami žlábkovanými až rýhovanými, často tenké, řídce chlupaté, někdy až hustě plstnaté, vzácně zcela lysé, bez žlázek nebo s roztroušenými až četnými tenkými stopkatými žlázkami 0,5—1,0 mm dl. Ostny v různém množství, zpravidla 4—6 mm dl., stejnotvaré nebo častěji nestejné, na bázi často lištovitě smáčklé, mnohdy podélně uspořádané, obvykle velmi široké, zahnuté, žlutavé. Listy 3—4četné nebo znoženě 5četné, trochu kožovité, na líci (často jen zpočátku) jemnými hvězdovitými a tuhými přilehlými chloupky hustě oděné, nebo lysé či olysalé, na rubu včetně žilek šedě až

Tab. 21: 1 *Rubus angustipaniculatus*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostnem, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. canescens*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostnem, 2c — okraj koncového lístku, 2d — odění listu na líci a rubu, 2e — odění listu na líci s hvězdovitými chlupy, 2f — vřeteno květenství, 2g — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

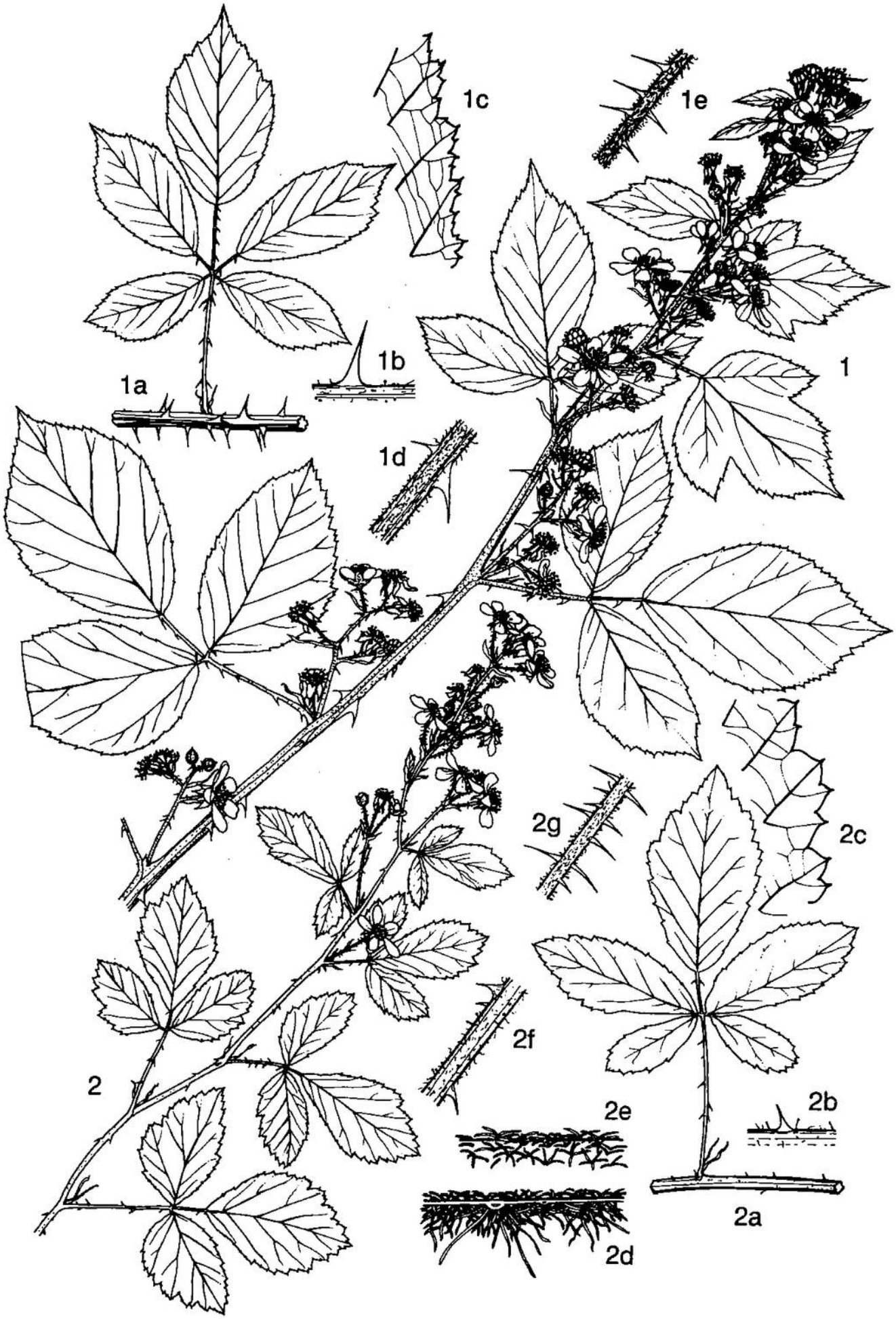

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

šedobíle plstnaté a ± měkce chlupaté, na okraji hrubě nepravidelně pilovité. Koncový lístek obvykle krátce řapíčkatý (řapíček zdéli (10–)15–25(–45) % délky čepele lístku), úzce podlouhle kosníkovitý, eliptický nebo obvejčitý, vzácně i vejčitý, na úzké bázi zaokrouhlený, klínovitý nebo řidčeji mělce srdčitý, k vrcholu do trojúhelníkovité, ne však odsazené špičky pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje na dol. okraji lístku velmi řídké, směrem k vrcholu čepele rozdělené do souborů hlavních zubů; zuby přítupé, většinou velmi široké a zaokrouhlené; zářezy až 4–5(–6) mm hluboké. Řapík na líci zřetelně žlábkovaný. Palisty niťovité. Květenství latnaté, husté, úzké, prodloužené, směrem nahoru se zužující, nahoře bezlisté. Dolní listy většinou 3četné, hor. listy na líci zpravidla zřetelně plstnaté. Vřeteno květenství plstnaté a krátce huňatě chlupaté, bez žlázek nebo stopkatě žláznaté, dosti ostnité; ostny většinou 3–5 mm dl., poněkud nestejné, obvykle se širokou lištovitou bází, silně zahnuté až hákovité. Květní stopky 5–20 (–30) mm dl., plstnaté a odstále chlupaté, bez stopkatých žlázek nebo s nečetnými až četnými stopkatými žlázkami 0,5–1,0 mm dl. a četnými ostny (0–)0,5–2,5 mm dl. Květy drobné, vonné. Kališní lístky hustě bělošedě plstnaté, často s jehlicovitými osténky, nazpět sehnuté. Korunní lístky dosti malé, 8–10 mm dl., šir. eliptické, krémově bílé, sušením trochu žloutnoucí. Tyčinky jen nepatrně až zřetelně delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky bělavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí malé, leskle černé, obvykle málo šťavnaté až suché, z 25–30 peckoviček. VI–VIII. Ff–Chf.

$2n = 14$ (extra fines)

Poznámka: Příbuzensky izolovaný druh se sexuálním způsobem rozmnožování, velmi variabilní, hlavně co se týče odění rostliny (rostliny s listy na líci lysými nebo plstnatými); prýty lysé nebo v různém stupni stopkatě žláznaté; ostny stejnotvaré nebo různotvaré atd. Vzhledem k této variabilitě nejsou v předchozím popise uvedeny kvantitativní údaje týkající se zmíněných znaků. Hlavní diagnostické znaky druhu: Keře nízké, rozprostřené; prýty žlábkované, krátce a roztroušeně ostnité; listy tuhé, alespoň na rubu hustě plstnaté hvězdovitými chlupy; koncový lístek úzký; lata úzká, prodloužená; květy drobné, vonné; korunní lístky bílé až nažloutlé; souplodí drobné.

Variabilita: Druh sexuální, a tudíž v jednotlivých znacích dosti variabilní; bylo popsáno větší množství vnitrodruhových taxonů, z nichž následující dva mají určitý význam: var. *glabratus* (GODRON) H. E. WEBER (syn.: *R. lloydianus* GENEV.) s listy na líci lysými a f. *setoglandulosus* WIRTGEN s četnými stopkatými žlázkami na prýtech a v květenství.

Ekologie a cenologie: Výslunné keřnaté stráně, lemy, křoviny, lesní okraje, světlé teplomilné doubravy, skalky, kamenitá místa a vinice; na půdách hlubších i mělkých, hlinitých i kamenitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, často vápnitých, jen slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Quercetalia pubescentis* nebo v jejich náhradních společenstvech. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně v teplejších oblastech Čech i Moravy, v termofytiku i mezofytiku; do oreofytika nezasahuje. Četnější výskyt je v Čechách v Českém středohoří, na Plzeňsku, Křivoklátsku, v Podbrdsku, ve stř. Povltaví a dol. Posázaví, na Moravě ve Znojemsko-brněnské pahorkatině a v Moravském krasu. V mnohých oblastech druh chybí, tak v j., jv. a sv. Čechách a na s. Moravě. Územím ČR probíhá s. hranice celkového areálu druhu; zhruba ji lze vymezit následujícími krajními výskyty: Ústí nad Labem – Klíč – Malá Skála – Lomnice nad Popelkou – Jičín; na Moravě druh zasahuje na sever po Moravský kras, Drahanskou vrchovinu, s. část Chřibů, Liptál a Valašské Klobouky. Udává se též z okolí Bruntálu. Výškové rozšíření zahrnuje kolinní a častěji suprakolinní stupeň; převážná většina lokalit leží ve výškách 200–500 m n.m.

T: 1. Doup. pah. (Rašovice; Vintířov), 3. Podkruš. pán. (okolí Teplic), 4. Loun.-lab. střed. (více lokalit), 6. Džbán (Vinařice; Smečno), 8. Čes. kras (okolí Karlštejna), 9. Dol. Povlt. (Praha, Podbaba), 10. Praž. ploš. (Praha, Záběhlice), 12. Dol. Pojiz. (Valečov), 13. Rožď. pah. (Žehuň, Báně), 14. Cidl. pán. (okolí Jičína; Bradlec), 16. Znoj.-brn. pah. (četné lokality), 17. Mikul. pah. (Mikulov; Pálava), 19. B. Karp. step. (Radějov, Travičná), 20. Jihomor. pah. (Zdounky). – **M:** 24. Hor. Poohří (Hroznětín, Hroznatův vrch; Ostrov), 25. Krušn. podh. (Perštejn), 28. Tep. vrchy (Manětín, Doubravický vrch), 29. Doup. vrchy (Korunní, Kyselka; Perštejn), 30. Jesen.-rak. ploš. (Jesenice, Chotěšov), 31. Plz. pah. (roztr., jen v s. části fyt. o. – okolí Plzně; Plasy; Kaznějov; Obora; Královice; při Berounce), 32. Křivokl. (četné lokality), 33. Branž. hv. (okolí Chudenic – Bělýšov; Říčej), 34. Plán. hřeb. (Žďírec), 35. Podbrd. (roztr.: Rokycany; Zaječov; Hluboš; Příbram; Chraštičky), 41. Stř. Povlt. (více lokalit, hlavně v severní části Povltaví a v dol. Posázaví), 44. Mileš. střed. (Hradišťany; Kletečná), 45. Verneř. střed. (Třebušín; Žandov), 50. Luž. hory (Kamenický Šenov; Slunečná; Klíč), 55. Čes. ráj (Kost; Prachovské skály), 56. Podkrk. (Malá Skála; Lomnice nad Popelkou, Tábor; Kumburk; Nová Paka, Levín), 64. Říčan. ploš. (Stříbrná Skalice), 68. Morav. podh. Vysoč. (více lokalit, častěji v Podyjí a v okolí Brna), 70. Mor. kras (dosti hojně), 71. Drah. vrch. (roztr.), 77. Středomor. Karp. (doklady jen z Chřibů – Bunč; Smradlavka; Osvětimany), 78. B. Karp. les. (Radějov, Mandátské údolí), 79. Zlín. vrchy (Napajedla), 80. Stř. Pobeč. (Vsetín: Liptál – Všemina), 82. Javorn. (Valašské Klobouky, Jeleňovská).

Celkové rozšíření: Jižní a stř. Evropa, jz. Asie; na východ po Írán; ve stř. Evropě na sever zasahuje po Durynsko, Čechy, Moravu a Slovensko, jedna izolovaná (pravděpodobně nyní zaniklá) lokalita byla uváděna z okolí Hlubčic v polském

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Slezsku. Druh se širokým areálem. Prvek submediteránního charakteru. – Mapy: HEGI ed. 2, 4/2/A: 350, 1961; MEUSEL et al. 1965: 212 (ut *R. tomentosus*); BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 351, 1984.

Ser. 6. *Vestiti* (FOCKE) FOCKE

Syn.: *Rubus* L. „Gruppe" *Vestiti* FOCKE.

Prýty vysokoobloukovité i nízkoobloukovité, tmavě fialově červenohnědé, téměř bez stopkatých žlázek až hustě stopkatě žláznaté, zpravidla hustě chlupaté; ostny stejného tvaru až mírně rozdílné, na hranách umístěné, odstálé nebo sehnuté; listy na rubu od hřebínkovitě seřazených chlupů lesklé a sametově měkce chlupaté, k tomu někdy hvězdovitě pýřité až šedoplstnaté; květenství jehlancovité, hustě chlupaté, stopkatě žláznaté; větévky sblížené, vrcholíkovitě rozvětvené; květy někdy živě růžové až růžově červené.

43. *Rubus vestitus* WEIHE – ostružiník hustochlupý Tab. 22/2

Rubus vestitus WEIHE in BLUFF et FINGERHUTH Compend. Fl. Germ. 1: 624, 1825. – Syn.: *Rubus leucanthemus* P. J. MUELLER Jber. Pollichia 16–17: 122, 1859 incl.

Prýty ± vysokoobloukovité, středně silné, zaobleně tupě hranaté, se stranami plochými, matně tmavofialově hnědočervené, s popelavě šedým oděním z hustých, až na ostny zasahujících svazečkovitých, 1,0–1,5 mm dl. chlupů (20–100 na 1 cm délky strany prýtu), a přitisklých, později opadávajících hvězdovitých chlupů; mimoto s (0–)1–3(–20) stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu, později často ojíněné. Ostny v počtu 5–12 na 5 cm délky prýtu, až 7–8(–10) mm dl., umístěné na hranách, dvojí velikosti – větší (5–)7–8(–10) mm dl., menší 1–4 mm dl., nad širokou bází náhle v šídlovitou špičku zúžené, přímo odstálé nebo trochu skloněné, rovné, nachově červené. Listy dlanitě nebo (1–5 mm) znoženě (4–)5četné, tlusté, na líci tmavozelené, matné, zpravidla bohatě chlupaté, většinou s 5–30 chlupy na 1 cm^2, pak olysávající, na rubu lesklé šedozeleně až hustě šedobíle plstnaté, na žilkách bělavě sametově měkce chlupaté, s odstálými delšími chlupy, na okraji zvlněné. Koncový lístek středně dlouze až dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 35–50 % délky čepele lístku), asi 8 cm dl., 6 cm šir., šir. obvejčitý až okrouhlý, na široké bázi mělce srdčitý, vzácněji uťatý, na vrcholu s odsazenou špičkou 5–8(–10) mm dl. Zoubkování listového okraje periodické, mělké, pravidelně pilovité, z dosti širokých zubů; hlavní zuby stejně dlouhé nebo poněkud delší než ostatní, nazpět vyhnuté; zářezy jen až 1,5 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem (1–)3–6 mm dl. Řapík mnohem delší než dol. lístky, na líci plochý, hustě chlupatý, většinou se stopkatými žlázkami v počtu (0–)1–10, s 8–15 skloněnými, téměř rovnými až srpovitými ostny. Palisty úzce čárkovité až niťovité. Květenství latnaté, pravidelně úzce jehlancovité až válcovité, se sblíženými vystoupavými větvemi; listy 5–15 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–5četné; koncový lístek okrouhlý, na bázi zaokrouhlený až vykrojený, na vrcholu krátce špičatý. Vřeteno květenství poněkud křivolaké, matně nachové a odstále huňaté, s 10 až více než 100 (většinou v chlupech skrytými) stopkatými žlázkami na 5 cm délky vřetena; ostny v počtu 6–10, 6–8 mm dl., trochu skloněné, vesměs nebo převážně rovné, spolu s jednotlivými jemnějšími jehlicovitými osténky. Květní stopky 10–20 mm dl., šedavé, většinou vínově červeně naběhlé, hustě propleteně chlupatě plstnaté a většinou jen s řidšími odstálými chlupy 0,5–0,8 mm dl.; stopkaté žlázky četné (okolo 20), tmavě červené, z větší části z chlupů vyčnívající, 0,2–0,5 mm dl.; ostny v počtu 4–7, 3–4(–5) mm dl., nestejné, přímo odstálé nebo trochu skloněné, rovné, vedle toho často ojedinělé menší jehlicovité ostny nebo žláznaté štětiny. Květy 2,5–3,0 cm v průměru. Kališní lístky chlupatě šedoplstnaté, s červenými stopkatými žlázkami a jednotlivými osténky, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–15 mm dl., 7–10 mm šir., šir. eliptické, obvejčité až téměř okrouhlé, tmavě růžově červené nebo bílé, na okraji chlupaté. Tyčinky delší než gyneceum; nitky růžově červené nebo bílé; prašníky lysé nebo slabě chlupaté. Semeníky hustě chlupaté; čnělky zelenavě bílé nebo na bázi červené. Květní lůžko s četnými chlupy. Souplodí kulovité, až 15 mm dl. a šir., černé. VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Rostliny stopkatě žláznaté; prýty špinavě nachové, hustě chlupaté; ostny štíhlé, přímé; listy tlusté, na líci chlupaté, na rubu lesklé, hustě chlupaté a zpravidla běloplstnaté; koncový lístek téměř okrouhlý, s velmi krátkou špičkou, na okraji zvlněný; lata válcovitá; kališní lístky nazpět sehnuté; korunní lístky téměř okrouhlé, i s nitkami a čnělkami tmavě růžově červené; semeníky chlupaté.

Variabilita: U tohoto druhu existují rostliny s květy růžově červenými nebo bílými, zpravidla bez přechodných typů. U nás se vyskytující rostliny s červenými květy patří k typovému taxonu druhu – f. *vestitus*. Bělokvěté rostliny – f. *albiflorus* KRETZER in BAENITZ – nebyly u nás zatím zjištěny. Jejich taxonomická hodnota vyžaduje další studium.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, lesní světliny a křoviny; na půdách živinami bohatých, hlinitých až hlinitopísčitých nebo hlinitojílovitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, neutrál-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

ních až slabě alkalických, mnohdy obsahujících vápník, na silikátových a slabě vápnitých podkladech v teplejších oblastech. Charakteristický druh (některých) společenstev řádu *Prunetalia*; mnohdy tvoří jejich lemová společenstva, na stanovištích rekonstrukčně patřících společenstvům řádu *Fagetalia sylvaticae*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, zatím známý jen ze 3 doložených lokalit v Čechách. Výskyt na dalších lokalitách v okolí Rychnova nad Kněžnou (odkud existují literární údaje) je pravděpodobný. Výskyt v Čechách má exklávní charakter a dvě oblasti jeho výskytu jsou zde navzájem izolovány.

T: 12. Dol. Pojiz. (Stará Boleslav, Skorkov). – **M:** 60. Orl. opuky a 61. Dol. Poorl. (okolí Hoděšína).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy, na sever zasahuje až do j. Švédska, na západ na Britské soustroví (Anglie, Irsko) a do Francie, na jih do Švýcarska, s. Itálie a Rakouska (Vorarlberg a Korutany) a na východ do z. Maďarska, Čech a Polska (tam jediná izolovaná lokalita ve v. části – Ležajsk); udává se také z Rumunska. Druh se širokým areálem. – Mapy: HEGI ed. 2, 4/2/A: 353, 1961; MEUSEL et al. 1965: 213.

44. *Rubus pyramidalis* KALTENB. – ostružiník jehlancovitý Tab. 22/1

Rubus pyramidalis KALTENBACH Fl. Aachen. Beck. 245, 1845.

Keř nízký, až 60(–100) cm vys. Prýty mírně vysokoobloukovité až nízkoobloukovité, tupě hranaté, se stranami plochými, tmavě nachově červené, nepravidelně chlupaté, s (0–)1–10(–30) chlupy na 1 cm délky strany prýtu, olysávající, s 0(–5) krátce stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 8–12 na 5 cm délky prýtu, 5–8 mm dl., umístěné na hranách, odstálé nebo slabě skloněné, přímé nebo slabě zakřivené, se širokou bází. Listy dlanitě nebo nevýrazně (1 mm) znožené 5četné, na líci lysé nebo skoro lysé, s (0–)1–2 chlupy na 1 cm^2, na rubu leskle sametově pýřité krátkými jednoduchými chlupy; chlupy na žilkách hřebínkovitě uspořádané; lístky zčásti se překrývající. Koncový lístek krátce až středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 28–35 % délky čepele lístku), eliptický až obvejčitý nebo okrouhlý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s nevýrazně odsazenou špičkou 10–20 mm dl., na okraji zvlněný. Zoubkování listového okraje zřetelně periodické, 2 × hrubě pilovité; hlavní zuby často silně nazpět vyhnuté; zářezy 3–5 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 2–4 mm dl. Řapík zdéli dol. lístků, chlupatý, s četnými přisedlými žlázkami, na líci s (0–)1–3 stopkatými žlázkami; ostny v počtu (10–)12–18(–20), 3–5 mm dl., skloněné a zakřivené. Palisty velmi úzce kopinaté. Květenství latnaté, prodlouženě úzce jehlancovité, husté, dol. větve skoro stejně dlouhé jako jejich podpůrné listy, hor. větve kratší, asi 2 cm dl.; listy (1–)5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3(–5)četné. Vřeteno květenství slabě křivolaké, matně červené, mírně plstnaté a zároveň odstále chlupaté, s roztr. krátkými stopkatými žlázkami a jednotlivými štětinami až 1 mm dl.; ostny v počtu 3–7 na 5 cm délky vřetena, (3–)4–7 mm dl., shloučené, většinou přímé. Květní stopky 10–15(–20) mm dl., plstnaté a hustě odstále chlupaté, s 10–60 tmavě červenými stopkatými žlázkami 0,4–0,6(–1,5) mm dl.; ostny v počtu 3–7, (1,0–)2,0–3,5 (–4,5) mm dl., tenké, trochu skloněné, rovné. Květy asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedozeleně plstnatě huňaté, s četnými stopkatými červenavými žlázkami a jednotlivými osténky, často na vrcholu dl. zašpičatělé, rozestálé až slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky 13–16 mm dl., 8–10 mm šir., obvejčité nebo eliptické, růžové nebo bílé, na okraji řídce krátce chlupaté, navzájem se nedotýkající. Tyčinky málo převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavě bílé nebo žlutavě zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí velké, kulovité, černé, chutné. VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty řídce chlupaté, s ojedinělými stopkatými žlázkami; lístky zčásti se překrývající, na rubu hustě měkce chlupaté, s lesklými bílými chlupy na žilkách hřebínkovitě uspořádanými, na vrcholu převislé; koncový lístek šir. eliptický, krátce řapíčkatý, na okraji 2 × hrubě pilovitý; květenství úzké, jehlancovité, s roztr. stopkatými žlázkami; kališní lístky ± rozestálé, plstnaté, se světle červenými stopkatými žlázkami, na vrcholu často dl. zašpičatělé; korunní lístky růžové; tyčinky krátké; květní lůžko chlupaté.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a světliny, paseky a lemy křovin; na půdách minerálně středně silných, písčitých až hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých, humózních, na vápník chudých. Vyskytuje se ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae*, svazu *Luzulo-Fagion*, náhradních

Tab. 22: 1 *Rubus pyramidalis*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. vestitus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

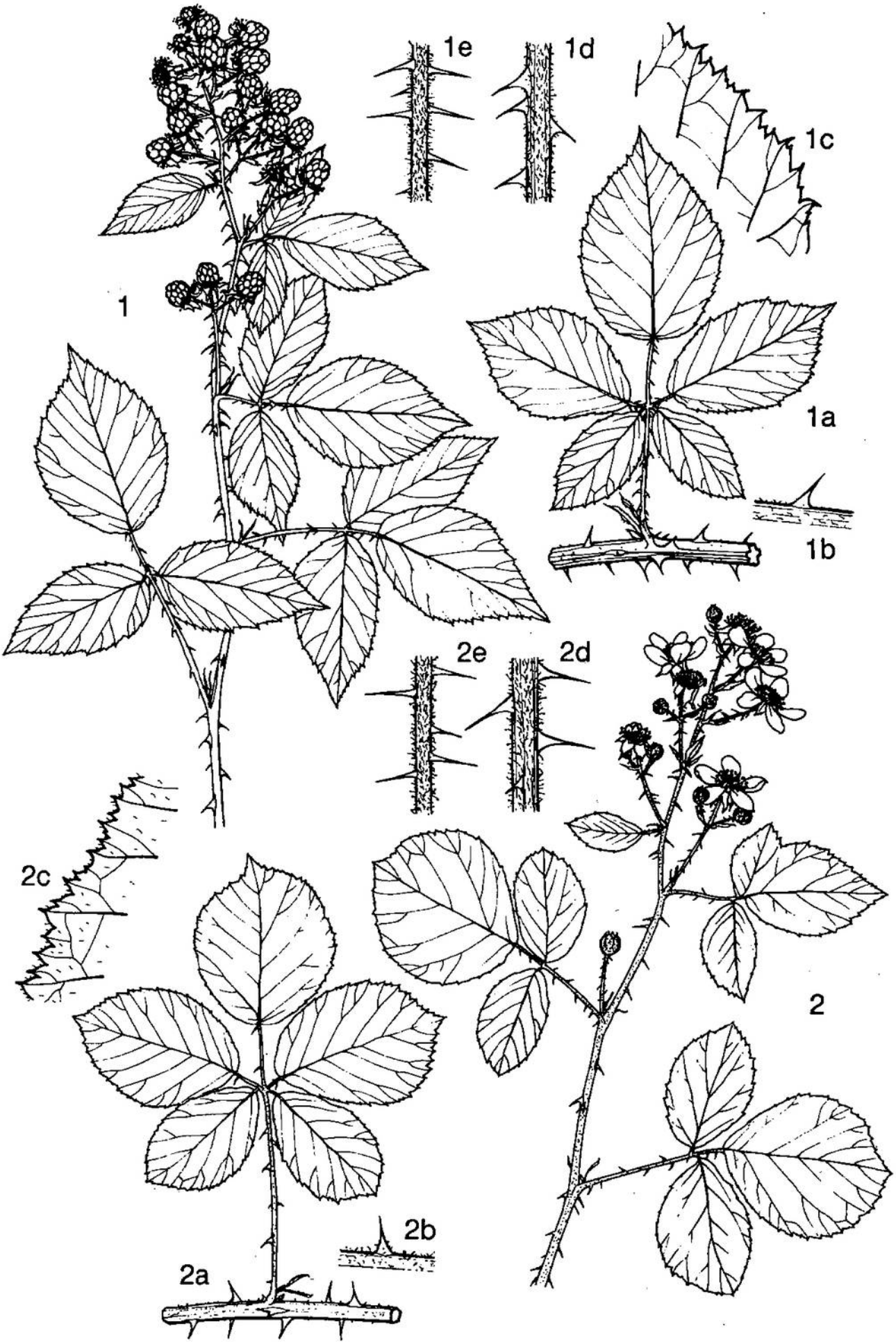

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

společenstvech svazu *Carpinion* a v keřových společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh známý z jediné jisté lokality ve stř. Posázaví; výskyt v Čechách je izolovaný, nejbližší lokality jsou v Sasku (okolí Drážďan) a v Lužici (Chotěbuz). Významný exklávní prvek.

M: 41. Stř. Povlt. (Zruč, Chabeřovice – Račiněves).

Celkové rozšíření: Západní a sz. část Evropy; na sever do j. Švédska, na západ na Britské soustroví a do stř. Francie, na východ do Polska (Pomořany, Slezsko) a Německa (Sasko, Porýní). Výskyt v Čechách je exklávou za v. hranicí souvislého rozšíření. Druh se širokým areálem. Výrazný atlantsko-subatlantský prvek.

Ser. 7. *Micantes* SUDRE 1913

Syn.: *Rubus* L. „Gruppe" *Apiculati* FOCKE 1903.

Prýty nízkoobloukovité až vysokoobloukovité, s roztroušenými až četnými stopkatými žlázkami, osténky a osténkovitými hrboly; ostny téměř stejnotvaré až ± různotvaré, na hranách umístěné, obvykle dobře od osténků rozlišitelné; listy na rubu bez plstnatého odění, zelené až šedoplstnaté; koncový lístek eliptický až obvejčitý, ne okrouhlý, s nasazenou špičkou; květenství s roztroušenými až ± hustými, na květních stopkách alespoň zčásti až 0,5 mm dl. nebo delšími stopkatými žlázkami. – Vývojově heterogenní skupina.

45. *Rubus micans* GODRON – ostružiník blýskavý Tab. 23/1

Rubus micans GODRON in GRENIER et GODRON Fl. Fr. 1: 546, 1848. – Syn.: *Rubus anglosaxonicus* GELERT Bot. Tidskr. 16: 81, 1887. – *R. apiculatus* sensu auct. plur. non WEIHE 1825 sensu orig.

Prýty obloukovitě vystoupavé (v křovinách) nebo ploše obloukovité a poléhavé, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, olivově zelené s červenými hranami a bázemi ostnů, výrazně lesklé, nebo slabě ojíněné, řídce chlupaté, s 0–5 svazečkovitými chloupky na 1 cm délky strany prýtu, různě velkými ostny ostnité, mnohdy jen zpočátku se žlázkami; stopkaté žlázky v počtu 2–15 na 5 cm délky prýtu, 0,1–1,5 mm dl. Větších ostnů 3–8 na 5 cm délky prýtů, až 5–6 mm dl., se širokou bází, štíhlé, skloněné, rovné nebo slabě zahnuté. Listy dlanitě nebo znožené 3–5četné, trochu kožovité, na líci lysé, na rubu šedozeleně až šedě plstnaté a poněkud sametově leskle chlupaté. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–35 % délky čepele lístku), 9–14 cm dl., 5–9 cm šir., podlouhle obvejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou, 10–15(–20) mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje periodické; hlavní zuby delší, silně nazpět vyhnuté; zářezy 2–3 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 3–5 mm dl. Řapík zdéli nebo trochu delší než dol. lístky, se 6–12 srpovitými ostny. Květenství zúženě jehlancovité, s téměř cymózně rozvětvenými větvemi; listy (3–)5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, horní jednoduché. Vřeteno květenství plstnaté, s roztroušenými odstálými chlupy a s 3–10 stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky na 1 cm délky vřetena; větší ostny v počtu 2–5 na 5 cm délky vřetena, štíhlé, skloněné, 3–6 mm dl., většinou zakřivené, na bázi široké; vedle nich přítomny ještě osténky. Květní stopky 15–25 mm dl., plstnatě chlupaté, s četnými, (20–)50–80 stopkatými žlázkami 0,3–0,6(–1,2) mm dl., většinou z chlupů vyčnívajícími, červenými; větší ostny v počtu 6–12, 2–3 mm dl., rovné nebo zakřivené, štíhlé, odstálé; vedle toho též ojedinělé osténky. Kališní lístky šedoplstnaté, zpočátku rozestálé, později nazpět sehnuté. Korunní lístky 10–13 mm dl., eliptické, na okraji lysé, růžové. Tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky téměř lysé; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí většinou vyšší než široké, černé. VII(–VIII). Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty olysalé, jakoby nalakovaně lesklé, s četnými ostny v různé velikosti i různého rozmístění, stopkaté žlázky nečetné; listy na líci lysé, na rubu plstnaté; koncový lístek podlouhlý; kališní lístky nazpět sehnuté; korunní lístky růžové, na okraji lysé.

Poznámka 2: *Rubus raduloides* ROGERS Bull. Acad. Int. Geogr. Bot. 15: 224, 1905 je západoevropský druh rozšířený od Velké Británie do z. Německa (s izolovaným výskytem u Řezna), který by snad mohl být u nás nalezen. Hlavní diagnostické znaky druhu jsou: Prýt žlábkovaný, lysý, stopkatě žláznatý, s osténky; ostny šídlovité, štíhlé, dlouhé, odstálé; listy na rubu šedoplstnaté; koncový lístek zvlněný; lata dlouhá, řídká; vřeteno květenství stopkatě žláznaté; kališní lístky dl. zašpičatělé, rozestálé; korunní lístky živě růžové, na okraji lysé.

Poznámka 3: *Rubus caflischii* FOCKE Syn. Rub. Germ. 278, 1877 je výskytem vázaný převážně na Bavorsko a zasahující až na bavorskou stranu Šumavy a do Horních Rakous; mohl by být nalezen u nás v jz. Čechách. Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty obloukovité, tupě hranaté, na stranách ploché; ostny promíšené s osténky, osténkatými hrboly a žláznatými štětinami; listy znožené, na rubu šedavě plstnaté a chlupaté; koncový lístek na bázi zaokrouhlený; květní stopky s četnými bledými stopkatými žlázkami; kališní lístky osténkaté, nazpět sehnuté; korunní lístky světle růžové.

Tab. 23: 1 *Rubus micans*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. thelybatos*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

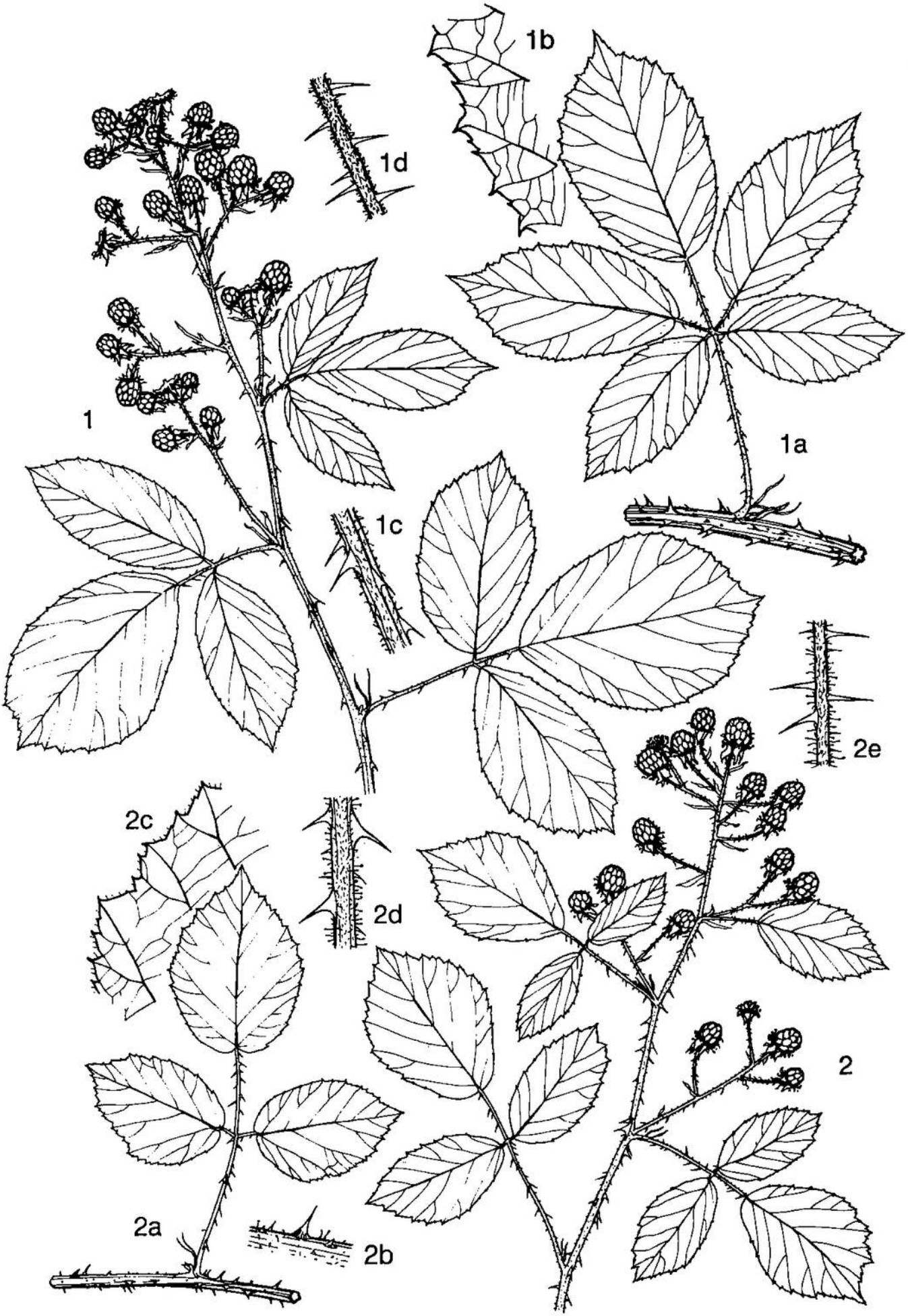

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a křoviny; na půdách živinami bohatších, hlinitých, mírně suchých, mírně kyselých až neutrálních. Vyskytuje se na stanovištích patřících rekonstrukčně do okruhu svazů *Carpinion* a *Fagion*, nyní zpravidla ke keřovým společenstvům řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, zjištěný nedávno na jediné lokalitě na stř. Moravě, kde představuje význačný exklávní prvek s velkým hiátem vůči souvislému areálu situovanému až za Rýnem.

M: 75. Jes. podh. (Šternberk, Aleš).

Celkové rozšíření: Západoevropský druh s disjunktivním areálem, rozkládajícím se od Britského souostroví do z. Německa a s. Francie, na východ zasahující do Porýní-Falce a k pohořím Odenwald a Spessart. Izolovaný výskyt na Moravě. Druh se širokým areálem. Atlantský prvek.

46. *Rubus thelybatos* CAFLISCH — ostružiník drobný Tab. 23/2

Rubus thelybatos FOCKE ex CAFLISCH Excursionsfl. Südöstl. Deutschl. 92, 1878. — Syn.: *Rubus thelybatos* FOCKE Syn. Rub. Germ. 279, 1877, nom. inval., ut nom. provis. — *R. caflischii* FOCKE subsp. *eu-caflischii* FOCKE [Rasse] *thelybatos* (FOCKE) FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 587, 1903. — *R. omalus* SUDRE subsp. *thelybatos* (FOCKE) SUDRE Rubi Eur. 164, 1912, nom. illeg.

Keř nízký, jen do 30 cm vys. Prýty ploše obloukovité, poléhavé až plazivé, tenké, asi 5 mm v průměru, tupě hranaté až oblé, téměř lysé, s 0–2(–5) chlupy na 1 cm délky strany prýtu. Větší ostny v počtu 8–14 na 5 cm délky prýtu, nestejné, šídlovité, odstálé nebo trochu nakloněné, přímé, až 4,0–5,0(–5,5) mm dl., promíšené s osténky, četnými (zpočátku žláznatými) štětinami a nestejně dlouhými jemnými stopkatými žlázkami až 1,5–2,0 mm dl. nebo jejich hrbolovitými zbytky (většinou 2–10 na 1 cm délky strany prýtu). Listy zpravidla všechny 3četné, zřídka jednotlivé 4četné až znožené 5četné, na líci ± lysé, na rubu řídce měkce chlupaté a většinou ± plstnaté. Koncový lístek dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 40–50 % délky čepele lístku), 6–7(–8) cm dl., šir. vejčitý, obvejčitý, elipticky kosníkovitý nebo okrouhlý, na bázi uťatý nebo trochu vykrojený, na vrcholu široce a krátce zašpičatělý do neodsazené, jen 3–8 mm dl. špičky. Zoubkování listového okraje hrubě pilovité, slabě periodické, s velmi širokými, odsazeně špičatými zuby směřujícími do různých stran; hlavní zuby trochu delší, téměř přímé; zářezy jen 1–2 mm hluboké. Postranní lístky s řapíčky 5–15 mm dl. Řapík téměř lysý, se 7–14 rovnými a málo zakřivenými ostny. Květenství krátké, nezřetelně jehlancovité, obvykle chudokvěté; listy 5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, na rubu plstnaté. Vřeteno květenství (téměř) lysé, ostnité; větší ostny v počtu 7–18 na 5 cm délky vřetena, 2–4 mm dl., nakloněné, přímé, vůči menším a četným nestejně dlouhým osténkům, žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám sotva ohraničitelné; stopkaté žlázky chlupy přečnívající. Květní stopky 10–15 mm dl., slabě plstnaté, zpravidla bez delších odstálých chlupů, s 20–40 stopkatými žlázkami, 0,3–0,8(–1,0) mm dl., většinou červenými; ostny v počtu 6–12, 0,5–1,5(–2,0) mm dl., nestejné, odstávající, přímé. Květy malé, asi 1,5 cm v průměru. Kališní lístky chlupaté, krátce a řídce žláznaté, při bázi řídce osténkaté, za plodu nazpět sehnuté. Korunní lístky 7–10 mm dl., úzce eliptické, bledě růžové (nebo bílé). Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky na vrcholu chlupaté nebo celé lysé; čnělky zelenavé nebo zpravidla při bázi trochu růžové. Květní lůžko chlupaté. Souplodí polokulovité, drobné, černé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Nízký položený keř; prýty oble hranaté; ostny promíšené osténky, žláznatými štětinami a stopkatými žlázkami; listy zpravidla 3četné; koncový lístek dl. řapíčkatý; zoubkování okraje listového hrubě pilovité, se zuby do různých stran směřujícími; květenství krátké, chudokvěté, stopkatě žláznaté; listy květenství na rubu plstnaté; květy malé; korunní lístky bledě růžové.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené (kulturní) jehličnaté i listnaté lesy a lesní okraje; na půdách středně minerálně silných, písčitohlinitých až hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, kyselých, humózních, na silikátových podkladech. Cenotický charakter druhu u nás není dostatečně znám; druh se vyskytuje zpravidla v kulturou ovlivněných společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae* a svazu *Luzulo-Fagion* a v jejich náhradních společenstvech. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Vzácný druh s nevelkým a přesně vymezeným areálem v jz. kvadrantu Čech; známý asi ze 14 lokalit, téměř výhradně vázaných na prostor Plánického hřebene. — Mapy: VONDRÁČEK Zpr. Muz. Západočes. Kraje, sect. natur., Plzeň, 36–37: 23, 1988.

M: 31. Plz. pah. (Přeštice, Dolní Lukavice), 34. Plán. hřeb. (více lokalit).

Celkové rozšíření: Druh známý jen z Bavorska a nověji zjištěný i v jz. Čechách. Regionální druh.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

47. *Rubus tabanimontanus* FIGERT — ostružiník tmavofialový Tab. 24/2

Rubus tabanimontanus FIGERT Allg. Bot. Z. 11: 178, 1905. — Syn.: *Rubus silesiacus* WEIHE var. *tabanimontanus* (FIGERT) SUDRE Batotheca Eur., no 242, 1907. — *R. silesiacus* WEIHE subf. *tabanimontanus* (FIGERT) HRUBY Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 74 (1942), suppl., 63, 1943 [recte 1944]. — *R. silesiacus* sensu auct. plur. non WEIHE in W. et GR. 1829 sensu orig.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1459 (ut *R. silesiacus* WEIHE).

Prýty ploše nízkoobloukovité, v hor. části poléhavé nebo někdy šplhavé, zaobleně tupě hranaté, se stranami plochými nebo slabě vypouklými, intenzivně tmavě fialově nachové, lysé nebo s nepravidelně rozmístěnými svazečkovitými chlupy (asi 0—5 na 1 cm délky strany prýtu) a asi s 0—3(—5) krátce stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 5—13 na 5 cm délky prýtu, 5—7 mm dl., velmi štíhlé, protažené, poněkud skloněné, převážně rovné, tmavě fialové, se žlutou špičkou. Listy krátce (1—2 mm) znožené 5četné, jednotlivě též 3—4četné, mírně tuhé, na líci tmavě zelené, lysé nebo řídce chlupaté (většinou s 0—5 chlupy na 1 cm^2), na rubu světlejší, šedavě zelené, na dotek nijak zřetelně chlupaté; lístky se svými okraji překrývající. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli asi 28—35 % délky čepele lístku), vejčitý nebo téměř obvejčitý, na bázi srdčitý, k vrcholu do 10—20 mm dl. špičky zpravidla poznenáhlu zúžený, za živa mírně konkávní a na okraji výrazně hrubě zvlněný. Zoubkování listového okraje velmi hrubé, ze zubů dosti širokých; hlavní zuby poněkud prodloužené, přímé; zářezy 3—4 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem (0—)1—4 mm dl. Řapík na líci s ojedinělými stopkatými žlázkami, s 8—13 tenkými, slabě srpovitými ostny. Palisty niťovité, užší než 1 mm. Květenství latnatě chocholíkovité, v obrysu vejčité či obvejčité, nahoře polokulovitě zaoblené, s květy v hor. polovině nahloučenými; listy zpravidla 3—8 cm pod vrcholem květenství začínající, nejhořejší často s hvězdovitými chlupy, dolní 3četné; jejich postranní lístky s řapíčky 1—5 mm dl. Vřeteno květenství téměř lysé nebo trochu pýřité, s ojedinělými až téměř scházejícími delšími stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 3—8 na 5 cm délky vřetena, 5—6(—7) mm dl., téměř rovné, mírně skloněné, šídlovitě tenké. Květní stopky v průměru (5—)10—15 mm dl., přitiskle plstnaté, s (0—)1—10 stopkatými žlázkami 0,1—0,2(—0,5) mm dl. a 3—10 tenkými, téměř rovnými ostny (1,0—)1,5—2,5(—3,0) mm dl.; listeny s roztroušenými stopkatými žlázkami. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, zpravidla krátce stopkatě žláznaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky úzce obvejčité, vždy bílé. Tyčinky o málo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí vejčité, černé, šťavnaté, kyselé. VI—VIII. Ff—Chf.

$2n = 28$? (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty nízkoobloukovité, zaobleně tupě hranaté, intenzivně tmavě fialově nachové; ostny velmi štíhlé, ± rovné, tmavě fialové, se žlutou špičkou; listy krátce znožené 5četné, na líci tmavě zelené, lysé, na rubu světle šedě zelené, na dotek nechlupaté; koncový lístek mírně konkávní, na okraji zvlněný; zoubkování listového okraje hrubé; květenství latnatě chocholíkovité; vřeteno květenství s roztroušenými delšími stopkatými žlázkami; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Lesní světliny, lesní okraje, lemy a křoviny; na půdách minerálně středně silných, hlinitých a hlinitopísčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, na silikátových podkladech. Ve společenstvech kulturou ovlivněných lesů na stanovištích s dřívějším (nebo rekonstruovaným) výskytem společenstev třídy *Querco-Fagetea*, někdy v keřových společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, místy dosti hojně, avšak v některých územích na velkých plochách chybí nebo je zastoupen jen zcela vzácně (v s., z. a jv. Čechách). Převážně v mezofytiku, lokality v termofytiku a oreofytiku jsou ojedinělé. Četnější je výskyt v stř. Čechách (např. Křivoklátsko), na Moravě v předhoří Českomoravské vrchoviny, na Drahanské vrchovině, v Chřibech a v Moravské bráně. Od planárního do submontánního stupně, převážně ve stupni suprakolinním; výškové rozložení lokalit je od 200 do 600 m n.m.

T: 3. Podkruš. pán. (Chomutov, Strážky; Krásná Lípa), 7. Středočes. tab. (Kladno, Kožova hora), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek), 14. Cidl. pán. (Tuř, Tuřský les), 21. Haná (Myslechovice). — **M:** 31. Plz. pah. (Holýšov, Charlotta — Hradišťany; Plzeň), 32. Křivokl. (Zbiroh, Lhota; Třenice — Týček; Chrustenice), 35. Podbrd. (roztr.), 37. Šum.-novohr. podh. (okolí Strakonic; Skočice; České Chalupy), 40. Jihočes. pah. (roztr., např. Písek; Albrechtice; Semice; Temelín), 41. Stř. Povlt. (okolí Krhanic; Slapy; Daleké Dušníky; Nečín, Bělohradské polesí; Bukovno, vrch Pteč), 42. Votic. pah. (Domašín, Kalamajka; Sepekov, Bečovský vrch; Bernartice), 51. Polom. hory (Kanínský důl), 63. Českomor. mezih. (Tatenice, Jevíčko, Vlkov), 64. Říčan. ploš. (roztr.), 65. Kutnoh. pah. (Čáslav), 66. Hornosáz. pah. (Čestín, Stupník), 67. Českomor. vrch. (Humpolec, Vilímovec; Lipnice nad Sázavou), 68. Mor. podh. Vysoč. (roztr.: Blansko; Soběšice; Šemíkovice), 69. Želez. hory (Chvaletice), 70. Mor. kras (okolí Blanska), 71. Drah. vrch. (četné lokality), 72. Zábř.-unič. úv. (Šternberk, zoo), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Hoštejn; Hrabenov; Václavov), 74. Slez. pah. (Vidnava; Nový Dvůr u Opavy; Velká Polom — Háj ve Slezsku), 75. Jes. podh. (Šternberk, Aleš; Lipník, Dolní

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Újezd), 76. Mor. brána (roztr., pouze fyt. p. 76b. Tršická pahorkatina), 77. Středomor. Karp. (dosti hojně), 79. Zlín. vrchy (Komárov), 84. Podbesk. pah. (Čeladná). – **O:** 92. Jiz. hory (Nové Město pod Smrkem, lit.).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; druh se zde vyskytuje v jz. Polsku (Slezsko), v ČR, Německu (jen Sasko), v s. Rakousku (Hardegg) a na z. a jz. Slovensku. Druh se širokým areálem.

48. *Rubus silesiacus* Weihe – ostružiník slezský Tab. 25/2

Rubus silesiacus Weihe in Günther et al. Sched. Cent. Pl. Siles. Exsicc. 14, sine no., 1827. – Syn.: *Rubus fruticosus* L. b. [var.] *silesiacus* (Weihe in Günther et al.) W. et Gr. Fl. Siles. 2/1: 26, 1829. – *R. candicans* Weihe ex Reichenb. Fl. Germ. Excurs. 601, 1831, quoad typum (nom. illeg.) non sensu auct. omnium poster.

Prýty ploše nízkoobloukovité, silné, v hor. části poléhavé, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, zelené nebo hnědavé, s 5–20(–50) svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, přecházejícími na ostny, a obvykle s (0–)1–5 stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 8–15 na 5 cm délky prýtu, 4–7 mm dl., ±stejnotvaré, ze silně ztlustlé báze štíhlé, odstálé nebo trochu skloněné, většina nebo všechny přímé, žlutavé. Listy dlanitě nebo nezřetelně (sotva 1 mm) znožené 5četné, chabé, oboustranně zelené, na líci s 2–15 přitisklými chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek zřetelně až měkce chlupaté, někdy s řídkým zastoupením hvězdovitých chlupů až slabě plstnaté. Koncový lístek krátce až mírně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli asi 27–35 % délky čepele lístku), úzce obvejčitý až eliptický, na bázi mělce srdčitý, na vrcholu s nevýrazně odsazenou, 5–10 mm dl. špičkou, za živa ne hrubě zvlněný. Zoubkování listového okraje dosti pravidelné, jemné, se zuby do různých směrů mířícími; zářezy asi 2 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem zpravidla jen 1–3 mm dl. Řapík na líci většinou se stopkatými žlázkami, s 10–18 tenkými, skloněnými nebo málo zakřivenými ostny. Palisty kopinaté, 1–3 mm šir. Květenství nezřetelně jehlancovité, prodloužené, nahoře bezlisté; listy 3–8 cm od vrcholu květenství začínající, dole 3četné, nahoře s 1–3 lístky; postranní lístky dol. listů s řapíčky 0–2 mm dl. Vřeteno květenství hvězdovitými chlupy plstnaté a ještě odstále chlupaté, s nestejně roztroušenými, někdy téměř chybějícími stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 7–10 na 5 cm délky vřetena, 3–5 mm dl., většinou štíhlé, skloněné nebo trochu zahnuté. Květní stopky 10–15 mm dl., krátce plstnaté, s (0–)2–5 stopkatými žlázkami 0,1–0,3(–0,5) mm dl. a 3–10 nestejnými, tenkými, odstálými, téměř rovnými ostny 1–2 mm dl. Kališní lístky krátké, bez přívěsků, šedoplstnaté, s roztr. stopkatými žlázkami, nazpět sehnuté. Korunní lístky eliptické nebo úzce obvejčité, bílé. Tyčinky jen málo převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo s ojedinělými chlupy; čnělky zelenavé. Květní lůžko bohatě chlupaté. Souplodí polokulovité, středně velké, dlouho červené, pak černé. VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28$? (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty ploše nízkoobloukovité, zelené, chlupaté; listy oboustranně zelené, na líci roztroušeně chlupaté, na rubu na dotek zřetelně chlupaté; zoubkování listového okraje dosti pravidelné, zuby do různých směrů mířící; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy (často kulturní bory), lesní okraje a lemy; na půdách minerálně slabých až středně silných, písčitých až hlinitopísčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, slabě až středně humózních, na silikátových podkladech. Ve společenstvech z okruhu třídy *Querco-Fagetea* a v kulturních lesích na stanovištích dřívějších společenstev této třídy. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh známý ze sv. kvadrantu Čech zasahující na západ až na Kokořínsko a do okolí Mělníka, na jih po Železné hory; izolované jednotlivé lokality na Plzeňsku, Křivoklátsku a v j. okolí Prahy. V sz., z., j. a jv. části Čech druh chybí. Na Moravě mnohem vzácnější, jen v Podyjí u Znojma a na Hlučínsku. Výskyt u nás navazuje na rozšíření druhu v polském Slezsku. Početnější výskyt je jen na Kokořínsku, přilehlém Mělnicku a v širším Podkrkonoší. Výškové rozšíření je převážně v kolinním a suprakolinním stupni, ve výškách 200–500 m n.m.

T: 12. Dol. Pojiz. (okolí Mělníka: Chloumek; Borek; Lhotka), 15. Vých. Pol. (Velichovky), 16. Znoj.-brn. pah. (Hnanice – Dyje). – **M:** 31. Plz. pah. (Dnešice), 32. Křivokl. (Kublov, Velíz), 41. Stř. Povlt. (Slapy), 51. Polom. hory (více lokalit v Kokořínské oblasti), 55. Čes. ráj (Podkost, Kamenice; Branžež; Markvartice), 57. Podzvič. (Konecchlumí; Hořice), 58. Sud. mezih. (okolí Machova; Hronov, Zálesí), 68. Mor. podh. Vysoč. (Znojmo, Podmolí), 69. Želez. hory (Zdechovice; Vlastějovice – Licomělice), 74. Slez. pah. (Bohuslavice, Bor; Velká Polom).

Tab. 24: 1 *Rubus geminatus*, 1a – list, 1b – okraj koncového lístku, 1c – vřeteno květenství, 1d – květní stopka. – 2 *R. tabanimontanus*, 2a – list, 2b – okraj koncového lístku, 2c – odění rubu listu, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

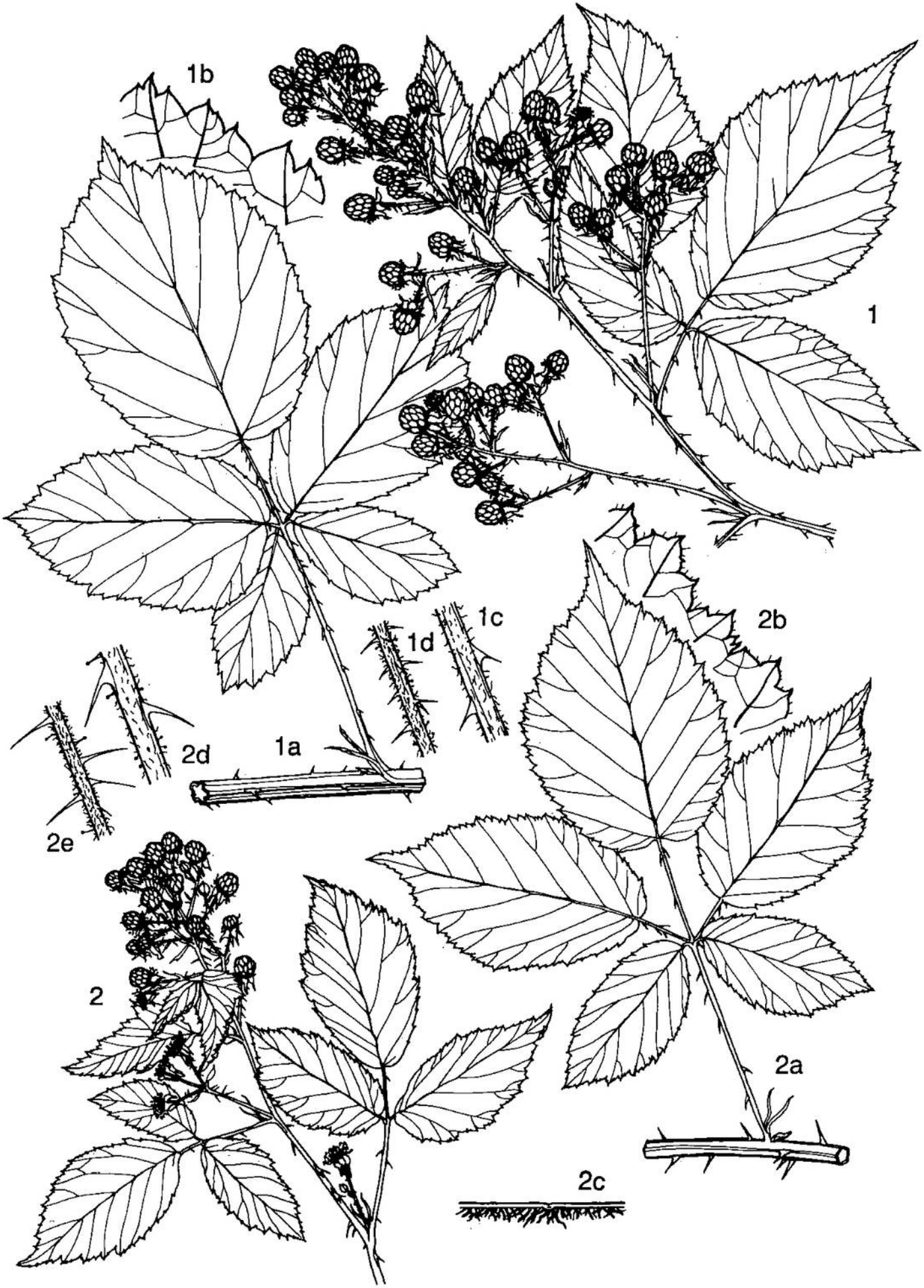

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Celkové rozšíření: Východní část stř. Evropy; v Polsku v z. a jz. části (Poznaňsko, Slezsko), na západ po Zhořelec; ČR; Rakousko (s. část Dolních Rakous v Podyjí).

49. *Rubus geminatus* H. E. WEBER — ostružiník hojnokvětý Tab. 24/1

Rubus geminatus H. E. WEBER Ber. Bayer. Bot. Ges. 62: 152, 1991. — Syn.: *Rubus silesiacus* WEIHE in W. et GR. subsp. *abundiflorus* BARBER Jber. Schles. Lehrerver. Naturwiss. 1907—1908: 21, 1909 [n.v.]; BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 295, 1911. — *R. silesiacus* WEIHE var. *kinscheri* SUDRE Rubi Eur. 44, 1909.

Prýty ploše nízkoobloukovité, hranaté, se stranami slabě žlábkovanými nebo řidčeji plochými, zelené nebo červenavě naběhlé, řídce chlupaté, na 1 cm délky strany prýtu s 0—3(—5) převážně jednoduchými chlupy, s 0—1(—5) stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 6—10(—13) na 5 cm délky prýtu, 4,5—5,0(—5,5) mm dl., trochu nestejnotvaré, štíhlé, skloněné nebo slabě zahnuté. Listy slabě (asi 1 mm) znožené 5četné, oboustranně zelené, na líci s 1—3(—10) chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek nijak zřetelně chlupaté nebo jen slabě měkce chlupaté. Koncový lístek poměrně krátce řapíčkatý (řapíček zdéli asi 23—33 % délky čepele lístku), eliptický až obvejčitý, mnohdy dosti široký, na bázi mělce srdčitý, na vrcholu se slabě odsazenou špičkou 10—20 mm dl., za živa na okraji slabě zvlněný. Zoubkování listového okraje hrubé, trochu periodické, se širokými, často zaokrouhlenými zuby; hlavní zuby zpravidla trochu prodloužené, téměř přímé; zářezy až 3—4(—5) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem (0—)1—3 mm dl. Řapík na líci s jednotlivými stopkatými žlázkami, s 10—18 slabě zakřivenými ostny. Palisty niťovité až úzce čárkovité, asi 1 mm šir. Květenství latnaté, zřetelně jehlancovité, nahoru úzké a prodloužené, bohaté; listy 2—10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3—4(—5)četné, horní jednoduché; postranní lístky 3četných listů s řapíčkem 1—5 mm dl.; nejhořejší listy často velmi úzké, do 2—3cípých listenů přecházející. Vřeteno květenství často hustě odstále a zároveň trochu plstnatě chlupaté, s roztroušenými stopkatými žlázkami (či jehlicovitými osténky); ostny v počtu 8—10(—12) na 5 cm délky vřetena, 4—5 mm dl., trochu nestejné, štíhlé, většinou téměř rovné. Květní stopky 15—25 mm dl., plstnaté a krátce huňaté, s 1—5(—10) stopkatými žlázkami 0,1—0,5 mm dl. a s 5—12 nestejnými, rovnými ostny 2,5—3,0 mm dl. Kališní lístky šedozelené, na bázi často s několika osténky, se stopkatými žlázkami, v lupenitý přívěsek prodloužené, nazpět sehnuté, na plodu někdy zčásti nahoru směřující. Korunní lístky bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé. Květní lůžko téměř lysé. VII—VIII. Ff—Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Blízký druhům *R. silesiacus* a *R. tabanimontanus*, charakteristický následujícími znaky: Keř poněkud statnější; prýty na stranách slabě žlábkované, zelené; listy oboustranně zelené, na líci téměř lysé; květenství jehlancovité; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, světlé lesy, kamenité břehy, křoviny a pastviny; na půdách písčitých až hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, humózních. Cenotický charakter výskytu není zřetelný; vyskytuje se v druhotných společenstvech (jehličnaté lesy) na místech dříve náležejících společenstvům tříd *Querco-Fagetea* a *Quercetea robori-petraeae*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, známý jen ze s. Čech z 5 lokalit, na nichž se zpravidla vyskytuje jen jediný keř. V suprakolinním stupni.

M: 46. Lab. písk. (Srbská Kamenice, Kamenický les; Jetřichovice, Dolský mlýn), 47. Šluk. pah. (Brtníky; Mikulášovice, Tomášov; okolí Vilémova).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, s hlavním rozšířením v Německu (od s. Bavorska do Horní Lužice) a odtud přesahující do s. Čech. Přesah areálu do jz. Polska není vyloučen. Regionální druh.

50. *Rubus gliviciensis* (SUDRE) SPRIBILLE — ostružiník hlivický Tab. 25/1

Rubus gliviciensis (SPRIBILLE ex SUDRE) SPRIBILLE Jber. Schles. Ges. Vaterl. Cult. 87: 58, 1910. — Syn.: *Rubus silesiacus* WEIHE subsp. *amygdalanthus* (FOCKE) FOCKE var. *gliviciensis* SPRIBILLE ex SUDRE Batotheca Eur. 78, no 265, 1908. — *R. gliviciensis* SPRIBILLE Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg 49: 191, 1907, nom. provis.

Prýty ploše nízkoobloukovité, v hor. části poléhavé, zaobleně tupě hranaté, se stranami plochými až slabě žlábkovanými, zelenavě, hnědavě nebo červeně naběhlé, lysé nebo s ojedinělými chlupy (0—5 na 1 cm délky strany prýtu), bez stopkatých žlázek, hustěji ostnité. Ostny v počtu 10—18 na 5 cm délky prýtu, (7—)8—10 mm dl., štíhlé, v dol. třetině lištovitě zploštělé, poněkud

Tab. 25: 1 *Rubus gliviciensis*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostnem, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. silesiacus*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostnem, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

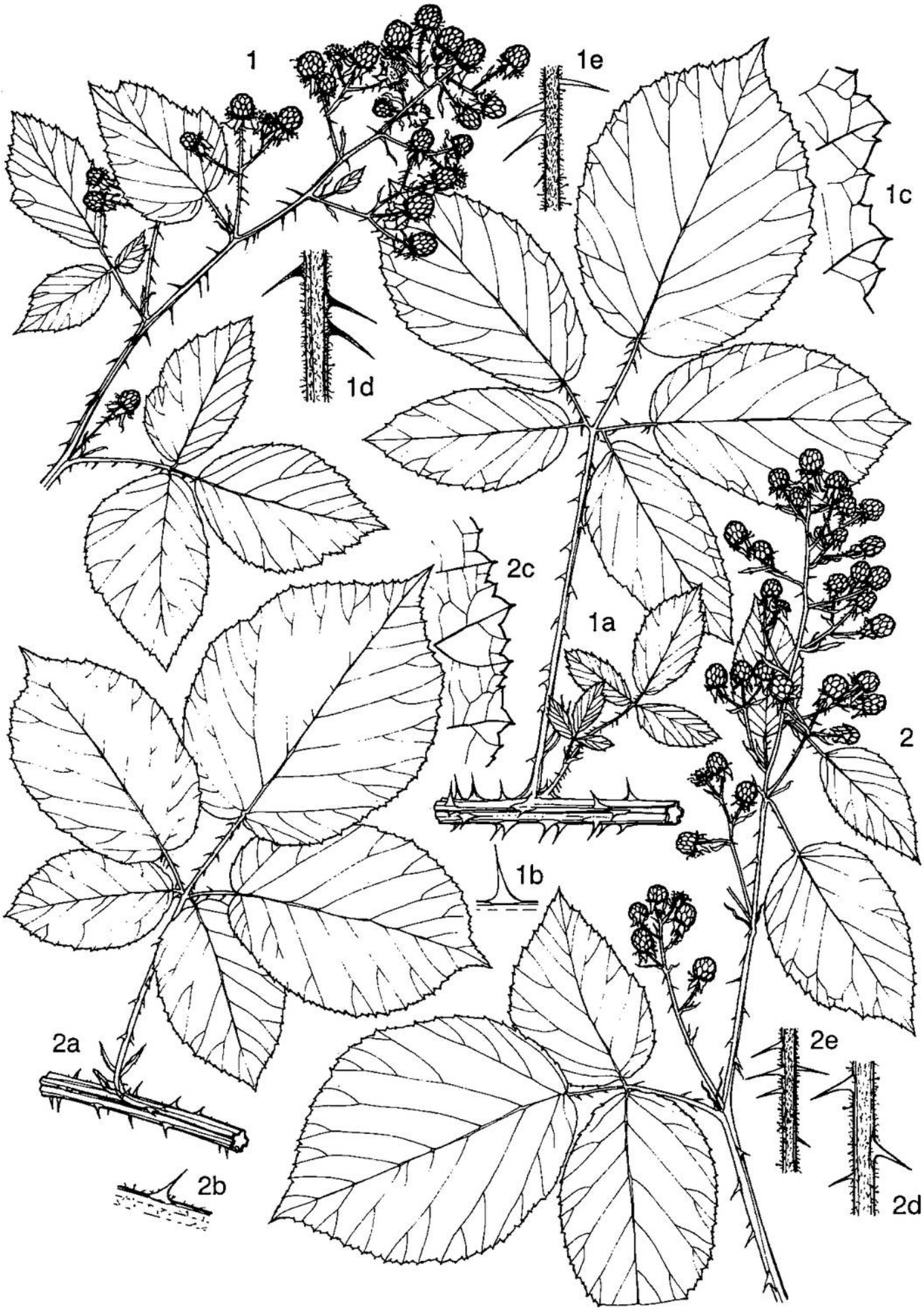

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

sblížené, převážně rovné, hnědavé. Listy krátce (1 – 2 mm) znožené 5četné, lysé, oboustranně zelené, na rubu na dotek jen slabě chlupaté; lístky se nepřekrývající. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli asi 28 – 35 % délky čepele lístku), vejčitý, nebo obvejčitý, na bázi jen mírně vykrojený, k vrcholu do špičky 15 – 18 mm dl. zúžený. Zoubkování listového okraje hrubé, ostré, mírně periodické, ze zubů dosti širokých; hlavní zuby přímé, nebo jen nepatrně ven vyhnuté; zářezy 2,5 – 5,0 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2 – 5 mm dl. Řapík na líci s ojedinělými stopkatými žlázkami, s 12 – 20 tenkými, slabě srpovitými, dolů sehnutými ostny. Palisty čárkovité, asi 0,6 mm šir. Květenství prodloužená lata s květy v hor. polovině mírně nahloučenými; listy zpravidla 6 – 10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, na rubu šedozeleně zřetelně plstnaté; jejich postranní lístky s řapíčky 1 – 4 mm dl. Vřeteno květenství svazečkovitými chlupy řídce pýřité, s velmi ojedinělými až téměř scházejícími stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 5 – 12 na 5 cm délky vřetena, 5 – 8 mm dl., téměř rovné, mírně skloněné, šídlovité, tenké. Květní stopky 10 – 20 mm dl., přitiskle chlupaté, s 0 – 5 krátce stopkatými žlázkami 0,1 – 0,2 mm dl. a 3 – 10 tenkými, téměř rovnými ostny 2 – 4 mm dl.; listeny s roztroušenými stopkatými žlázkami. Kališní lístky dl. zašpičatělé, šedozeleně plstnaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky úzce obvejčité, živě růžové. Tyčinky o málo delší než gyneceum, živě růžové; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky červenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité až vejcovité, černé, šťavnaté. VII. Ff – Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Tento ostružiník je velmi podobný druhům *R. tabanimontanus* a *R. silesiacus;* jeho hlavní diagnostické znaky jsou: Prýty zelenavé nebo červenavě naběhlé (ne však intenzivně tmavě fialově nachové); ostny na prýtu četnější, hustěji rozložené a delší, (7 –)8 – 10 mm dl.; zoubkování listového okraje ostřejší; květenství prodloužené, na vrcholu ne polokulovitě zaoblené a nápadně hustokvěté; květní stopky často s delšími (0,5 – 0,6 mm) stopkatými žlázkami; korunní lístky a tyčinky živě růžové.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, lesní okraje, lemy a křoviny; na půdách minerálně středně silných, hlubších, hlinitých až hlinito-písčitých, čerstvě vlhkých, mírně kyselých, slabě humózních. Roste ve společenstvech třídy *Querco-Fagetea* a v jejich náhradních společenstvech.

Rozšíření v ČR: Vzácný, nedávno opět přijatý druh omezený na území stř. a sv. Moravy. Hlavně v suprakolinním stupni, v nadmořských výškách 200 – 400 m (max.: Karlov, 550 m).

M: 71. Drah. vrch. (Zdětín), 75. Jes. podh. (Paseka – Karlov), 76. Mor. brána (Suchdol nad Odrou), 83. Ostr. pán. (okolí Karviné; Petřvald, Pežgovský les; Sedliště), 84. Podbesk. pah. (okolí Třince). – **O:** 99. Mor.-slez. Besk. (Morávka).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; známý jen z v. části polského Slezska a z Moravy. Regionální druh dosud nedostatečně rozlišovaný.

51. *Rubus chaerophyllus* SAG. et W. SCHULTZE – ostružiník jemný Tab. 26/1

Rubus chaerophyllus SAGORSKI et W. SCHULTZE Deutsche Bot. Monatsschr. 12: 1, 1894. – Syn.: *Rubus chloeophyllos* BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 290, 1911.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 960.

Prýty středně obloukovité, v hor. části poléhavé, poměrně tenké, oble tupě hranaté, se stranami plochými až vypouklými, matně zelené, slabě červenavě naběhlé, s 0 – 3(– 5) chloupky na 1 cm délky strany prýtu a 0 – 5(– 10) stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 8 – 16 na 5 cm délky prýtu, (3 –)5 – 7(– 9) mm dl., ze široké báze smáčklé a poznenáhlu k vrcholu zúžené, skloněné, rovné nebo poněkud zahnuté, žlutavé. Listy dlanitě nebo slabě znožené 5četné, někdy 3 – 4četné, na líci matně zelené, s 0 – 10 chlupy na 1 cm^2, na rubu na žilkách hřebínkovitě uspořádanými lesklými chloupky sametově měkce chlupaté; lístky svými okraji často se překrývající. Koncový lístek podstatně větší než ostatní lístky, krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20 – 25 % délky čepele lístku), šir. eliptický, vejčitý až obvejčitý, na bázi šir. srdčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou špičkou 10 – 15 mm dl., za živa zpravidla trochu vypouklý, na okraji nezvlněný. Zoubkování listového okraje pravidelné, jemné, zhuštěné, vroubkovaně pilovité, s okrouhlými, odsazeně zašpičatělými zuby; hlavní zuby přímé; zářezy 1 – 2 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem (0 –)1 – 2(– 2,5) mm dl. Řapík na líci s jednotlivými stopkatými žlázkami, s 10 – 22 tenkými, skloněnými a zahnutými ostny 3,0 – 3,5 mm dl. Palisty úzce čárkovité, s ojedinělými jemnými stopkatými žlázkami. Kvě-

Tab. 26: 1 *Rubus chaerophyllus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – vypouklý koncový lístek, 1d – okraj koncového lístku a odění jeho rubu s hřebínkovitě uspořádanými chlupy, 1e – odění koncového lístku na líci a na rubu, 1f – vřeteno květenství, 1g – květní stopka. – 2 *R. vratnensis*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

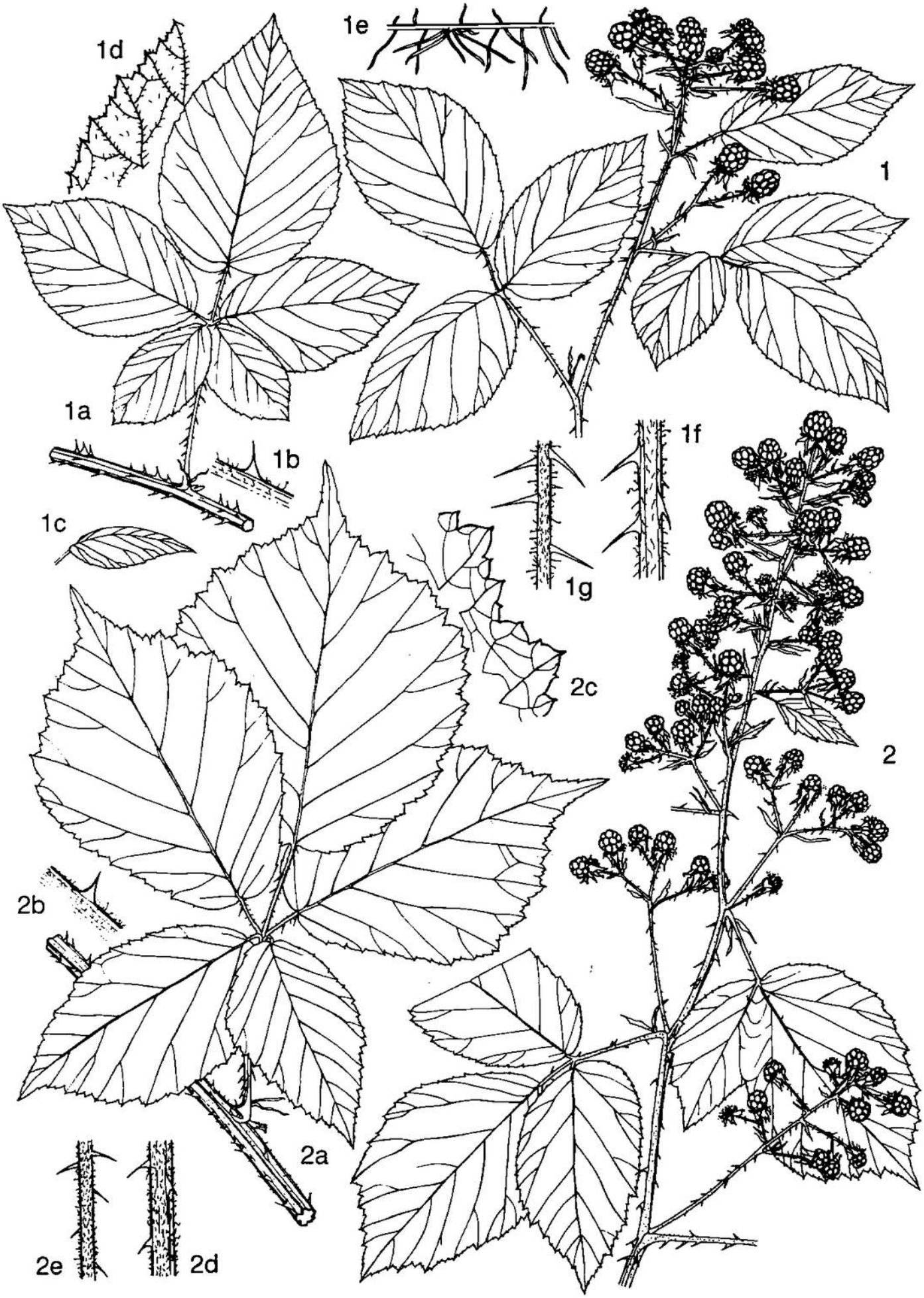

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tenství krátké, široké, řídké, v hor. části většinou šir. rozkladité, s větvemi rozestálými; listy 2–5(–10) cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, horní jednoduché (v počtu 3–6). Vřeteno květenství kolénkatě zprohýbané, téměř lysé až řídce odstále chlupaté, s 5–15(–30) většinou žlutavými stopkatými žlázkami a žláznatými štětinami na 1 cm délky vřetena; ostny v počtu 8–15 na 5 cm délky vřetena, 3–5 mm dl., poněkud nestejné, štíhlé až jehlicovité, převážně rovné. Květní stopky 15–25 mm dl., zpravidla jen přitiskle, vzácněji řídce odstále chlupaté se stopkatými žlázkami 0,5–1,0 mm dl.; ostny v počtu 2–10(–25), 1,5–3,5 mm dl., jemné, téměř rovné, žlutavé. Kališní lístky šedozelené, řídce a jemně osténkaté, nazpět sehnuté, později i rozestálé, někdy na vrcholu trochu prodloužené. Korunní lístky úzce eliptické, bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky dosti hustě chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité, poměrně dlouho červené, pak černé, kyselé. (VI–)VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty obloukovité až poléhavé, dosti tenké, ostnité a trochu chlupaté; ostny žlutavé, ze širší báze ve špičku protažené; listy na rubu s hřebínkovitě uspořádanými chlupy na žilkách, měkce chlupaté; koncový lístek poměrně velký, vypouklý; zoubkování listového okraje jemné, pravidelné, se zuby vroubkovitými, s nasazenými špičkami; květenství volné, širší, s delšími větévkami, stopkatě žláznaté, s ostny štíhlými až jehlicovitými; korunní lístky bílé; semeník chlupatý.

Ekologie a cenologie: Listnaté, smíšené a často jehličnaté lesy, lesní světliny, lesní okraje a lemy; na půdách minerálně slabých, zpravidla hlinitých, čerstvě vlhkých, vlhkých i dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, humózních. Vyskytuje se ve společenstvech kulturních lesů na místech dřívějšího výskytu společenstev třídy *Quercetea robori-petraeae* a svazu *Luzulo-Fagion*. Typicky nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen v Čechách, kde však schází v celém jv. kvadrantu. U nás dosahuje v. hranice svého výskytu, kterou lze vymezit těmito krajními lokalitami: Dvůr Králové – Hořice – Jabkenice – Kladno – Beroun – Orlík – Bechyně – Písek. V termofytiku i mezofytiku; v oreofytiku neroste. Častější výskyt je ve Džbáně, na Rakovnicku, v Labských stěnách a na Šluknovsku. Od planárního do suprakolinního stupně, v nadmořských výškách od 200 do 600 m.

T: 2. Stř. Poohří (Deštnice, Nová Hospoda; Petrohrad), 6. Džbán (roztr., častěji ve v. části fyt. o.), 7. Středočes. tab. (Peruc; Ctiněves – Horní Beřkovice; Velká Dobrá), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Hostín; Byšice; Košátky), 13. Rožď. pah. (Jabkenice, Jabkenická obora; Nová Telib; Petkovy), 14. Cidl. pán. (Konecchlumí, Mlázovický chlum; Hořice). – **M:** 30. Jesen.-rak. ploš. (roztr.: Chotěšov; Velká Černoc; Krupá, Lužná), 31. Plz. pah. (Plzeň, Nová Hospoda; Domažlice, Draženov), 32. Křivokl. (Lužná, Beroun – okolí Železné, Lhotky a Chrustenic), 35. Podbrd. (35a. Holoubk. Podbrd: Mýto – Strašice; 35c. Příbr. Podbrd.: Malý Chlumec; Hostomice), 36. Horaž. pah. (Strakonice, Zborovice), 38. Bud. pán. (okolí Cehnic), 39. Třeboň. pán. (Sudoměřice u Bechyně), 40. Jihočes. pah. (Písek; Kluky), 41. Stř. Povlt. (Sobědráž; Orlík, Staré Sedlo; častěji v j. části fyt. o.), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice), 46. Lab. písk. (roztr.), 47. Šluk. pah. (dosti hojně roztr.), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 49. Frýdl. pah. (okolí Frýdlantu), 50. Luž. hory (roztr.), 51. Polom. hory (Zakšín, Rač – Osinalické sedlo; Chudolazy), 53. Podješ. (Hradčany), 55. Čes. ráj (Žehrov – Srbsko), 56. Podkrk. (Dvůr Králové; Nové Kocbeře – Nové Kohoutovice); 64. Říčan. ploš. (Klánovice, Vidrholec). – **O:** 87. Brdy (Orlov).

Údaje z v. Čech (Týniště nad Orlicí, Sloupnice aj.) vyžadují revizi, údaje z Beskyd jsou pochybné.

Celkové rozšíření: Střední Evropa; jen Německo, Polsko a ČR; od s. Bavorska, pohoří Rhön a v. Durynska přes Sasko a Lužici do z. Slezska v Polsku a do Čech. Regionální druh se širším areálem.

52. *Rubus vratnensis* Holub – ostružiník kokořínský Tab. 26/2

Rubus vratnensis Holub Preslia 64: 139, 1993.

Keře středně velké, 50–80 cm vys. Prýty nízkoobloukovité nebo obloukovitě poléhavé, v hor. části až plazivé, na podzim na vrcholu kořenující, hranaté, se stranami plochými nebo slabě žlábkovanými, v suchém stavu výrazně podélně proužkované, středně silné (5–9 mm v průměru), zelenohnědé, jednoduchými chlupy roztr. odstále chlupaté, s 35–50 chlupy na 1 cm délky strany prýtu, většinou při hranách rozmístěné, se stopkatými žlázkami nestejnoměrně rozmístěnými (5–12 na 5 cm délky prýtu), s přimíšenými téměř přisedlými žlázkami; u stopkatých žlázek stopka žlázky bílá, hlavička žlázky černavá; ostny v počtu 12–16 na 5 cm délky prýtu, stejnotvaré, na hranách umístěné, (4–)5–6 mm dl., na bázi smáčklé, napřímené, rovné nebo trochu zahnuté, občas také s menšími ostny rozmístěnými na plochách prýtu. Listy dlanitě nebo často slabě (1 mm) znožené 5četné, bylinné, na líci řídce chlupaté (s asi 5 chlupy na 1 cm^2), zelené až tmavozelené, na rubu řídce chlupaté a slabě nevýrazně plstnaté; lístky se navzájem dotýkající nebo slabě překrývající. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25 % délky čepele), okrouhlý, na bázi slabě vykrojený, na vrcholu s dosti náhle zúženou špičkou 15 mm dl. Zoubkování listového okraje periodické, hrubě 2 × pilovité; hlavní zuby ± přímé; zářezy 4,5–5,0 mm hluboké. Řapík výrazně kratší než dol. lístky, s 10–15 zakřivený-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

mi, na bázi načervenalými ostny. Palisty čárkovité. Květenství latnaté, široké, šir. válcovité až skoro jehlancovité, prolistěné; listy 8–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní většinou 3četné, hor. na rubu občas našedle plstnaté. Vřeteno květenství chlupaté, stopkaté žlázky v odění skryté, ostnité; ostny v počtu 4–6 na 5 cm délky, 3–4(–7) mm dl., štíhlé, skloněné, rovné až trochu zahnuté. Větve květenství rozkladité až skoro přímé. Květní stopky za květu asi 10 mm dl., krátce chlupaté, s 8–12 ostny 1,5–2,0 mm dl. a 10–20 stopkatými žlázkami 0,2–0,3 mm dl. Květy středně velké, asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedavé, plstnatě chlupaté, na vrcholu krátce přívěskatě prodloužené, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky šir. obvejčité, bílé. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky na vrcholu občas řídce chlupaté; čnělky nazelenalé. Květní lůžko lysé. Souplodí středně velké, kulovité, černé. (VI–)VII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty nízkoobloukovité až poléhavé, chlupaté, dosti hustě ostnité, s nestejnoměrně zastoupenými stopkatými žlázkami; stopka žlázky bílá, hlavička žlázky černavá; listy na líci tmavozelené, na rubu nevýrazně plstnaté; lístky mírně se překrývající; koncový lístek krátce řapíčkatý, okrouhlý; zoubkování listového okraje hrubě 2× pilovité; řapík kratší než dol. lístky; ostny vřetena květenství slabé; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, lesní světliny a křoviny; na půdách minerálně středně silných, hlinitých nebo hlinitopísčitých, čerstvě vlhkých i dočasně vysýchavých, mírně kyselých, humózních. Vyskytuje se v druhotných lesních společenstvech a v náhradních společenstvech po společenstvech třídy *Querco-Fagetea*, hlavně svazu *Carpinion* a *Fagion* a třídy *Quercetea robori-petraeae*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Nedávno popsaný druh vyskytující se pouze v sz. kvadrantu Čech (v termofytiku, častěji v mezofytiku). Jeho výskyt v Čechách lze vymezit těmito krajními lokalitami: Teplice – Jablečno – Mělník – Nosálov – Levín. Od planárního do suprakolinního stupně, zpravidla ve výškách 200–500 m n.m.

T: 3. Podkruš. pán. (Dubí, Přítkov – Běhánky), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek). – **M:** 25. Krušn. podh. (Chlumec u Chabařovic, Mravenčí vrch), 32. Křivokl. (Skryje, U ručiček; Jablečno, myslivna), 45. Verneř. střed. (Levín; Levín – Lhotsko), 51. Polom. hory (více lokalit: Úštěk, Ostré – Hrádek; Chudolazy, les Království; Vidim – Sitenský důl; Střezivojice – Nedvězí; Vrátenská hora; Nosálov; Nosálov – Lobeč).

Celkové rozšíření: Druh známý jen z Čech. Regionální druh s velmi malým areálem.

53. *Rubus clusii* BORBÁS – ostružiník tmavozelený Tab. 27/2

Rubus clusii BORBÁS Erdész. Lap. 1885: 104, 1885. – Syn.: *R. gremlii* FOCKE subsp. *clusii* (BORBÁS) HAYEK Sched. Fl. Stir. Exs. 16–17 Lief., 15, 1909; Fl. Steierm. 1: 782, 1909. – *R. elongatispinus* SUDRE subsp. *clusii* (BORBÁS) DOSTÁL Květ. ČSR 600, 1948, nom. illeg. – *R. gremlii* sensu auct. mult. non FOCKE 1877 sensu orig. – *R. colemannii* BLOXAM subsp. *gremlii* sensu SUDRE 1910 et auct. non *R. gremlii* FOCKE sensu orig.

Exsikáty: Fl. Exs. Austro-Hung., no 850.

Prýty nízkoobloukovité až poléhavé, statné, hranaté, se stranami plochými, zelenavé nebo zelenavě hnědé, s četnými ostny, osténky, osténkovitými hrboly, štětinami, stopkatými žlázkami a chlupy; chlupy v počtu 2–10(–20) na 1 cm délky strany prýtu, stopkaté žlázky v počtu (1–)3–10 na 1 cm délky strany prýtu, nestejné. Větší ostny v počtu 8–12 na 5 cm délky prýtu, 4–7 mm dl., ± stejnotvaré, na bázi široké, vzhůru (lištovitě) smáčklé, skloněné, rovné nebo trochu zahnuté, výrazně žlutavé nebo načervenalé, barevně od prýtu se odlišující. Listy dlanitě nebo slabě (1–2 mm) znožené 5četné, někdy 3četné, tmavozelené (ve stínu se slabým černavým nádechem), na líci s 0(–5) chlupy na 1 cm², na rubu na žilkách řídce až téměř měkce chlupaté, ne však sametově hebké, bez hvězdovitých chlupů, na okraji hrubě a dosti nestejně 2× pilovité. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–37 % délky čepele lístku), podlouhle až šir. trojúhelníkovitě vejčitý, na bázi srdčitý, k vrcholu do nezřetelně odsazené špičky 8–15 mm dl. pozvolna zúžený, za živa poněkud zřasený. Zoubkování listového okraje hrubě pilovité, periodické; hlavní zuby zřetelně delší, přímé; zářezy 2–4 (–5) mm hluboké. Řapík na líci většinou hustě stopkatě žláznatý, s 20–30 zřetelně zakřivenými ostny. Květenství nevýrazně jehlancovité, mírně prodloužené, na vrcholu uťaté; listy 1–5 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné. Vřeteno květenství skoro lysé až dosti hustě odstále chlupaté, s dosti četnými stopkatými žlázkami a roztroušenými jehlicovitými osténky, bez nebo jen s ojedinělými hvězdovitými chlupy. Větší ostny v počtu 8–20 na 5 cm délky vřetena, (4–)5–7 mm dl., většinou na bázi červené, z velmi široké báze středně široké, skloněné, zčásti rovné, zčásti zahnuté, s přechody k menším osténkům, osténkovitým hrbolům, žláznatým štětinám a četným stopkatým žlázkám. Květní stopky většinou asi 15 mm dl., krátce propleteně chlupaté, s 30–55 bledě žlutými stopkatými žlázkami 0,3–0,6 mm dl. a s 6–13 nestejnými, velmi slabě zakřivenými, žlutavými ostny 1,5–2,5

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

(−3,0) mm dl. Kališní lístky hustě šedozeleně plstnaté, jemně osténkaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky 10−13 mm dl., ± eliptické, bílé až nazelenale bílé. Tyčinky poněkud převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky ± lysé. Semeníky lysé; čnělky světle zelené. Květní lůžko mírně chlupaté. Souplodí kulovité, střední velikosti, černé, spíše kyselé. VI−VII. Ff−Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hrubé, hranaté, se stranami plochými, s četnými ostny různé velikosti a přechody k štětinám, slabě chlupaté, stopkatě žláznaté; větší ostny ze strany vysoko smáčklé, žlutavé nebo slabě nafialovělé; listy na líci tmavozelené, téměř lysé; koncový lístek poznenáhlu (trojúhelníkovitě) zúžený, na okraji hrubě pilovitý; květenství prolistěné, bohatě stopkatě žláznaté; květní stopky s četnými žlutými stopkatými žlázkami; korunní lístky bílé až nazelenale bílé.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy (často bory), lesní světliny a okraje, paseky, řidčeji i křoviny; na půdách minerálně slabých, hlubších, hlinitých i kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, humózních. V druhotných lesních společenstvech na místech původních společenstev tříd *Quercetea robori-petraeae* a *Querco-Fagetea* a v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Spíše nemofilní typ.

Rozšíření v ČR: Druh roztroušený v Čechách i na Moravě, dosahující zde severní hranice svého výskytu — schází v s. částech Čech, Moravy a v celém Slezsku; schází také v z. Čechách a některých dalších menších územích (sv. Čechy, v. Morava). Jeho nejsevernější lokality v Čechách jsou Žerotín u Bilichova a Český Brod, na Moravě Dolany u Olomouce; přesnější průběh severní hranice výskytu je nutno stanovit. Převážná část lokalit leží v mezofytiku. Častěji se vyskytuje v příhraničním pruhu od znojemského Podyjí do jv. části Pošumaví, v Podbrdsku, na moravském předhoří Českomoravské vrchoviny, na Drahanské vrchovině a v Chřibech. Převážně ve stupni suprakolinním (ve výškách od 200 do 500 m n.m.), řidčeji ve stupni kolinním, výjimečně v planárním.

T: 6. Džbán (Žerotín; Smečno), 7. Středoč. tab. (Kladno, Kožova hora), 10. Praž. ploš. (Praha, Holešovický přístav; Praha, Ládví), 16. (Ivančice — Moravské Bránice; Vedrovice), 18. Jihomor. úv. (Vracov; Hodonín, Dúbrava), 20. Jihomor. pah. (Vyškov, Vážany). — **M:** 32. Křivokl. (Lašovice — Marvany; Zdice, V hroudě; Lhotka u Berouna), 35. Podbrd. (dosti hojně, hlavně ve fyt. p. 35c. Příbr. Podbrd.), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr.; jen v jv. části fyt. o.), 39. Třeboň. pán. (Sudoměřice u Bechyně; Suchdol nad Lužnicí; Halámky), 40. Jihočes. pah. (Velký Mehelník; Albrechtice, Matka), 41. Stř. Povlt. (jen v příbramské části fyt. o.: Daleké Dušníky, Nečín; Obory; Bukovno, vrch Pteč), 42. Votic. pah. (Trhový Štěpánov — Dálkovice), 64. Říčan. ploš. (Český Brod, Přistoupim), 67. Českomor. vrch. (převážně v j. části fyt. o.: Landštejn; Slavonice; Želetava, Bítovánky — Římov; Uherčice), 68. Mor. podh. Vysoč. (dosti hojně), 71. Drah. vrch. (dosti hojně, převážně ve fyt. p. 71c. Drahanské podhůří), 76. Mor. brána (Dolany), 77. Středomor. Karp. (roztr., převážně ve fyt. p. 77c. Chřiby). — **O:** 89. Novohr. hory (Nové Hrady, Hojná Voda — Dolní Stropnice).

Celkové rozšíření: Východní část stř. Evropy: Německo (jen ve v. Bavorsku), ČR, Rakousko, z. Slovensko, z. Maďarsko a Slovinsko. Druh se širším areálem.

54. *Rubus centrobohemicus* Holub — ostružiník středočeský Tab. 27/1

Rubus centrobohemicus Holub Folia Geobot. Phytotax. 26: 337, 1991.

Keře nízké. Prýty ploše obloukovité až poléhavé, na podzim na vrcholu kořenující, tenké (obvykle jen do 6 mm v průměru), tupě hranaté, se stranami vypouklými, zelenavě hnědé, roztroušeně až řídce chlupaté a žláznatě osténkaté; chlupy často svazečkovité, se žláznatými chlupy nebo jejich zbytky promíšené; ostny v počtu 6−12 na 5 cm délky prýtu, 5−6 mm dl., na bázi smáčklé, rozšířené, až 6−7 mm šir., skoro rovné nebo mírně zahnuté. Listy 3−4četné nebo většinou znožené 5četné, bylinné, ploché, na líci matně zelené, slabě přitiskle chlupaté (s 10−20 chlupy na 1 cm^2), na rubu šedozelené až šedavé, přitiskle šedoplstnaté, na slunci až bělavě plstnaté a roztr. pýřitě chlupaté; lístky od sebe oddálené. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25−40 % délky čepele lístku), prodlouženě úzce vejčitý až úzce trojboký, na bázi zaokrouhlený, na vrcholu s výraznou, pozvolna se zužující až protaženou, 20−30 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje periodické, pilovité, nepravidelné; hlavní zuby prodloužené a ostré, nazpět vyhnuté; zářezy 2,5−3,0 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčky 0−4(−5) mm dl. Květenství latnaté, téměř jehlancovité, řídké a chudokvěté; listy 2−10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné. Vřeteno květenství přitiskle plstnaté, dole též roztroušeně chlupaté (chlupy většinou přitisklé), s roztroušenými červenými stopkatými žlázkami, 0,3−1,5(−2,0) mm dl., v hor. části vřetena nízké plstnaté odění výrazně převyšujícími, ostnité; ostny v počtu 8−12 na 5 cm délky vřetena,

Tab. 27: 1 *Rubus centrobohemicus*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostnem, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. clusii*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostnem, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

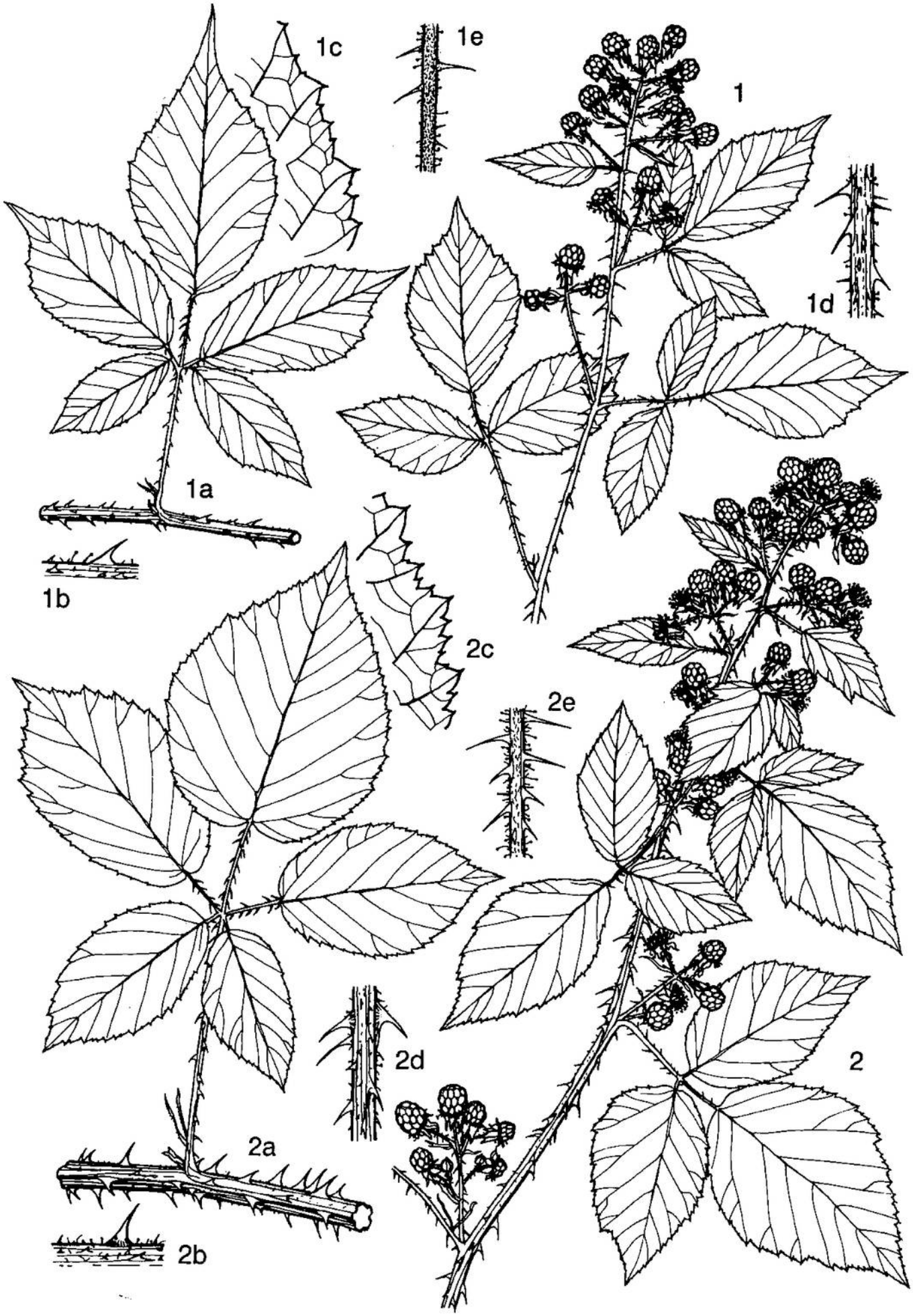

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

3 – 6 mm dl., na bázi rozšířené, nad bází náhle zúžené, skloněné, ± zakřivené, načervenalé; větve květenství rozkladité nebo šikmo vystoupavé. Květní stopky za květu obvykle 10 – 15 mm dl., jen krátce plstnaté, s promíšenými žlázkami a ostny; žláznaté chlupy v počtu 14 – 21, 0,2 – 1,0 mm dl., vzácně i delší a průměr květní stopky přesahující; ostny v počtu 8 – 12, 2 – 4 mm dl., jehlicovité, rovné nebo trochu zahnuté. Květy menší, asi 2 cm v průměru. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, s jehličkovitými osténky a žláznatými chlupy, po odkvětu nazpět sehnuté. Korunní lístky obvejčité, bledě růžové. Tyčinky delší než gyneceum; nitky narůžovělé; prašníky lysé. Semeníky pýřité; čnělky na bázi načervenalé. Květní lůžko výrazně chlupaté. Souplodí malé, téměř kulovité, černé. VI – VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Keře nízké, poléhavé; prýty tenké, oble hranaté; listy na rubu šedoplstnaté; lístky navzájem oddálené; koncový lístek úzký, trojboký, dl. zašpičatělý, s protaženou špičkou, na okraji periodicky pilovitý; květenství řídké; vřeteno květenství nahoře plstnaté, s dlouhými stopkatými žlázkami plstnaté odění značně přečnívajícími; korunní lístky růžové; nitky narůžovělé; čnělky na bázi načervenalé.

Ekologie a cenologie: Smíšené i jehličnaté lesy, paseky, lesní okraje, lemy a ploty oplocenek; na půdách minerálně středně silných až minerálně bohatých, ale i na půdách minerálně slabých, hlinitých, hlinitopísčitých i kamenitých, zpravidla vysýchavých, mírně kyselých a slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech druhotných lesů na plochách dřívějších společenstev třídy *Quercetea robori-petraeae* a svazu *Luzulo-Fagion*. Nemofilní typ.

Rozšíření v ČR: Druh omezen na vnitřní Čechy, kde je jeho areál rovnoběžkově protáhlý a úzký. Je zastoupen převážně v mezofytiku. Krajní lokality jeho rozšíření v Čechách jsou: Plzeň – Příbram – Obory – Neveklov – Krhanice – Ledeč nad Sázavou – Zbýšov – Kostelec nad Černými lesy – Slapy – Kačice – Lišany. Centrum výskytu je ve stř. Povltaví (na levém břehu Vltavy), v přilehlém Podbrdsku a v dol. Posázaví. V kolinním, častěji v suprakolinním stupni, zpravidla ve výškách 300 – 500 m n.m.

T: 6. Džbán (Kačice, Nová Studnice). – **M:** 30. Jesen.-rak. ploš. (Lišany – Olešná), 31. Plz. pah. (Plzeň, Nová Hospoda), 32. Křivokl. (Karlova Ves), 35. Podbrd. (Rejkovice, Plešivec; Sádek – Dominikální Paseky; okolí Příbrami), 41. Stř. Povlt. (dosti hojně v Povltaví: Slapy; Dražetice, vrch Rohatec; Mokrsko; Obory; v Posázaví Netvořice; okolí Neveklova; Čeřenice – Ledečko), 64. Říčan. ploš. (Radlík; Jílové; okolí Krhanic; Vyžlovka – Kostelec nad Černými lesy; Oplany), 66. Hornosáz. pah. (Zbýšov; Kynice, vrch Borovina). – **O:** 87. Brdy (Příbram, Orlov).

Celkové rozšíření: Nedávno rozlišený druh, omezený svým výskytem jen na Čechy. Regionální druh s velmi malým areálem.

55. *Rubus acanthodes* H. Hofmann – ostružiník šídloostný Tab. 28/2

Rubus acanthodes H. Hofmann Pl. Crit. Saxon. Exs. 1899, no 101, 1900. – Syn.: *Rubus apiculatus* Weihe et Nees subsp. *acanthodes* (H. Hofmann) Focke in A. et Gr. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 583, 1903. – *R. fuscus* Weihe et Nees subsp. *acanthodes* (H. Hofmann) Sudre Rubi Eur. 143, 1911.

Prýty ploše obloukovité, v hor. části poléhavé, hranaté, se stranami plochými nebo poněkud žlábkovanými, zelené nebo stejnoměrně tmavě nachově červené, někdy ojíněné, ostnité, chlupaté, stopkatě žláznaté; chlupy většinou jednoduché, v počtu (10 –)15 – 40 na 1 cm délky strany prýtu, až 1,5 mm dl., vysoko na ostny vystupující; stopkaté žlázky v počtu (0 –)2 – 100(– 200) na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 8 – 12 na 5 cm délky prýtu, 6 – 7 mm dl., štíhlé, šídlovité, někdy trochu široké, mírně skloněné, zčásti téměř rovné a zčásti poněkud zahnuté, promíšené s jednotlivými až četnými osténky, osténkovitými hrboly, žláznatými štětinami a stopkatými žlázkami. Listy znoženě 5četné, někdy 3četné, na líci chlupaté, zpravidla s 20 – 40(– 50) chlupy na 1 cm^2, olysávající, na rubu na žilkách s hřebínkovitě uspořádaným oděním, při šikmém osvětlení lesklé, na dotek sametově měkké, bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 27 – 35 % délky čepele lístku), obvejčitý až eliptický, na bázi mělce srdčitý nebo zaokrouhlený, na vrcholu s poněkud nasazenou, 8 – 15 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje hrubě nestejně periodické, ostré; hlavní zuby prodloužené, zčásti nazpět vyhnuté; zářezy 2 – 4 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem (0 –)1 – 2 mm dl. Řapík odstále chlupatý, s jednotlivými stopkatými žlázkami a s 8 – 15 tenkými, slabě zahnutými ostny 2 – 3 mm dl. Palisty kopinaté, asi 1 mm šir. Květenství nevýrazně jehlancovité až poněkud rozložité, krátké, často až do vrcholu prolistěné. Vře-

Tab. 28: 1 *Rubus hypomalacus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku a odění jeho rubu s hřebínkovitě uspořádanými chlupy, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. acanthodes*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku a odění jeho líce, 2d – odění rubu koncového lístku s hřebínkovitě uspořádanými chlupy, 2e – průřez listu s oděním, 2f – vřeteno květenství, 2g – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

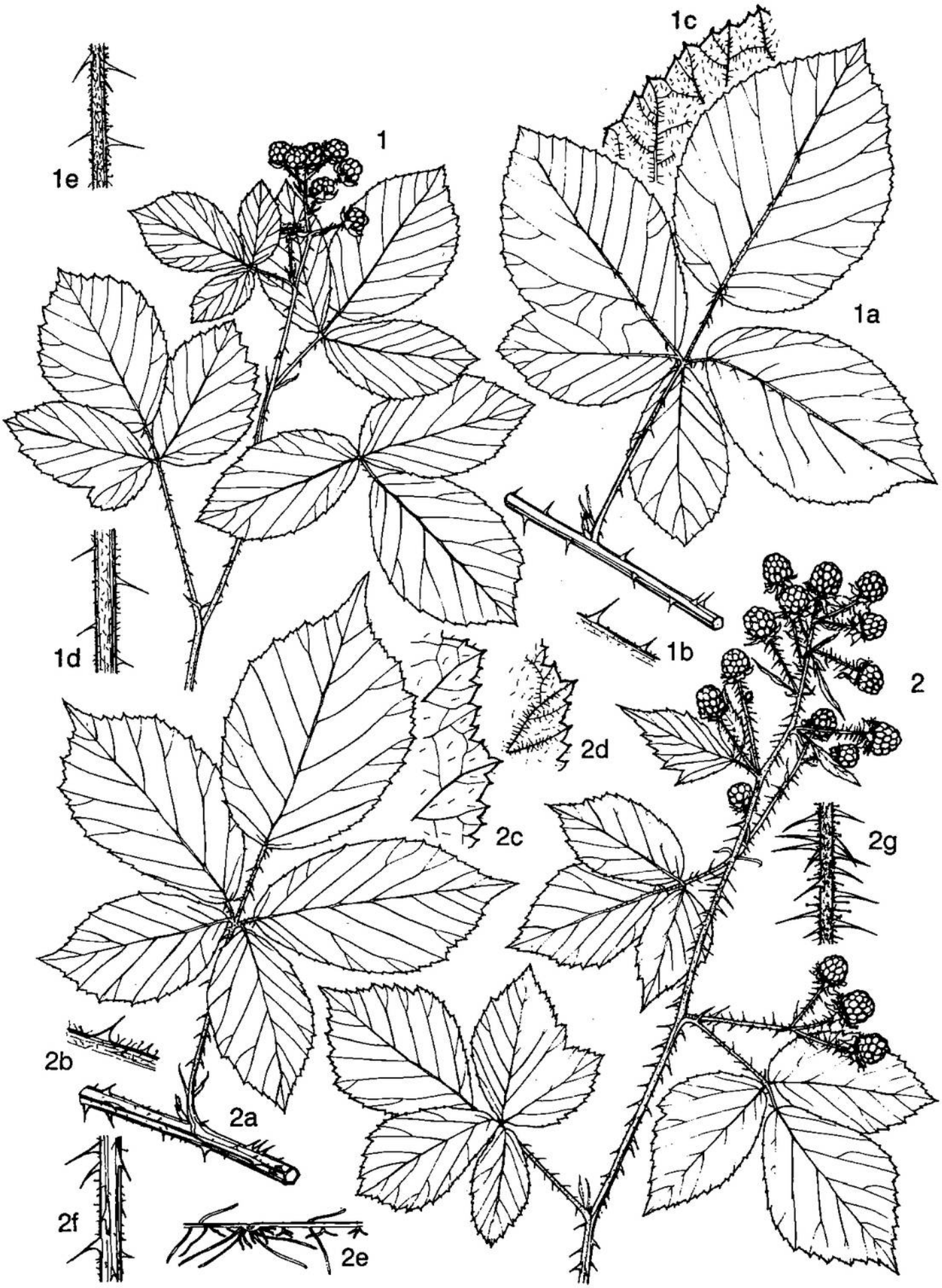

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

teno květenství šedozeleně plstnaté a zároveň dl. odstále chlupaté, ostnité; ostny v počtu (8–)10–15(–20) na 5 cm délky vřetena, 4–6 mm dl., nestejnotvaré, dosti štíhlé, zčásti mírně zahnuté, s četnými osténky, dlouhými žláznatými i nežláznatými štětinami a jemnějšími stopkatými žlázkami promíšené. Květní stopky 10–20 mm dl., šedozeleně plstnaté, dl. odstále chlupaté, žláznatě štětinaté, stopkatě žláznaté a ostnité; ostny v počtu 8–15, 1,0–4,0(–4,5) mm dl., tenké, jehlicovité, většinou slabě zahnuté, často tmavě červené; žláznaté štětiny 0,5–2,0(–2,5) mm dl. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, řídce osténkaté, nazpět sehnuté. Korunní lístky asi 10 mm dl., úzce obvejčité, bílé. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí kulovité, střední velikosti, dlouhou dobu červené, pak černé, spíše kyselé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty ploše obloukovité, v hor. části až poléhavé, chlupaté i stopkatě žláznaté; ostny prýtu štíhlé, šídlovité, promíšené s četnými osténky a štětinami; listy znožené, na líci chlupaté, na rubu na dotek měkce chlupaté; květenství ± jehlancovité, prolistěné; vřeteno květenství ostnité, s různými přechody od ostnů ke štětinám; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: Druh ve své znakové výbavě vykazuje znaky druhů *R. gracilis* a *R. koehleri* nebo znaky od nich odvozené; pravděpodobně vznikl zkřížením těchto dvou druhů.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy (často bory), lesní světliny, lesní okraje a lemy; na půdách minerálně slabých, hlubších, písčitých nebo hlinitopísčitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, slabě humózních. Roste ve společenstvech třídy *Quercetea robori-petraeae* a svazu *Luzulo-Fagion* a v jejich náhradních společenstvech.

Rozšíření v ČR: Druh vázaný převážně na sz. kvadrant Čech, jen málo jej překračující na východ a jih; na Moravě schází. Dosahuje u nás v. hranice svého rozšíření. Souvislejší výskyt je možno vymezit těmito krajními lokalitami: Perštejn – Černoc – Roudnice – Mělník – Vrátenská hora – Brodce nad Jizerou – Podhorní Újezd – Hodkovice nad Mohelkou – Jizerské hory; izolovaně pak ještě u Plzně, Strašic a Holoubkova. Vyskytuje se od termofytika až do oreofytika, hlavně však v mezofytiku. Kvantitativní centrum rozšíření je v Labských stěnách, ve v. části Krušnohoří a na s. sklonu Jizerských hor s přilehlým Frýdlantským výběžkem; jinde jen na jednotlivých lokalitách. Od planárního do submontánního stupně, obvykle v nadmořských výškách od 150 do 600 m.

T: 2. Stř. Poohří (Malá Černoc), 3. Podkruš. pán. (Dubí), 5. Terez. kotl. (Chodouny), 11. Stř. Pol. (Stará Boleslav, Lhota), 12. Dol. Pojiz. (Písková Lhota – Brodce nad Jizerou; Hostín; Lhotka u Mělníka), 14. Cidl. pán. (Podhorní Újezd, Mlázovický chlum). – **M:** 25. Krušn. podh. (Jílové; Perštejn), 31. Plz. pah. (Plzeň, Obora), 35. Podbrd. (Strašice; Medový Újezd), 46. Lab. písk. (často), 47. Šluk. pah. (řídce roztr., např. Mikulášovice; Lipová; Království – Jiříkov), 48. Luž. kotl. (Vysoký – Kristiánov), 49. Frýdl. pah. (Oldřiš; Frýdlant, Holubí vrch), 50. Luž. hory (Petrovice), 51. Polom. hory (Blíževedly, Blíževedelský les; Dubá, Beškov; Vrátenská hora), 53. Podješ. (Hodkovice nad Mohelkou), 54. Ješ. hřb. (lit.). – **O:** 92. Jiz. hory (častěji v nižších polohách na s. svazích pohoří).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; Německo (zde od Smrčin do Saska a Horní Lužice), Polsko (pouze nepatrný přesah do jz. části ve Slezsku) a ČR (hlavně sz. část). Regionální druh.

Ser. 8. *Mucronati* (Focke) H. E. Weber

Syn.: *Rubus* L. subser. *Mucronati* Focke.

Prýty obloukovité, s různým množstvím stopkatých žlázek; ostny na hranách prýtu umístěné; listy s okrouhlými nebo obvejčitými, odsazeně zašpičatělými lístky; okraj lístků jemně pilovitý; květenství s roztroušenými až četnými dlouhými stopkatými žlázkami. – V ostatním rostliny podobné zástupcům ser. *Micantes*.

56. *Rubus hypomalacus* Focke – ostružiník krátkozubý Tab. 28/1

Rubus hypomalacus Focke Syn. Rub. Germ. 274, 1877.

Prýty zpočátku přímé, později obloukovité, tupě hranaté, se stranami vypouklými nebo řidčeji plochými, lesklé, posléze nachově červeně naběhlé, téměř lysé, s 0(–5) chlupy na 1 cm délky strany prýtu, bez stopkatých žlázek. Ostny v počtu 8–12(–15) na 5 cm délky prýtu, 5–7 mm dl., velmi štíhlé, skloněné, rovné. Listy převážně 3–4četné, někdy znožené 5četné, na líci svěže zelené, s 10–50 chlupy na 1 cm^2, na rubu na žilkách leskle sametově hustě chlupaté, většinou bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–30 % délky čepele lístku), obvejčitý až eliptický, na širší bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s poněkud odsazenou špičkou 5–10 mm dl., za živa zřasený. Zoubkování listového okraje ± stejnoměrné, zuby široké, s nasazenou špičkou, v dol. polovině lístku řídké, nízké a zakřivené; hlavní zuby sotva delší než ostatní zuby, nazpět vyhnuté; zářezy 1,5–2,0(–2,5) mm hluboké. Řapík na líci hustěji chlupatý, často s jednotlivými stopkatými žlázkami, na vnější straně měkce chlupatý, s 10–20 skloněnými, rovnými nebo slabě zahnutými ostny. Palisty úzce kopinaté, 1,0–

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

1,5 mm šir. Květenství nepravidelně jehlancovité, rozkladité, poměrně chudé, na vrcholu uťaté; listy většinou 1–5 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné; koncový lístek na bázi zaokrouhlený; postranní lístky s řapíčkem 0–2 (–3) mm dl. Vřeteno květenství řídce odstále chlupaté, většinou bez hvězdovitých chlupů, bez nebo jen s ojedinělými stopkatými žlázkami; ostny v počtu 2–5 na 5 cm délky vřetena, 4–5 mm dl., jehlicovitě tenké, skloněné, rovné, občas promíšené s ojedinělými osténky. Květní stopky 5–10(–15) mm dl., krátce odstále a poněkud i plstnatě chlupaté, s (5–)10–20(–30) jemnými stopkatými žlázkami zpravidla 0,2–0,6 mm dl. a často se žláznatými štětinami 1–2 mm dl.; ostny v počtu 2–7, 1,5–2,5 mm dl., jehlicovité, odstálé, rovné. Kališní lístky šedozelené, na okraji bílé, s jehlicovitými osténky, mírně vzpřímené až poněkud nazpět sehnuté. Korunní lístky 8–10 mm dl., eliptické až obvejčité, bílé, sušením někdy narůžovělé. Tyčinky nepatrně převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé; čnělky zelenavé, při bázi někdy načervenalé. Květní lůžko chlupaté. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty zpočátku polovzpřímené, téměř lysé; ostny prýtu štíhlé, přímé; listy živě zelené, zřasené, často jen 3–4četné, na rubu sametově chlupaté; zoubkování listového okraje s nápadně širokými zuby, hlavní zuby nazpět vyhnuté; palisty široké; korunní lístky bílé.

Ekologie a cenologie: Charakter výskytu u nás není znám; ve svém areálu roste ve světlejších lesích a křovinách na minerálně středně silných půdách.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, známý jen z jedné lokality (starší sběr z minulého století, jehož revize nebyla zatím možná); revize v terénu údaj zatím nepotvrdila. Druh je známý z několika lokalit v blízkosti naší státní hranice (např. u Waldmünchenu v Českém lese a ve Vogtlandu), takže jeho výskyt u nás není vyloučený.

M: 47. Šluk. pah. (? Jiříkov).

Celkové rozšíření: Západní část stř. Evropy; centrum areálu je v z. části Německa, na sever zasahuje do j. Dánska, na západ do Belgie, k východu jen ojedinělé, izolované výskyty v s. Bavorsku a Sasku, snad i v ČR.

Ser. 9. *Radula* (Focke) Focke

Syn.: *Rubus* L. [Gruppe] *Radula* Focke.

Prýty krátkými stopkatými žlázkami (nebo jejich zbytky) struhadlovitě drsné, řídce chlupaté nebo lysé, žláznaté štětiny scházející; větší ostny téměř stejnotvaré, na hranách prýtu, od osténků zřetelně odlišné; mezi ostny a stopkatými žlázkami žádné nebo jen řídké přechody ve formě osténků či žláznatých štětin; listy na rubu šedozeleně až šedobíle plstnaté, na líci zpravidla lysé; květenství latnaté, hustě stopkatě žláznaté.

57. *Rubus radula* Weihe – ostružiník struhákový Tab. 29/2

Rubus radula Weihe in Boenninghausen Prodr. Fl. Monast. 152, 1824.

Exsikáty: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 957.

Prýty vysokoobloukovité i nízkoobloukovité, středně silné, hranaté, se stranami většinou plochými nebo mělce žlábkovanými, vzácně i vypouklými, tmavě nachově červené, chlupaté, s (2–)5–10 svazečkovitými a někdy i hvězdovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, a s 5–30 tenkými stopkatými žlázkami nebo žláznatými štětinami na 1 cm délky strany prýtu, 0,5–1,0 mm dl., struhadlovitě drsné. Větší ostny v počtu 5–11(–16) na 5 cm délky prýtu, 5–9 (–10) mm dl., na hranách umístěné, skoro stejné velikosti, v dol. 1/3–1/2 široké a smáčklé, v tenkou bodavou špičku protažené, odstálé nebo slabě skloněné, převážně rovné; menší ostny přechodné k žláznatým štětinám obvykle úplně chybějí. Listy (3–)4četné nebo obvykle znoženě 5četné, na líci tmavozelené, lysé, na rubu přitiskle šedě zelenavě až bělošedě plstnaté a s roztroušenými dlouhými chlupy na dotek nezřetelnými. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–40 % délky čepele lístku), ± 9 cm dl. a 6,5 cm šir., eliptický, vejčitý nebo kosníkovitý, na bázi zaokrouhlený nebo uťatý, vzácně klínovitý nebo srdčitě vykrojený, na vrcholu do málo zřetelné špičky 10–20 mm dl. pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje s ostře zašpičatělými zuby a širokými zářezy tvaru U, periodické; hlavní zuby poněkud delší, nazpět trochu vyhnuté; zářezy 2–3 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–5 mm dl. Řapík často delší než dol. lístky, na líci hustě stopkatě žláznatý a chlupatý, na rubu s roztr. stopkatými žlázkami a řídce pýřitý, ostnitý; ostny v počtu 7–20, skloněné až srpovité. Palisty niťovité. Květenství úzce jehlancovité, na vrcholu uťaté; listy (2–)5–6(–12) cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, koncový lístek na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitý, postranní lístky s řapíčkem 3–5 mm dl. Vřeteno květenství tence plstnatě chlupaté a zároveň odstále chlupaté, s četnými, většinou mezi chlupy ukrytými stopkatými žlázkami; větší ostny

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

v počtu 5—10 na 5 cm délky prýtu, 7—8 mm dl., se širokou bází, přímo odstálé nebo skloněné, zčásti rovné, zčásti slabě zahnuté; roztroušeny též menší osténky. Květní stopky 10—15 mm dl., šedozeleně plstnaté, s řídkými odstálými delšími chlupy a četnými (až 30) tmavočervenými stopkatými žlázkami 0,1—0,3(—0,5) mm dl., většinou z chlupového odění nevyčnívajícími; ostny v počtu 2—7, 2—4 mm dl., jehlicovité, přímo odstálé nebo trochu skloněné, rovné nebo téměř rovné. Květy 2,0—2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedě nebo šedozeleně plstnaté, bez osténků nebo jen s ojedinělými osténky při bázi, nazpět sehnuté. Korunní lístky obvykle 9—13 mm dl., 5—8 mm šir., eliptické až obvejčité, bledě růžové až téměř bílé, při vrcholu slabě vykousávaně vroubkované, na okraji chlupaté. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé nebo někdy růžové; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko řídce chlupaté. Souplodí kulovité, černé, spíše kyselé. VI—VIII. Ff—Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hranaté, tmavě červené, řídce chlupaté, s ostny stejnotvarými, statnými, štíhlými, s četnými stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky, mezi ostny struhadlovitě drsné; listy na líci lysé, na rubu šedobíle plstnaté; koncový lístek vejčitý, poznenáhlu dl. zašpičatělý; zoubkování listového okraje periodické, hlavní zuby nazpět vyhnuté; květenství úzké; stopkaté žlázky v hor. části vřetena květenství kratší než chlupy; kališní lístky sehnuté; korunní lístky bledě růžové.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, křoviny, lesní světliny, bory, výslunné stráně, lomy a prostory při cestách; na půdách minerálně středně silných, písčitých, hlinitých i kamenitých, mírně suchých, mírně kyselých až slabě alkalických, často i vápník obsahujících, slabě humózních, na geologických podkladech různého druhu. Nejčastěji ve společenstvech křovin řádu *Prunetalia*. Druh thamnofilní.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně na většině území bez jakékoliv ekogeografické vazby, místy však schází. Je rozšířený v termofytiku i mezofytiku, výskyt v oreofytiku je vzácný a představuje jen přesah ze sousedícího mezofytika. Častěji se vyskytuje v podkrušnohorském pruhu a podél stř. toku Ohře, v Plzeňské pahorkatině, ve stř. Povltaví, v oblasti Moravské brány a v Chřibech. Od planárního do submontánního stupně, zpravidla ve stupni suprakolinním, ve výškách od 200 do 500(—600) m n.m. (max.: Krušnohorské podhůří, Pavlov, Pavlovský Špičák, 680 m).

T: 3. Podkruš. pán. (Osek), 4. Loun.-lab. střed. (Lužice; Kostomlaty pod Milešovkou; Lovoš), 6. Džbán (Kladno, Srby), 7. Středočes. tab. (Kladno, Kožova hora; Horní Beřkovice; Libkovice pod Řípem — Podvlčí), 10. Praž. ploš. (Praha, Ďáblický háj), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek; Stará Boleslav), 13. Rožď. pah. (Dobrovice; Petkovy), 14. Cidl. pán. (okolí Jičína), 15. Vých. Pol. (Velichovky; Jaroměř; Holice), 18. Jihomor. úv. (Moravský Písek), 19. B. Karp. step. (Uherský Brod, Královy), 20. Jihomor. pah. (Kyjov, Ježov), 21. Haná (Myslechovice). — **M:** 25. Krušn. podh. (více lokalit), 26. Čes. les (Vranov; vrch Škarmanka, j. úpatí; Capartice; Černá Řeka), 29. Doup. vrchy (roztr. v pásu při Ohři), 31. Plz. pah. (dosti hojně roztr.), 32. Křivokl. (Radnice, Březina; Pustověty, Čepina), 33. Branž. hv. (Chudenice; Švihov), 35. Podbrd. (Zaječov; Jivina; Dobřichovice), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr.), 39. Třeboň. pán. (Nechvalov, Hospříz), 41. Stř. Povlt. (roztr. v s. části fyt. o.: Chrást nad Sázavou; Zbraslav; Skrýšovský Svatý Jan; Kamýk nad Vltavou; Cetyně), 42. Votic. pah. (Vlašim, Kladruby), 45. Verneř. střed. (Děčín, Podmokly; Oleška, Olešský vrch), 47. Šluk. pah. (Mikulášovice), 51. Polom. hory (Skalka — Rašovice), 55. Čes. ráj (Kněžmost), 56. Podkrk. (Jičín, Bradlec), 60. Orl. opuky (Rychnov nad Kněžnou; Kostelec nad Orlicí), 61. Dol. Poorl. (Hradec Králové), 62. Litomyš. pán. (Vysoké Mýto), 63. Českomor. mezih. (Žamberk; okolí Sloupnice, Ústí nad Orlicí a České Třebové), 64. Říčan. ploš. (Krymlov — Lhotky), 67. Českomor. vrch. (Humpolec; Kaliště — Stálek; Želetava — Bítovánky), 68. Mor. podh. Vysoč. (v oblasti Podyjí: Mašovice; Šumná; Pavlice; Vranov nad Dyjí; v okolí Brna a u Lelekovic), 69. Želez. hory (Bernardov; Skuteč), 71. Drah. vrch. (více lokalit, převážně ve fyt. p. 71c. Drahanské podhůří), 74. Slez. pah. (Vidnava), 75. Jes. podh. (jen v hraniční oblasti vůči fyt. o. Moravská brána: Podhoří; Dolní Újezd), 76. Mor. brána (více lokalit), 77. Středomor. Karp. (dosti hojně, hlavně ve fyt. p. 77c. Chřiby), 79. Zlín. vrchy (Březolupy; Svárov), 84. Podbesk. pah. (Frýdek-Místek, Lískovec; Horní Čeladná). — **O:** 87. Brdy (Příbram, Třemošná), 99. Mor.-slez. Besk. (Ostravice, Mazák).

Celkové rozšíření: Západní a stř. Evropa, na sever zasahuje do j. Skandinávie, na západ na Britské souostroví, na jih do s. Španělska, v. Francie, s. Itálie a s. bývalé Jugoslávie, na východ do Polska a Rumunska. Druh se širokým areálem. — Mapy: HULTÉN NE 1986: 530.

58. *Rubus epipsilos* FOCKE — ostružiník pošumavský Tab. 29/1

Rubus epipsilos FOCKE Syn. Rub. Germ. 258. 1877. — Syn.: *Rubus caflischii* FOCKE subsp. *eu-caflischii* FOCKE var. *epipsilos* (FOCKE) FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 587, 1903.

Prýty nízkoobloukovité, hranaté, se stranami plochými, zelenavě nebo červenavě hnědé, řídce chlupaté, s 3—20 jednoduchými nebo svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu a s 20—35 stopkatými žlázkami nebo žláznatými štětinami na 1 cm délky strany prýtu 0,5—1,0 mm dl., roztroušenými osténky struhadlovitě drsné. Větší ostny v počtu 15—22 na 5 cm délky prýtu, 4—6(—8) mm dl., umístěné na hranách, v dol. 1/3

Tab. 29: 1 *Rubus epipsilos*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostny, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. radula*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostnem, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

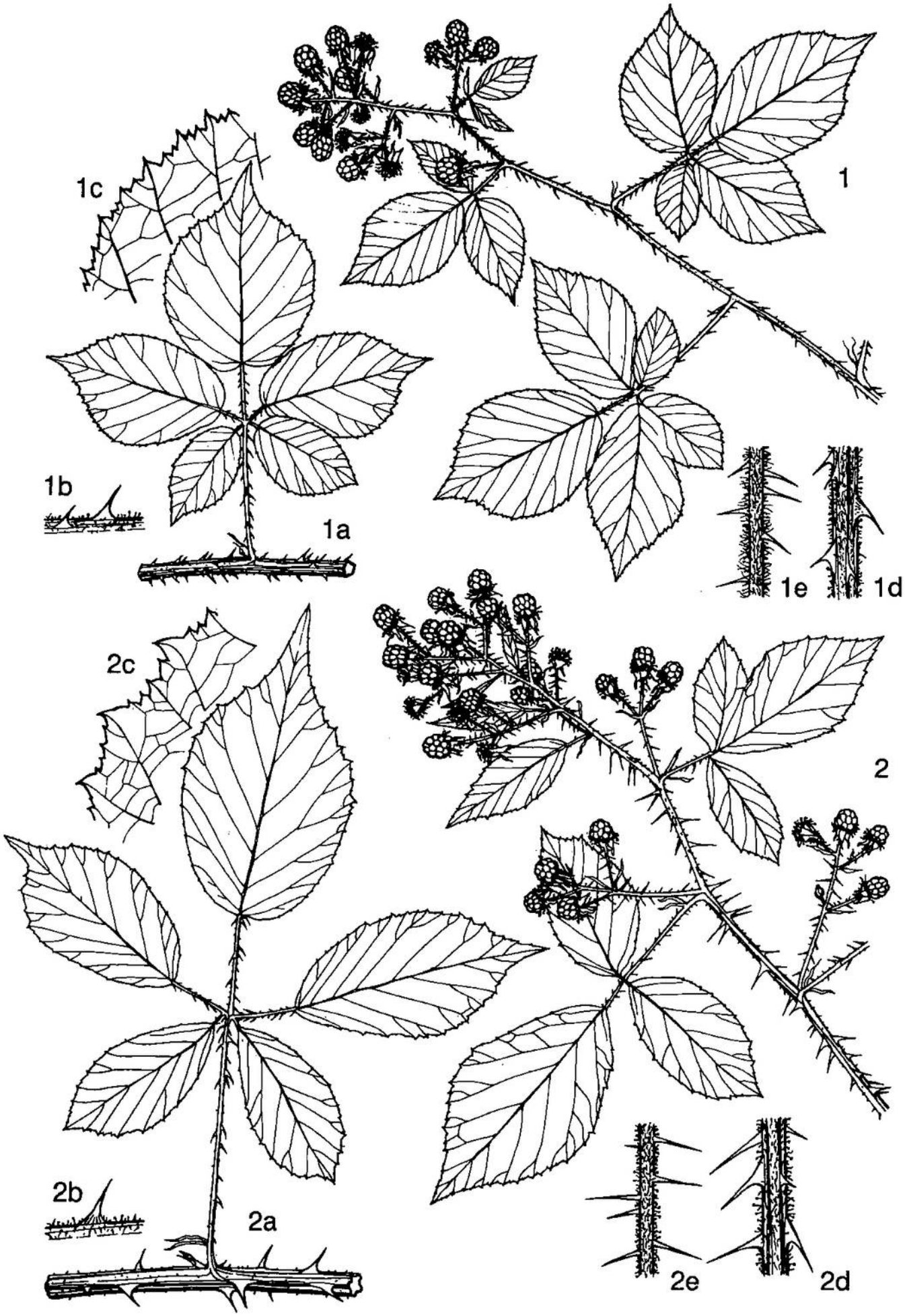

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

smáčklé, protažené v štíhlou špičku, odstálé, slabě až mírně skloněné, rovné. Listy znožené 5četné, na líci lysé, na rubu šedozeleně tence přitiskle hvězdovitě slabě plstnaté a s roztr. delšími chlupy na dotek zřetelnými. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25–33 % délky čepele lístku), malý, 8 cm dl. a 6 cm šir., vejčitý až obvejčitý, na bázi srdčitě vykrojený, na vrcholu ve zřetelnou, 10–15 (–20) mm dl. špičku protažený. Zoubkování listového okraje ostré, nezřetelně periodické, se zuby ostrými, zašpičatělými; hlavní zuby přímé; zářezy 1,5–2,0 (–2,5) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–3 mm dl. Řapík trochu delší než dol. lístky, na líci stopkatě žláznatý a odstále chlupatý; ostny v počtu 15–22, tenké, slabě zakřivené. Palisty čárkovité. Květenství krátké, chudé, na vrcholu zaokrouhlené, dole prolistěné; listy 5–7 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 5četné, výše 3četné; jejich koncový lístek mělce vykrojený; postranní lístky s řapíčkem 1–2 mm dl. Vřeteno květenství krátce odstále chlupaté, s četnými stopkatými žlázkami většinou mezi chlupy skrytými; větší ostny v počtu 15–25 na 5 cm délky prýtu, 3–4(–6) mm dl., nazpět sehnuté, slabě srpovitě zahnuté. Květní stopky 10–15 mm dl., plstnaté a mnohdy odstále (1 mm) chlupaté, s roztroušenými stopkatými žlázkami v počtu 15–40, 0,2–0,3 mm dl.; ostny v počtu 5–15, 1–2 mm dl., slabě skloněné. Kališní lístky na vrcholu dlouze a tence zašpičatělé, šedoplstnaté, bez jehlicovitých osténků, nazpět sehnuté. Korunní lístky úzce obvejčité, bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky často řídce chlupaté; čnělky zelenavé. Souplodí kulovité, černé. VI–VIII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Listy na vrcholu se zřetelnou špičkou, na rubu jen slabě (zeleně) plstnaté; koncový lístek vejčitý až obvejčitý, na bázi zřetelně srdčitě vykrojený; korunní lístky bílé; semeníky řídce chlupaté.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené, hlavně druhotné smíšené nebo jehličnaté lesy (často bory), lesní světliny, paseky a lesní okraje; na půdách minerálně středně silných, hlubších i mělkých, písčitohlinitých nebo kamenitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých. Vyskytuje se ve společenstvech druhotných lesů nahrazujících lesy třídy *Querco-Fagetea*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen vzácně v j. Čechách, kam přesahuje ze sousedního Bavorska a Horních Rakous. Všechny výskyty se vztahují k oblasti mezofytika (j. část Předšumaví). Další výskyt v tomto území je možný (Volary; Vidov); pravděpodobný je i starší údaj o výskytu druhu od Černé v Pošumaví. Jen v suprakolinním stupni, ve výškách 400–600 m n.m.

M: 37. Šum.-novohr. podh. (Chelčice, Libějovický vrch; Krtely – Netolice; Lhenice, vrch Stráže; Smědeček; masiv vrchu Kluk).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; převážně v Bavorsku, odkud přesahuje do sousedního Rakouska (Tyroly a Horní Rakousy) a do j. Čech. Regionální druh.

59. *Rubus rudis* WEIHE – ostružiník krátkožlázkatý Tab. 30/1

Rubus rudis WEIHE in BLUFF et FINGERHUTH Compend. Fl. Germ. 1: 687, 1825.

Keře nízké, až 60 cm vys., mnohdy však do větší výšky šplhavé. Prýty ploše nízkoobloukovité, v hor. části až plazivé, ostře hranaté, se stranami plochými nebo mělce žlábkovanými, často podélně proužkované, mírně lesklé, stejnoměrně tmavě vínově červené, lysé, s více než 15 stopkatými žlázkami a jejich zbytky na 1 cm délky strany prýtu, 0,5–1,0 mm dl., struhadlovitě drsné. Větší ostny v počtu 7–12 na 5 cm délky prýtu, (3–)4–6(–7) mm dl., na hranách umístěné, středně široké, silně nazpět skloněné, převážně rovné; osténky a osténkové hrboly jen ojediněle se vyskytující. Listy zřetelně znožené 5četné nebo někdy 3–4četné, na líci tmavozelené, lysé, na rubu šedozelené až šedoplstnaté, často jen s řídkým oděním (náletem) hvězdovitých chlupů, a též s četnými delšími chlupy. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 27–33 % délky čepele lístku), 8–11 cm dl. a 5–7 cm šir., šir. eliptický až téměř obvejčitý nebo kosníkovitý, na bázi zaokrouhlený nebo klínovitý, na vrcholu do zřetelně odsazené, úzké, 10–20 mm dl. špičky zúžený . Zoubkování listového okraje ± pravidelné, ze širokých nestejných zubů s poněkud odsazenými špičkami; hlavní zuby trochu delší, ven vyhnuté; zářezy 1,5–2,5(–3,0) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–5 mm dl. Řapík na líci směrem k bázi žlábkovaný, hustě stopkatě žláznatý a chlupatý, na rubu skoro lysý a s roztr. stopkatými žlázkami; ostny v počtu 10–20, slabě zahnuté. Palisty niťovité. Květenství krátké, volné,

Tab. 30: 1 *Rubus rudis*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. scaber*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. salisburgensis*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostnem, 3c – okraj koncového lístku, 3d – vřeteno květenství, 3e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

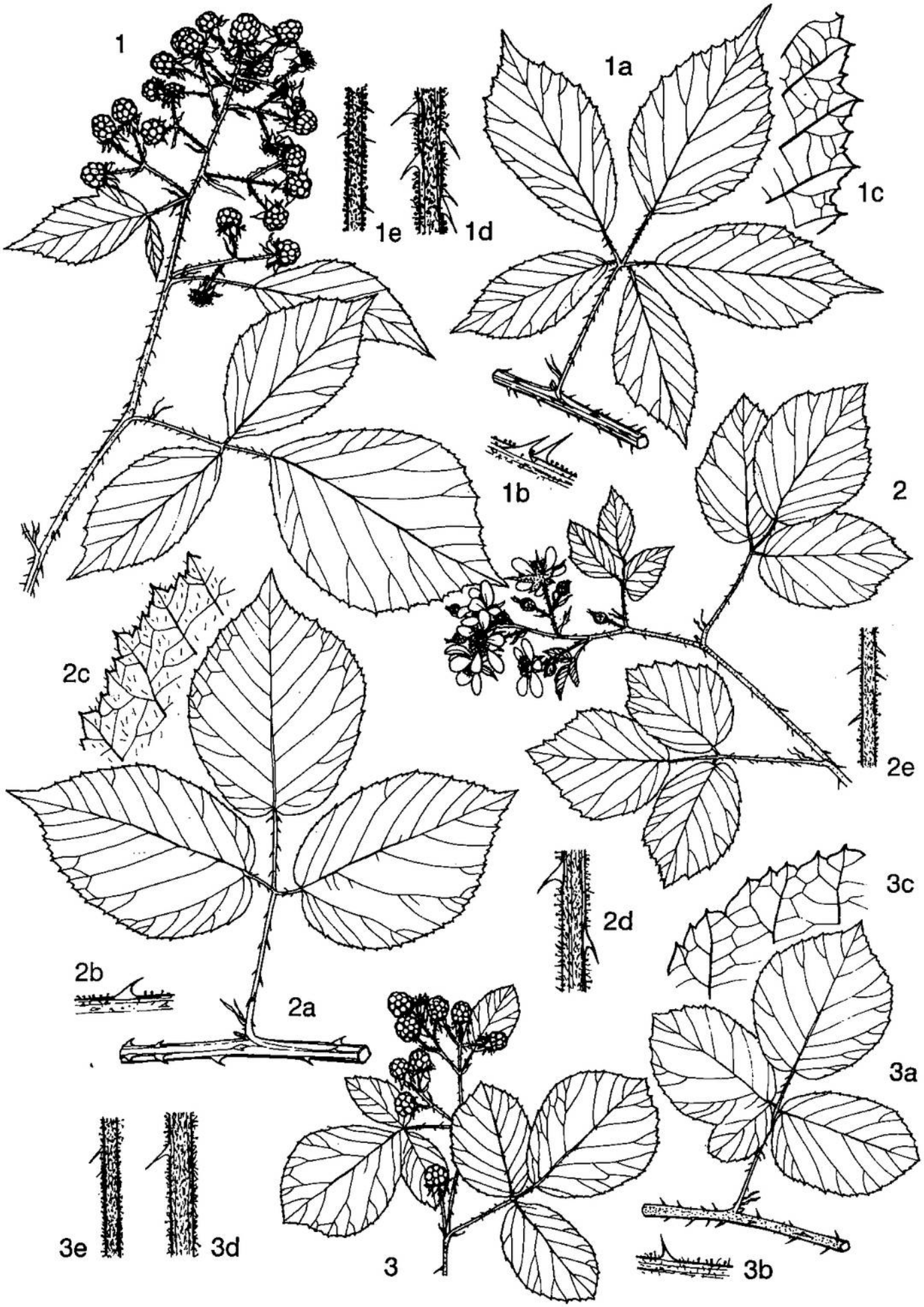

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

šir. rozkladité, s odstálými delšími chocholíkovitě rozvětvenými a propletenými větvemi; listy 1–6 cm pod vrcholem začínající, dolní 3četné, s koncovým lístkem na bázi velmi úzce zaokrouhleným nebo klínovitým, postranními lístky s řapíčkem 2,5–4,0(–5,0) mm dl., na rubu lysé nebo jen slabě plstnaté; hor. listy jednoduché, úzké, kopinaté. Vřeteno květenství hvězdovitými chlupy řídce šedobíle plstnaté a odstále chlupaté, se stopkatými žlázkami zpravidla 0,2–0,5 mm dl.; ostny v počtu 6–9 na 5 cm délky prýtu, 3–4 mm dl., štíhlé, skloněné, rovné nebo trochu zahnuté. Květní stopky (15–)20–30 mm dl., krátce plstnaté a chlupaté; stopkaté žlázky hustě shloučené, stejně dlouhé (0,1–0,3 mm dl.), jen zdéli poloviny průměru květní stopky, červenými hlavičkami odění z chlupů převyšující; ostny v počtu 1–5, (1,0–)1,5–2,0(–3,0) mm dl., odstálé nebo poněkud skloněné, rovné. Květy drobné, 1,5–2,0 cm v průměru. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, s četnými červenými stopkatými žlázkami, na vrcholu dl. zašpičatělé, obvykle rozestálé nebo mírně vzpřímené. Korunní lístky 7–9 mm dl., 3–4 mm šir., úzce eliptické, bledě růžové až růžové, na okraji lysé, celokrajné, navzájem oddálené. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo s ojedinělými chlupy; čnělky žlutavě zelené. Květní lůžko mírně chlupaté. Souplodí drobné, kulovité, černé. VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty lysé, stopkatými žlázkami drsné; listy na líci lysé, na rubu jen slabě plstnaté; koncový lístek často kosníkovitý, se zřetelně odsazenou špičkou; zoubkování listového okraje s nevysokými širokými nestejnými zuby; květenství širší, volné, rozkladité, s delšími větévkami; vřeteno květenství a květní stopky s četnými, téměř stejně dlouhými, dosti krátkými stopkatými žlázkami s nachovými hlavičkami, zřetelně kontrastujícími se šedobílým oděním stopek; kališní lístky odstálé nebo vzpřímené; korunní lístky úzké, růžové.

Ekologie a cenologie: Světlé smíšené lesy, bory, lesní světliny a lesní okraje, paseky a křoviny; na půdách živinami bohatých, hlubších nebo mělčích, mírně suchých, mírně kyselých až neutrálních, dusíkem dobře zásobených. Vyskytuje se v náhradních společenstvech po společenstvech svazu *Carpinion* a *Fagion*, a ve společenstvech řádu *Prunetalia*, zvláště svazu *Sambuco-Salicion*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen vzácně, zatím celkem asi na 11 lokalitách, převážně v Čechách. Výskyt je omezený na mezofytikum, na suprakolinní stupeň; více než jedna lokalita je známa z okolí Hořovic, ze Železných hor a Drahanské vrchoviny. Výskyt v ČR je izolovaný a leží na v. hranici celkového areálu.

M: 32. Křivokl. (Cerhovice, Třenická hora) 35. Podbrd. (Hořovice; Kleštěnice, Chaloupky), 40. Jihočes. pah. (Písek), 41. Stř. Povlt. (Olešná), 62. Litomyš. pán. (? Litomyšl), 65. Kutnoh. pah. (Zásmuky, Skvrňov), 69. Želez. hory (Horní Lhotka – Rušínov; Luže – Zbožnov), 71. Drah. vrch. (j. okolí Loštic).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy, na sever zasahuje po Šlesvicko-Holštýnsko, na západ do Anglie a s. Francie, na východ po Meklenbursko, Braniborsko a Sasko, na jih do Švýcarska a j. Bavorska. Izolované výskyty v Polsku, ČR a Rakousku (zde jen Vorarlberg); existují i údaje ze sv. Itálie. Druh se širokým areálem.

60. *Rubus salisburgensis* CAFLISCH – ostružiník drobnolistý (solnohradský) Tab. 30/3

Rubus salisburgensis FOCKE ex CAFLISCH Excursionsfl. Südostl. Deutschl. 93, 1878. – Syn.: *Rubus salisburgensis* FOCKE Syn. Rub. Germ. 280, 1877, (nom. inval., ut nom. provis. – *R. caflischii* FOCKE subsp. *salisburgensis* (CAFLISCH) FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 588, 1903. – *R. hebecaulis* SUDRE subsp. *salisburgensis* (CAFLISCH) SUDRE Rubi Eur. 125, 1911, nom. illeg. – *R. morifolius* P. J. MUELLER subsp. *salisburgensis* (CAFLISCH) SOÓ Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 12: 114, 1966.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1243. – Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no. 9034, 9938, 9939 (ut *R. compactus* UTSCH).

Keře nízké, většinou poléhavé. Prýty nízkoobloukovité až plazivé, tenké, do 5 mm v průměru, hranaté, se stranami plochými, až oblé, tmavě vínově červené, s 10–30 chlupy a 5–10 jemnými stopkatými žlázkami 0,5(–1,0) mm dl. na 1 cm délky strany prýtu. Ostny v počtu 3–10 na 5 cm délky prýtu, 3–4(–5) mm dl., štíhlé. Listy znožené 5četné, často 3- i 4četné, drobné, na líci s 0–5(–10) chlupy na 1 cm^2, na rubu šedozelené a měkce plstnatě chlupaté. Koncový lístek středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 30–40 % délky čepele lístku), okrouhlý, u 3četných listů často také šir. obvejčitý, na bázi srdčitý, na vrcholu s neodsazenou nebo jen málo odsazenou, až 5(–8) mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje pravidelné, mělké, se zaokrouhlenými, vroubkovitými, odsazeně špičatými zuby; hlavní zuby trochu delší, přímé; zářezy 1–2 mm hluboké. Řapík se 7–11 málo zahnutými ostny. Květenství tupě jehlancovité, krátké, poměrně chudokvěté; listy 5–8 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, s okrouhlým koncovým lístkem. Vřeteno květenství šedozeleně plstnaté a většinou též odstále chlupaté, hustě stopkatě žláznaté; ostny v počtu 3–6 na 5 cm délky vřetena, 3–4 mm dl., tenké, slabě zakřivené. Květní stopky 10–15 mm dl., přitiskle šedě plstnaté, s asi 15–50 stopkatými žlázkami, 0,2–0,3(–0,5) mm dl., převyšujícími chlupy a s 0–5 žlutavými, rovnými, jen 1,0–1,5 mm dl. ostny. Květy drobné, 1,5–2 cm

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

v průměru. Kališní lístky nazpět sehnuté. Korunní lístky 7–9 mm dl., eliptické, růžové. Tyčinky zdéli gynecea; prašníky lysé. Semeníky téměř lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko lysé nebo téměř lysé. Souplodí drobné, polokulovité, černé. VI–VII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty nízkoobloukovité až plazivé, tenké, chlupaté, stopkatě žláznaté; ostny štíhlé; listy znoženě 5četné i 3–4četné, drobné, na rubu šedozeleně plstnaté; koncový lístek široký až okrouhlý; zoubkování listového okraje pravidelné, vroubkovaně pilovité, mělké; květenství krátké, chudokvěté; květy drobné; kališní lístky nazpět sehnuté; korunní lístky růžové.

Ekologie a cenologie: Lesy (často jehličnaté kultury), lesní světliny a lemy; na půdách minerálně slabých až středně silných, hlubších, hlinitých nebo písčitých, mírně kyselých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých. Ve společenstvech kulturních lesů na plochách dřívějších společenstev řádu *Fagetalia sylvaticae*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Řídce roztroušen, bez výraznější fytogeografické vazby. Je rozšířen v mezofytiku a zčásti i v termofytiku; centra jeho častějšího výskytu nelze vzhledem k jeho roztroušenosti stanovit. Výskyt v ČR je mezerovitý a nenavazuje na výskyty v alpské oblasti, od níž je oddělen širším hiátem. Od planárního do suprakolinního stupně, v nadmořských výškách od 200 do 500 m.

T: 11. Stř. Pol. (Kostelní Lhota), 12. Dol. Pojiz. (Hostín; Hlavenec; Káraný – Lysá nad Labem), 13. Rožď. pah. (Petkovy, Petkovský les), 14. Cidl. pán. (Velký Vřešťov). – **M:** 41. Stř. Povlt. (Týnec nad Sázavou), 56. Podkrk. (Kumburk), 58. Sud. mezih. (Vižňov), 62. Litomyš. pán. (Choceň), 63. Českomor. mezih. (Vamberk; Sloupnice; Přívrat; Chornice), 64. Říčan. plošš. (okolí Zvánovic, Stříbrné Skalice, Oplan a Krymlova), 68. Mor. podh. Vysoč. (Černá Hora, Jedle; Vranov – Útěchov), 69. Želez. hory (Podhradí – Závratec, rokle Lovětín), 72. Zábř.-unič. úv. (Zábřeh, Zwiesetal), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Javorník, Horní Hoštice), 74. Slez. pah. (Horní Hoštice; okolí Vidnavy).

Celkové rozšíření: Střední Evropa (Německo, ČR a Polsko). Disjunktivní areál zasahuje od j. Bavorska a Solnohradska přes ČR do jz. Polska (tam vzácně a jen v příhraniční oblasti s ČR).

Ser. 10. *Pallidi* W. C. R. Watson

Listy na rubu bez plstnatého odění, na líci chlupaté. – Ostatní znaky jsou stejné jako u ser. *Radula*.

Poznámka: Ser. *Pallidi* je u nás vedle druhu *R. scaber* reprezentována různými individuálními morfotypy podobnými druhu *R. pallidus* Weihe et Nees in Bluff et Fingerhuth Comp. Fl. Germ. 1: 682, 1825, jež však nelze s tímto druhem plně ztotožnit; tyto typy vyžadují ještě další taxonomické studium. Rostliny patřící k druhu *R. pallidus* jsou charakteristické těmito znaky: Prýty hustě chlupaté a hustě stopkatě žláznaté, jen slabě ostnité; ostny štíhlé a krátké, s přechody k osténkům a štětinám; listy znoženě 5četné, na obou stranách téměř lysé; koncový lístek vejčitý, na bázi srdčitý, na vrcholu dl. zašpičatělý; zoubkování listového okraje se šir. zuby; květenství krátké a volné; květní stopky s četnými krátkými ostny; kališní lístky s dlouhými, štíhlými vrcholy, u téhož květu vzpřímené i sehnuté; korunní lístky úzké, špičaté, bílé, na okraji lysé; nitky růžové; čnělky na bázi červené. Západoevropský druh, našemu státnímu území nejblíže se vyskytující ve vzdálenějších oblastech Saska.

61. *Rubus scaber* Weihe – ostružiník drsný

Tab. 30/2

Rubus scaber Weihe in Bluff et Fingerhuth Compend. Fl. Germ. 1: 683, 1825.

Exsikáty: Extra fines: H. Hofmann Pl. Crit. Saxon., no 265.

Prýty ploše obloukovité nebo poléhavé až plazivé, někdy šplhavé, tupě hranaté až oblé, zelené nebo nachově červenohnědé, na 1 cm délky strany prýtu s 2–10(–25) jemnými svazečkovitými chlupy a s více než 20 jemnými stopkatými žlázkami 0,5–0,6 mm dl., či jejich zbytky. Ostny v počtu 8–12(–20) na 5 cm délky prýtu, jen 2,5–3,0(–4,5) mm dl., štíhlé, silně skloněné, zčásti mírně zakřivené. Listy většinou 3četné, vzácněji 4četné nebo znoženě 5četné, na líci matně zelené, prohloubenou žilnatinou mírně svraskalé, s (10–)30–100 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené, s chudším, na dotek nezřetelným oděním bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek krátce až středně dl. řapíčkatý (řapíček zdéli 25–38 % délky čepele lístku), 6–8 cm dl. a 4–5 cm šir., šir. eliptický až šir. obvejčitý, na bázi ± srdčitý, na vrcholu s poněkud nasazenou, štíhlejší, někdy asymetrickou, 15–20 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje pravidelné, jemně pilovité až slabě periodické, se zuby nepříliš odsazeně špičatými; hlavní zuby trochu prodloužené, ± nazpět vyhnuté; zářezy 1–2 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–4 mm dl. Řapík na líci chlupatý a hustě stopkatě žláznatý, na rubu téměř lysý, s roztroušenými stopkatými žlázkami, ostnitý; ostny v počtu 8–15, 2–3 mm dl., nestejné, štíhlé, skloněné, ± zakřivené. Palisty niťovitě čárkovité. Květenství úzce jehlancovité, tupě zakončené, s hroznovitě rozvětvenými větvemi; listy (3–)5–12 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, prostřední a horní jednoduché, šir. vejčité až kopinaté, někdy 3laločné. Koncový lístek 3četných listů na bázi většinou srdčitý; postranní lístky s řapíčkem 4–15 mm dl. Vřeteno květenství křivolaké, hvězdovitými chlupy tence plstnaté a zároveň odstále chlupaté, hustě

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

stopkatě žláznaté, roztr. žláznatě štětinaté, ostnité; většina žlázek kratších než průměr vřetena; ostny v počtu 3–12 na 5 cm délky vřetena, 2,5–3,0 mm dl., tenké, skloněné, většinou slabě zahnuté. Květní stopky 15–20 mm dl., tence plstnaté, stopkatě žláznaté a štětinkaté; stopkaté žlázky četné (až přes 30), jemné, 0,3–0,6 mm dl.; ostny v počtu 2–8, jen 1,0–1,5 mm dl., jehlicovité, odstálé nebo skloněné, rovné nebo trochu zahnuté. Květy drobné, 1,5–2,0 cm v průměru. Kališní lístky zelenavé až šedavě zelené, hustě stopkatě žláznaté, s nečetnými osténky, rozestálé, vzpřímené nebo slabě nazpět sehnuté, na vrcholu často lupenovitě prodloužené. Korunní lístky 10–13 mm dl., 5–6 mm šir., vzpřímené, úzce eliptické až eliptické, bílé nebo zelenavě bílé, navzájem oddálené. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky na vrcholu řídce až hustěji chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko téměř lysé. Souplodí drobné, kulovité, černé. VII–VIII. Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty téměř rozprostřené; ostny prýtů krátké, štíhlé, zakřivené; listy skoro vždy 3četné, svraskalé; koncový lístek elipticky obvejčitý, často s asymetrickou špičkou; zoubkování listového okraje stejnoměrné a jemně pilovité; kališní lístky dl. zašpičatělé, s variabilním postavením; korunní lístky malé, úzké, bílé.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, lesní okraje, paseky, ploty školek a oplocenek; na půdách minerálně slabých až středně silných, hlubších, hlinitých nebo hlinitopísčitých, mírně kyselých, humózních, na silikátových podkladech. Vyskytuje se v kulturou ovlivněných lesích na plochách dřívějších společenstev třídy *Querco-Fagetea*, na pasekách ve společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně, s jistotou jen v s. Čechách, hlavně ve Šluknovském výběžku, odkud vedle doložených údajů existují i velmi pravděpodobné literární údaje o dalších lokalitách; izolovaný výskyt v okolí Jičína. Údaje z jiných území vyžadují revizi. Výškové rozšíření se váže na suprakolinní stupeň, ve výškách 300–500 m n.m. △

T: 14. Cidl. pán. (Jičín, Bradlecká Lhota). – **M:** 47. Šluk. pah. (Vilémov – Dolní Poustevny, Karolinino údolí; Šluknov, Nová Ves; lit.: Mikulášovice; Jiříkov), 69. Želez. hory (? Heřmanův Městec, Březinka).

Celkové rozšíření: Velmi disjunktivní, soustředěné do tří hlavních oblastí (Britské souostroví, sz. Vestfálsko a Sasko). Ze Saska nepatrně přesahuje do jz. cípu polského Slezska a do s. Čech. Druh se širokým areálem.

Ser. 11. *Hystrix* Focke

Prýty nízkoobloukovité, s většími a menšími ostny, osténky, osténkovitými hrbolky, žláznatými štětinami a stopkatými žlázkami ve všech možných přechodech; velké ostny k bázi rozšířené, ne šídlovité; květenství latnaté.

62. *Rubus koehleri* Weihe – ostružiník pichlavý Tab. 31/1

Rubus koehleri Weihe in Bluff et Fingerhuth Compend. Fl. Germ. 1: 681, 1825. – Syn.: *Rubus glandulosus* Bellardi subsp. *koehleri* (Weihe) Čelak. Prodr. Fl. Böhm. 641, 1875.

Exsikáty: Extra fines: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 458.

Prýty středně obloukovité nebo nízkoobloukovité, v hor. části poléhavé, vzácně v křovinách šplhající, tupě hranaté až polooblé, se stranami vypouklými nebo plochými, dosti silné, červenohnědé, velmi hustě ostnité, osténkaté a žláznaté, a to ve všech velikostech; na 1 cm délky strany prýtu s 0–3(–10) odstálými chlupy a 3–8 stopkatými žlázkami převážně 1–2 mm dl. Větší ostny v počtu asi (12–)15–25(–30) na 5 cm délky prýtu, 3,5–6,5(–7) mm dl., dosti štíhlé, odstálé nebo skloněné, rovné, na bázi rozšířené, navzájem blízké a bázemi se často spojující, od četných menších osténků, žláznatých štětin a jejich přechodů k jemnějším štětinovitým stopkatým žlázkám většinou jen málo rozdílné. Listy znožené nebo řidčeji dlanitě 5četné, jednotlivě také 3–4četné, celkově malé, jen 12–18 cm dl., na líci tmavozelené, řídce krátce chlupaté, s 0–1(–5) chlupy na 1 cm^2, na rubu světle zelené, zvláště na žilkách měkce pýřité, bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek poměrně malý, středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 30–40 % délky čepele lístku), šir. eliptický, vejčitý, obvejčitý a často okrouhlý, na bázi zaokrouhlený nebo srdčitě vykrojený, vzácně uťatý, na vrcholu s poněkud odsazenou, úzkou špičkou 10–20 mm dl., slabě zřasený a slabě svraskalý. Zoubkování listového okraje hrubě pilovité, výrazně periodické;

Tab. 31: 1 *Rubus koehleri*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku a odění jeho líce, 1d – okraj koncového lístku a odění jeho rubu, 1e – vřeteno květenství, 1f – květní stopka. – 2 *R. brdensis*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku a odění jeho líce, 2d – okraj koncového lístku a odění jeho rubu, 2e – vřeteno květenství, 2f – květní stopka. – 3 *R. bavaricus*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostny, 3c – okraj koncového lístku a odění jeho líce, 3d – okraj koncového lístku a odění jeho rubu, 3e – průřez listu s oděním, 3f – odění (zvětšené) rubu koncového lístku, 3g – vřeteno květenství, 3h – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

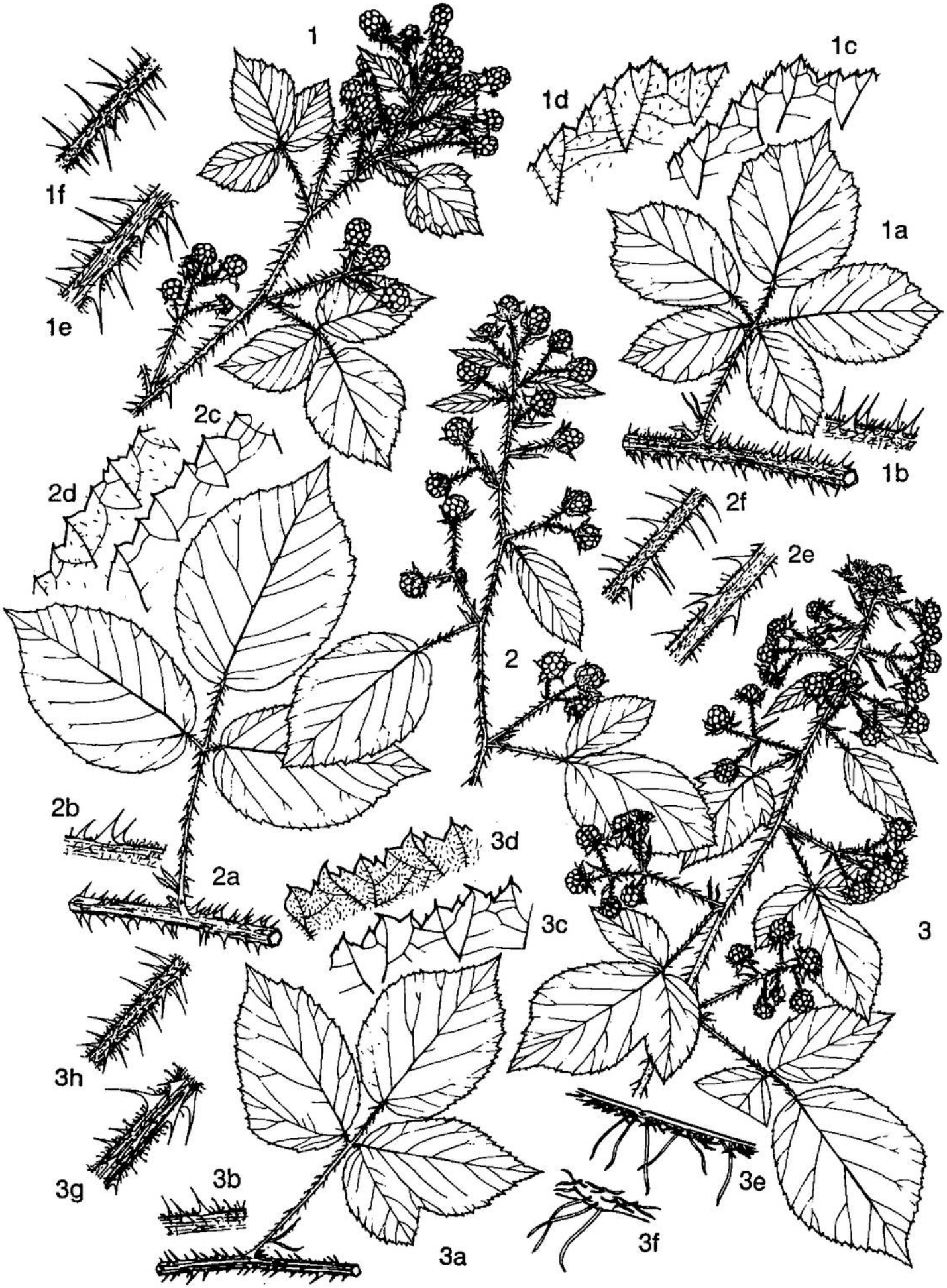

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

zuby zaokrouhlené, s nasazenou špičkou; hlavní zuby prodloužené, zčásti přímé, zčásti trochu nazpět vyhnuté; zářezy 2–4(–5) mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 2–4 mm dl. Řapík na líci plochý, chlupatý a stopkatě žláznatý, s 10–16 slabě zahnutými tenkými ostny. Palisty čárkovité. Květenství válcovitě jehlancovité, široké, řídké, tupě zakončené, dosti prolistěné; listy většinou 1–3 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné. Vřeteno květenství rovné, řídce odstále chlupaté, hustě žláznaté a ostnité nestejnými ostny a žláznatými štětinami; větší ostny od ostnů menších málo rozdílné, v počtu asi 12–25 na 5 cm délky vřetena, 3–6(–7) mm dl., tenké, rovné nebo jen málo zahnuté. Květní stopky 10–20 mm dl., řídce propleteně plstnaté, bez nebo jen s několika málo odstálými chlupy, s četnými nestejnými stopkatými žlázkami a žláznatými štětinami až 2 mm dl.; ostny v počtu 8–15, 2–3(–4) mm dl., většinou odsazené, jehlicovité, odstálé, téměř rovné. Kališní lístky šedozeleně až šedě plstnaté, stopkatě žláznaté, s jehlicovitými osténky, za květu i za plodu nazpět sehnuté. Korunní lístky úzce eliptické až vejčité, bledě růžové až bílé. Tyčinky gyneceum převyšující; nitky zpravidla narůžovělé; prašníky všechny nebo většina lysé. Semeníky lysé nebo řídce chlupaté; čnělky zelenavé, někdy na bázi načervenalé. Květní lůžko skoro lysé. Souplodí kulovité, střední velikosti, černé. VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28, 35$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty velmi hustě ostnité, málo chlupaté; ostny štíhlé, většinou rovné, různé velikosti, rozšířenými bázemi se dotýkající nebo i spojující, s nejrůznějšími přechody k osténkům, žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám; listy 5četné, poměrně malé, na okraji hrubě pilovité; koncový lístek obvejčitý až okrouhlý, slabě zřasený; květenství prolistěné; květy bledě růžové; nitky narůžovělé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, paseky, lesní světliny a okraje lesních cest; na půdách minerálně středně silných, písčitých a hlinitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých, humózních, na nevápnitých podkladech. Vyskytuje se v kulturních lesích, smíšených i jehličnatých, často v borech nebo smrčinách na místech dřívějších společenstev třídy *Quercetea robori-petraeae* a hlavně svazu *Luzulo-Fagion*.

Rozšíření v ČR: Přes výrazný morfologický charakter je rozšíření tohoto druhu v ČR nedostatečně známé. S jistotou je doložen z Čech, kde však schází v j. a jv. části. Na Moravě není jeho výskyt zcela zaručený, i když se tam vyskytují blízké morfotypy (tak na j. okraji fyt. o. 75. Jesenické podhůří, ve fyt. o. 77. Středomoravské Karpaty apod.). Další průzkum je nutný. Lokality rostlin, jejichž určení není úplně jisté, jsou uvedeny v následujícím seznamu s otazníky. Územím Čech probíhá východní hranice souvislého výskytu tohoto druhu; její průběh lze přibližně vymezit těmito krajními lokalitami: Janské Lázně – Hostinné – Náchod – Přepychy – Česká Třebová – Křemešník – Pacov – Sázava – Dobříš – Šťáhlavy – Švihov – Teplice. Četnější výskyt druhu je na Křivoklátsku, v území Labských pískovců a ve Šluknovském výběžku. Od planárního do submontánního stupně, zpravidla ve výškách 200–500 m n.m.

T: 3. Podkruš. pán. (Teplice; Chomutov, Strážky), 6. Džbán (Tuchořice, Výrov – Markvartov; Slaný, Srbeč; Smečno – Libušín), 10. Praž. ploš. (Praha, Ďáblický háj), 12. Dol. Pojiz. (Káraný; Košátky; Byšice), 13. Rožď. pah. (Petkovy), 15. Vých. Pol. (Pardubice, Zminé). – **M:** 25. Krušn. podh. (Chomutov, Kamenec; Křimov), 31. Plz. pah. (Červené Poříčí), 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Švihov), 35. Podbrd. (Šťáhlavy; Cheznovice; Dobříš, Sychrov; Černolice), 41. Stř. Povlt. (Sobědráž; obec Sázava), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice, Filipov; Levín), 46. Lab. písk. a 47. Šluk. pah. (dosti hojně), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf), 52. Ral.-bez. tab. (Mimoň; Ralsko), 53. Podješ. (Česká Lípa), 55. Čes. ráj (Rovensko pod Troskami), 56. Podkrk. (Jilemnice; Hostinné, Bradlo), 59. Orl. podh. (Náchod, Starkoč), 61. Dol. Poorl. (Přepychy), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl), 63. Českomor. mezih. (Vamberk; Česká Třebová), 64. Říčan. ploš. (roztr.), 67. Českomor. vrch. (Křemešník; Pacov, Cetoraz), 74. Slez. pah. (údaje ze s. předhoří Jeseníků, např. ? Vidnava), 75. Jes. podh. (? Řídeč – Paseka; ? Potštát – Hranice), 77. Středomor. Karp. (? Střílky). – **O:** 87. Brdy (Bělčice, Špalková hora), 91. Žďár. vrchy (? Žďár nad Sázavou), 93. Krk. (Janské Lázně).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; areál se z převážné části rozkládá v Německu, kde je druh rozšířen ve stř. části od Meklenburska a Braniborska na severu do Durynska a s. Bavorska na jihu, na východ zasahuje do polského Slezska (až do Horního Slezska) a do Čech. Údaje z Rumunska vyžadují revizi. Druh se širokým areálem.

63. *Rubus brdensis* Holub – ostružiník brdský Tab. 31/2

Rubus brdensis Holub Folia Geobot. Phytotax. 26: 338, 1991. – Syn.: *Rubus furvus* sensu auct. fl. bohem. non Sudre 1900 sensu orig.

Prýty ploše nízkoobloukovité nebo až zcela poléhavé a plazivé, na podzim na vrcholu kořenující, tupě hranaté, se stranami plochými nebo mírně vypouklými, v suchém stavu podélně proužkovanými, štíhlé, nebo středně silné, 3–7 mm v průměru, zelenohnědé, na osluněných místech nafialovělé, hojně ostnité a řídce chlupaté. Větší ostny umístěné na hranách i na stranách prýtu v různé velikosti, s různými přechody k menším ostnům, osténkům, štětinám, žláznatým chlupům a osténkovitým hrbolům, nestejnotvaré, přímo odstálé nebo trochu nazpět skloněné, rovné

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

nebo trochu zahnuté, četné, v počtu 15–25 na 5 cm délky prýtu, 5–6(–7) mm dl., na bázi rozšířené a k vrcholu náhle zúžené až šídlovité; stopkaté žlázky asi 0,5–1,0 mm dl. Listy téměř vždy 3četné, bylinné, ploché, na líci tmavozelené, lysé nebo olysalé, s 3–8 chlupy na 1 cm^2, na rubu světleji zelené, skoro lysé nebo roztr. chlupaté; hvězdovité chlupy chybějí. Koncový lístek dosti krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25–35 % délky čepele lístku), eliptický nebo elipticky obvejčitý, na bázi srdčitý nebo okrouhlý, na vrcholu s nevýraznou, krátkou, zúženou, 5–10 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje téměř stejnoměrné, mělké, vroubkovaně pilovité, se zuby širokými, zaokrouhlenými, na vrcholu přišpičatělými; zářezy 1,0–1,5(–2,0) mm hluboké. Řapík odstále chlupatý, s ostny tenkými, rovnými, nazpět skloněnými nebo trochu zahnutými. Palisty čárkovitě kopinaté až šir. kopinaté, 1,0–2,5(–3,0) mm šir., někdy výše nad bází řapíku k němu připojené. Květenství latnaté, skoro jehlancovité, krátké, chudokvěté, téměř až k vrcholu prolistěné; dol. listy 3četné. Vřeteno květenství chlupaté, ostnité; ostny 3–4(–5) mm dl., štíhlé, rovné nebo trochu zahnuté, žlutavé. Květní stopky většinou 10–20 mm dl., plstnaté a přitiskle chlupaté, žláznaté a ostnité; ostny 1,5–2,5 mm dl., jehlicovité, rovné nebo trochu zahnuté; stopkaté žlázky krátké, 0,5–0,8 mm dl., tmavočervené. Květy středně velké, asi 2 cm v průměru. Kališní lístky šedavé, osténkaté a stopkatě žláznaté, po odkvětu jen slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky eliptické nebo úzce obvejčité, jasně růžové, navzájem oddálené. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky narůžovělé; prašníky lysé. Květní lůžko lysé. Semeníky lysé; čnělky na bázi narůžovělé. Souplodí malé, vejcovité, černé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty nízkoobloukovité až plazivé; ostny prýtu různotvaré a různých velikostí s přechody k osténkům a štětinám; listy 3četné, ploché, na líci lysé nebo řídce chlupaté; koncový lístek eliptický; zoubkování listového okraje ± pravidelné, mělké, vroubkovaně pilovité, se širokými zaokrouhlenými zuby; palisty kopinaté; květenství krátké, chudé; kališní lístky po odkvětu jen málo nazpět sehnuté; korunní lístky jasně růžové; nitky narůžovělé; čnělky na bázi narůžovělé.

Ekologie a cenologie: Stinné i prosvětlené lesy, lesní okraje, méně často paseky a lesní světliny; na půdách hlubších, hlinitých nebo hlinitopísčitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, kyselých, humózních, výhradně na nevápnitých podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech druhotných jehličnatých lesů (cenologicky blízkých společenstvům řádu *Piceetalia excelsae*), rostoucích na místě původních společenstev svazu *Luzulo-Fagion* a třídy *Quercetea robori-petraeae*. Typický nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen v jz. části Čech, v Brdech a jejich blízkém okolí; v mezofytiku, v Brdech v oreofytiku. Krajní lokality jeho areálu v Čechách: Lišany – Krakovec – Česká Bříza – Stod – Blovice – Bělčice – Drahenice – Mirotice – Orlík, Holušice – Dobříš – Karlova Ves. Častěji je známý na Plzeňsku, v Podbrdsku a ve vlastních Brdech. V suprakolinním, řidčeji v submontánním stupni, obvykle v nadmořských výškách 300–600 m.

M: 30. Jesen.-rak. ploš. (Lišany – Olešná), 31. Plz. pah. (roztr. v z. a s. části fyt. o.: Česká Bříza; Klabava; Plzeň; Stod; Merklín), 32. Křivokl. (Krakovec; Karlova Ves; Hudlice – Krušná hora), 34. Plán. hřeb. (Ždírec, Buková hora; Měcholupy), 35. Podbrd. (dosti hojně), 36. Horaž. pah. (Hnačov, Plichtice), 41. Stř. Povlt. (Orlík, Holušice). – **O:** 87. Brdy (roztr.).

Celkové rozšíření: Nedávno popsaný druh, známý jen z Čech z výše popsaného areálu.

64. *Rubus bavaricus* (Focke) Hruby – ostružiník bavorský Tab. 31/3

Rubus bavaricus (Focke) Hruby in Polívka et al. Klíč Květ. Republ. Čs. 277, 1928. – Syn.: *Rubus koehleri* Weihe subsp. *bavaricus* Focke Syn. Rub. Germ. 351, 1877. – *R. hebecarpus* P. J. Mueller subsp. *bavaricus* (Focke) Sudre Rubi Eur. 182, 1912.

Prýty nízkoobloukovité, v hor. části poléhavé, tupě hranaté až polooblé, se stranami plochými nebo slabě vypouklými, červenohnědavé, hustě ostnité, osténkaté a stopkatě žláznaté, s různými přechody od ostnů do stopkatých žlázek; chlupaté, na 1 cm délky strany prýtu s 10–50 odstálými chlupy a 5–15 stopkatými žlázkami 1–2 mm dl. Větší ostny v počtu (15–)20–30(–35) na 5 cm délky prýtu, 3–6(–7) mm dl., dosti štíhlé, odstálé nebo mírně skloněné, rovné, na bázi trochu rozšířené. Listy 3(–4)četné nebo znoženě 5četné, na líci tmavěji zelené, ± lysé, s 0–1 chlupem na 1 cm^2, na rubu šedě zelené či bělošedě tlustě plstnaté; vedle hvězdovitého plstnatého odění delší bělavé chlupy, které na žilkách jsou hřebínkovitě uspořádané, listy proto na dotek jemně chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 15–33 % délky čepele lístku), vejčitý nebo obvejčitý, na bázi mělce vykrojený, na vrcholu se špičkou 10–15 mm dl. Zoubkování listového okraje ostré, pravidelné až slabě periodické, zuby s ostře nasazenou špičkou; hlavní zuby přímé nebo nazpět vyhnuté; zářezy 1,5–2,0 mm hluboké. Dolní lístky 5četných listů a postranní lístky 3četných listů s řapíčkem 1–2 mm dl. Řapík na

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

líci plochý, chlupatý a stopkatě žláznatý, ostnitý; ostny v počtu 12–26(–30), tenké, slabě zahnuté. Palisty čárkovité. Květenství jehlancovité, v dol. části dosti prolistěné; listy většinou 6–8 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné. Vřeteno květenství rovné, hustě chlupaté, žláznaté a ostnité; větší ostny od menších ostnů málo rozdílné, v počtu 20–30 na 5 cm délky vřetena, 4–6 mm dl., tenké, slabě zakřivené. Květní stopky 10–15(–20) mm dl., přitiskle plstnaté, s četnými nestejnými stopkatými žlázkami 0,6–1,2 mm dl.; ostny v počtu 10–15(–20), 1,5–3,0(–4,0) mm dl., přímé, na bázi červené. Kališní lístky na vrcholu protáhlé, šedoplstnaté, stopkatě žláznaté, s jehlicovitými osténky, rozestálé nebo nazpět sehnuté. Korunní lístky šir. eliptické, růžové. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky narůžovělé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo na vrcholu krátce plstnatě chlupaté; čnělky zelenavé. Souplodí polokulovité, černé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty chlupaté; listy na rubu plstnaté a chlupaté; koncový lístek krátce řapíčkatý; zuby listového okraje s nasazenou špičkou; kališní lístky s variabilním postavením; korunní lístky růžové.

Poznámka 2: Druh ve vymezení zde přijatém zahrnuje vedle typických rostlin s tlustě (bělo)plstnatými listy též rostliny s olysalými ruby listů, které vyžadují hlubší taxonomický průzkum, zda k *R. bavaricus* skutečně patří.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, lesní okraje, paseky a lesní průseky; na půdách minerálně bohatých, hlubších, hlinitých nebo hlinitopísčitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých, humózních. V druhotných lesních společenstvech na místě původních společenstev třídy *Querco-Fagetea*, hlavně svazů *Carpinion* a *Fagion*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Jen v Čechách, i když podobné rostliny se vyskytují ojediněle i v s. polovině Moravy. Je zastoupen převážně v mezofytiku a jen vzácně v termofytiku. V Čechách se jeho výskyt váže převážně na jz. kvadrant; druh u nás dosahuje své hranice výskytu směrem k severu a východu; krajní body jeho roztrhaného výskytu jsou: Cheb – Konstantinovy Lázně – Holýšov – Kačice – Praha, Ďáblice – Kostelec nad Černými lesy – Sobědráž – Netolice – Lhenice. Častější výskyt je jen v jižnější části Plzeňské pahorkatiny a j. části Českého lesa. Od kolinního do submontánního stupně, zpravidla ve stupni suprakolinním, ve výškách od 300 do 600 m n.m. (max.: Kdyně, vrch Koráb, 640 m; v Českém lese však jistě i výše).

T: 6. Džbán (Kačice, Nová Studnice), 10. Praž. ploš. (Praha, Ďáblický háj). – **M:** 24. Hor. Poohří (Cheb, Skalka), 26. Čes. les (Smolov; v j. části fyt. o. častěji), 27. Tachov. bráz. (Babylon), 28. Tep. vrchy (Konstantinovy Lázně), 31. Plz. pah. (více lokalit, hlavně v jižnější části fyt. o.), 33. Branž. hv. (Kdyně, Koráb), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr.: Čeňkova Pila; Strakonice, vrch Kbíl; Netolice; Lhenice, vrch Stráž), 41. Stř. Povlt. (Sobědráž), 64. Říčan. ploš. (Říčany; Svojetice; Zvánovice; Kostelec nad Černými lesy).

Celkové rozšíření: Zatím známý z Bavorska a Čech. Regionální druh.

65. *Rubus schleicheri* TRATT. – ostružiník nicí Tab. 32/2

Rubus schleicheri WEIHE ex TRATTINICK Ros. Monogr. 3: 22, 1823. – Syn.: *Rubus glandulosus* BELLARDI subsp. *schleicheri* (TRATT.) ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 641, 1875. – *R. grandidentatus* BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 347, 1911. – *R. subvulsus* BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 344, 1911.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 533 (p. p. non planta optima). – Extra fines: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1458.

Prýty ploše nízkoobloukovité, poléhavé nebo plazivé, někdy šplhavé, oblé, trochu proužkované, matně zelené nebo červenohnědě naběhlé, někdy slabě ojíněné, s (1–)5–30 jednoduchými a svazečkovitými chlupy a 2–10 žláznatými štětinami na 1 cm délky strany prýtu a s jemnějšími stopkatými žlázkami. Větší ostny v počtu asi (7–)10–18 na 5 cm délky prýtu, 5–7(–8) mm dl.; všechny ostny nápadně žlutavě nebo červenohnědě naběhlé, velmi širokou bází přisedlé a v dol. 1/3 (lištovitě) smáčklé, skloněné, většinou srpovité až hákovité, ve všech možných přechodech k menším ostnům a žláznatým štětinám. Listy všechny 3četné, nebo ojediněle 4–5četné, na líci matně nebo slabě leskle tmavozelené, s 2–25 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené, řídce roztroušeně chlupaté, bez hvězdovitých chlupů; všechny lístky skoro stejně velké. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–27 % délky čepele lístku), podlouhlý, úzce eliptický, někdy až šir. obvejčitý, na úzké bázi zaokrouhlený, uťatý nebo mělce vykrojený, na vrcholu do špičky 15–20 mm dl. a často srpovitě zahnuté pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje mírně periodické, se zuby zaokrouhlenými s nasazenou špičkou; hlavní zuby jen málo delší než ostatní, zčásti přímé, zčásti nazpět vyhnuté; zářezy 1,5–2,0 mm

Tab. 32: 1 *Rubus apricus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostnem, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. schleicheri*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

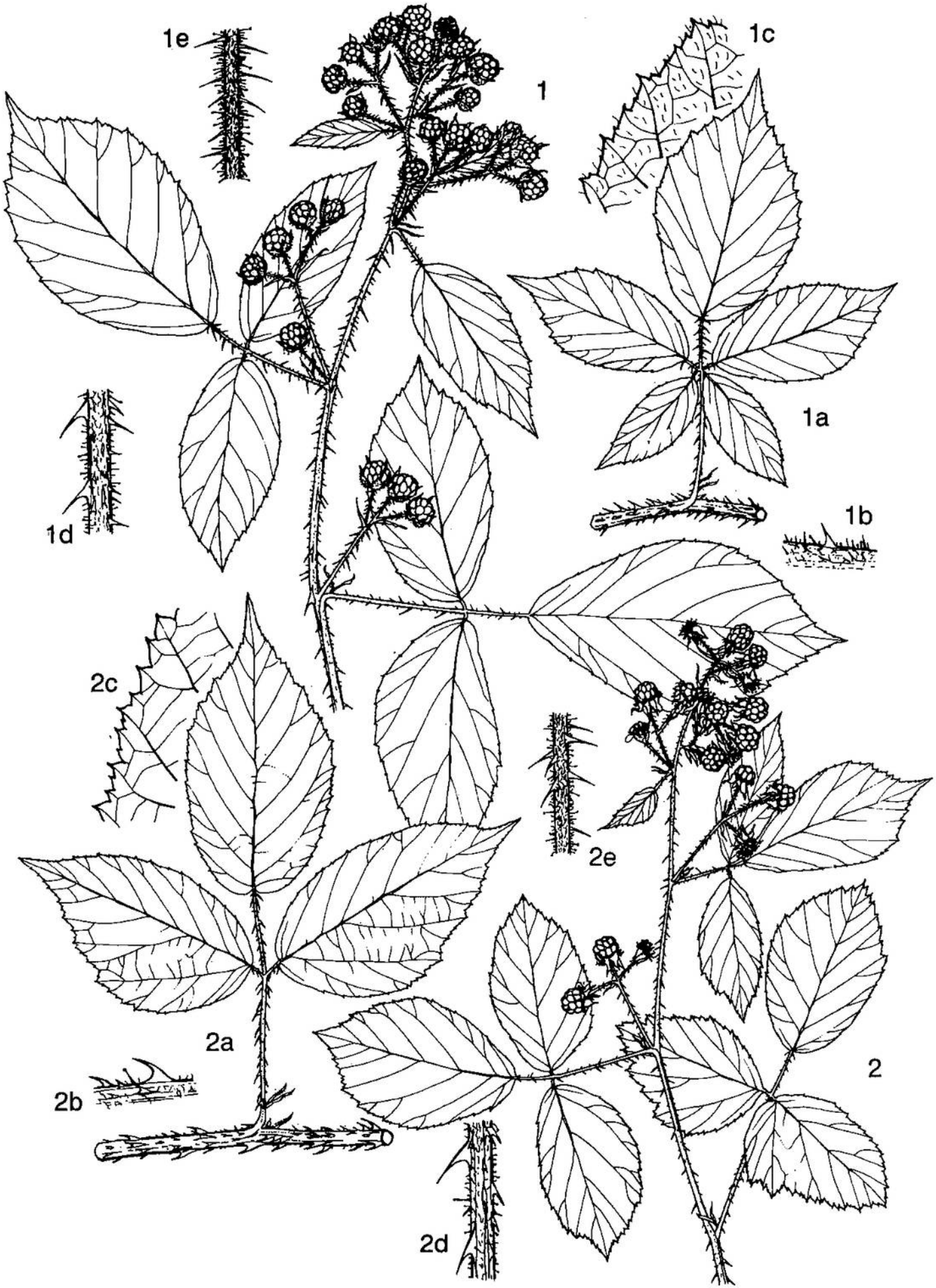

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

hluboké. Postranní lístky na dolním okraji obvykle břichatě rozšířené. Řapík na líci chlupatý a hustě stopkatě žláznatý, na rubu téměř lysý, slabě štětinkatý a osténkovitě hrbolatý; větší ostny v počtu 8–15, sblížené a zřetelně zahnuté. Palisty niťovitě čárkovité. Květenství v dol. části latnatě rozvětvené, nahoře téměř hroznovité, zpravidla úzké, zahnuté, na vrcholu až převislé; listy 5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné; koncový lístek na bázi zaokrouhlený nebo mělce vykrojený; postranní lístky s řapíčkem 2–4 mm dl. Vřeteno květenství křivolace zahnuté, hvězdovitými chlupy plstnaté a zároveň nepříliš hustě odstále chlupaté. Větší ostny (stejně jako ostatní) žlutavé nebo světle hnědavé, srpovité, zčásti téměř rovné, 4–6 mm dl., ve všech přechodech k menším osténkům, žláznatým štětinám a četným jemným stopkatým žlázkám. Květní stopky 10–25 mm dl., hvězdovitými chlupy mírně plstnaté, odstále chlupaté, chlupy téměř 1 mm dl.; stopkaté žlázky bledě žlutavé, s červenou hlavičkou, 0,2–0,5 mm dl., spolu s ojedinělými žláznatými štětinami až 1,5 mm dl.; ostny v počtu 3–15, 1,5–2,0(–2,5) mm dl., nestejné, na bázi dosti široké a načervenalé, odstálé, rovné. Květy drobné, 1,5–2,0 cm v průměru. Kališní lístky zelenavé, často s niťovitě prodlouženými vrcholy, se žlutými osténky a bledými stopkatými žlázkami, polovzpřímené nebo rozestálé, řidčeji slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky 9–11 mm dl., úzce obvejčité, ± rozestálé, bílé. Tyčinky značně převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky krátce hustě chlupaté, brzo olysávající, zřídka lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko hustě chlupaté. Soupłodí drobnější, kulovité, černé. VII–VIII. Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hustě posázené ± silně zahnutými, širokými, smáčklými, žlutavými ostny různé velikosti promíšenými osténky a přechody ke žláznatým štětinám; stopkaté žlázky četné; listy většinou 3četné, na rubu na dotek sotva chlupaté; postranní lístky dole obvykle břichatě rozšířené; květenství nicí, s vřetenem křivolace zahnutým; květy drobné; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: *Rubus iseranus* BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 23: 214, 1901 je zatím nedostatečně známý taxon s lokálním výskytem vázaným na s. část Jizerských hor; vyžaduje další studium. Má prýty dosti silné, dole oblé, nahoře tupě hranaté; ostny na prýtu četné, málo rozdílné, bez zřetelných přechodů k osténkům a žláznatým štětinám; listy tuhé, na líci tmavě zelené, trochu lesklé, téměř lysé, na rubu šedozelené, sametově chlupaté, při rozvětvení žilek s lesklými chlupy; koncový lístek široký, hrubě nestejně pilovitý; květenství až nahoru prolistěné; korunní lístky růžové, zevně chlupaté a na okraji brvité; tyčinky růžové.

Ekologie a cenologie: Listnaté, častěji však smíšené a jehličnaté lesy (i jejich stinnější typy), paseky, lesní okraje a hustší křoviny; na půdách minerálně středně silných, písčitých nebo hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, kyselých až mírně kyselých, výhradně na silikátových podkładech. Vyskytuje se ve společenstvech svazu *Luzulo-Fagion*, v kulturních lesích blízkých společenstvům svazu *Piceion excelsae* a v náhradních společenstvech svazu *Carpinion*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, avšak s jistotou jen v Čechách, a to v s., sz. a stř. části; údaje z Moravy (např. z Drahanské vrchoviny) vyžadují revizi. Výskyt na Domažlicku přestavují poněkud atypické rostliny. Převážně v mezofytiku, do termofytika a oreofytika přesahuje jen vzácně. Naším územím probíhá v. a j. hranice celkového areálu; její průběh není dosud přesněji známý. Zatím lze výskyt tohoto druhu u nás vymezit těmito krajními lokalitami: Broumov – Náchod – Rychnov nad Kněžnou – Česká Třebová – Vysoké Mýto – Humpolec – Orlík – Blatná – Žinkovy – Chudenice – Babylon – Cheb. Častější výskyt je na Křivoklátsku, v Podbrdsku a ve Šluknovském výběžku. Převážně v suprakolinním, vzácně v kolinním stupni; zpravidla ve výškách 200–500(–600) m n.m.

T: 2. Stř. Poohří (Holedeč), 3. Podkruš. pán. (Teplice; Jirkov; Chomutov), 7. Středočes. tab. (Kladno, Kožova hora), 14. Cidl. pán. (Jičín, Bytíněves), 15. Vých. Pol. (Pardubice). – **M:** 24. Hor. Poohří (Loket; Cheb, Salajna), 25. Krušn. podh. (Hrob), 27. Tachov. bráz. (Babylon), 31. Plz. pah. (Plzeň, Valcha; Klabava), 32. Křivokl. (roztr., např. Plzeň, Nová Huť; Podmokly, Černá skála; Kouřímek), 33. Branž. hv. (Chudenice), 34. Plán. hřeb. (Žinkovy; Klášter u Nepomuku, Buková hora), 35. Podbrd. (více lokalit, na jih po Rožmitál a Drahenice), 36. Horaž. pah. (Blatná, Škvořetice; Doubravice), 41. Stř. Povlt. (udán z údolí Vltavy mezi Orlíkem a Zvíkovem), 45. Verneř. střed. (Litoměřice, Skalice; Huntířov), 46. Lab. písk. (roztr.: Tisá; Děčínský Sněžník; okolí Děčína), 47. Šluk. pah. (roztr.), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 49. Frýdl. pah. (Hejnice), 50. Luž. hory (Nový Bor – Cvikov), 54. Ješ. hřb. (Ještěd), 55. Čes. ráj (Rovensko pod Troskami, Prachovské skály), 58. Sud. mezih. (v. část Broumovských stěn), 59. Orl. podh. (Náchod, Starkoč; Nové Město nad Metují), 60. Orl. opuky (okolí Rychnova nad Kněžnou), 61. Dol. Poorl. (Hradec Králové, Býšť – Vysoké Chvojno; Borohrádek), 62. Litomyš. pán. (Vysoké Mýto), 63. Českomor. mezih. (okolí Brandýsa nad Orlicí; Rychnov nad Kněžnou; Česká Třebová, Semanín), 64. Říčan. ploš. (v. okolí Říčan; okolí Krymlova), 66. Hornosáz. pah. (Havlíčkův Brod; Počátky), 67. Českomor. vrch. (okolí Humpolce). – **O:** 87. Brdy (okolí Rožmitálu).

V literatuře vedle údajů z Drahanské vrchoviny existuje ještě starší údaj z Novohradských hor (Veveří), který rovněž vyžaduje revizi.

Celkové rozšíření: Střední Evropa, s centrem výskytu v Německu; na západ zasahuje do Holštýnska a Nizozemí, na jih do s. Bavorska a Čech, na východ do polského z. Slezska. Údaje z jiných území (např. z Rumunska) jsou pochybné nebo nejisté. Druh se širokým areálem.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

66. *Rubus apricus* WIMMER — ostružiník lemový
Tab. 32/1

Rubus apricus WIMMER Jahresber. Schles. Ges. Vaterl. Cult. 33: 87, 1856. — Syn.: *Rubus koehleri* WEIHE et NEES subsp. *apricus* (WIMMER) SUDRE Rubi Eur. 187, 1912 [an SUDRE Batotheca Eur., no 184, 1908 ?].

Prýty ploše nízkoobloukovité až poléhavé, mnohdy i šplhavé, tupě hranatě oblé, zelenohnědé až vínově červené, bohatě chlupaté, na 1 cm délky strany prýtu s 20—50 chlupy a s více než 25 nestejnými, obvykle žláznatými, až 2 mm dl. štětinami a jemnějšími stopkatými žlázkami, bohatě ostnité. Větší ostny v počtu 12—18 na 5 cm délky prýtu, většinou štíhlé, rovné nebo málo zahnuté, 4—6 mm dl., od četných menších osténků neodlišené nebo jen málo odlišené, doprovázené všemi možnými přechody ke žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám. Listy většinou znoženě 5četné, ojediněle také 3—4četné, na líci s 15—40 chlupy na 1 cm^2, na rubu většinou nepříliš hustě chlupaté, na okraji nestejně hrubě až laločnatě pilovité. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25—33 % délky čepele lístku), eliptický, podlouhle vejčitý nebo úzce obvejčitý, na úzké bázi uťatý nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s trochu odsazenou, zúženou, 10—20 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje směrem k vrcholu lístku výrazně hrubší, periodičtější; hlavní zuby delší, mírně nazpět vyhnuté; zářezy 2—4 mm hluboké. Řapík s 16—22 nepříliš rozdílnými, většími, poněkud zahnutými ostny. Palisty čárkovité. Květenství široké, k vrcholu zúženě jehlancovité, prolistěné; listy 1—5 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3—5četné. Vřeteno květenství poněkud kolénkatě zprohýbané, hustě odstále chlupaté a s četnými, nestejně dlouhými stopkatými žlázkami, žláznatými štětinami a jehlicovitými ostny ve všech přechodech k četně zastoupeným větším ostnům; velké ostny až 4(—5) mm dl., téměř rovné, šídlovité. Květní stopky 10—15 mm dl., přitiskle a většinou také odstále chlupaté, s četnými nestejnými, bledě žlutými stopkatými až 2 mm dl. žlázkami a žláznatými štětinami; větší ostny 2,0—2,5(—3,0) mm dl., zpravidla poněkud zahnuté, jehlicovité. Kališní lístky dl. zašpičatělé, šedavě zelené, s jehlicovitými osténky, až žláznatě štětinaté, rozestálé nebo poněkud nazpět sehnuté. Korunní lístky 9—12 mm dl., úzce eliptické až kopisťovité, bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo téměř lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko téměř lysé. Souplodí větší, vejcovité, černé, šťavnaté, příjemné kyselé chuti. VII—VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty ploše nízkoobloukovité, tupě hranatě oblé, chlupaté, stopkatě žláznaté, bohatě ostnité; ostny štíhlé až jehlicovité; listy znoženě 5četné, oboustranně chlupaté; koncový lístek úzký; zoubkování listového okraje periodické, hlavní zuby nazpět vyhnuté; květenství jehlancovité, prolistěné; vřeteno květenství zprohýbané, hustě odstále chlupaté, s jehlicovitými ostny; květní stopky s četnými dlouhými žlutavými stopkatými žlázkami a jehlicovitými ostny; kališní lístky dl. zašpičatělé, ± rozestálé; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: *Rubus ligniciensis* FIGERT Allg. Bot. Z. 12: 56, 1906 je úzce regionální druh vyskytující se v z. Slezsku v Polsku s přesahem do Horní Lužice; naší státní hranici nejblíže leží lokality v j. okolí Zhořelce v Polsku; mohl by být nalezen i u nás v s. Čechách. Je blízký druhu *R. apricus*, ale prýt je lysý, větší ostny jsou šir. smáčklé, trochu srpovité; koncový lístek zřetelně pravidelněji pilovitý, s hlavními zuby nepříliš vyniklými; vřeteno květenství dosti rovné, málo chlupaté až téměř lysé, s ostny zčásti širšími, od žláznatých štětin zřetelně se odlišujícími; květní stopky s načervenalými dlouhými stopkatými žlázkami a žlutavými ostny.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, lesní světliny, paseky, ploty školek a oplocenek, vzácně křoviny; na půdách hlinitých, hlinitopísčitých i kamenitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až kyselých, humózních. V kulturních nebo kulturou ovlivněných lesích na plochách dřívějšího rozšíření společenstev třídy *Querco-Fagetea*, na pasekách ve společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh je roztroušen v Čechách a vzácněji zastoupen i na Moravě; územím pravděpodobně probíhá část s. hranice celkového areálu. Výskyt je z největší části vázán na oblast mezofytika. Mezerovité rozšíření nevykazuje žádnou fytogeografickou vazbu a indikaci. Častější výskyt je na Říčanské plošině a v Chřibech. Převážně v suprakolinním stupni, ve výškách (200—)300—500 m n. m., vzácně ve stupni kolinním a submontánním.

T: 20. Jihomor. pah. (Malínky, les Chroustov). — **M:** 25. Krušn. podh. (Perštejn; Klášterecká Jeseň), 26. Čes. les (Klenčí pod Čerchovem — Díly), 35. Podbrd. (Volduchy; Šťáhlavy, Kozel; Štěkeň), 38. Bud. pán. (okolí Cehnic), 40. Jihočes. pah. (Písecké lesy, hojně), 41. Stř. Povlt. (Skrýšovský Svatý Jan; Orlík; Bechyně; Bukovno, vrch Pteč; v j. části fyt. o. častěji), 42. Votic. pah. (Postupice; Trhový Štěpánov, Mnichovice), 43. Votic. vrch. (Ouběnice; Sedlec-Prčice, Javorová skála), 45. Verneř. střed. (Huntířov), 56. Podkrk. (Zadní Mostek, Debrné), 57. Podzvič. (Miletín), 64. Říčan. ploš. (roztr., např. Klánovice, Vidrholec; Světice, Říčanský les; Zvánovice; Průhonice, Obora; Krhanice, vrch Grybla; Stříbrná Skalice), 67. Českomor. vrch. (Nedvědice, Sýkoř), 68. Mor. podh. Vysoč. (Čížov), 71. Drah. vrch. (Březinky; Protivanov), 76. Mor. brána (jen ve fyt. p. 76b. Tršická pahorkatina: Lazníky; Staměřice), 77. Středomor. Karp. (na více místech, jen ve fyt. p. 77c. Chřiby).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, s hlavním výskytem v Německu a dále v ČR a Polsku. Areál se rozkládá mezi

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

pohořím Harc a s. Bavorskem na západě a polským z. Slezskem, Moravou a s. Rakouskem (Hardegg) na východě. Regionální druh se širším areálem.

Ser. 12. *Glandulosi* (W. et Gr.) Focke Tab. 34/2

Syn.: *Rubus* L. b. *Glandulosi* W. et Gr. — *Rubus* L. sect. *Glandulosi* P. J. Mueller.

Prýty z nízkého oblouku poléhavé až plazivé, mnohdy ojíněné; ostny štíhlé, obvykle z krátce rozšířené báze šídlovité nebo jehlicovité, téměř oblé, po celé ploše prýtu rozmístěné, zpravidla různé velikosti a různého tvaru, s přechody ke žláznatým ostencům, nestejně dlouhým žláznatým štětinám a jemnějším stopkatým žlázkám; listy často jen 3četné; palisty mnohdy na řapík vysunuté; květenství jemně ostnité a hustě stopkatě žláznaté, na dvouročních prýtech obvykle kratší, dole latnaté, nahoře hroznovité; na letošních prýtech květenství odlišné, objemné, bohaté, latnaté a velmi prolistěné.

67. *Rubus moschus* Juz. — ostružiník mošusový Tab. 36/2

Rubus moschus Juzepczuk Tr. po Prikl. Bot. i Selekc. 14/3: 163, 1925. — Syn.: *Rubus caucasicus* sensu auct. non Focke 1875 sensu orig. — *R. platyphyllos* sensu hortul. non C. Koch 1842.

Exsikáty: Extra fines: Gerb. Fl. SSSR, no 4058.

Prýty nízkoobloukovité až poléhavě plazivé, 3—10 mm silné, oblé nebo jen slabě hranaté, bělavě nebo nasivěle ojíněné, s roztroušenými jednoduchými a hvězdovitými chlupy nebo téměř lysé, s četnými dlouhými tenkými jehlicovitými ostny promíšenými s dlouze stopkatými tmavě nachovými žlázkami a žláznatými štětinami různé délky. Listy 3četné; lístky velké, obvykle dosti tenké, jemně a ostře pilovité, na líci tmavozelené, zcela lysé a mnohdy lesklé, na rubu hvězdovitými chlupy šedavě nebo bělavě jemně přitiskle plstnaté, na žilkách řídce pýřitě plstnaté. Koncový lístek 11—21 cm dl., 7,0—15,5 cm šir., dosti dl. řapíčkatý, okrouhlý, zašpičatělý; postranní lístky zřetelně řapíčkaté, šikmo vejčité. Palisty čárkovitě kopinaté. Květenství prolistěné, hroznovitě latnaté, obvykle chudokvěté; vřeteno květenství, květní stopky a kalichy hustě pokryté dl. stopkatými tmavě nachovými žlázkami. Květy dosti malé, asi 2 cm v průměru. Kališní lístky zúžené do dlouhého přívěsku, zpočátku nazpět sehnuté, za plodu k souplodí téměř přitisklé. Korunní lístky skoro vzpřímené, úzce obvejčité až kopisťovité, malé, bílé. Tyčinky zdéli nebo obvykle kratší než gyneceum; nitky bílé. Semeníky lysé nebo řídce hvězdovitě chlupaté; čnělky alespoň na bázi načervenalé. Souplodí dosti velké, šir. vejčité, s četnými malými peckovičkami, černé, příjemné chuti. Chf.

$2n = 14$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu (vyskytujícího se u nás jen ve sterilním stadiu): Prýty nízkoobloukovité až plazivé, s četnými tenkými jehlicovitými ostny; listy 3četné; lístky velké, na líci tmavozelené, na rubu šedobíle jemně přitiskle plstnaté; koncový lístek okrouhlý.

Původem z Kavkazu, odkud jeho areál nepatrně přesahuje do sv. Turecka. Někdy se pěstuje v parcích jako rostlina pro krytí ploch v zástinu a zdomácňuje jako zbytek kultury (ergasiofygofyt). U nás doložen jen z fyt. o. Říčanská plošina (Průhonický park).

68. *Rubus pedemontanus* Pinkwart — ostružiník žláznatý Tab. 33/1

Rubus pedemontanus Pinkwart in Baenitz Herb. Eur., no 9550, 1898. — Syn.: *Rubus bellardii* Weihe in Bluff et Fingerhuth Comp. Fl. Germ. 1: 688, 1825 (nom. illeg., excl. typo) et auct. omnium poster. — *R. glandulosus* Bellardi subsp. *bellardii* („Weihe et Ness") Čelak. Analyt. Květ. Čech. ed. 3, 410, 1897.

Keře nízké, vytvářející mnohdy rozsáhlé porosty. Prýty zpočátku ± přímé, pak ploše nízkoobloukovité, poléhavé a plazivé, mnohdy šplhavé, oblé nebo nezřetelně hranaté, zelené nebo matně fialově červenohnědé, někdy slabě modravě ojíněné, na 1 cm délky strany prýtu s (0—)1—5 jednoduchými chlupy a s více než 15 nestejnými, křehkými, 0,5—2,0(—2,5) mm dl. žláznatými štětinami a jemnými stopkatými žlázkami. Větší ostny od menších ostnů většinou těžko odlišitelné, v počtu 10—15 na 5 cm délky prýtu, 2—4(—5) mm dl., štíhlé, nad rozšířenou krátkou bází zpravidla již šídlovité, skloněné, rovné nebo málo zahnuté; vedle nich četné menší ostny a osténky (i žláznaté) různých velikostí. Listy 3četné, velmi vzácně 4—5četné, na líci tmavozelené, v mládí bronzově naběhlé, na líci s 15—40 ± odstálými chlupy na 1 cm², na rubu zelené, řídce chlupaté, s oděním na dotek nezřetelným, bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 18—30 % délky čepele lístku), 8—14 cm dl., 6—10 cm šir., šir. eliptický až téměř obvejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, nahoře zaokrouhlený

Tab. 33: 1 *Rubus pedemontanus*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostnem, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. lusaticus*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostny, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

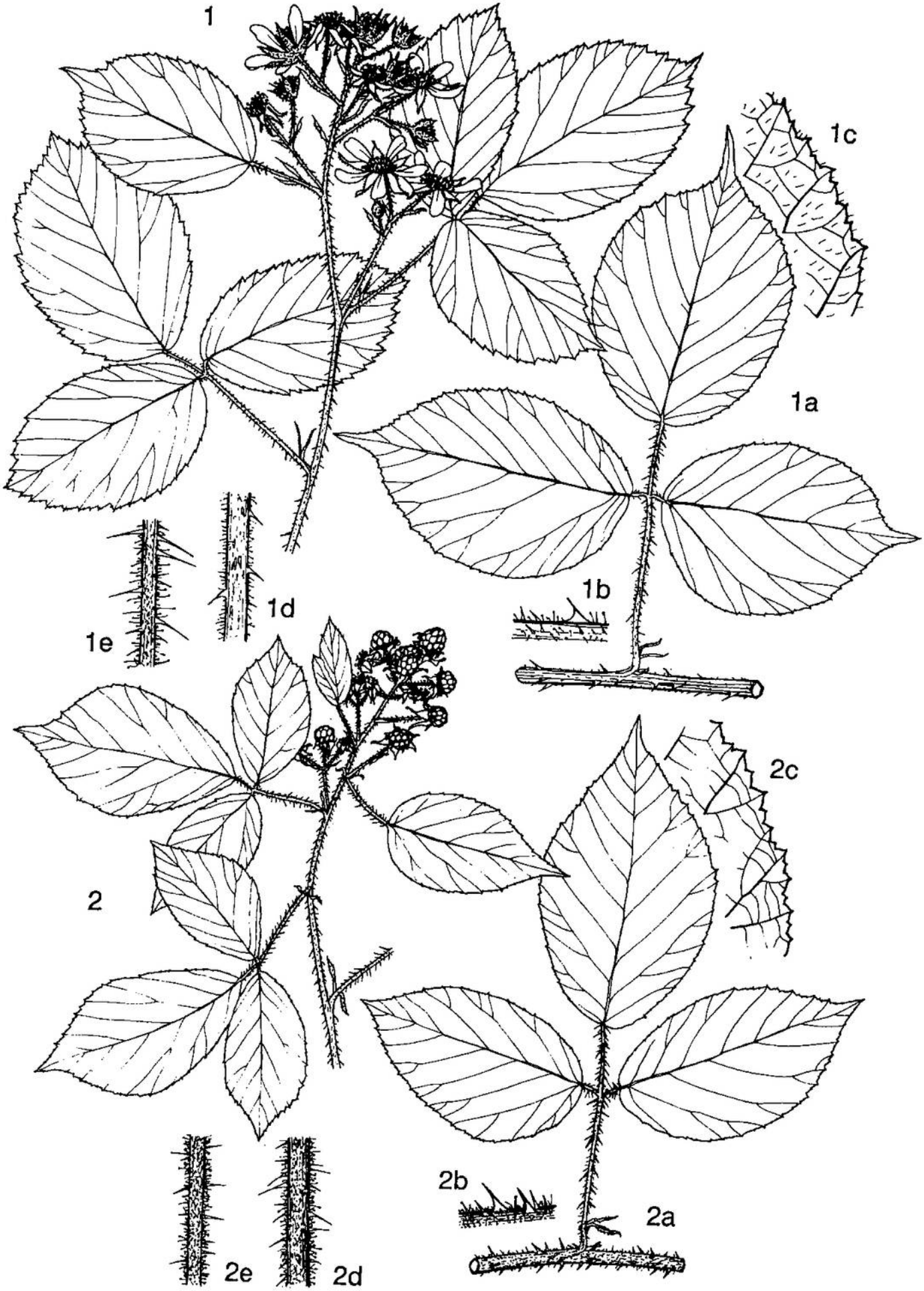

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

a s náhle nasazenou tenkou, většinou trochu srpovitou, 15–25 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje s odsazeně špičatými zuby, jemné a téměř pravidelné; hlavní zuby téměř stejně dlouhé jako ostatní zuby, nazpět vyhnuté; zářezy 1–2 mm hluboké. Postranní lístky ke koncovému lístku v pravém úhlu stojící, s řapíčkem 3–6 mm dl., většinou skoro tak velké jako koncový lístek, s nasazenou štíhlou rovnou špičkou, dol. polovina lístku zpravidla poněkud širší než horní, ale většinou bez břichatého rozšíření; lístky se svými okraji nepřekrývající. Řapík na líci chlupatý a hustě žláznatě štětinatý, na rubu lysý a roztr. žláznatě stopkatý, jehlicovitě ostnitý; větší ostny v počtu 10–15, 2–3 mm dl., skloněné, slabě zahnuté, od osténků nezřetelně odlišitelné. Palisty niťovitě čárkovité. Květenství krátké, chocholíkovitě latnaté až hroznovité, chudokvěté (s méně než 25 květy), s větvemi delšími, rozkladitými, s květy v hor. části laty rozmístěnými, až po vrchol nebo téměř pod něj prolistěné; dol. listy 3četné, s koncovým lístkem na bázi většinou zaokrouhleným, na vrcholu s náhle zúženou špičkou; postranní lístky s řapíčkem 0–3 mm dl.; hor. list nebo listy jednoduché. Vřeteno květenství kolénkatě zprohýbané, trochu hvězdovitě plstnaté a většinou řídce odstále chlupaté, jemnými stopkatými bledě žlutavými žlázkami s červenými hlavičkami a delšími žláznatými štětinami hustě žláznaté, ostnité; ostny většinou jen roztroušené, tenké, jehlicovité, šikmé, většinou poněkud zahnuté, 2,0–2,5(–3,0) mm dl. Květní stopky 15–25(–40) mm dl., hvězdovitými chlupy plstnaté, řidšími, asi 0,5 mm dl. odstálými chlupy propleteně chlupaté, s hustými nestejnými, většinou 0,2–1,0 mm dl. stopkatými žlázkami, s červenou hlavičkou a žlutavou nožkou, a s 3–15 málo odsazenými, odstálými, rovnými nebo slabě zahnutými jehlicovitými ostny 1,5–2,0 mm dl. Květy středně velké, asi 2,5 cm v průměru. Kališní lístky šedě zelenavé, plstnaté a chlupaté, s kratšími stopkatými žlázkami a žlutavými žláznatými nebo nežláznatými osténky, na vrcholu v tenké cípy protažené, zprvu mírně nazpět sehnuté nebo rozestálé, později vzpřímené a souplodí objímající. Korunní lístky 10–13 mm dl., 3(–4) mm šir., úzce kopisťovité, úzce obvejčité až eliptické, bílé, navzájem oddálené. Tyčinky zdéli nebo jen mírně převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko jen slabě chlupaté. Souplodí středně velké, stlačeně kulovité, leskle černé, šťavnaté, sladké a aromatické. VI–VII(–VIII). Chf.

$2n = 28, 35$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty poléhavé až plazivé, zaoblené, jemně ostnité, téměř lysé, hustě žláznaté; ostny štíhlé; listy vždy 3četné, v mládí bronzově nabčhlé; lístky stejné, jemně pravidelně pilovité; koncový lístek šir. eliptický, s odsazenou, často trochu zahnutou špičkou; lata chocholíkovitá až hroznovitá, krátká, chudokvětá; větévky květenství a květní stopky dl. odstálé; stopkaté žlázky květních stopek s bledou stopkou a červenou hlavičkou; kališní lístky dl. špičaté, rozestálé, za zralosti souplodí objímající; korunní lístky bílé, úzké; tyčinky krátké.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené lesy, paseky, lesní okraje, lesní rokle, ploty lesních školek a oplocenek; na půdách minerálně středně silných, hlinitých až písčitých, čerstvě vlhkých, mírně kyselých, nevápnitých a humózních. Vyskytuje se ve společenstvech svazů *Fagion, Carpinion* a *Piceion excelsae* a v náhradních kulturních lesích na plochách dřívějšího výskytu společenstev těchto jednotek. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh je zastoupen hlavně v Čechách, výskyt na Moravě je vzácný a zčásti vyžaduje taxonomickou revizi. Vyskytuje se hlavně v mezofytiku, odtud zasahuje vzácně i do termofytika a častěji i do oreofytika. V Čechách dosti hojně až hojně, v mnohých územích jeden z nejčastěji se vyskytujících ostružiníků. Hojný výskyt je známý z Plzeňské pahorkatiny, Podbrdska, Labských pískovců a Šluknovské pahorkatiny, dále z podhůří Krušných hor, z Českého lesa, Křivoklátska, Horažďovické pahorkatiny, Předšumaví, stř. Povltaví, Verneřického středohoří a Brd. Územím probíhá východní hranice souvislejšího rozšíření celkového areálu druhu; její přesný průběh je třeba ještě stanovit. Současně známé krajní lokality a oblasti výskytu jsou: Krkonoše – Chotěboř – Humpolec – Blanský les. Na Moravě je výskyt tohoto druhu známý v s. okolí Brna, na Drahanské vrchovině a v sv. části území (sem pravděpodobně zasahuje z polského Slezska); izolovaný výskyt je ve Ždánickém lese. Od planárního do submontánního stupně, zpravidla v nadmořských výškách 200–600 m; (max.: Krušné hory, Výsluní, 850 m; v Českém lese pravděpodobně výše).

T: 1. Doup. pah. (Klášterec nad Ohří), 2. Stř. Poohří (Velká Černoc), 3. Podkruš. pán. (okolí Chomutova, např. Horní Ves; Strážky), 4. Loun.-lab. střed. (Kozly, Svinky), 6. Džbán (Libušín), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Byšice, Horní Harbasko). – **M:** 22. Halštr. vrch. (pravděpodobný výskyt), 23. Smrč. (Skalná), 25. Krušn. podh. (roztr.), 26. Čes. les (velmi hojně), 27. Tachov. bráz. (Klenčí), 28. Tep. vrchy (Loket), 29. Doup. vrchy (Stráž nad Ohří), 31. Plz. pah. (hojně), 32. Křivokl. (roztr.), 34. Plán. hřeb. (Klatovy, Kocourov; Životice; Kasejovice), 35. Podbrd. (hojně), 36. Horaž. pah. (roztr.), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr., např. ve fyt. p. 37j. Blanský les), 41. Stř. Povlt. (roztr., např. Daleké Dušníky; Rosovice; Bukovno, vrch Pteč), 45. Verneř. střed.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

(roztr.), 46. Lab. písk. a 47. Šluk. pah. (hojně), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 51. Polom. hory (Houska), 66. Hornosáz. pah. (okolí Chotěboře), 67. Českomor. vrch. (okolí Humpolce), 68. Mor. podh. Vysoč. (Kuřim, Závist; Lelekovice; Útěchov – Vranov), 71. Drah. vrch. (Křtiny; Krumsín; Prostějovičky; Luleč, Stražisko), 77. Středomor. Karp. (Jestřabice), 83. Ostr. pán. (Petrovice u Karviné, Prstná), 84. Podbesk. pah. (? Lískovec, Hájek). – **O:** 85. Kruš. hory (Výsluní), 87. Brdy (roztr.), 92. Jiz. hory (nižší polohy do 700 m), 93. Krk. (lit.: Janské Lázně; Svoboda nad Úpou).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever do j. Dánska a jv. Švédska, na východ po Kaliningradskou oblast, do z. poloviny Polska, na Moravu a do Rakouska, na jih do Švýcarska a snad do s. Itálie, na západ do Francie a jv. Anglie. Uváděný též z Maďarska a Rumunska (výskyt nejistý). – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 213 (ut *R. bellardii*).

69. *Rubus lusaticus* ROSTOCK – ostružiník lužický Tab. 33/2

Rubus lusaticus ROSTOCK Mitth. Voigtl. Ver. Allg. Naturk. Reichenbach 4: 22, 1884. – Syn.: *Rubus rivularis* P. J. MUELLER et WIRTGEN subsp. *lusaticus* (ROSTOCK) SUDRE Rubi Eur. 209, 1913.

Prýty poléhavé až i plazivé, oblé až tupě hranaté, vínově červeně naběhlé, často poněkud ojíněné, s řídkými nebo hustými odstálými a většinou také ± přitisklými svazečkovitými chlupy. Ostny žlutavé, v různém množství, většinou dosti husté, nestejné, s četnými přechody k žláznatým osténkům a různě dlouhým žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám. Větší ostny 4–5 mm dl., jehlicovité, na bázi rozšířené, tenké nebo poněkud širší a velmi zploštělé, skloněné, rovné nebo slabě zahnuté. Listy 3četné, ojediněle také znožené 4–5četné, na líci zelené, lesklé, skoro lysé až bohatě chlupaté, s 20–40 chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek zřetelně chlupaté a někdy hvězdovitými chlupy plstnaté až šedoplstnaté. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 20–33 % délky čepele lístku), podlouhle obvejčitý, na úzké bázi mělce srdčitý, vzácně zaokrouhlený, na vrcholu s výraznou nebo až neodsazenou, 10–15(–20) mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje velmi jemné a pravidelné, se zuby poněkud odsazenými, zašpičatělými; hlavní zuby alespoň trochu nazpět vyhnuté; zářezy asi jen 1 mm hluboké. Postranní lístky s 3–10 mm dl. řapíčkem. Řapík listu ± chlupatý, hustě žláznatě štětinatý, se štětinovitými ostny od štětin sotva odlišnými, hustými, skloněnými, rovnými nebo málo zahnutými. Palisty niťovité. Květenství prodloužené, nahoře většinou bezlisté; dol. listy 3četné; koncový lístek podlouhle obvejčitý, na bázi úzký, zaokrouhlený nebo poněkud vykrojený. Vřeteno květenství hvězdovitými chlupy plstnaté, svazečkovitými a delšími jednoduchými chlupy odstále, zpravidla hustě chlupaté, s četnými jehlicovitými, skloněnými, rovnými nebo zčásti poněkud zakřivenými, 4–5 mm dl. ostny ve všech přechodech k různě dlouhým štětinám a žláznatým štětinám. Květní stopky 10–20 mm dl., s hvězdovitými a propletenými chlupy přitiskle chlupaté, s 6–15 odstálými jehlicovitými ostny 1,5–2,0(–3,0) mm dl. a četnými, různě dlouhými, tmavě červenými nebo žlutavými, 0,5–1,5 mm dl. žláznatými štětinami. Kališní lístky zelenavé, s jehličkovitými osténky, žláznatě štětinaté, na vrcholu jen málo prodloužené, za plodu objímající souplodí. Korunní lístky malé, 7–9 mm dl., velmi úzce obvejčité, bílé. Tyčinky zdéli nebo jen málo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Souplodí drobné, kulovité, černé, z malého počtu peckoviček složené. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty poléhavé až plazivé, oblé; ostny jehlicovité, na bázi rozšířené a zploštělé; listy převážně 3četné, na rubu na dotek zřetelně chlupaté, na slunci až šedoplstnaté; zoubkování listového okraje jemné a pravidelné; vřeteno květenství plstnaté a chlupaté, s jehlicovitými ostny; kališní lístky za zralosti souplodí objímající; korunní lístky bílé, úzké.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené lesy a lemy při lesních cestách a silnicích; na půdách minerálně slabých, hlubších, písčitých, suchých nebo dočasně vysýchavých, kyselých, slabě humózních. Roste v druhotných jehličnatých lesích na místech společenstev třídy *Quercetea robori-petraeae*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, známý s jistotou jen z jediné lokality v území Labských pískovců, kde byl nedávno nalezen. Geograficky velmi blízký a pravděpodobně správný je starší literární údaj z Růžovské hory v témže fyt. o. Dřívější údaje pocházejí také z Jizerských hor a Šluknovského výběžku, z prvního území se ukázaly jako chybné, z druhého území nutně vyžadují revizi. △

M: 46. Lab. písk. (Srbská Kamenice, Kamenický les).

Celkové rozšíření: Druh po dlouhou dobu známý jen z poměrně malého území Horní Lužice; nedávno byl nalezen po velkém hiátu ve Vestfálsku (zda opravdu taxonomicky identický ?). V sz. Čechách, jen na jediné lokalitě. V užším taxonomickém vymezení regionální druh s nevelkým areálem.

70. *Rubus hercynicus* G. BRAUN – ostružiník hercynský (harcký) Tab. 34/3

Rubus hercynicus G. BRAUN Herb. Rub. Germ., no 19, 1877. – Syn.: *Rubus hirtus* W. et K. subsp. *hercynicus* (G. BRAUN) BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 376, 1911.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1228.

Prýty oblé až tupě hranaté, dosti statné, zelenavé až červenavě hnědé, ojíněné, chlupaté, s při-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tisklými svazečkovitými chlupy a s delšími odstálými chlupy, zpravidla s více než 25 chlupy na 1 cm délky strany prýtu, často zčásti ± olysávající, ostnité. Ostny v počtu 12–18 na 5 cm délky prýtu, 3–5 mm dl., štíhlé, trochu skloněné, nestejně velké, s četnými přechody k četným žláznatým štětinám a žlutavým až červenavým, převážně 0,5–2,0 mm dl. stopkatým žlázkám. Listy zpravidla 3četné, tužší, na líci s 5–30 chlupy na 1 cm^2, na rubu nasivěle zelené, na žilkách na dotek zřetelně chlupaté. Koncový lístek středně krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 28–40 % délky čepele lístku), šir. eliptický, vejčitý nebo obvejčitý, často i okrouhlý, na bázi mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu krátce zašpičatělý, s málo odsazenou špičkou 10–15 mm dl. Zoubkování listového okraje většinou pravidelné, jemné, se zaokrouhlenými zuby s nasazenou špičkou; hlavní zuby často poněkud nazpět vyhnuté; zářezy jen asi 1 mm hluboké. Postranní lístky s řapíčky 2–10 mm dl. Řapík přitiskle chlupatý, hustě žláznatě štětinatý, s téměř jehlicovitými, skloněnými, ± rovnými, asi 2,5 mm dl. ostny. Palisty niťovitě čárkovité. Květenství přímé, dosti dlouhé, bohaté, nezřetelně jehlancovité, nahoře bezlisté; listy (5–) 10–15(–20) cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné; postranní lístky s řapíčkem 0–3(–10) mm dl. Vřeteno květenství přitiskle hustě chlupaté, s četnými, nestejně dlouhými, tmavě červenými stopkatými žlázkami, žláznatými i nežláznatými štětinami, ostnité; ostny četné, štíhlé, skloněné, téměř rovné, 2–3 mm dl. Květní stopky 15–20 mm dl., přitiskle tence plstnaté, ostnité a stopkatě žláznaté; ostny v počtu 5–15, jehlicovité, rovné, 1,5–2,5 mm dl.; stopkaté žlázky četné, bledě žluté až červenavé, 0,5–1,0(–2,0) mm dl. Kališní lístky tence plstnaté, hustě stopkatě žláznaté, většinou s četnými jehlicovitými osténky, na vrcholu často prodloužené, za plodu rozestálé nebo vzpřímené. Korunní lístky 10–12 mm dl., úzce eliptické až šir. vejčité, bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko skoro lysé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty oblé až tupě hranaté, statnější; ostny štíhlé, s četnými přechody až do stopkatých žlázek; stopkaté žlázky a štětiny četné, tmavě načervenalé; listy 3četné, tužší, na rubu nasivěle zelené; koncový lístek široký až okrouhlý; zoubkování listového okraje vroubkovaně pilovité, jemné; vřeteno květenství přitiskle chlupaté; kališní lístky posléze vzpřímené; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: U tohoto druhu jsou nověji rozlišovány dvě subspecie, z nichž z našeho území je známá jen subsp. *pubescens* (SUDRE) H. E. WEBER Abh. Ber. Naturk.-Mus. Görlitz 61/8: 35, 1987. Typový poddruh, subsp. *hercynicus*, se vyskytuje blízko našeho státního území v Sasku, v Horní Lužici a polském Slezsku (např. Ratiboř, Glucholazy, Bystřice v Kladsku); výskyt v ČR je pravděpodobný. Obě subspecie mohou být určeny podle následujícího klíče:

1a Prýt zpravidla s více než 25 chlupy na 1 cm délky strany prýtu; koncový lístek se z úzké (20–35 mm šir.) báze rozšiřuje téměř rovně až nad polovinu své délky; řapíček postranních lístků u prýtových listů 2–4 mm dl., u listů v květenství 1–3 mm dl. . subsp. ***pubescens***

b Prýt zpravidla téměř lysý; koncový lístek často okrouhlý, s okrajem obloukovitým; řapíček postranních lístků u prýtových listů 5–12 mm dl., u listů v květenství (3–)5–10 mm dl. . . . . subsp. ***hercynicus***

Ekologie a cenologie: Stinné lesy, paseky a lesní okraje; na půdách hlubších, hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, humózních. Vyskytuje se v lesních společenstvech třídy *Querco-Fagetea* a v keřových společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně (asi na 3–5 lokalitách) v nejsevernější části Čech. Izolované výskyty mimo toto území vyžadují ověření. Od suprakolinního do submontánního stupně ve výškách asi 300–600(–700) m n. m. △

M: 50. Luž. hory (Krompach v Čechách; ? Luže), 63. Českomor. mezih. (? Mikuleč, Brlenka). – **O:** 92. Jiz. hory (Nové Město pod Smrkem; Hejnice, Štolpich; Smědava; Liberecký městský les).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; centrum rozšíření je v Německu, kde se vyskytuje od Hesenska přes pohoří Harc do sv. Bavorska, Saska a Lužice a odtud přesahuje do j. části polského Slezska a do s. Čech; subsp. *pubescens* má v tomto areálu nevelké rozšíření (Horní Lužice, s. Čechy). Druh se širokým areálem.

71. *Rubus lividus* G. BRAUN – ostružiník modrozelený Tab. 34/1

Rubus lividus G. BRAUN Herb. Rub. Germ., no 18, 1877. – Syn.: *Rubus albocalycinus* BARBER Jber. Schles. Lehrerver. Naturwiss. 1907–1908: 27, 1909. – *R. serpens* WEIHE subsp. *lividus* (G. BRAUN) BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 370, 1911. – *R. serpens* WEIHE subsp. *leptadenes* (SUDRE) SUDRE var. *lividus* (G. BRAUN) SUDRE Rubi Eur. 220, 1913.

Tab. 34: 1 *Rubus lividus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *Rubus* ser. *Glandulosi*, výrazný lokální morfotyp série, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. hercynicus*, list, 3a – část prýtu s ostny, 3b – okraj koncového lístku.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

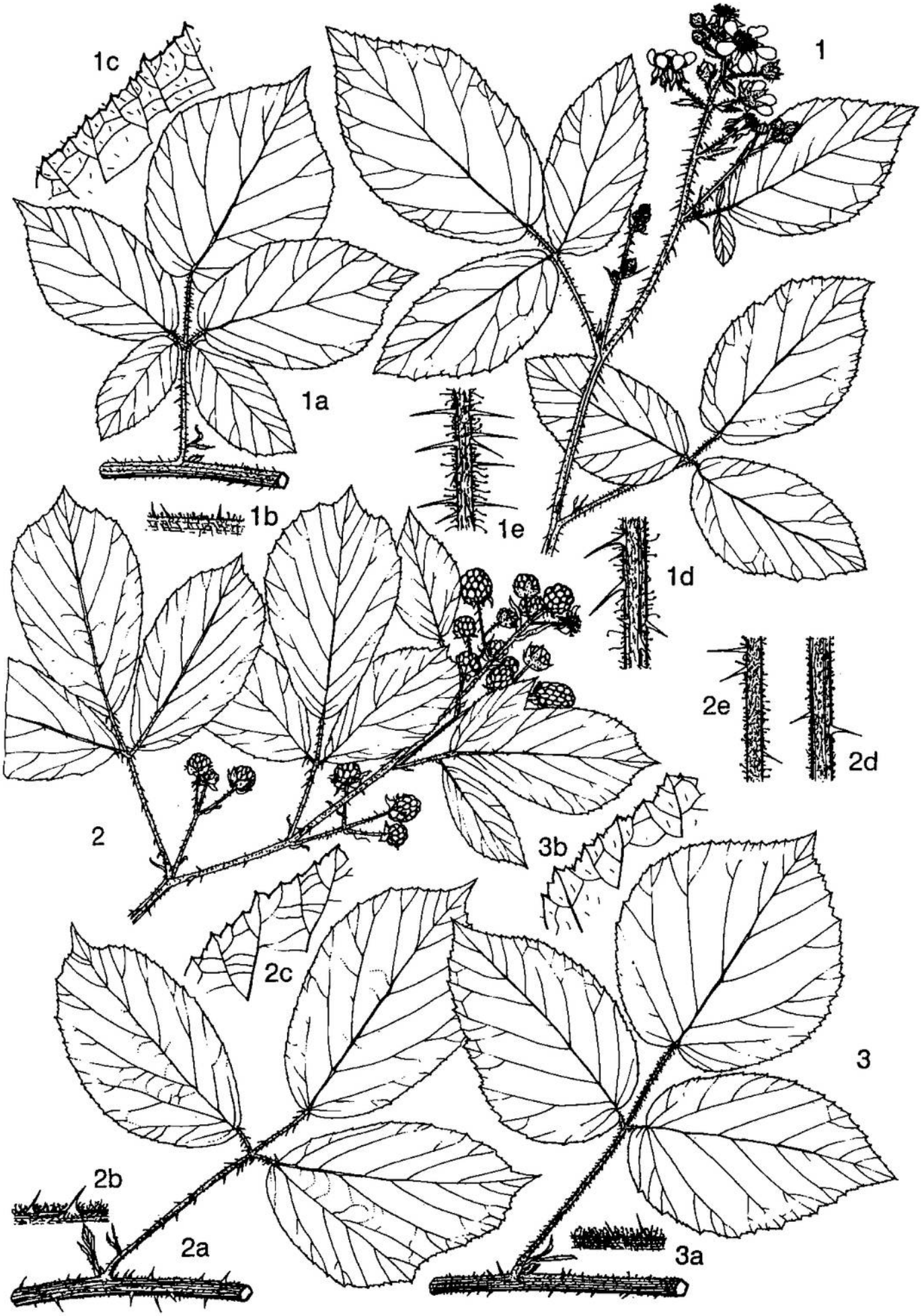

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Prýty ploše obloukovité až poléhavé, oblé až slabě hranaté, štíhlé, zelené, slabě ojíněné, často křivolaké, téměř lysé nebo s řidším odstálým oděním z jednoduchých nebo vidličnatých delších chlupů, většinou s četnými načervenalými stopkatými žlázkami (ve stínu se světlejší stopkou a tmavší hlavičkou) a žláznatými štětinami. Ostny v počtu 20–30 na 5 cm délky prýtu, 3–4 mm dl., kopinatě šídlovité, přímé, žlutavé. Listy 3četné nebo znoženě 4–5četné, svěže zelené, na líci řídce chlupaté, s 0–5(–15) chlupy na 1 cm^2, na rubu modravě šedozelené, na dotek nijak zřetelně chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–30 % délky čepele lístku), vejčitý až podlouhle obvejčitý, na bázi zaokrouhlený nebo mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu krátce špičatý, se špičkou asi 10–15 mm dl. Zoubkování listového okraje pravidelné až slabě periodické, jemné, oddáleně pilovité. Řapík řídce chlupatý, se stopkatými žlázkami, žláznatými štětinami a 15–20 přímými, žlutavými ostny 2–3 mm dl. Palisty kopinaté, často 1–3 mm široké. Květenství krátké, nebohaté (do 25 květů), dosti vysoko prolistěné. Vřeteno květenství křivolaké, šedozeleně plstnaté, řídce chlupaté, stopkatě žláznaté a ostnité; stopkaté žlázky četné, nestejně dlouhé, tmavě fialové až světlé, nejdelší téměř zdéli ostnů; ostny v počtu 6–12 na 5 cm délky vřetena, 2–3 mm dl., přímé, žlutavé. Květní stopky 10–15 cm dl., šedozeleně plstnaté, s ± četnými, rozdílně dlouhými stopkatými žlázkami a 0–8 jehlicovitými, žlutavými ostny 1–2 mm dl. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, se zpravidla četnými, různě dlouhými červenofialovými stopkatými žlázkami a nečetnými nebo scházejícími osténky, za květu i za plodu volně nazpět sehnuté. Korunní lístky 8–10 mm dl., úzké, bílé. Tyčinky o málo delší než gyneceum. Semeníky lysé nebo řídce chlupaté; čnělky zelenavé. VII–VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty nízkooboloukovité až poléhavé, ± oblé, tenké; listy 3četné, někdy i 4–5četné, na rubu modravě šedozelené; koncový lístek krátce špičatý; zoubkování listového okraje jemné; palisty kopinaté; kališní lístky za květu i za plodu volně nazpět sehnuté.

Poznámka 2: Vzhledem k velkému počtu podobných singulárních morfotypů se druh obtížně určuje a je často zaměňován s podobnými, ale taxonomicky neidentickými morfotypy.

Ekologie a cenologie: Podmínky výskytu tohoto druhu u nás nejsou známy. Ve svém areálu se druh vyskytuje v lesích, zarostlých roklích, na lesních světlinách a lesních okrajích; na půdách kyselých, nevápnitých, humózních. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Druh velmi vzácný, doložený s jistotou z jediné lokality v Podkrušnohoří. Z existujících literárních údajů z Jizerských hor je pravděpodobně správný jen jediný (Smědava), ostatní jsou mylné. △

M: 25. Krušn. podh. (Boč nad Ohří). – **O:** 92. Jiz. hory (Smědava).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; jen stř. Německo, na západ po Vezerskou vrchovinu a Harz, na východ po bavorské Smrčiny a Horní Lužici. Mimo Německo jen v Čechách v Podkrušnohorském úvalu. Regionální druh se širším rozšířením.

72. *Rubus barberi* H. E. Weber – ostružiník svraskalý Tab. 35/1

Rubus barberi H. E. Weber Abh. Ber. Naturk.-Mus. Görlitz 61/8: 35, 1987. – *R. rugosus* Barber Jber. Schles. Lehrerver. Naturwiss. 1907–1908: 32, 1909 non Sm. 1819.

Prýty oblé, hustě chlupaté, s více než 200 přitisklými svazečkovitými chlupy na 1 cm délky strany prýtu, a rovněž s delšími chlupy, hustě poseté nestejně dlouhými jemnými stopkatými žlázkami a žláznatými ostny ve všech přechodech k sotva od nich odlišitelným větším ostnům; ostny zpočátku obvykle žláznaté, šídlovité, převážně téměř rovné, 3–4 mm dl. Listy 3četné, na líci světle zelené, svraskalé, s 10–50 chlupy na 1 cm^2, na rubu leskle měkce chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–30 % délky čepele lístku), šir. eliptický, vejčitý až obvejčitý, na bázi zaokrouhlený či srdčitý, na vrcholu s poněkud odsazenou, 10–15 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje pravidelně pilovité, se zuby širšími než vysokými, zaokrouhlenými a hrotitými; zářezy 1–2 mm hluboké; okraj listu se stopkatými žlázkami. Postranní lístky s řapíčkem 0–3(–5) mm dl. Řapík hustě chlupatý, hustě stopkatě žláznatý, s jemnými nečetnými přímými jehlicovitými ostny s přechody ke žláznatým štětinám a stopkatým žlázkám. Květenství zpravidla výrazně jehlancovité, v hor. části bezlisté, dole s 3četnými listy; postranní lístky dl. řapíčkaté, s řapíčkem 5–8 mm dl. Vřeteno květenství většinou kolénkatě zprohýbané, hustě chlupaté, velmi hustě stopkatě žláznaté, s málo rozdílnými, rovnými, 2–3 mm dl. jehlicovitými ostny. Květní stopky přitiskle chlupaté, s četnými, až 1,5 mm dl. stopkatými žlázkami a 0–5 rovnými,

Tab. 35: 1 *Rubus barberi*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. hirtus*, 2a – list, 2b – žláznaté odění prýtu, 2c – totéž v detailu, 2d – okraj koncového lístku, 2e – vřeteno květenství, 2f – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

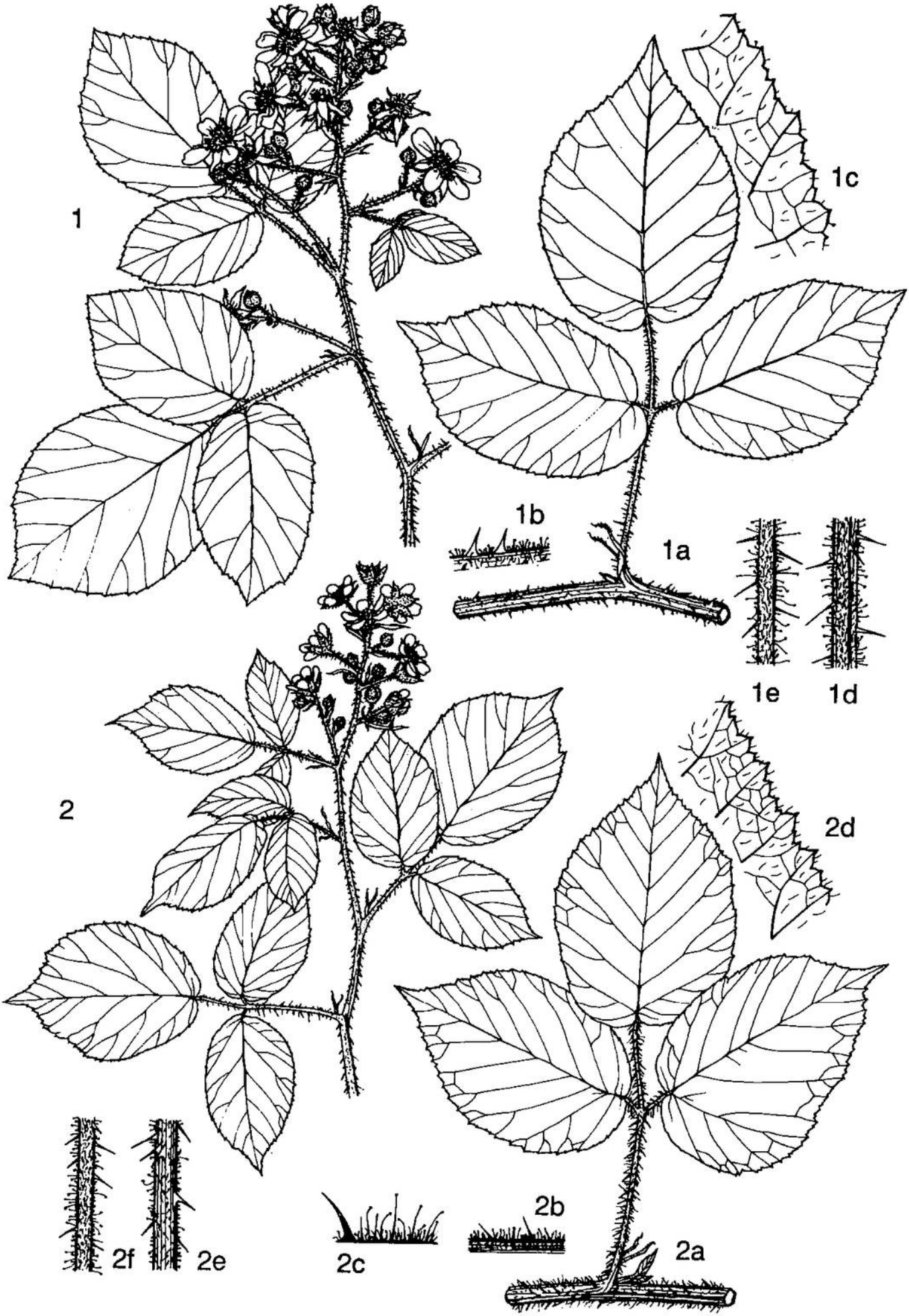

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

až 2 mm dl. jehlicovitými ostny. Kališní lístky rozestálé nebo poněkud nazpět sehnuté. Korunní lístky úzce eliptické, bílé. Tyčinky poněkud převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky hustě plstnaté; čnělky zelenavé. VII(–VIII). Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty i vřetena květenství velmi hustě chlupaté; listy 3četné, na líci světle zelené, svraskalé; zoubkování listového okraje stejnoměrně pilovité; květenství jehlancovité; kališní lístky rozestálé; semeníky hustě plstnaté.

Poznámka 2: *Rubus oreades* P. J. MUELLER et WIRTGEN in WIRTGEN Herb. Rub. Rhen. I: 154 et 2: 81, 1860, rozšířený od Belgie a Nizozemí do v. Bavorska (našemu státnímu území nejblíže na bavorské straně Českého lesa u Waldmünchen), by se mohl vyskytnout i v České republice. Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty poléhavé, oblé; ostny šídlovité; listy na líci svraskalé, na rubu na dotek sotva rozeznatelně chlupaté; zoubkování listového okraje zřetelně periodické, s ostrými, dlouze zašpičatělými zuby, hlavní zuby nazpět vyhnuté; vřeteno květenství s tmavě červenými stopkatými žlázkami; kališní lístky na vrcholu s prodlouženými tenkými cípy, za plodu souplodí objímající; korunní lístky bílé, eliptické až obvejčité; semeníky lysé.

Ekologie a cenologie: Lesní světliny a lesní okraje; na silikátových podkladech; cenologické poměry našich lokalit nejsou známy. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, známý ze dvou lokalit v Jizerských horách. Nedávno popsaný druh s nedostatečně známým rozšířením.

O: 92. Jiz. hory (okolí Nového Města pod Smrkem; Bílý Potok).

Celkové rozšíření: Centrum rozšíření v Horní Lužici, odkud jen nepatrně přesahuje do sousedního jz. Polska a s. Čech. Regionální druh s velmi malým areálem.

73. *Rubus hirtus* W. et K. — ostružiník srstnatý Tab. 35/2

Rubus hirtus WALDSTEIN et KITAIBEL Pl. Rar. Hung. 2: 150, 1804. — Syn.: *Rubus glandulosus* BELLARDI subsp. *hirtus* (W. et K.) ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 641, 1875.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1227. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 454.

Keř nízký, na stonkových částech hustě oděný nachovými nebo červenohnědými stopkatými žlázkami, žláznatými štětinami, jehlicovitými až šídlovitými osténky i jehlicovitými ostny a jejich nejrůznějšími přechody. Prýty ploše obloukovité, poléhavé až plazivé, dole oblé, nahoře slabě hranaté, často trochu ojíněné, lysé až hustě chlupaté, hustě stopkatě žláznaté, osténkaté a ostnité. Listy většinou 3četné nebo 4–5četné, měkké, bylinné, na líci tmavozelené, přitiskle měkce chlupaté, na rubu zelené, hustě pýřité, na okraji jemně nebo hruběji pilovité. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 25–30 % délky čepele lístku), vejčitý až téměř okrouhlý, na bázi mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu obvykle zvolna zašpičatělý. Palisty nitkovité. Květenství dosti mohutné, šir. jehlancovité nebo válcovité, řídké, v dol. části prolistěné, po odkvětu s nicím vrcholem. Vřeteno květenství huňatě odstále chlupaté, s dlouhými nachovými žlázkami a s roztroušenými ostny. Květní stopky s četnými dlouhými červenými stopkatými žlázkami a jehlicovitými ostny. Kališní lístky žláznatě osténkaté, mnohdy na vrcholu úzce prodloužené nebo s lupenitým přívěskem, za plodu vzpřímené. Korunní lístky středně velké, úzce eliptické až podlouhle obvejčité, bílé, lysé, navzájem oddálené. Tyčinky o málo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté. Souplodí poměrně malé, kulovité, s malými peckovičkami, černé, sladké a aromatické. VII–VIII. Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty ± oblé, zpravidla chlupaté, obdobně jako celá rostlina hustě pokryté tmavě červenými až černofialovými, různě dlouhými stopkatými žlázkami. Tento taxon nepředstavuje přirozenou jednotku, ale jedná se o soubor různých morfologicky často dosti odlišných morfotypů majících charakter individuálních (singulárních) nebo lokálních typů, představujících nestabilizované hybridní produkty se stálým rozpadem v další morfologicky odlišné typy. Z tohoto okruhu byla popsána celá řada různých druhů, jež však jsou taxonomicky bezvýznamné. I na nevelkém území lze zjistit desítky takových morfotypů. S přihlédnutím k tomuto charakteru taxonu nelze uvést přesnější kvantitativní údaje v jeho popisu.

Poznámka 2: V dřívějších klasifikacích byly proti tomuto taxonu stavěny rostliny ze ser. *Glandulosi*, v jejichž odění jsou zastoupeny bledé žlázky. Takové rostliny byly obvykle uváděny pod nesprávným názvem *R. serpens* WEIHE a dalšími jmény. Představují však rovněž skupinu, která zahrnuje velký počet nestabilizovaných zástupců žláznatých ostružiníků; v současných klasifikacích není přijímána.

Ekologie a cenologie: Lesy, často horské a podhorské, paseky, lesní okraje, lemy a zarostlé rokliny, často na zastíněných místech; na různých typech půd, zpravidla čerstvě vlhkých a humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Fagetalia sylvaticae* a třídy *Vaccinio-Piceetea*, a též v pasekových společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, místy hojněji, hlavně v mezofytiku a oreofytiku, v termofytiku jen vzácně. Hojnější výskyt je v Českomoravském mezihoří, Hanušovicko-rychlebské vrchovině, v Brdech a Beskydech, poměrně častý je v oblasti Krušných hor, Tepelských vrchů, na Křivoklátsku, v jv. Předšumaví, v Českém ráji, Železných horách, na Českomoravské vrchovině,

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Drahanské vrchovině a v celém pásu sudetských pohoří a karpatských hor. Od kolinního do montánního stupně, ve výškách 200 – 1 000 m n.m., těžiště výskytu ve stupni suprakolinním.

T: 3. Podkruš. pán. (okolí Chomutova; Osek), 11. Stř. Pol. (Vavřineč, Míkov), 13. Rožď. pah. (Petkovy – Řítonice; Dlouhopolsko; Chlumec nad Cidlinou; Lišice), 14. Cidl. pán. (Jičín, Bytíněves; Hořice, Chlum), 15. Vých. Pol. (Jaroměř; Řečany nad Labem – Zdechovice; Pardubice, Véska). – **M:** 25. Krušn. podh. (roztr.), 26. Čes. les (Čerchov), 28. Tep. vrchy (roztr.), 29. Doup. vrchy (Korunní Kyselka; Tunkov, Kottershof), 31. Plz. pah. (Blovice; Klatovy), 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Chudenice, Říčej), 35. Podbrd. (Holoubkov; Strašice; Hostomice), 37. Šum.-novohr. podh. (roztr. v jv. části území; Ondřejov; Vysoká Běta; Kleť; Nové Hrady, Terčino údolí), 39. Třeboň. pán. (Chlum u Třeboně), 40. Jihočes. pah. (Písek; Mehelník; Semice), 41. Stř. Povlt. (Orlík, Staré Sedlo), 42. Votic. pah. (Trhový Štěpánov – Dálkovice; Dolní Kralovice), 45. Verneř. střed. (vrch Sedlo; Česká Kamenice), 46. Lab. písk. (Chřibská, Srbská Kamenice; Hřensko; Děčín), 47. Šluk. pah. (Krásná Lípa; Šluknov), 48. Luž. kotl. (Liberec), 50. Luž. hory (Petrovice), 52. Ral.-bez. tab. (Ralsko; Mimoň; Bělá pod Bezdězem), 53. Podješ. (Český Dub; okolí České Lípy), 55. Čes. ráj (roztr.: Hrubá Skála; Pleskoty; Rovensko pod Troskami; Prachovské skály), 56. Podkrk. (Vysoké nad Jizerou – Hradsko), 57. Podzvič. (Jičín, Hřídelec), 59. Orl. podh. (Nové Město nad Metují), 61. Dol. Poorl. (Opočno; Choceň), 62. Litomyš. pán. (Vysoké Mýto; Litomyšl), 63. Českomor. mezih. (dosti hojně), 65. Kutnoh. pah. (Golčův Jeníkov), 66. Hornosáz. pah. (Uhlířské Janovice – Sudějov), 67. Českomor. vrch. (dosti hojně roztr.), 68. Mor. podh. Vysoč. (Útěchov), 69. Želez. hory (roztr., např. Chrudim; Skuteč; Nasavrky), 71. Drah. vrch. (roztr.), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (dosti hojně), 74. Slez. pah. (roztr.), 75. Jes. podh. (roztr.), 76. Mor. brána (okolí Hranic), 77. Středomor. Karp. (Salaš; Střílky; Koryčany), 78. B. Karp. les. (Javorník – Filipov; Vlárský průsmyk; oblast Lopeníka), 80. Stř. Pobeč., 81. Host. vrchy a 82. Javorn. (roztr.), 84. Podbesk. pah. (roztr., např. širší okolí Frýdku-Místku; Čeladná – Trojanovice). – **O:** 85. Kruš. hory (roztr.), 86. Slavk. les. (Mariánské Lázně), 87. Brdy (více lokalit), 88. Šum. (roztr.), 89. Novohr. hory (Nové Hrady, Dobrá Voda), 91. Žďár. vrchy, 92. Jiz. hory a 93. Krk. (roztr.), 94. Tepl.-ad. sk. (Adršpach), 95. Orl. hory (Deštné), 96. Král. Sněž. (roztr., hlavně na úpatí masivu), 97. Hr. Jes. (roztr.), 99. Mor.-slez. Besk. (více lokalit).

Celkové rozšíření: V alpidském oblouku od Pyrenejí přes Alpy, balkánská pohoří po Kavkaz a v nejblížc navazujících územích. Taxonomický komplex se širokým areálem. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 213; BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 354, 1984.

74. *Rubus guentheri* WEIHE – ostružiník červenožlázkatý Tab. 36/1

Rubus guentheri WEIHE in BLUFF et FINGERHUTH Compend. Fl. Germ. 1: 697, 1825. – Syn.: *Rubus hirtus* W. et K. subsp. *guentheri* (WEIHE et NEES) BARBER Abh. Naturforsch. Ges. Görlitz 27: 383, 1911.

Prýty poléhavé, oblé, tenké, zelené nebo tmavě červenohnědé, někdy ojíněné, většinou s popelavě šedým lesklým oděním, řídce chlupaté, s 2 – 10(–25) odstálými, asi 1 mm dl. chlupy na 1 cm délky strany prýtu, hustě poseté nestejnými, tmavočervenými, 0,5 – 2,0(–3,0) mm dl. žláznatými štětinami a málo od nich odlišnými, stejně zbarvenými, tenkými, šídlovitými, ohebnými, skoro rovnými, 2 – 3(–4) mm dl. ostny. Listy 3četné, vzácně znožené 4 – 5četné, oboustranně zelené, na líci s jednotlivými stopkatými žlázkami a 20 – 40 chlupy na 1 cm^2, na rubu řídce roztr. chlupaté. Koncový lístek středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 27 – 35 % délky čepele lístku), úzce nebo šir. eliptický až vejčitý nebo obvejčitý, na bázi mělce srdčitý, na vrcholu do 15 – 25 mm dl. špičky pozvolna zúžený. Zoubkování listového okraje téměř pravidelné až periodické; hlavní zuby delší, zčásti nazpět poněkud vyhnuté; zářezy 2 – 3(–4) mm hluboké. Postranní lístky 3četných listů s 5 – 15 mm dl. špičkou, často v dol. polovině laločnatě rozšířené. Řapík přitiskle propleteně chlupatý a žláznatě štětinatě a jehlicovitě ostnitý. Palisty niťovité. Květenství krátké, chudokvěté, nezřetelně jehlancovité, prolistěné; listy 2 – 6 cm pod vrcholem květenství začínající, dol. listy 3četné. Vřeteno květenství zprohýbané, krátce plstnaté a přitiskle chlupaté, s hustými, nestejně dlouhými, tmavě červenými žláznatými štětinami a sotva od nich odlišitelnými jehlicovitými, téměř rovnými, 2 – 3 mm dl. ostny. Květní stopky šedě až šedobíle plstnaté, se zřetelně odlišnými, četnými, tmavočervenými, 1,5(–2,5) mm dl. stopkatými žlázkami a málo od nich odlišnými, rovněž tmavočervenými, přímo odstálými, 2,0 – 2,5 mm dl. jehlicovitými ostny. Květy malé. Kališní lístky šedoplstnaté, tmavě žláznatě štětinaté, na vrcholu velmi prodloužené, brzy po odkvětu vzhůru směřující a souplodí objímající. Korunní lístky 8 – 10 mm dl., úzce eliptické, bílé, na vrcholu vykrojené, na okraji chlupaté. Tyčinky zřetelně kratší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky řídce chlupaté; čnělky alespoň při bázi červené. Květní lůžko hustě chlupaté. Souplodí drobné, černé. VII – VIII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Jeden z ustálených typů z okruhu *R. hirtus* agg., jehož hlavní diagnostické znaky jsou: Nízké, drobné rostliny s dlouhými tmavě červenými stopkatými žlázkami; prýty poléhavé; listy 3četné, na líci roztr. stopkatě žláznaté, na rubu na dotek nechlupaté, na okraji hrubě pilovité; květenství krátké, chudé; květní stopky šedoplstnaté; květy malé; kališní lístky dlouhé, posléze vzpřímené; tyčinky kratší než gyneceum; čnělky na bázi načervenalé.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené listnaté, smíšené i jehličnaté lesy, lesní světliny a paseky, zřídka lesní okraje; na půdách hlinitých a písčitých, čerstvě vlhkých, kyselých až mírně kyselých a humózních. Vyskytuje se ve společenstvech

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

svazů *Luzulo-Fagion* a *Piceion excelsae* v druhotných lesích na plochách dřívějšího výskytu společenstev třídy *Querco-Fagetea*. Typický nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, převážně v s. polovině Čech a Moravy, častěji v mezofytiku, poměrně často i v oreofytiku, řidčeji v termofytiku. Jeho literární hodnocení jako druhu horského a podhorského neodpovídá skutečnosti, neboť druh byl u nás zjištěn na více místech i v nižších polohách termofytika a velké části mezofytika. Výskyt v j. polovině Čech (např. údaje od Domažlic nebo ze Šumavy — Třístoličník), vyžadují revizi. Častější výskyt je v Labských pískovcích, ve Šluknovské pahorkatině, Jizerských horách, Krkonoších a Sudetském mezihoří. Od planárního do montánního stupně, ve výškách 200—1 000 m n.m.

T: 7. Středočes. tab. (Kladno, Kožova hora), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek; Vysoká Libeň; Byšice; Košátky), 13. Rožď. pah. (Loučeň, Dobrá Voda), 14. Cidl. pán. (Hořice). — **M:** 31. Plz. pah. (? Domažlice, Březí), 41. Stř. Povlt. (Kozmice; Bělčice — Hartovice), 46. Lab. písk. (roztr.), 47. Šluk. pah. (roztr., např. Chřibská; Šluknov; Jiříkov), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 50. Luž. hory (Tolštýn), 51. Polom. hory (Blíževedly — Hvězda), 53. Podješ. (Sloup), 54. Ješ. hřb. (Ještěd), 55. Čes. ráj (Sobotka, Markvartice), 56. Podkrk. (Lomnice nad Popelkou, Tábor; Trutnov, Hrádeček), 58. Sud. mezih. (roztr.: Vižňov; Ostaš; Hlavňov, Kovářská rokle; Machov, Řeřišný), 63. Českomor. mezih. (Lanškroun; Sloupnice, Vilámov; Mikuleč, Brlenka), 64. Říčan. ploš. (Stříbrná Skalice, Kozly — Rulík), 66. Hornosáz. pah. (Zbýšov, Chlum), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (okolí Šumperka; Václavov), 76. Mor. brána (Kopřivnice), 81. Host. vrchy (Hostýn), 83. Ostr. pán. (Petřvald, Pežgovský les), 84. Podbesk. pah. (Lískovec; Dobrá). — **O:** 91. Žďár. vrchy (Žďár nad Sázavou, Peperek; okolí Nového Města na Moravě), 92. Jiz. hory a 93. Krk. (roztr.), 96. Král. Sněž. (j. úpatí Králického Sněžníku), 99. Mor.-slez. Besk. (okolí Lysé hory).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; od Smrčin přes Sudety až do Karpat, a to jak v pohořích, tak i v nižších polohách k nim přiléhajících. Izolovaný výskyt se udává v Tyrolsku. Druh se širokým areálem.

Sect. 2. *Corylifolii* LINDL.

Syn.: *Rubus* sect. *Triviales* (P. J. MUELLER) P. J. MUELLER p.p.

Prýty od počátku nízkoobloukovité nebo záhy po poněkud vystoupavém vzrůstu poléhavé či plazivé, na podzim špičkou kořenující, nikdy trvale polovzpřímené, často tenké a oblé, někdy slabě ojíněné; ostny zpravidla poměrně krátké, až 5(—8) mm dl.; listy převážně opadavé, často svraskalé, 3—5(—7)četné; lístky široké, často se překrývající; postranní lístky jen kratičce (0—1 mm) řapíčkaté; řapík listu na líci po celé délce žlábkovaný; palisty úzce kopinaté, většinou 1—3 mm šir., nikdy nitkovitě čárkovité; květenství často chocholíkovitě uspořádané; postranní lístky 3četných listů v květenství s 0—1(—2) mm dl. řapíčkem; korunní lístky většinou okrouhlé, navzájem se dotýkající a poněkud nepravidelně zvlněné; souplodí kulovité, neúplné, často s velkými peckovičkami, spíše matné, bez zřetelného lesku, černé. — Rostliny časněji kvetoucí.

Subsect. 1. *Sepincoli* (FOCKE) HAYEK

Syn.: *Rubus* L. [Untergruppe] *Sepincoli* FOCKE.

Prýty oblé nebo hranaté a žlábkované; ostny stejné nebo různé, načervenalé až žlutavé, nikdy tmavě fialové; listy 3—5(—7)četné.

Ser. 1. *Suberectigeni* H. E. WEBER

Prýty lysé, bez nebo až s četnými, až 0,5 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny téměř stejnotvaré; listy na rubu zelené, bez plstnatého odění; kališní lístky na ploše čistě zelené až šedozelené; prašníky lysé; semeníky lysé nebo téměř lysé.

75. *Rubus orthostachys* G. BRAUN — ostružiník přímolatý Tab. 37/2

Rubus orthostachys G. BRAUN Herb. Rub. Germ., fasc. 10. Übersicht, 1881. — Syn.: ? *R. sulcatiformis* SUDRE Batotheca Eur. 34, 1904 non HRUBY 1942.

Prýty dosti vysokoobloukovité, hranaté, se stranami plochými nebo zčásti slabě žlábkovanými, zelené, nachově naběhlé, lysé, bez stopkatých žlázek. Ostny v počtu 3—5 na 5 cm délky prýtu, 3—4 mm dl., na hranách umístěné, zpočátku při bázi fialově červené, později stejně jako prýty zbarvené, skloněné, rovné. Listy nevýrazně (1 mm) znoženě 5četné, někdy rozdělením koncového lístku až 6—7četné, na líci ± tmavozelené, téměř lysé, na rubu zelené, na dotek neznatelně chlupaté, bez hvězdovitých chlupů. Koncový lístek středně dlouze řapíčkatý [řapíček zdéli 20—35(—40) % délky čepele lístku], šir. obvejčitý nebo poněkud kosníkovitý, často téměř okrouhlý, na bázi zaokrouhlený až mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu s nezřetelně odsazenou, asi 5 mm dl. špičkou, za živa mnohdy vypouklý. Zoubkování listového okraje téměř pravidelné, s odsazeně zašpičatělými zuby; hlavní zuby přímé nebo slabě nazpět vyhnuté; zářezy 1—2(—3) mm

Tab. 36: 1 *Rubus guentheri*, 1a — list, 1b — žláznaté odění prýtu, 1c — totéž v detailu, 1d — okraj koncového lístku, 1e — vřeteno květenství, 1f — květní stopka, 1g — tyčinky a pestíky. — 2 *R. moschus*, list, 2a — žláznaté odění prýtu, 2b — okraj koncového lístku.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

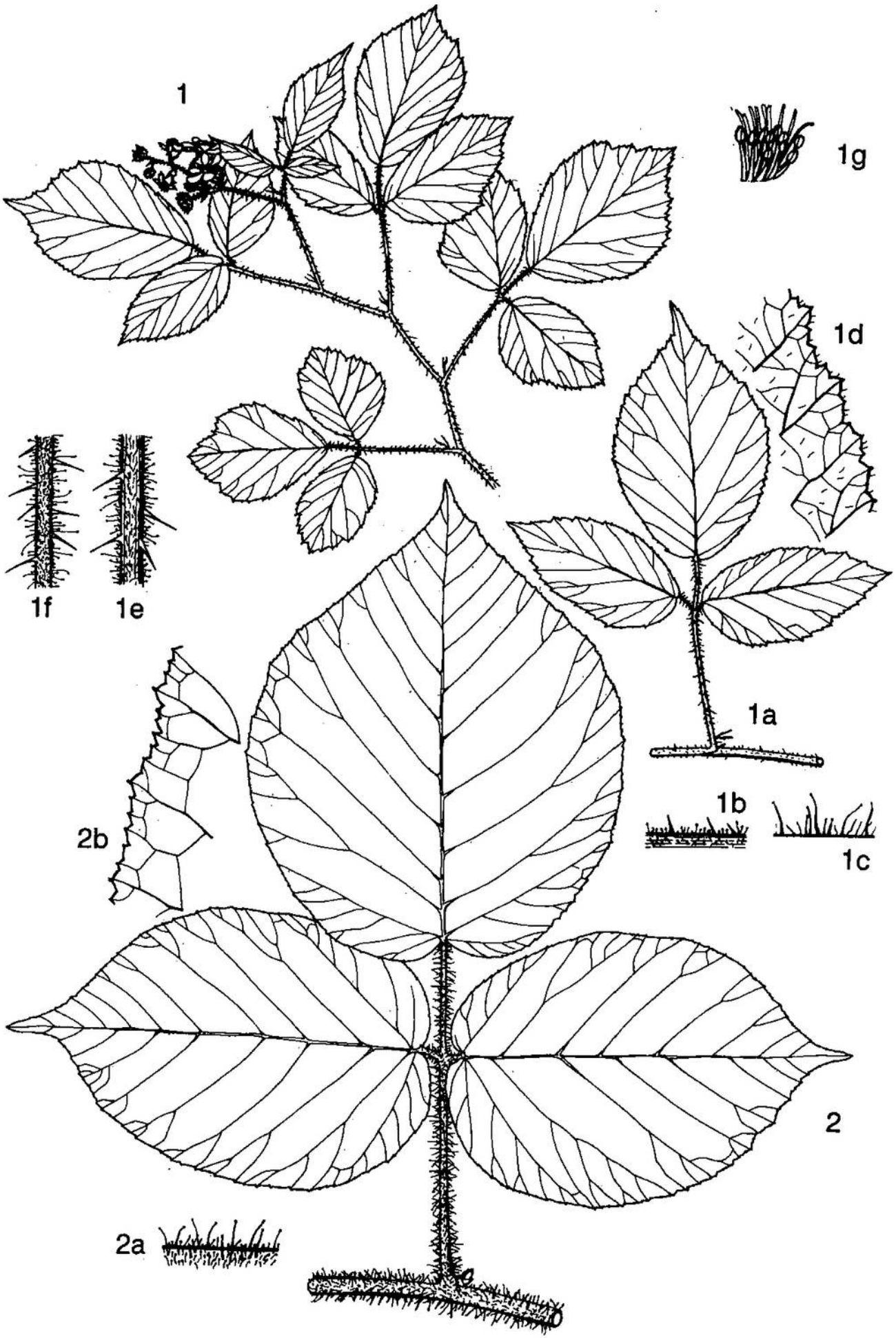

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

hluboké. Prostřední lístky na bázi nesouměrné (jako u listů jilmu), s rozdílem 1–4 mm. Dolní lístky s 0–1 mm dl. řapíčkem. Řapík mnohem delší (až 2×) než dol. lístky, téměř lysý, bez stopkatých žlázek, s 5–10 nepříliš zahnutými, 1–2 mm dl. ostny. Palisty úzce kopinaté, s téměř přisedlými žlázkami. Květenství prodloužené, nahoře poněkud chocholíkovité; listy asi 5–15 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, všechny na rubu zelené, bez plstnatého odění; koncový lístek obvejčitý nebo kosníkovitý, na bázi úzký, na vrcholu sotva špičatý. Vřeteno květenství téměř rovné, ± hranaté, řídce chlupaté, na 5 cm délky vřetena s 0–5 krátkými stopkatými žlázkami a 3–7 rovnými, 1,5–2,0 mm dl. ostny. Květní stopky 10–30 mm dl., přitiskle plstnaté a často poněkud odstále chlupaté, s 0–10(–50), jen 0,1–0,2 mm dl. stopkatými žlázkami a s (0–)1–3(–4) štíhlými, poněkud zakřivenými 1–2 mm dl. ostny. Kališní lístky krátké, šedozelené, rozestálé nebo nazpět sehnuté. Korunní lístky 8–12 mm dl., okrouhlé, růžové nebo bledě růžové. Tyčinky málo převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky řídce chlupaté; čnělky na bázi většinou načervenalé. Květní lůžko lysé. Souplodí drobné, kulovité, černé. VI–VII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hranaté, na stranách často žlábkované, lysé, bez stopkatých žlázek, řídce ostnité; listy dl. řapíkaté, na líci lysé, na rubu zelené a jen řídce chlupaté; koncový lístek až okrouhlý, vypouklý; vřeteno květenství přímé; korunní lístky růžové; čnělky na bázi načervenalé.

Poznámka 2: *Rubus lamprocaulos* G. Braun Herb. Rub. Germ. 116, 1877 (syn.: *R. aequiserrulatus* H. E. Weber 1972) je druh rozšířený od j. Švédska a Dánska až do Durynska a Slezska. Byl udán i z našeho území (Plzeňsko), údaje vyžadují potvrzení, výskyt je však pravděpodobný. Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty vždy lysé, jen s ojedinělými, stejně velkými, velmi krátkými, 0,2(–0,5) mm dl. stopkatými žlázkami; obdobné krátké stopkaté žlázky na vřetenu květenství a na květních stopkách (zde 0,1 mm dl.); ostny stejnotvaré; koncový lístek vypouklý nebo vydutý, na vrcholu s odsazenou špičkou; zoubkování listového okraje pravidelné, jemné; korunní lístky růžové; čnělky zelenavé.

Poznámka 3: *Rubus lobatidens* H. E. Weber et Stohr Feddes Repert. 92: 27, 1981 je druh rozšířený v Severoněmecké nížině, mající izolovaný výskyt v Horní Falci; výskyt u nás není vyloučen. Hlavní diagnostické znaky: Prýty často statné, oblé; ostny přímé, velmi štíhlé, dlouhé, od prýtu kolmo odstálé; listy na rubu řídce chlupaté, na okraji ploché; koncový lístek laločnatý, někdy hlouběji zaříznutý a téměř 2–3dílný; květy narůžovělé.

Ekologie a cenologie: Lesní světliny, lesní okraje a křoviny; na půdách minerálně středně silných, hlinitých, neutrálních až slabě alkalických, mnohdy i vápník obsahujících, slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v lesních společenstvech třídy *Querco-Fagetea* nebo v jejich náhradních společenstvech.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, v Čechách řídce roztroušen, na Moravě častěji. Zastoupen v termofytiku a hlavně v mezofytiku; do oreofytika nezasahuje. Rozšíření není dosud dostatečně známo; k územím s častějším výskytem náleží oblast Moravské brány a Chřiby, jinde se vyskytuje zpravidla jen na ojedinělých lokalitách. Od planárního do suprakolinního stupně, zhruba ve výškách 200–450 m n.m.

T: 4. Loun.-lab. střed. (Český Bukov; Povrly; Ústí nad Labem), 6. Džbán (Smečno; Libušín), 7. Středočes. tab. (Dřínov, vrch Dřínov), 10. Praž. ploš. (Praha, Holešovický přístav), 12. Dol. Pojiz. (Hostín), 13. Rožď. pah. (Bechov; Nová Telib; Dlouhopolsko – Městec Králové), 20. Jihomor. pah. (Kyjov, Bohuslavice), 21. Haná (Chropyně). – **M:** 29. Doup. vrchy (Černýš – Lužný), 32. Křivokl. (Žebrák – Točník), 35. Podbrd. (Zbiroh, nádraží; Hořovice), 44. Mileš. střed. (Kostomlaty – Milešov), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice), 51. Polom. hory (Kanínský důl), 70. Mor. kras (Rudice), 71. Drah. vrch. (Loučka; Malé Hradisko), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Bušín), 74. Slez. pah. (Hlučín, Smolkov), 75. Jes. podh. (Šternberk), 76. Mor. brána (více lokalit), 77. Středomor. Karp. (roztr., častěji v s. části Chřibů), 78. B. Karp. les. (Luhačovice), 79. Zlín. vrchy (Zlín, Mladcová – Racková; Zlámanec), 81. Host. vrchy (Zlín, Velichová – Hrobce), 83. Ostr. pán. (Petrovice u Karviné), 84. Podbesk. pah. (dosti hojně).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, na sever zasahující do stř. Německa a j. Polska, na západ do Nizozemí, Belgie a s. Francie (Lotrinsko), na východ do Polska a ČR, na jih do Švýcarska a Rakouska. Druh se širokým areálem.

76. *Rubus josefianus* H. E. Weber – ostružiník džbánský Tab. 37/1

Rubus josefianus H. E. Weber Preslia 65: 22, 1993.

Prýty tupě hranaté, se stranami plochými nebo slabě vypouklými, zelené a pak nafialověle červenohnědé, bez chlupů, s ± přisedlými, 0,1(–0,2) mm dl. žlázkami; stopkaté žlázky v počtu 0–5(–10) na 1 cm délky strany prýtu; ostny v počtu 17–20 na 5 cm délky prýtu, 3–4 mm dl., stejnotvaré, ± zakřivené, na bázi 5–6 mm šir., spolu s ojedinělými menšími ostěnky. Listy znoženě 5četné, zelené, na líci lysé (vzácně 1–5 chlupů na 1 cm^2), na rubu řídkými chlupy na dotek nezřetelně chlupaté; hvězdovité

Tab. 37: 1 *Rubus josefianus*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. orthostachys*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostnem, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

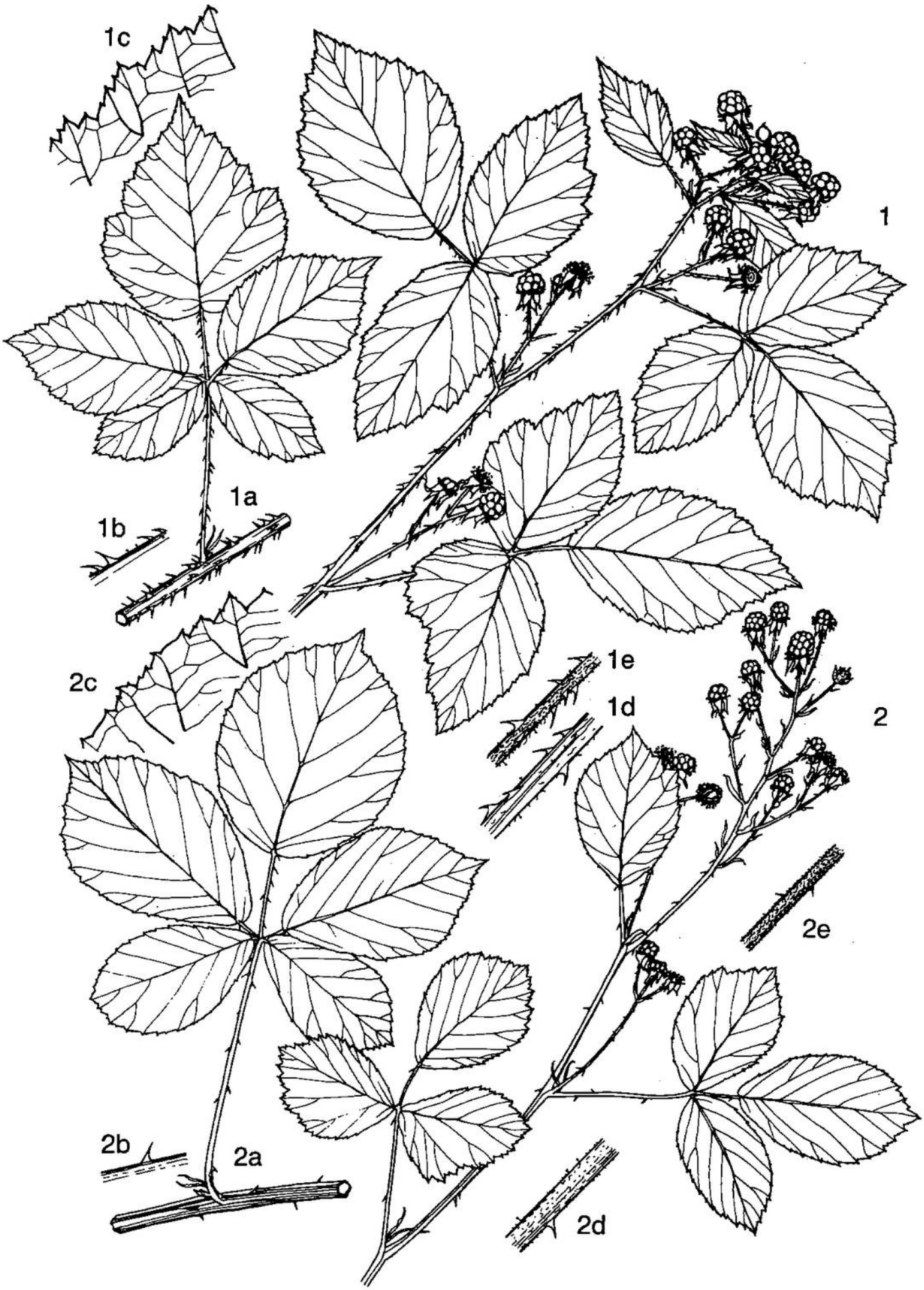

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

chlupy chybějí. Koncový lístek dosti dlouze řapíčkatý (řapíček 32–37 % délky čepele lístku), okrouhlý nebo šir. až trojboce vejčitý, na bázi mělce srdčitý, nevýrazně hrotitý. Zoubkování listového okraje hrubě periodické, zuby se slabě nasazenou špičkou; zářezy 2–3 mm hluboké; okraj lístku v hor. polovině laločnatý, s 1–3 laloky 6–7(–15) mm dl. Prostřední lístky na bázi často uťaté. Dolní lístky přisedlé. Řapík zřetelně delší než dol. lístky, ± lysý, s ojedinělými krátce stopkatými žlázkami nebo nežláznatý; ostny v počtu 8–23, nazpět skloněné, srpovité. Palisty čárkovitě kopinaté, 0,8–1,0 mm šir., na okraji s kratičkými, 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami. Květenství latnaté, šir. válcovité, mnohdy nepravidelně hroznovitě složené; listy 1–5 cm pod vrcholem květenství začínající, (2–)4(–5) listů v hor. části květenství jednoduchých, kopinatých, ve stř. a dol. části listy 3četné; jejich koncové lístky úzce obvejčité, hrubě pilovité, na rubu řídce nezřetelně chlupaté; postranní lístky přisedlé. Vřeteno květenství řídce chlupaté nebo olysalé, s přisedlými žlázkami nebo s četnými, téměř přisedlými, 0,2–0,3 mm dl. žlázkami, v počtu 5–10(–30) na 5 cm délky vřetena; ostny v počtu 8–15 na 5 cm délky vřetena, 3–4 mm dl., téměř stejnotvaré, nazpět skloněné a zčásti trochu zahnuté. Květní stopky 15–30 mm dl., krátce chlupaté, s dosti četnými chlupy hvězdovitými, svazečkovitými a jednoduchými; stopkaté žlázky 0,1 mm dl., v počtu 0–20; ostny 1,5–2,0 mm dl., v počtu 17–21, přitloustlé, trochu zahnuté. Kališní lístky krátké, šedozelené nebo zelenavé, s osténky a s přisedlými a téměř přisedlými žlázkami, po odkvětu slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky asi 12 mm dl., šir. obvejčité až skoro okrouhlé, narůžovělé nebo bílé. Tyčinky o málo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé, vzácně řídce chlupaté; čnělky zelené. Květní lůžko chlupaté. Souplodí drobnější, poměrně dobře vyvinuté, černé. VI–VII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty tupě hranaté, bohatě ostnité; listy na líci lysé; zoubkování listového okraje hrubě periodické až laločnaté; vřeteno květenství řídce chlupaté; korunní lístky narůžovělé nebo bílé.

Ekologie a cenologie: Lesní světliny, lesní okraje a lemy, křoviny, meze a sušší trávníky; na půdách hlinitých až hlinitopísčitých, neutrálních až slabě alkalických, někdy i vápník obsahujících, slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v lesních společenstvech třídy *Querco-Fagetea* nebo v jejich náhradních společenstvech.

Rozšíření v ČR: Zatím málo známé; jen v Čechách, hlavně v sz. a stř. části. Častěji v termofytiku, řidčeji v mezofytiku, v oreofytiku neroste. Nedávno popsaný druh, jehož rozšíření není ještě dostatečně známé. Jeho rozšíření v Čechách lze zhruba vymezit následujícími krajními lokalitami: Chlumec u Chabařovic – Pohořany u Litoměřic – Telib u Mladé Boleslavi – Dřínov – Praha, Ďáblice – Džbán – Plzeň – Sádek u Žatce. Častěji je v tomto areálu zastoupen pouze na Džbánu. Výškově jeho výskyt spadá do kolinního a suprakolinního stupně, do výšek 200–400 m n.m.

T: 2. Stř. Poohří (Sádek; Velká Černoc), 6. Džbán (dosti hojně roztr.), 7. Středočes. tab. (Nebušice; Dřínov, vrch Dřínov), 9. Dol. Povlt. (Praha, Jenerálka), 10. Praž. ploš. (Praha, Ládví; sídliště Ďáblice), 11. Stř. Pol. (Lysá nad Labem), 12. Dol. Pojiz. (Hostín, Kolo), 13. Rožď. pah. (Lhotky; Nová Telib). – M: 25. Krušn. podh. (Chlum u Chabařovic), 31. Plz. pah. (Plzeň, Sofronka), 45. Verneř. střed. (Pohořany, Křížová hora).

Celkové rozšíření: Kromě výskytu v Čechách jen s. Bavorsko (Horní Franky). Regionální druh se širším areálem. – Mapy: WEBER Preslia 65: 25, 1993.

Ser. 2. *Sepincoli* (FOCKE) E. H. L. KRAUSE

Syn.: *Rubus* L. [Untergruppe] *Sepincoli* FOCKE.

Prýty lysé nebo téměř lysé, s 0–50 stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu; ostny většinou slabé, téměř stejnotvaré; koncový lístek často okrouhlý, na bázi zpravidla srdčitý, na vrcholu s krátkou špičkou; palisty kopinaté, širší než 1 mm; prašníky lysé; souplodí s velkými peckovičkami.

77. *Rubus dethardingii* E. H. L. KRAUSE – ostružiník německý Tab. 38/2

Rubus dethardingii E. H. L. KRAUSE Arch. Ver. Freunde Naturgesch. Mecklenburg 34: 203, 1880.

Prýty ploše obloukovité až obloukovité, 50–100(–150) cm vys., zřetelně hranaté, se stranami plochými až trochu žlábkovanými, někdy oble tupě hranaté, lysé, s 0–15 krátce stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu; ostny v počtu 7–20 na 5 cm délky prýtu, (1,2–)2,0–3,5(–5,0) mm dl., na bázi 2–4 mm šir., náhle do tenké špičky zúžené, skloněné, rovné nebo srpovité, stejnotvaré. Listy nevýrazně znoženě 5četné, na líci s 10–100 chlupy na 1 cm^2, na

Tab. 38: 1 *Rubus hadracanthos*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. dethardingii*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

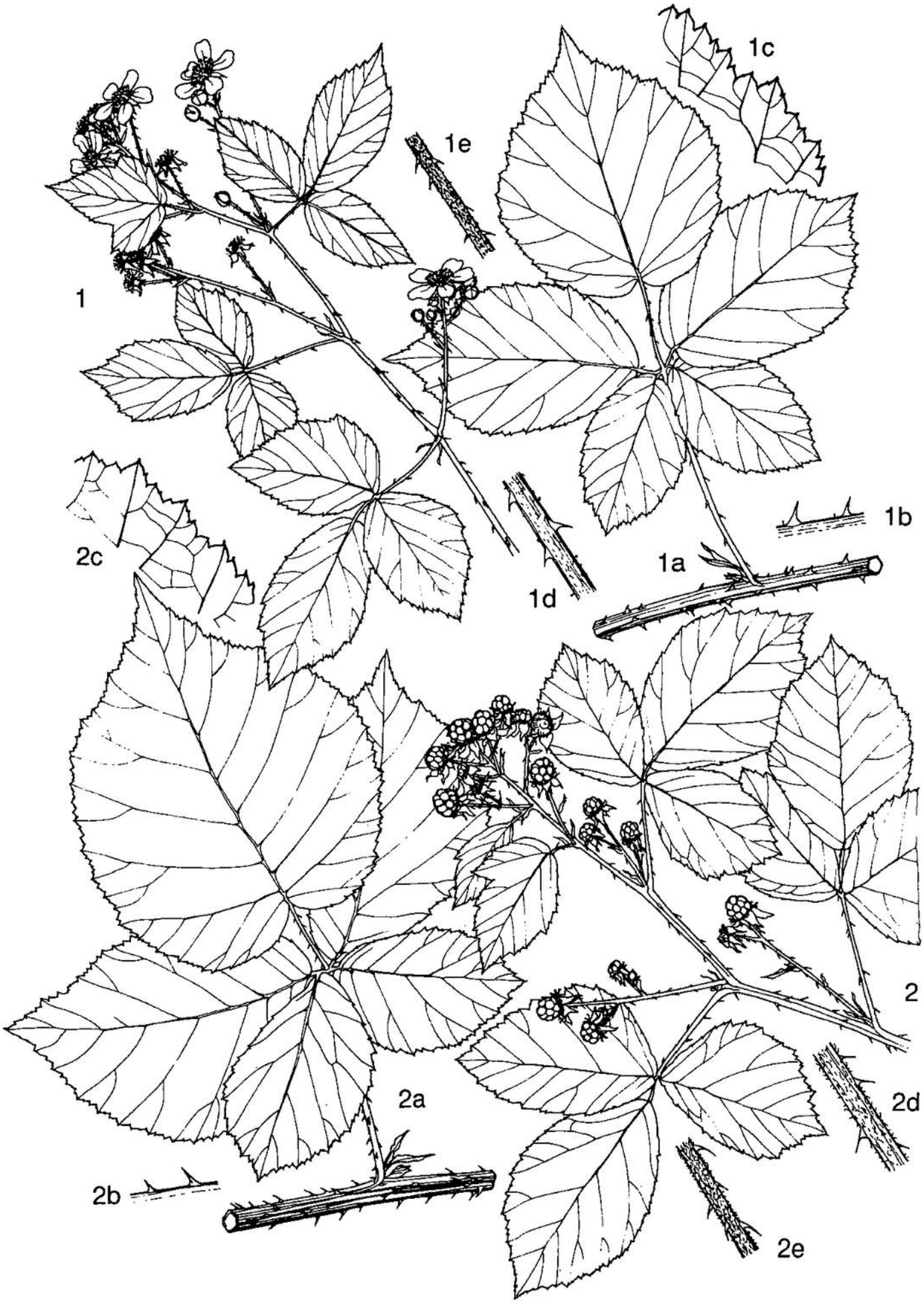

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

dotek sotva chlupaté až měkce chlupaté, na rubu měkce chlupaté, šedozeleně až bělošedě plstnaté; lístky se navzájem překrývající. Koncový lístek krátce nebo středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 23–39 % délky čepele lístku), poměrně velký, vejčitý až šir. eliptický, někdy až okrouhlý (i širší než dlouhý), na široké bázi zřetelně srdčitý, zřídka uťatý, s obloukovitým okrajem, na vrcholu do nezřetelně odsazené, 8–15(–20) mm dl. špičky zúžený, za živa plochý nebo jen nezřetelně vypouklý. Zoubkování listového okraje dosti stejnoměrné až poněkud periodické, s odsazeně zašpičatělými, 2 mm šir. a 1 mm vys. zuby, se zaokrouhlenými vyniklými soubory hlavních zubů; zářezy asi 2 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 0–1 mm dl. Řapík zřetelně (až 2 ×) delší než dol. lístky, řídce pýřitý, zpravidla bez stopkatých žlázek; ostny v počtu 10–20, jen 1,0–1,5 mm dl., z velmi rozšířené báze téměř hákovitě zakřivené. Palisty úzce kopinaté, i přes 2 mm široké, polopřisedlými žlázkami jen řídce žláznaté. Květenství nevýrazně jehlancovité, často poněkud chocholíkovitě uspořádané, bohaté; listy 1–5(–8) cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné, horní jednoduché, na líci chlupaté, s více než 100 chlupy na 1 cm^2, na rubu šedoplstnatě měkce chlupaté. Koncový lístek ± eliptický nebo obvejčitý, na bázi mělce srdčitý nebo zaokrouhlený, na vrcholu v sotva odsazenou, 5(–10) mm dl. špičku zúžený; zoubkování listového okraje často hrubší a zřetelněji periodické než u listů prýtu, se zářezy až 3(–4) mm hlubokými. Postranní lístky listů v květenství bez zřetelných řapíčků. Vřeteno květenství řídce pýřité až krátce přitiskle plstnaté, většinou bez stopkatých žlázek nebo jen s krátce (0,1 mm) stopkatými žlázkami. Ostny v počtu 5–20 na 5 cm délky prýtu, 1,5–3,0 mm dl., na bázi 1–3 mm šir., téměř rovné nebo trochu zakřivené. Květní stopky 5–10 (–20) mm dl., krátce propleteně plstnaté, nežláznaté nebo jen s krátkými 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny v počtu 5–10, 0,5–1,5(–2,0) mm dl., žlutavé s červenou bází, srpovitě až téměř hákovitě zakřivené. Kališní lístky šedoplstnaté, na okraji bíle lemované, odstálé nebo slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky asi 8–10 mm dl., okrouhlé, bílé nebo narůžovělé. Tyčinky ± zdéli gynecea; prašníky lysé. Semeníky ± lysé; čnělky zelenavě bílé, zřídka načervenalé. Květní lůžko mnohdy chlupaté. VI–VII(–VIII). Ff.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hranaté, na stranách často žlábkované, lysé; ostny krátké, zakřivené; listy na líci chlupaté; koncový lístek poměrně velký, na rubu slabě šedozelený; řapík zřetelně delší než dol. lístky; ostny na řapíku velmi malé, téměř hákovité; kališní lístky na okraji bíle lemované.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a lemy; na půdách minerálně středně silných, hlinitých, neutrálních až slabě alkalických, mnohdy i vápník obsahujících; dává přednost teplejším oblastem nižších poloh. Cenotický charakter u nás není znám – pravděpodobně se vyskytuje ve společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, známý dosud z jediné lokality; výskyt na dalších lokalitách je možný, protože druh se vyskytuje např. v Sasku u Drážďan a v Lužici u Zhořelce. △

M: 64. Říčan. ploš. (Krymlov).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, převážně v Německu, na sever zasahuje do Dánska, Šlesvicka a z. Polska, na západ do sz. Německa, na východ do Polska a Čech, na jih v Německu po Hesensko a Bavorsko. Druh se širokým areálem.

78. *Rubus hadracanthos* G. Braun – ostružiník bradavkatý Tab. 38/1

Rubus hadracanthos G. Braun Herb. Rub. Germ., Übersicht, 1881 [„*hadroacanthos*"].

Prýty tupě hranaté až oblé, nachově červeně naběhlé, lysé, většinou s 1–5(–20) krátkými stopkatými žlázkami na 5 cm délky prýtu. Ostny v počtu 10–15 na 5 cm délky prýtu, 3–4 mm dl., ze širší, polštářkovitě ztlustlé báze v rovnou nebo málo zahnutou špičku náhle zúžené. Listy dlanitě nebo poněkud znožené 5četné, na líci lysé nebo téměř lysé (jen s ojedinělými chlupy), lesklé, na rubu zelené až šedozelenavé, hojně chlupaté, někdy s hvězdovitými chlupy. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 23–37 % délky čepele lístku), zpravidla vejčitý až eliptický, na bázi zaokrouhlený až mělce srdčitě vykrojený, na vrcholu do slabě odsazené, 7–12 mm dl. špičky zúžený, za živa ± vypouklý. Zoubkování listového okraje periodické, se zuby pozvolna zašpičatělými; hlavní zuby zřetelně delší, téměř přímé; zářezy 2–3 mm hluboké; nezřídka vyvinuty také delší a laločnatě vyniklé komplexy hlavních zubů. Řapík s 10–15 silnými, často skoro hákovitě zakřivenými ostny. Květenství prodloužené, nahoře s větvemi vzhůru směřujícími, hustokvěté; listy (3–)5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, na rubu bez plstnatého odění nebo jen slabě plstnaté, dolní 3–4četné. Vřeteno květenství svazečkovitými chlupy řidčeji chlupaté; stopkaté žlázky 0,1 mm dl., četné nebo chybějí; ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky vřetena, 2,0–2,5(–3,0) mm dl., se

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

ztlustlou (± bradavkovitou) bází, ± zahnuté, načervenalé. Květní stopky 10–20 mm dl., krátce plstnatě propleteně chlupaté, s četnými, ± přisedlými nebo 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny v počtu (3–)5–10(–15), 1,0–1,5 mm dl., žlutavé, na bázi často načervenalé, tlusté, zakřivené. Kališní lístky krátké, bez osténků, ± rozestálé. Korunní lístky 7–13 mm dl., vejčitě okrouhlé, růžové. Tyčinky zdéli nebo o málo delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky téměř lysé; čnělky bělavé nebo na bázi slabě načervenalé. Květní lůžko řídce chlupaté. (VI–)VII(–VIII). Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty oble a tupě hranaté; listy na líci + lysé, trochu lesklé, na rubu šedozelené nebo zelené, bez plstnatého odění; koncový lístek trochu vypouklý; listy květenství na rubu bez plstnatého odění; ostny vřetena květenství s bází ztlustlou, bradavkovitou, většinou červenou.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a lemy; na půdách minerálně středně silných, hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, neutrálních, mnohdy obsahujících vápník, slabě humózních. Ve společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Druh velmi vzácný, s jistotou známý pouze ze dvou lokalit ve stř. Čechách; další nálezy v tomto území jsou pravděpodobné (? Příbram). △

M: 32. Křivokl. (Roztoky, Leontýnský zámek), 35. Podbrd. (Hořovice).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, převážně Německo; na sever zasahuje do Dánska, na jih do Porýní, na východ do z. Meklenburska a Braniborska; izolované výskyty v Lucembursku, Badensku-Würtembersku a v Čechách. Druh se širokým areálem.

79. *Rubus franconicus* H. E. Weber – ostružiník rumištní Tab. 39/2

Rubus franconicus H. E. Weber Ber. Bayer. Bot. Ges. 50: 6, 1979.

Prýty nízkoobloukovité až obloukovité, tupě hranaté až hranaté, se stranami vypouklými nebo plochými, lysé, na 5 cm délky prýtu s 0–20(–100), 0,2 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny v počtu (10–)15–20 na 5 cm délky prýtu, 4–5 mm dl., se silnou, lehce načervenalou bází, štíhlé, rovné nebo málo zahnuté. Listy znožené (4–)5četné, s lístky na okraji se překrývajícími, na líci světle (žlutavě) až matně zelené, lysé nebo téměř lysé, na rubu zelené, na dotek nezřetelně chlupaté, někdy na žilkách s jednotlivými drobnými hvězdovitými chlupy, bez plstnatého odění. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 25–37 % délky čepele lístku), šir. vejčitý až okrouhlý, často širší než dlouhý, na široké bázi srdčitý, na vrcholu s málo až zřetelně odsazenou, jen 3–7(–12) mm dl. špičkou, často laločnatě rozšířený. Zoubkování listového okraje periodické, se širokými zuby a zářezy tvaru U; hlavní zuby poněkud delší; zářezy asi 2 mm hluboké. Řapík se 7–15 silně zakřivenými ostny. Palisty úzce kopinaté. Květenství úzce jehlancovité; listy zpravidla 3–10 cm pod vrcholem květenství začínající, na rubu zelené, nejhořejší někdy na rubu slabě plstnaté. Vřeteno květenství roztr. až dosti hustě odstále chlupaté, převážně se svazečkovitými chlupy, směrem k vrcholu také s chlupy hvězdovitými, s roztroušenými, 0,1–0,2 mm dl. stopkatými žlázkami, a někdy s poněkud delšími žláznatými štětinami; ostny v počtu 10–15 na 5 cm délky vřetena, 3–4 mm dl., zahnuté. Květní stopky 15–25 mm dl., plstnatě propleteně chlupaté, s 1–60, 0,1–0,2 mm dl. stopkatými žlázkami skrytými v odění z chlupů, a asi 10–20 žlutavými, poměrně širokými, zakřivenými, 1–2 mm dl. ostny. Kališní lístky krátké, šedozelenavě plstnaté, za květu rozestálé až nazpět sehnuté, za plodu rozestálé až vzhůru směřující. Korunní lístky 8–11 mm dl., šir. obvejčité, bílé. Tyčinky ± delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky bělavě zelené. Květní lůžko většinou hustě chlupaté. Souplodí střední velikosti, černé, nakyslé. VI–VII. Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty tupě hranaté, lysé; listy na líci téměř lysé, na rubu málo chlupaté a bez plstnatého odění; koncový lístek velmi široký, často širší než dlouhý, pod polovinou nejširší, na bázi srdčitý; zoubkování listového okraje periodické; květenství jehlancovité; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: *Rubus walsemanii* H. E. Weber Abh. Verh. Naturwiss. Ver. Hamburg 25: 139, 1982 je rozšířený od j. Švédska a Dánska do Braniborska a izolovaně se vyskytující v Sasku (Drážďany); mohl by být nalezen i u nás. Jeho hlavní diferenční znaky oproti *R. franconicus:* Ostny květenství se ztlustlou bází; koncový lístek nejširší v polovině nebo nad polovinou; prostřední lístky na bázi výrazně asymetrické (jako u listů jilmu).

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a lemy, lesní světliny, meze, silniční příkopy, sušší rumiště a v plotech; na půdách minerálně středně silných, hlinitých, mírně kyselých až slabě alkalických, mnohdy obsahujících vápník, slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v lemových společenstvech třídy *Galio-Urticetea*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Dosti hojně v Čechách, na Moravu však již nezasahuje. Vyskytuje se v ter-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

mofytiku i mezofytiku, do oreofytika nevstupuje. Územím ČR probíhá v. hranice areálu, kterou lze prozatím vymezit těmito krajními body výskytu: Velichovky — Staré Nechanice — Řečany nad Labem — Humpolec — Tábor — Soběslav — České Budějovice; stanovení jejího přesnějšího průběhu vyžaduje další studium. Častěji se vyskytuje v Podkrušnohoří, Džbánu, Křivoklátsku, Podbrdsku, ve stř. Povltaví, dol. Posázaví a na Říčanské plošině. Od planárního do suprakolinního stupně, ve výškách asi 200—500 m n.m. (max.: Český les, Pleš, 765 m).

T: 2. Stř. Poohří (okolí Chomutova), 3. Podkruš. pán. (častěji), 4 Loun.-lab. střed. (Most; Kozly; okolí Ústí nad Labem), 6. Džbán (roztr.), 7. Středočes. tab. (Peruc; Přední Kopanina), 10. Praž. ploš. (Praha), 11. Stř. Pol. (Poříčany; Záboří nad Labem), 12. Dol. Pojiz. (Stará Boleslav; Hostín), 13. Rožď. pah. (Lhotky — Telib; Žehuňská obora; Městec Králové), 14. Cidl. pán. (Češov; Staré Nechanice), 15. Vých. Pol. (Řečany nad Labem — Zdechovice; Velichovky). — **M:** 22. Halštr. vrch. (Habartov), 25. Krušn. podh. (Telnice — Knínice; Výsluní), 26. Čes. les (Bystřice; Klenčí pod Čerchovem — Díly; Pivoň; Pleš aj.), 27. Tachov. bráz. (častěji v j. části fyt. o.), 29. Doup. vrchy (okolí Černýše), 32. Křivokl. (dosti hojně), 33. Branž. hv. (Švihov, Tuhošť), 34. Plán. hřeb. (Nehodiv), 35. Podbrd. (roztr.), 36. Horaž. pah. (Velenovy), 38. Bud. pán. (České Budějovice, Červený Dub), 39. Třeboň. pán. (Sudoměřice u Bechyně; Soběslav; rybník Klec), 40. Jihočes. pah. (Nová Ves u Protivína; Temelín), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 42. Votic. pah. (Tábor), 45. Verneř. střed. (Benešov nad Ploučnicí), 47. Šluk. pah. (Šluknov), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf; Grabštejn — Bílý Kostel), 51. Polom. hory (Dubá), 53. Podješ. (Čertova zeď), 64. Říčan. ploš. (roztr.), 67. Českomor. vrch. (jen v okolí Humpolce — Mysletice; Božejov; Lipnice nad Sázavou), 69. Želez. hory (Zdechovice).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, s hlavním výskytem v Německu; na sever do j. Hesenska a Braniborska, na východ a západ hranici Německa (vyjma území Čech a Horních Rakous) nepřesahuje, na jih po Bavorsko a Horní Rakousy. Druh se širokým areálem.

Ser. 3. *Subthyrsoidei* (Focke) Focke

Syn.: *Rubus* L. [Formenkreis] *sub-Thyrsoidei* Focke in A. et Gr.

Prýty většinou lysé, bez stopkatých žlázek nebo jen s krátkými, až 0,2 mm dl. stopkatými žlázkami; ostny stejnotvaré; listy na rubu často plstnaté; hor. listy v květenství zpravidla na rubu plstnaté; kalich šedoplstnatý; prašníky obvykle lysé.

80. *Rubus grossus* H. E. Weber — ostružiník mohutný Tab. 39/1

Rubus grossus H. E. Weber Ber. Bayer. Bot. Ges. 60: 9, 1989.

Keře statné, vytvářející rozsáhlejší porosty. Prýty silné, 6—12 mm v průměru, hranaté, se stranami plochými až žlábkovanými, lysé, bez stopkatých žlázek, ostnité; ostny v počtu 3—8 na 5 cm délky prýtu, 4—6 mm dl., na bázi 5—8 mm šir., stejnotvaré, rovné. Listy velké, téměř dlanitě nebo slabě (1—2 mm) znoženě 5četné, na líci s 0—20(—50) chloupky na 1 cm^2, na dotek nechlupaté nebo sotva rozeznatelně chlupaté, na rubu hustě měkce chlupaté, mnohdy slabě šedozeleně plstnaté, na dotek trochu chlupaté nebo měkce chlupaté. Koncový lístek středně dlouze až dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 28—40 % délky čepele lístku), šir. vejčitý až okrouhle eliptický, na bázi srdčitý, na vrcholu do poněkud odsazené, 10—15 mm dl. špičky pozvolna zúžený; listy za živa na okraji dosti silně a nepravidelně zvlněné. Zoubkování listového okraje hrubě pilovité, periodické, zuby znenáhla ostře zašpičatělé; hlavní zuby zřetelně delší, skoro přímé; zářezy 2—4 (—5) mm hluboké. Dolní lístky přisedlé. Řapík zřetelně delší než dol. lístky, na líci olysalý, se 7—13 málo zahnutými ostny. Palisty úzce čárkovitě kopinaté, 1,0—1,5 mm šir. Květenství ± jehlancovité; listy většinou 5—10 cm pod vrcholem květenství začínající, dol. listy 3četné, koncový lístek ± eliptický, na bázi zaokrouhlený, postranní lístky přisedlé, horní jednoduché listy šir. vejčité až kopinaté. Vřeteno květenství většinou skoro lysé (i bez stopkatých žlázek), ostnité; ostny v počtu 5—12 na 5 cm délky vřetena, 3—5 mm dl., nazpět skloněné, rovné nebo slabě zahnuté. Květní stopky 10—20 mm dl., plstnaté a krátce odstále chlupaté, bez stopkatých žlázek; ostny v počtu (1—)3—15, 2—3 mm dl., poněkud nestejné, široké, žlutavé, slabě zahnuté. Kališní lístky šedozelené, bez osténků, za plodu odstálé až trochu vzpřímené. Korunní lístky okrouhlé, bílé nebo narůžovělé. Tyčinky poněkud převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavě bílé. Květní lůžko chlupaté, s četnými chlupy vyniklými mezi semeníky. Souplodí dosti velké, kulovité, černé, šťavnaté, kyselé. VI—VIII. Ff.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hranaté; listy na rubu měkce chlupaté až slabě plstnaté; koncový lístek dosti dl. řapíčkatý, šir. eliptický; květenství nahoře bezlisté; vřeteno květenství téměř lysé, jeho ostny dosti mohutné; květní lůžko chlupaté.

Poznámka 2: *Rubus wahlbergii* Arrh. Rub. Suec. Dispos. Mon. 45, 1839, hojněji zastoupený v j. Skandinávii.

Tab. 39: 1 *Rubus grossus*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostnem, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. franconicus*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostny, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

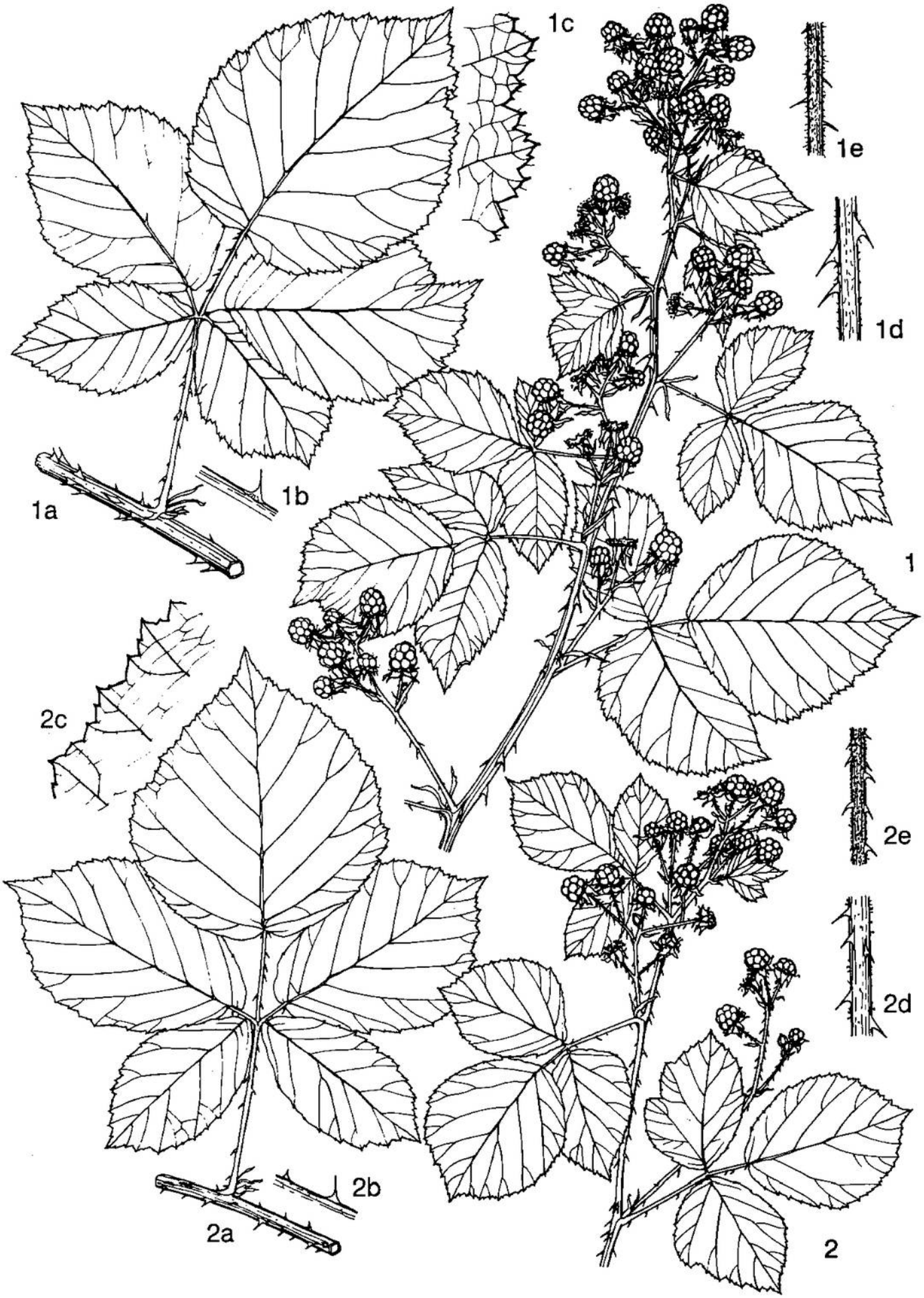

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Dánsku a s. Německu, zasahuje izolovaně do Saska (Míšeň) a s. Bavorska; ojedinělý výskyt u nás není vyloučený. Hlavní diagnostické znaky druhu: Rostliny zpravidla bez stopkatých žlázek; listy velké, na rubu zřetelně šedozelené až šedobíle plstnaté; koncový lístek široký, s okrajem v hor. polovině téměř trojúhelníkovitě sbíhavým, na vrcholu se sotva odsazenou špičkou; květenství ve vrcholové části s 1–2 velmi širokými trojlaločnými listy; ostny v květenství žluté, na bázi většinou intenzivně karmínově červené.

Poznámka 3: *Rubus hevellicus* (E. H. L. KRAUSE) E. H. L. KRAUSE in PRAHL Krit. Fl. Prov. Schlesw.-Holst. 2: 84, 1890, je středoevropský druh s hlavním rozšířením v Severoněmecké nížině, zasahující do polského Slezska (např. Sobotka); jeho výskyt u nás není vyloučený. Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hranaté; listy zpravidla 3četné, na rubu hustě jemně šedě chlupaté; koncový lístek krátce řapíčkatý, široký; lata jehlancovitá, často chocholíkovitě uspořádaná, s velmi prodlouženými dol. větévkami; ostny květenství na bázi červené; kališní lístky bělošedé, krátké; korunní lístky živě růžové; čnělky trochu načervenalé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje, meze, stráně, rumiště a prostory při cestách a silnicích; na půdách hlinitých, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia*, v lemových společenstvech třídy *Galio-Urticetea* a v ruderálních společenstvech třídy *Artemisietea vulgaris*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: V celém území roztroušeně, místy dosti hojně. Převážně v mezofytiku, řidčeji v termofytiku, v oreofytiku velmi vzácně (Jihlavské vrchy). Častější výskyt je na Moravě na Drahanské vrchovině, v Chřibech a v oblasti Moravské brány. Od planárního po submontánní stupeň, obvykle ve výškách 200–600 m n.m.

T: 2. Stř. Poohří (Chomutov, Droužkovice; Deštnice, Nová Hospoda), 3. Podkruš. pán. (Dubí, Přítkov – Běhánky; Chomutov, Černovice), 6. Džbán (Tuchořice, vrch Výrov; Nečemice, Ve Falci; Smečno, Kopanina; Nové Strašecí, Farma), 8. Čes. kras (Dobřichovice), 12. Dol. Pojiz. (Mělník, Chloumek), 13. Rožď. pah. (Petkovy; Lhotky – Telib), 14. Cidl. pán. (Ostroměř; Češov; Staré Nechanice), 15. Vých. Pol. (Velichovky), 16. Znoj.-brn. pah. (Střelice), 21. Haná (Stařechovice; Drysice; Vážany; Hulín). – **M:** 26. Čes. les (roztr. v Čerchovské oblasti), 27. Tachov. bráz. (Hora Svatého Václava; Nový Kramolín), 29. Doup. vrchy (okolí Klášterce nad Ohří), 31. Plz. pah. (Stříbro; Bdeněves), 32. Křivokl. (Skryje; Zbiroh), 35. Podbrd. (Zbiroh, nádraží; Cheznovice; Dobřichovice), 36. Horaž. pah. (Hnačov; Defurovy Lažany), 39. Třeboň. pán. (Sudoměřice u Bechyně), 40. Jihočes. pah. (Písek; Temelín), 41. Stř. Povlt. (Netvořice – Chrášťany; Skrýšovský Svatý Jan), 43. Votic. vrch. (Červený Újezd), 45. Verneř. střed. (Huntířov; Ludvíkovice), 50. Luž. hory (Svor – Jiřetín), 61. Dol. Poorl. (Přepychy), 63. Českomor. mezih. (Moravská Třebová, Radkov – Gruna), 67. Českomor. vrch. (Velká Bíteš, Radoškov – Borovec), 68. Mor. podh. Vysoč. (Zbraslav u Brna; Kuroslepy; Ketkovice), 71. Drah. vrch. (hojně), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Horní Lipová), 74. Slez. pah. (okolí Krnova), 75. Jes. podh. (Moravský Beroun, Bílčice; Lipník, Dolní Újezd), 76. Mor. brána a 77. Středomor. Karp. (roztr.), 79. Zlín. vrchy (Šarovy; Svárov; Horní Lhota), 84. Podbesk. pah. (Baška; Třinec). – **O:** 90. Jihl. vrchy (Telč, Řásná; Mrákotín – Horní Bolíkov; Kunžak – Kaproun).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; převážně Německo (od Hesenska a Harcu do Bavorska), s. Rakousko (Hardegg), Česká republika; výskyt na Slovensku je pravděpodobný. Druh se širokým areálem.

81. *Rubus gothicus* E. H. L. KRAUSE – ostružiník gótský Tab. 40/3

Rubus gothicus FRIDERICHSEN et GELERT ex E. H. L. KRAUSE Ber. Deutsch. Bot. Ges. 16: 108, 1888. – Syn.: *Rubus laschii* FOCKE subsp. *gothicus* (FRID. et GELERT) FOCKE in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 643, 1903.

Prýty nízce obloukovité až obloukovité, řidčeji poléhavé, oblé, nahoře tupě hranaté, se stranami vypouklými až plochými, lysé nebo téměř lysé, na 5 cm délky prýtu s 0–10(–20), 0,2 mm dl. stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 5–10(–15) na 5 cm délky prýtu, 4–5 mm dl., skoro stejnotvaré, na bázi 4–5 mm široké, dosti štíhlé, rovné nebo slabě zahnuté. Listy slabě znožené 5četné, na líci tmavozelené, s 1–20(–50) chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené až šedozelené, roztroušeně až hustěji (pak na dotek zřetelně) chlupaté, někdy trochu plstnaté. Koncový lístek středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 28–35 % délky čepele lístku), podlouhle vejčitý, vejčitý nebo poněkud kosníkovitý, na bázi zpravidla mělce srdčitě vykrojený, zřídka zaokrouhlený, již od poloviny pozvolna rovnými stranami ve zřetelnou nebo neodsazenou, štíhlou, (10–)15–20 mm dl. špičku zúžený, na okraji značně zvlněný, na ploše zřasený a trochu svraskalý. Zoubkování listového okraje 2× pilovité, periodické, hrubé, se zuby poznenáhlu zašpičatělými, 1–2 mm dl. a stejně širokými; hlavní zuby delší, přímé; zářezy (2–)3–5 mm hluboké. Řapík až 2× delší než dol. lístky, se 7–15 středně zahnutými, 2–3 mm dl. ostny. Palisty čárkovitě kopinaté. Květenství úzce jehlancovité; listy 5–10 cm pod vrcholem květenství začínající, na líci chlupaté, na rubu bez plstnatého odění nebo jen slabě šedozeleně plstnaté; koncový lístek 3četných listů eliptický až

Tab. 40: 1 *Rubus camptostachys*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. nemorosus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka, 2f – tyčinka s chlupatými prašníky. – 3 *R. gothicus*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostnem, 3c – okraj koncového lístku, 3d – vřeteno květenství, 3e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

téměř kosníkovitý, s úzkou zaokrouhlenou bází, na vrcholu dl. zašpičatělý, zřetelně periodicky pilovitý. Vřeteno květenství skoro lysé až hustě chlupaté převážně svazečkovitými chlupy, na 1 cm délky vřetena s 0–10 krátkými stopkatými žlázkami, na 5 cm délky s 4–10 štíhlými, zčásti rovnými nebo vesměs trochu zahnutými, 2,5–4,0 mm dl. ostny. Květní stopky 10–20 mm dl., plstnaté a s delšími (asi 0,5 mm) odstálými chlupy, s (0–)1–20(–30), 0,1–0,2 mm dl. stopkatými žlázkami a s (3–)5–20 nestejnými, většinou trochu zahnutými, žlutavými, 1,5–2,0 mm dl. ostny. Kališní lístky někdy s nasazenou šídlovitou špičkou, za květu mírně nazpět sehnuté, za plodu až rozestálé. Korunní lístky 10–13(–14) mm dl., 8–10 mm šir., okrouhle vejčité až okrouhlé, bílé nebo vzácně světle růžové. Tyčinky zdéli nebo častěji zřetelně delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé nebo s jednotlivými delšími chlupy; čnělky zelenavé, někdy červenavě naběhlé. Květní lůžko lysé nebo s jednotlivými, mezi semeníky vyniklými chlupy. (VI–)VII–VIII. Ff–Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty řídce nebo středně hustě stopkatě žláznaté; listy 5četné, na rubu šedavé, ale zpravidla bez plstnatého odění; koncový lístek vejčitý až téměř kosníkovitý (takový hlavně u listů v květenství), od poloviny rovně do delší špičky zúžený, na okraji hrubě zvlněný; zoubkování listového okraje periodické, 2 × pilovité; korunní lístky bílé.

Poznámka 2: *Rubus decurrentispinosus* H. E. WEBER Rev. Sekt. Corylifolii 144, 1981, rozšířený hlavně v Severoněmecké nížině a s izolovaným výskytem v Sasku (např. u Drážďan), by mohl být nalezen v s. Čechách. Druh chudý na diagnostické znaky, a proto dosti obtížně určitelný. Jeho význačnější znaky: Prýty tupě hranatě oblé; stopkaté žlázky na rostlině téměř scházejí; listy na líci zpravidla lysé; koncový lístek eliptický, na vrcholu s krátkou špičkou, na okraji nepříliš zřetelně periodicky pilovitý.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a světlé lesy (hlavně bory); na půdách minerálně středně silných, hlinitých, dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia* a v druhotných lesních společenstvech na plochách dříve obsazených společenstvy třídy *Querco-Fagetea*. Spíše thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Vzácný druh, jehož rozšíření u nás není dostatečně známé. Vyskytuje se v Čechách (velmi vzácně) a na Moravě (vzácně). Na Moravě jen v teplejších oblastech (Praebohemicum mezi Znojmem a Brnem; Cetechovice v Chřibech); tento výskyt je podstatně izolován od rozšíření v Čechách, kde je druh známý jen v nejsevernější části. Ve stupni kolinním a suprakolinním, v nadmořských výškách asi 200–400 m.

T: 16. Znoj.-brn. pah. (okolí Znojma: Kraví hora; Popice; Hnanice). – **M:** 48. Luž. kotl. (Varnsdorf), 49. Frýdl. pah. (Frýdlant), 68. Mor. podh. Vysoč. (roztr., např. Kuroslepy; Mohelno; Ketkovice; v j. části fyt. o. v Podyjí častěji), 77. Středomor. Karp. (Cetechovice).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; na sever zasahuje do j. Skandinávie, na západ do z. Německa, na východ do Pobaltí (Kaliningradská oblast), z. Polska a z. Slovenska, na jih po s. Bavorsko a j. Moravu (s přesahem do okolí Hardeggu v Dolních Rakousích); izolovaně pak ještě ve Vorarlbergu. Podobné rostliny se vyskytují i ve Švýcarsku. Druh se širokým areálem.

Ser. 4. *Subsilvatici* (FOCKE) FOCKE

Syn.: *Rubus* L. [Formenkreis] *sub-Silvatici* FOCKE in A. et GR.

Prýty tupě hranatě oblé, většinou ± chlupaté, téměř bez stopkatých žlázek až s četnými stopkatými žlázkami; ostny téměř stejnotvaré; prašníky chlupaté.

82. *Rubus nemorosus* HAYNE et WILLD. – ostružiník hajní Tab. 40/2

Rubus nemorosus HAYNE et WILLDENOW in WILLDENOW Berlin. Baumzucht, ed. 2, 411, 1811. – Syn.: *Rubus balfourianus* BLOXAM ex BAB. Ann. Mag. Natur. Hist. 9: 86, 1847.

Prýty nízkoobloukovité až poléhavé, tupě hranatě oblé, matně zelené nebo hnědé, skvrnitě fialově červeně naběhlé, na 1 cm strany prýtu s 10–60 jemnými, hedvábitými, 1 mm dl. chlupy, vysoko na ostny vystupujícími, s četnými přisedlými žlázkami, téměř bez stopkatých žlázek (někdy v počtu 1–5 na 5 cm délky prýtu), ostnité. Ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky prýtu, (3–)4–6(–7) mm dl., na hranách umístěné, ± stejnotvaré, v dol. polovině často šir. smáčklé, na bázi až 7 mm šir., poznenáhlu zúžené, rovné, přímo odstálé nebo trochu skloněné. Listy znožené 4–5četné, řidčeji 3četné, velké, tenké, ploché, na líci zelené až tmavozelené, s 20–150 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené až šedozelené, na dotek nezřetelně až zřetelně měkce krátce chlupaté, často slabě šedoplstnaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20–32 % délky čepele lístku), asi 13 cm dl. a 10 cm šir., ± eliptický, šir. vejčitý až téměř okrouhlý, na bázi zaokrouhlený, uťatý nebo srdčitě vykrojený, na vrcholu se slabě odsazenou, 5–10 mm dl. špičkou, plochý, na okraji (v polovině nebo nad polovinou) jednostranně nebo oboustranně hlouběji vykrojený; lístky svými okraji se překrývající. Zoubkování listového okraje téměř pravidelné, se zaokrouhlenými širokými zuby s nasazenou špičkou, 2–4 mm šir. a 1 mm dl.; hlavní zuby téměř přímé; zářezy 2–3 mm hluboké. Řapík zdéli nebo delší než dol. lístky, ± hustě chlupatý, se 7–12

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

téměř rovnými, 2,5 – 3,0(–4,0) mm dl. ostny. Palisty šir. kopinaté, (1,5 –)2,0 – 3,5 mm šir. Květenství volná, chudokvětá, zúženě jehlancovitá lata; květy nahoře často chocholíkovitě sblížené, na delších větvích přesahujících koncové květy; listy (1 –)3 – 10 cm pod vrcholem květenství začínající, na rubu trochu plstnaté, většinou 3četné; koncový lístek na bázi zaokrouhlený; postranní lístky přisedlé. Vřeteno květenství kolénkatě zprohýbané, hustě chlupaté až téměř huňaté, s 1 mm dl. chlupy, k tomu ± plstnatě chlupaté, s 0 – 10(–50), 0,1 – 1,0 mm dl. stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 3 – 7 na 5 cm délky vřetena, (3 –)4 – 6 mm dl., silné, v dol. polovině často široké, rovné, přímo odstálé nebo trochu skloněné. Květní stopky 20 – 35(–50) mm dl., krátce propleteně chlupaté a současně s odstálými chlupy, s 30 – 60(–70) nestejnými, bledě žlutými, 0,5(–1,0) mm dl. stopkatými žlázkami a s 2 – 6 většími, rovnými, přímo odstálými, 2,5 – –3,0(–4,0) mm dl. ostny, doprovázenými ojedinělými, menšími, asi 1 mm dl. ostny. Květy velké, 3 – 4 cm v průměru. Kališní lístky šedozeleně plstnaté, většinou se stopkatými žlázkami a štětinami, někdy s ojedinělými osténky, dlouze zašpičatělé, rozestálé až vzpřímené. Korunní lístky 11 – 18 mm dl., 9 – 13 mm šir., vejčitě okrouhlé až téměř okrouhlé, ploché, na vrcholu vroubkované nebo vykrojené, růžově červené až světle růžové. Tyčinky zdéli nebo jen o málo převyšující gyneceum; nitky růžové; prašníky většinou bohatěji chlupaté. Semeníky chlupaté; čnělka na bázi vždy načervenalá. Květní lůžko hustě a krátce huňaté. Souplodí velké, mnohdy špatně vyvinuté, v obrysu podlouhlé, černé. VI – VII(–VIII). Ff – Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty téměř oblé, s četnými jemnými hedvábitými chlupy; ostny prýtu krátké; listy velké, tenké, ploché; koncový lístek jednostranně nebo oboustranně zaříznutý a pak 2 – 3laločný; lata volná; vřeteno květenství s mohutnějšími přímými ostny; květy velké; kališní lístky dl. zašpičatělé, rozestálé nebo vzpřímené; korunní lístky velké, ploché, téměř okrouhlé, růžově červené; tyčinky krátké; nitky růžové; prašníky vždy chlupaté; semeníky chlupaté; květní lůžko huňaté.

Poznámka 2: *Rubus placidus* H. E. Weber Osnabrück. Naturwiss. Mitt. 6: 114, 1979, druh známý z Dánska a hlavně Severoněmecké nížiny, se vyskytuje také v Sasku a mohl by být snad nalezen u nás v sz. Čechách. Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty téměř lysé, s řídce roztroušenými stopkatými žlázkami; ostny stejnotvaré, slabě zahnuté; koncový lístek srdčitě vejčitý, s málo odsazenou špičkou, za živa mírně vypouklý, na okraji stejnoměrně pilovitý; korunní lístky růžové; prašníky chlupaté; čnělky načervenalé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, prosvětlené lesy (např. bory), lesní světliny a okraje, sušší trávníky a při cestách; na půdách minerálně středně silných, hlinitých nebo hlinitopísčitých, mírně kyselých až slabě alkalických, často obsahujících vápník, slabě humózních. Vyskytuje se v keřových společenstvech řádu *Prunetalia* a v druhotných lesích na místech dříve obsazených společenstvy svazu *Carpinion* a řádu *Quercetalia pubescentis*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Zatím známý jen ze 6 lokalit umístěných převážně ve v. části vnitřních Čech. V planárním a suprakolinním stupni, v nadmořských výškách 200 – 300 m. △

T: 4. Loun.-lab. střed. (Ústí nad Labem, továrna Setuza), 11. Stř. Pol. (Kostelní Lhota), 13. Rožď. pah. (Žehuňská obora; Ohaře). – M: 64. Říčan. ploš. (Krymlov – Lhotky), 69. Želez. hory (Zdechovice).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy; centrum výskytu v sz. části Německa. Na sever zasahuje do j. Dánska, na západ na Britské souostroví, do Nizozemí, Belgie a s. Francie, na východě izolované výskyty v pohoří Spessart, v Sasku, ve v. Braniborsku, na Rujaně, v jz. Polsku a v Čechách. Druh se širokým areálem. Atlantsko-subatlantský prvek.

83. *Rubus camptostachys* G. Braun – ostružiník brvitý Tab. 40/1

Rubus camptostachys G. Braun Herb. Rub. Germ., Übersicht, 1881.

Prýty tupě hranatě oblé, se stranami mírně vypouklými až plochými, červenavé, na 1 cm délky strany prýtu s 1 – 5(–10) chloupky, často místy olysalé, na 5 cm délky prýtu s 10 – 100 nestejně rozmístěnými, 0,1 – 0,5(–1,0) mm dl. stopkatými žlázkami, ostnité. Ostny v počtu (7 –)12 – 16(–22), 3 – 4(–5) mm dl., stejnotvaré, většinou všechny rovné, na bázi až 4 mm šir., někdy doprovázené ojedinělými osténky a osténkovitými hrbolky. Listy 4 – 5četné, na líci tmavozelené, s tmavší žilnatinou a s 20 – 100 chlupy na 1 cm^2, na rubu na dotek zřetelně (až měkce) chlupaté, obvykle bez plstnatého odění. Koncový lístek většinou krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 20 – 30 % délky čepele lístku), eliptický až vejčitý, na bázi zaokrouhlený, řidčeji mělce srdčitě vykrojený, s poněkud nasazenou, 5 – 10 mm dl. špičkou, u širších lístků po jedné nebo po obou stranách laločnatě rozšířený a pak náhle zúžený, za živa ± plochý. Zoubkování listového okraje nepravidelné, trochu periodické, zuby ± poznenáhlu zašpičatělé; hlavní zuby téměř přímé; zářezy 2,0 – 3,0(–3,5) mm hluboké. Řapík zřetelně delší než dol. lístky, s 10 – 20 tenkými, slabě zahnutými, 2,0 – 3,0(–3,5) mm dl. ostny. Palisty úzce čárkovitě kopinaté, až 2 mm šir., se stopkatými žlázkami. Květenství zúženě jehlancovité

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

nebo dlouhými vystoupavými větvemi chocholíkovité; listy 2–10 cm pod vrcholem květenství začínající, většina listů 3četných, nejhořejší jednoduché, na rubu často trochu plstnaté; koncový lístek 3četných listů úzce eliptický až obvejčitý, na bázi úzce zaokrouhlený nebo klínovitý, na vrcholu s poněkud odsazenou, 3–5 mm dl. špičkou. Vřeteno květenství řídce přitiskle nebo ± odstále chlupaté, na 1 cm délky s (1–)5–20 krátkými stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky vřetena, 2,0–3,5(–4,0) mm dl., tenké, skloněné, zčásti rovné, zčásti slabě zahnuté. Květní stopky 10–20 mm dl., propleteně chlupaté, tence plstnaté a často i s řidšími, poněkud delšími odstálými chlupy, s 20–60, 0,1–0,5 mm dl. stopkatými žlázkami a s (1–)3–7 slabě zakřivenými, (1,0–)1,5–2,5 mm dl. ostny. Kališní lístky krátké, šedozeleně plstnaté, trochu osténkaté, s četnými krátkými stopkatými žlázkami, za plodu ± vzpřímené. Korunní lístky 8–12 (–14) mm dl., 6–10 mm šir., okrouhle eliptické, bílé nebo vzácně bledě růžové. Tyčinky delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky hustě chlupaté. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko chlupaté, s chlupy mezi semeníky poněkud vyniklými. VI–VII. Ff–Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka: Pro tento druh je charakteristická kombinace následujících diagnostických znaků: Korunní lístky bílé + prašníky chlupaté + čnělky zelenavé. Další význačné znaky jsou: Ostny téměř stejnotvaré, četné; stopkaté žlázky na prýtu i na květních stopkách velmi krátké, většinou jen 0,5 mm dl., zastoupené v kolísajícím množství.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní světliny, lesní okraje, lemy a silniční příkopy; na různých typech půd, mnohdy i vápnitých. V křovinných společenstvech řádu *Prunetalia* a v prosvětlených druhotných lesích na plochách rekonstrukčně patřících lesním společenstvům třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácný druh, zatím známý jen ze z. části Železných hor, v teplejší pahorkatině mezofytika, ve výškách 200–350 m n.m. Výskyt v Čechách je izolovaný od ostatního areálu; nejbližší lokality jsou v Sasku (Colditz) a z. Polsku. △

M: 69. Želez. hory (okolí Zdechovic).

Celkové rozšíření: Západní část stř. Evropy; na sever zasahuje do j. Švédska a Dánska, na západ do Nizozemí, Belgie a z. Německa (Sársko), na jih do oblasti Schwarzwaldu. Východní hranice probíhá od Spessartu dolním Porýním do j. Hesenska, z. Meklenburska a Předních Pomořan. Izolované výskyty v Polsku (Poznaňsko) a v Čechách. Druh se širokým areálem. Subatlantský prvek.

Ser. 5. *Subcanescentes* H. E. Weber

Prýty lysé nebo chlupaté, bez nebo s četnými stopkatými žlázkami; ostny většinou stejnotvaré; listy na líci často krátce chlupaté (i s více než 150 chlupy na 1 cm^2), často také s hvězdovitými chlupy, na rubu plstnaté a zároveň sametově měkké.

84. *Rubus mollis* J. et C. Presl – ostružiník měkký Tab. 41/1

Rubus mollis J. et C. Presl Del. Prag. 1: 218, 1822. – Syn.: *Rubus althaeifolius* Host ex Tratt. Ros. Monogr. 3: 37, 1823. – *R. fieberi* Ortmann in Opiz Nomencl. Bot. 15, 1831. – *R. agrestis* sensu auct., an etiam W. et K. 1812 ?. – *R. nemorosus* subsp. *tomentosus* sensu Čelak. Analyt. Květ. Čech, ed. 2, 388, 1887.

Prýty nízkoobloukovité až poléhavé, tenké, 4–6 mm v průměru, tupě hranatě oblé se stranami vypouklými až ostře hranaté se stranami plochými, zelené, slabě fialově naběhlé, někdy trochu ojíněné, na 1 cm délky strany prýtu s 0–1(–15) nestejně větvenými, často místy chybějícími svazečkovitými chlupy a s (0–)1–10(–25) jemnými, 0,2–0,3 mm dl. stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky. Větší ostny v počtu 7–20 na 5 cm délky prýtu, 2,0–2,5(–3,0) mm dl., z úzké báze (jen asi 1,5 mm šir.) se zužující, skloněné, rovné nebo trochu zahnuté, s jednotlivými až četnějšími osténky a zbytky stopkatých žlázek často promíšené. Listy 5četné, na líci skoro lysé nebo s jednoduchými a nestejně rozvětvenými hvězdovitými a svazečkovitými chloupky (viditelnými jen pod silnou lupou) hustě a měkce krátce chlupaté, na rubu obzvláště dlouhými kadeřavými chlupy hustě šedozelené až šedé, sametově měkké. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 20–35 % délky čepele lístku), šir. vejčitý, obvejčitý až kosníkovitý, na bázi srdčitý nebo vzácně zaokrouhlený, na vrcholu s málo odsazenou, jen 5–10 mm dl. špičkou. Zoubkování listového okraje 2× hrubě pilovité; hlavní zuby často nazpět vyhnuté; zářezy 5–6 mm hluboké. Dolní lístky s řapíčkem 0–2(–4) mm dl. Řapík s 15–25 jemnými, téměř rovnými ostny. Palisty úzce čárkovitě kopinaté, až 1 mm šir. Květenství

Tab. 41: 1 *Rubus mollis*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – průřez listu s oděním, 1e – odění líce lístku v detailu, 1f – vřeteno květenství, 1g – květní stopka. – 2 *R. fasciculatus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. fasciculatiformis*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostny, 3c – okraj koncového lístku, 3d – vřeteno květenství, 3e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

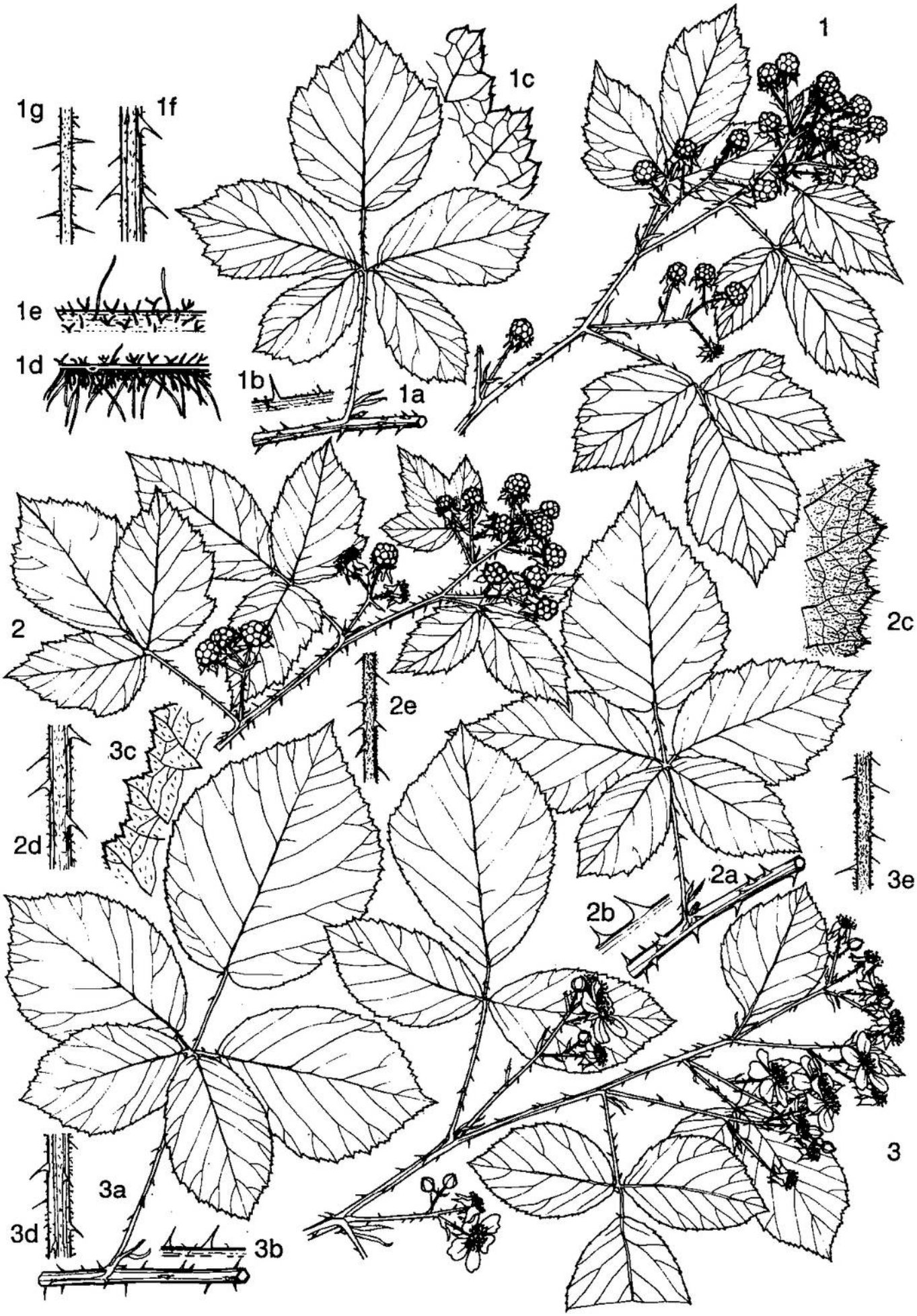

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

úzké až středně široké, volné, nahoře skoro chocholíkovitě uspořádané, prolistěné; listy dole často 5četné, nejhořejší jednoduché; dol. lístky 5četných listů a postranní lístky 3četných listů s 1–4 mm dl. řapíčkem. Vřeteno květenství kolénkatě zprohýbané, skoro lysé až středně hustě chlupaté, s roztroušenými až četnými stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu asi 10–15 na 5 cm délky vřetena, 2,0–2,5(–4,0) mm dl., nestejné, tenké, štíhlé, skloněné, rovné nebo trochu zakřivené. Květní stopky 15–30 mm dl., tence plstnaté a řídce odstále chlupaté, s (5–)20–60, 0,2(–0,5) mm dl. stopkatými žlázkami a s 8–20 nestejnými, jehlicovitými, rovnými nebo téměř rovnými, 1,5–2,0 mm dl. ostny. Kališní lístky šedoplstnaté, často poněkud prodloužené, za plodu vzpřímené. Korunní lístky asi 8–12 mm dl., obvejčité, vzácně okrouhlé, bílé, sušením nažloutlé. Tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky bělavě zelené. Květní lůžko s chlupy dlouhými, mezi semeníky vyniklými. Souplodí kulovité, střední velikosti, černé, mnohdy nedostatečně dobře vyvinuté, příjemné sladké chuti. VI–VII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty tenké; ostny prýtu drobné, jen 2,0–2,5(–3,0) mm dl.; listy na rubu šedozelené až šedé, sametově krátce chlupaté, sotva však plstnaté, na okraji hrubě 2× pilovité; palisty úzké, čárkovitě kopinaté; dol. listy v květenství často 5četné; dol. lístky 5četných listů a postranní lístky 3četných listů krátce řapíčkaté; lata volná, chocholíkovitá; korunní lístky bílé, sušením nažloutlé.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje a lemy, křoviny, sušší trávníky, meze, okolí cest a silnic; na půdách hlinitých, hlinitopísčitých až písčitých, ale také kamenitých, mírně suchých, neutrálních až slabě alkalických, mnohdy obsahujících vápník, slabě humózních. Vyskytuje se v teplomilných keřových společenstvech řádu *Prunetalia* (svaz *Berberidion*) a na plochách rekonstrukčně patřících k řádu *Quercetalia pubescentis*, resp. třídě *Querco-Fagetea*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, místy dosti hojně, téměř výlučně v Čechách, na Moravě (překvapivě) jen ojediněle, a to v z. části; výskyt zde vyžaduje další studium. V Čechách na většině území, schází jen údaje ze sv. části. Převážně v termofytiku a mezofytiku. Krajní (nejvýchodnější) výskyty jsou Jičín – Žďár nad Sázavou – Lomnice u Tišnova – Blansko – Znojmo – Humpolec. Častější výskyt je na Křivoklátsku. Od planárního do suprakolinního stupně, ve výškách asi 200–500 m n.m.

T: 1. Doup. pah. (Úhošť), 2. Stř. Poohří (Kryry), 3. Podkruš. pán. (Chomutov, Černovice; Jirkov; Prunéřov – Potočná), 4. Loun.-lab. střed. (Most; Kozly; Ústí nad Labem a okolí), 6. Džbán (Kačice; Smečno; Libušín; Nové Strašecí, Farma), 7. Středočes. tab. (Slaný; Kladno, Kožova hora), 8. Čes. kras. (Karlštejn), 9. Dol. Povlt. (Praha, Cibulka), 10. Praž. ploš. (Praha, Modřany), 11. Stř. Pol. (Záboří nad Labem; Vavřinec, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (roztr.), 13. Rožď. pah. (Týnec nad Labem; Lhotky – Telib), 14. Cidl. pán. (Jičín). – **M:** 24. Hor. Poohří (Karlovy Vary), 25. Krušn. podh. (Ondřejov; Perštejn; Klášterecká Jeseň), 26. Čes. les (Pivoň), 27. Tachov. bráz. (v j. části fyt. o.), 28. Tep. vrchy (Planá, sv. okolí; okolí Manětína), 29. Doup. vrchy (Stráž nad Ohří – Korunní Kyselka; Černýš; Tunkov), 30. Jesen.-rak. ploš. (Podbořánky – Žihle; Jesenice, Chotěšov), 31. Plz. pah. (okolí Plzně; Královice), 32. Křivokl. (roztr.), 33. Branž. hv. (Chudenice), 34. Plán. hřeb. (okolí Nepomuku), 35. Podbrd. (Bělčice; Cheznovice; Kařez), 40. Jihočes. pah. (Písek; Nová Ves u Protivína; Těšínov), 41. Stř. Povlt. (Nevězice; Rosovice; Zbořený Kostelec; častěji v j. části fyt. o.), 43. Votic. vrch. (Čertovo břemeno, Cunkov), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 51. Polom. hory (Úštěk, Ostré), 55. Čes. ráj (Koberovy), 64. Říčan. ploš. (Stříbrná Skalice), 67. Českomor. vrch. (okolí Humpolce; Žďár nad Sázavou, Černý les), 68. Mor. podh. Vysoč. (Tišnov, Lomnice; Soběšice; Adamov; Hořice u Blanska; Lesná u Znojma).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, hlavně její j. části; na sever zasahuje do stř. a jv. Německa (Spessart, Rhön, Durynsko, j. Sasko), jz. Polska, na západ nepřekračuje hranice Německa, na východ do z. Slovenska a Rakouska (izolovaně ve Štýrsku), výskyt v Maďarsku vyžaduje ověření. Druh se širokým areálem.

85. *Rubus fasciculatiformis* H. E. Weber – ostružiník lichosvazečkovitý Tab. 41/3

Rubus fasciculatiformis H. E. Weber Ber. Bayer. Bot. Ges. 25: 10, 1979. – Syn.: *Rubus visurgianus* H. E. Weber Osnabrück. Naturwiss. Mitt. 14: 152, 1988 incl.

Prýty tupě hranatě oblé, se stranami vypouklými až plochými, téměř lysé, často s chloupky jen na bázi ostnů, v počtu 0–5 na 1 cm délky strany prýtu, stopkatě žláznaté a ostnité; stopkaté žlázky v počtu 0–15 na 1 cm délky prýtu, 0,2–0,3 mm dl. Ostny v počtu 12–20 na 5 cm délky prýtu, (2,0–)3,5–5,0 mm dl., často nestejné, rovné nebo slabě zakřivené. Listy 3–5četné, na líci s 1–30(–150) chlupy na 1 cm^2, na rubu šedoplstnaté a měkce chlupaté. Koncový lístek středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 28–40 % délky čepele lístku), šir. eliptický, šir. obvejčitý až okrouhlý, na bázi mělce srdčitý nebo zaokrouhlený, na vrcholu se širokou, odsazenou, krátkou, 3–10(–15) mm dl. špičkou, za živa plochý. Zoubkování listového okraje slabě periodické; hlavní zuby jen málo prodloužené; zářezy 2–3 mm hluboké. Postranní lístky s řapíčkem 0–2 mm dl. Řapík s 12–20 skloněnými a zahnu-

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

tými ostny. Palisty úzce až šir. kopinaté, 1,5–3,0(–3,5) mm šir. Květenství prodloužené, úzce jehlancovité; listy většinou (1–)3–5 cm pod vrcholem květenství začínající. Vřeteno květenství středně hustě chlupaté, často s četnými krátkými stopkatými žlázkami; ostny v počtu 10–20 na 5 cm délky vřetena, 3(–4) mm dl., zakřivené. Květní stopky v průměru 15–20 (–30) mm dl., krátce plstnatě propleteně chlupaté, s 0–50, jen 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami a s (5–)10–20(–25) poněkud nestejnými, hrubými, žlutavými, slabě zahnutými, 0,5–1,5 (–2,0) mm dl. ostny. Kališní lístky krátké, zpočátku rozestálé nebo nazpět sehnuté, posléze někdy ± vzpřímené. Korunní lístky šir. eliptické, bílé. Tyčinky jen málo převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé, vzácně řídce chlupaté; čnělky zelenavé. Květní lůžko řídce chlupaté. VI–VII(–VIII). Ff–Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Druh podobný *R. fasciculatus*, avšak jeho stonkové části jsou hustěji ostnité; listy často jen 3–4četné, na líci řidčeji chlupaté (někdy až lysé), na rubu hustěji šedozeleně plstnaté; koncový lístek obvejčitý, za živa plochý, na okraji pravidelněji pilovitý.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje a lemy, meze a silniční příkopy; na půdách minerálně středně silných, hlubších, čerstvě vlhkých až dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních. Cenotický charakter výskytu v ČR není dostatečně známý (? *Prunetalia*).

Rozšíření v ČR: Druh velmi vzácný, zjištěný v nejnovější době, známý jen z jediné nevelké oblasti výskytu v jz. kvadrantu Čech. Nález druhu byl očekáván vzhledem k jeho výskytu v oblasti Smrčin blízko území ČR. Výskyt je v mezofytiku, v suprakolinním stupni v nadmořské výšce 480–590 m. Výskyt na dalších lokalitách v z. Čechách je pravděpodobný. △

M: 27. Tachov. bráz. (Poběžovice – Drahotín; okolí Hory Svatého Václava).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, areál vázaný téměř úplně na Německo: Dolní Sasko, Vestfálsko, Hesensko, Altmark, s. Bavorsko (Franky) a přilehlé Durynsko; výskyt v ČR je izolovaný a na východ nejdále vysunutý. Druh se širokým areálem.

86. *Rubus fasciculatus* P. J. Mueller – ostružiník svazečkovitý Tab. 41/2

Rubus fasciculatus P. J. Mueller Flora 41: 182, 1858. – Syn.: *Rubus ambifarius* P. J. Mueller in Wirtgen Herb. Rub. Rhen. 1: 162, 1860.

Prýty obloukovité až vysokoobloukovité, oblé až tupě hranaté, se stranami poněkud vypouklými nebo zcela plochými, lysé nebo téměř lysé (s 0–3 chlupy na 1 cm délky strany prýtu), bez stopkatých žlázek, ostnité. Ostny v počtu (4–)6–15 na 5 cm délky prýtu, (3–)4–5 mm dl., stejnotvaré, šikmo dolů odstálé, převážně slabě zahnuté. Listy dlanitě nebo nevýrazně znožené 5četné, na líci šedozelené, matné, svraskalé, hustě jemně chlupaté, většinou s 200–500 chlupy na 1 cm^2, v šikmém osvětlení blyštivé, na rubu šedozelené až šedoplstnaté, na dotek jen málo výrazně chlupaté, chlupy 0,2–0,5(–1,0) mm dl.; lístky trochu se překrývající. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 25–33 % délky čepele lístku), eliptický, šir. vejčitý až okrouhlý, na bázi mělce srdčitý nebo uťatý, na vrcholu zúžený do slabě odsazené špičky 5–10 mm dl., za živa ± vypouklý. Zoubkování listového okraje výrazně periodické, vzácně jen slabě periodické; hlavní zuby přímé; zářezy 2–4 mm hluboké. Řapík delší než dol. lístky, s 10–20, dosti širokými, zakřivenými, 1,5–2,5 mm dl. ostny. Palisty úzce kopinaté, asi 1,0–1,5 mm šir., se svazečkovitými chlupy. Květenství latnaté, zúženě jehlancovité, nahoře hustokvěté, s větvemi vzpřímenými, již odspodu rozvětvenými, prolistěné; listy 3–5 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3–5četné; koncový lístek na bázi úzce srdčitě vykrojený, postranní lístky přisedlé. Vřeteno květenství skoro lysé nebo svazečkovitými chlupy až středně hustě chlupaté, bez stopkatých žlázek nebo s roztroušenými, 0,1 mm dl. stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 5–10 na 5 cm délky vřetena, 2,5–5,0 mm dl., obvykle jen slabě zahnuté. Květní stopky 5–15 mm dl., propleteně plstnatě chlupaté a s nečetnými nebo četnými odstálými, 0,3–0,5 mm dl. chlupy, většinou jen s přisedlými a s krátce stopkatými, 0,1 mm dl. žlázkami a s (3–)6–15 žlutavými, často na bázi načervenalými, nestejnými, hrubými, až k polovině smáčklými, skloněnými, slabě zahnutými, (1,0–)1,5–2,0 mm dl. ostny. Kališní lístky krátké, šedoplstnaté, bez osténků a stopkatých žlázek, rozestálé nebo slabě nazpět sehnuté. Korunní lístky (8–)12–14 mm dl., 8–10 mm šir., šir. vejčité až eliptické, bílé nebo nazelenale bílé, vzácně slabě narůžovělé. Tyčinky zdéli nebo delší než gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko s chlupy mezi semeníky vyniklými. VI–VII. Ff–Chf.

$2n = 28$ [35, 42] (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty bez stopkatých žlázek; listy na líci hustě jemně chlupaté, svraskalé, matně šedozelené; koncový lístek krátce zašpičatělý, zpravidla vypouklý; zoubkování listového okraje pravidelně periodické,

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

2× pilovité; květenství s krátkými, metlovitě rozvětvenými větvemi; ostny květních stopek poměrně široké, smáčklé; korunní lístky bílé, někdy nazelenalé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, lesní okraje, meze, silniční příkopy a u cest; na půdách minerálně středně silných, hlubších, hlinitých, neutrálních až slabě alkalických, mnohdy i vápník obsahujících, slabě humózních. Ve společenstvech řádu *Prunetalia*. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, rozšíření zatím nedostatečně známé. Zastoupen v Čechách i na Moravě, v termofytiku a teplejším mezofytiku; do oreofytika nezasahuje. V Čechách je jeho výskyt známý hlavně v s., sz. a stř. části, na jih zasahuje do okolí Klatov a Sedlčan; na Moravě se vyskytuje hlavně v okolí Znojma, Brna a v Chřibech. V j., jv. a sv. Čechách druh nebyl zjištěn, výskyt alespoň v části tohoto území je pravděpodobný. Od planárního do kolinního stupně, ve výškách asi 200–450 m n.m.

T: 2. Stř. Poohří (Deštnice, Nová Hospoda), 3. Podkruš. pán. (Teplice, Přítkov), 6. Džbán (Sádek u Žatce, Sádecký vrch; Mšec – Srbeč), 9. Dol. Povlt. (Praha, Cibulka; Divoká Šárka), 11. Stř. Pol. (Lhota), 12. Dol. Pojiz. (okolí Mělníka; Hostín; Boseň; Valečov), 13. Rožď. pah. (Vlkava), 16. Znoj.-brn. pah. (okolí Brna a Znojma), 20. Jihomor. pah. (Bohuslavice u Kyjova), 21. Haná (Drysice; Olomouc; Chropyně). – **M:** 28. Tep. vrchy (okolí Manětína), 29. Doup. vrchy (Kadaň, Telcov), 31. Plz. pah. (Touškov; Plzeň, České údolí; Blovice), 32. Křivokl. (Chříč), 34. Plán. hřeb. (Klatovy, Čiháň), 41. Stř. Povlt. (Bukovno, Cetyně; Sedlčany, Skrýšovský Svatý Jan), 44. Mileš. střed. (Černčice – Lelov), 48. Luž. kotl. (Hrádek nad Nisou, Horní Sedlo), 51. Polom. hory (Kokořínský důl), 68. Mor. podh. Vysoč. (Čížov – Lukov; Velké Mašovice; Útěchov), 69. Želez. hory (Zdechovice), 70. Mor. kras (Brno, Hády), 71. Drah. vrch. (Loučka; Kosíř; Služín), 74. Slez. pah. (Vidnava), 75. Jes. podh. (Lipník nad Bečvou, Dolní Újezd), 77c. Chřiby (více lokalit), 78. B. Karp. les. (Luhačovice).

Celkové rozšíření: Střední Evropa; na sever zasahuje do Dánska, j. Švédska a s. Polska (Pomořany), na jih Německem až do s. Francie (vzácně v Alsasku), Švýcarska, v. Bavorska, s. Rakouska (okolí Hardeggu) a ČR, na východ do z. Polska (Pomořany, Poznaňsko a častěji ve Slezsku), a z. Slovenska. Izolované lokality v s. Itálii u Milána (zavlečený ?). Druh se širokým areálem.

Ser. 6. *Subradulae* W. C. R. Watson

Prýty s četnými, až 0,5(–1,5) mm dl. stopkatými žlázkami; ostny převážně stejnotvaré; listy na rubu zelené, bez plstnatého odění nebo ± šedoplstnaté; květenství hustě stopkatě žláznaté.

87. *Rubus fabrimontanus* Spribille – ostružiník jemnozubý Tab. 42/3

Rubus fabrimontanus Spribille Jber. Schles. Ges. Vaterl. Cult. 83: 108, 1905. – Syn.: *Rubus tuberculatiformis* H. E. Weber Osnabrück. Naturwiss. Mitt. 7: 112, 1980 incl. – *R. oreogeton* sensu auct. plur. non Focke 1877 sensu orig.

Prýty nízkoobloukovité až poléhavé, oblé nebo oble tupě hranaté, se stranami vypouklými, řídce chlupaté, na 1 cm délky strany prýtu s 0–10 (–20) většinou svazečkovitými chlupy a s (5–) 10–15(–30) tenkými, 0,3–1,0(–1,5) mm dl. stopkatými žlázkami nebo jejich zbytky, se žláznatými štětinami, ostnité. Ostny v počtu (6–)10–20 na 5 cm délky prýtu, 4–5(–7) mm dl., dosti stejnotvaré až velmi rozdílné, štíhlé, rovné a přímo odstálé nebo trochu skloněné. Vedle větších ostnů v různém početním zastoupení též menší ostny a štětiny (obojí mnohdy žláznaté). Listy znoženě 5četné, s lístky se překrývajícími, na líci s 15–120 chlupy na 1 cm^2, na rubu zelené, řídce až roztr. chlupaté, na dotek zřetelně až měkce chlupaté, bez plstnatého odění. Koncový lístek krátce až středně dlouze řapíčkatý (řapíček zdéli 25–40 % délky čepele lístku), podlouhle eliptický až téměř okrouhlý, na široké bázi srdčitý, na vrcholu s ± odsazenou, 6–14 (–18) mm dl. špičkou, za živa plochý nebo ± konvexní. Zoubkování listového okraje jemné, pravidelné, zuby s nasazenými, 2 mm šir. a 0,5–1,0 mm dl. špičkami; zářezy 1,0–1,5 (–2,0) mm hluboké. Postranní a dol. lístky s řapíčkem 0–1 mm dl. Řapík delší než dol. lístky, středně chlupatý, stopkatě žláznatý a s 10–22 mírně zahnutými, 1,5–2,5(–3,0) mm dl. ostny. Palisty čárkovitě kopinaté, 1,0–2,5 mm šir. Květenství latnaté, poněkud jehlancovité nebo spíše kytkovitě chocholíkovité, krátké, chudokvěté, prolistěné; listy většinou 3–5 cm pod vrcholem květenství začínající, jemně pilovité, bez plstnatého odění, dolní 3četné; koncový lístek podlouhle obvejčitý, vejčitý nebo eliptický, na bázi ± srdčitý, s krátkou, nasazenou, 5–10 mm dl. špičkou; postranní lístky s řapíčkem 0–1 mm dl. Vřeteno květenství s drobnými svazečkovitými chlupy, četnými stopkatými žlázkami a žláznatými štětinami, ostnité; ostny v počtu (5–)10–30 na 5 cm délky vřetena, (3–)4–5 mm dl., štíhlé, rovné, odstálé nebo trochu skloněné. Květní stopky vět-

Tab. 42: 1 *Rubus dollnensis*, 1a – list, 1b – část prýtu s ostny, 1c – okraj koncového lístku, 1d – vřeteno květenství, 1e – květní stopka. – 2 *R. tuberculatus*, 2a – list, 2b – část prýtu s ostny, 2c – okraj koncového lístku, 2d – vřeteno květenství, 2e – květní stopka. – 3 *R. fabrimontanus*, 3a – list, 3b – část prýtu s ostnem, 3c – okraj koncového lístku, 3d – vřeteno květenství, 3e – květní stopka.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

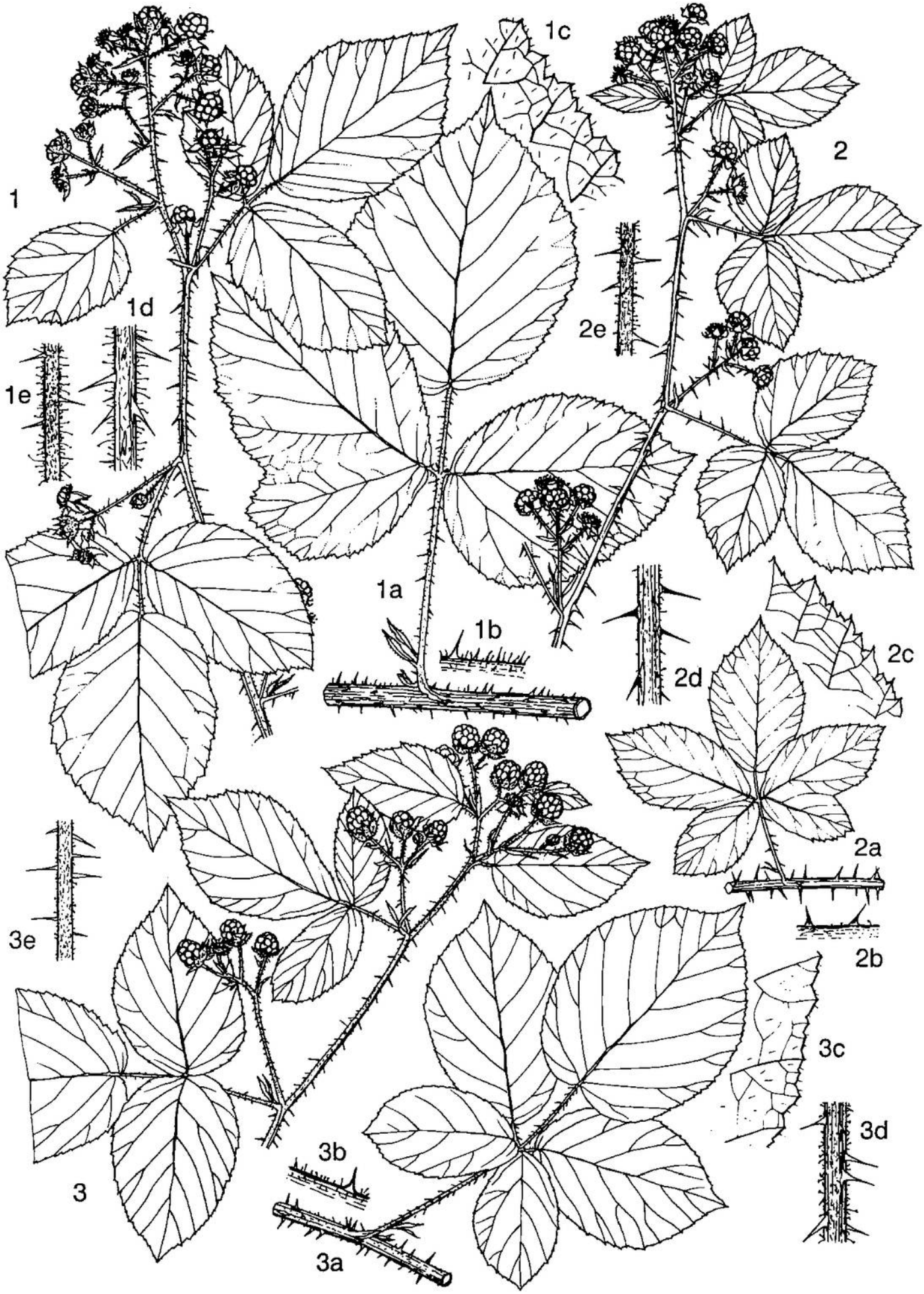

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

šinou 5 – 15 mm dl., propleteně plstnatě chlupaté, s více než 50(–120) tmavě červenými, většinou 0,3 – 0,6(–1,0) mm dl. stopkatými žlázkami a často s ojedinělými delšími žláznatými štětinami; ostny v počtu 3 – 10, až 1,5 – 3,3(–3,5) mm dl., téměř stejné, tenké, rovné a odstálé. Kališní lístky krátké, šedozelené, žláznatě osténkaté, červeně stopkatě žláznaté, za plodu vzpřímené. Korunní lístky (7 –)9 – 13 mm dl., vejčitě okrouhlé, růžové až bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko lysé nebo řídce dlouze chlupaté. Souplodí drobné, z nečetných peckoviček, černé. VI – VII. Chf.

$2n = ?$

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Stonky hustě ostnité a stopkatě žláznaté; ostny ± nestejné, štíhlé, rovné; listy 5četné, jemně a pravidelně pilovité; koncový lístek ze široké báze srdčitě okrouhlý, s náhle odsazenou krátkou špičkou; postranní lístky téměř přisedlé; květní stopky s četnými, nestejně velkými, 0,3 – 0,6 mm dl. stopkatými žlázkami; korunní lístky růžové nebo (mimo naše území) bílé.

Variabilita: Druh dosti proměnlivý, zvláště v barvě korunních lístků, v odění prýtů, ve tvaru a odění listů. Krajní typy jsou velmi rozdílné a byly nedávno rozlišeny jako samostatné druhy; vzhledem k četným přechodům jsou nyní hodnoceny jako variety: Var. *fabrimontanus:* prýty zpravidla chlupaté; listy tmavě zelené; koncový lístek poměrně dl. řapíčkatý (zdéli 29 – 40 % délky čepele lístku), později v obrysu až okrouhlý, s ostře odsazenou, úzkou, 6 – 13 mm dl. špičkou; korunní lístky vždy růžové. Var. *tuberculatiformis* (H. E. Weber) H. E. Weber: prýty ± lysé; listy světleji zelené; koncový lístek s kratším řapíčkem (zdéli 24 – 36 % délky čepele lístku), podlouhle eliptický s rovnoběžnými stranami, do 10 – 18 mm dl. špičky znenáhla zúžený; korunní lístky bílé, řidčeji bledě růžové. Obě variety se vyskytují v Čechách, poměr jejich vzájemného zastoupení není dosud dostatečně známý.

Ekologie a cenologie: Lesy (mnohdy i na zastíněných místech), lesní okraje a stinné křoviny; na půdách minerálně slabých až středně silných, hlubších, hlinitých až písčitých, kyselých až mírně kyselých, humózních, na silikátových podkladech. Vyskytuje se ve společenstvech z okruhu tříd *Quercetea robori-petraeae* a *Vaccinio-Piceetea* a svazu *Luzulo-Fagion*. Nemofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně, místy dosti hojně, častěji v Čechách než na Moravě. Není známý z j. a jv. Čech, schází údaje z Panonského termofytika. Na Moravě jen řídce roztroušen, snad přehlížen; zastoupen tam hlavně na Znojemsku, na v. okraji Drahanské vrchoviny a v těšínském Slezsku. V Čechách častěji v Podbrdsku, území Labských pískovců a ve Šluknovské pahorkatině. Územím ČR pravděpodobně probíhá j. a v. hranice celkového areálu druhu, jejíž průběh není zatím přesně známý. Krajní body současně známého výskytu jsou: Hroznětín – Březnice – Trhový Štěpánov – Kunžak – Znojmo – Prostějov – Frýdek-Místek – Karviná. Od planárního do submontánního stupně, zhruba ve výškách 150 – 600(–800) m n.m. (max.: Ondřejník, Skalka, 810 m).

T: 2. Stř. Poohří (jen ve v. pahorkatinné části fyt. o.: Holedeč; Sádek; Deštnice; Velká Černoc), 5. Terez. kotl. (Trávčice, Trávčický les), 6. Džbán (Tuchořice, vrch Výrov; Mutějovice; Mšec – Hvězda; Nové Strašecí, Farma), 7. Středočes. tab. (Peruc; Slavětín; Kladno, Kožova hora), 10. Praž. ploš. (Praha, Ďáblický háj), 11. Stř. Pol. (Vavřinec, Míkov), 12. Dol. Pojiz. (Hostín; Byšice; Košátky; Kosmonosy), 13. Rožď. pah. (okolí Vlkavy; Lhotky; Nová Telib; Petkovy), 14. Cidl. pán. (Nový Bydžov, Borek; Hořice; Staré Nechanice), 15. Vých. Pol. (Řečany nad Labem – Zdechovice). – **M:** 24. Hor. Poohří (Hroznětín, Hroznatův vrch), 30. Jesen.-rak. ploš. (Olešná, Na Borech), 32. Křivokl. (Lhotka u Berouna), 35. Podbrd. (roztr., např. Dobřichovice; Příbram; Horní Laz; Mirovice; Březnice), 42. Votic. pah. (Domašín, Kalamajka; Trhový Štěpánov, Staré Peklo), 44. Mileš. střed. (Březina), 45. Verneř. střed. (Česká Kamenice, Filipov), 46. Lab. písk. a 47. Šluk. pah. (roztr.), 49. Frýdl. pah. (Kunratice), 52. Ral.-bez. tab. (Jestřebí; Břehyně; Bělá pod Bezdězem, Paterov), 55. Čes. ráj (Podkost, Kamenice), 58. Sud. mezih. (Machov, Řeřišný), 60. Orl. opuky (Spy, Starč), 63. Českomor. mezih. (Horní Sloupnice – Řetůvka; Semanín), 64. Říčan. ploš. (více lokalit), 68. Mor. podh. Vysoč. (jen j. část fyt. o.: Olbramkostel; Lesná; okolí Znojma), 71. Drah. vrch. (Čechy pod Kosířem; Zdětín; okolí Prostějova), 83. Ostr. pán. (Řepiště – Sedliště; Karviná, Černý les), 84. Podbesk. pah. (Ondřejník, Skalka; Frýdek-Místek, Městský les; Datyně, Datyňský les). – **O:** 90. Jihl. vrchy (Kunžak – Kaproun), 92. Jiz. hory (Ludvíkov; Bílý Potok).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, hlavně Německo; na sever do j. Švédska a Dánska, na západ do Dolního Saska a sz. Vestfálska, na východ do sz. Polska a na Moravu, na jih do s. Bavorska a ČR. Výskyt v Rakousku a na Slovensku není vyloučen. Druh se širokým areálem.

88. *Rubus tuberculatus* Bab. – ostružiník tlustoostný Tab. 42/2

Rubus tuberculatus Babington Fl. Cambridge 306, 1860.

Prýty nízkoobloukovité, často statné, zaobleně až tupě hranaté, s plochými stranami, matně červené a zelené, ojíněné, s řídkými krátkými jednoduchými a svazečkovitými chlupy, obvykle olysávající, s 0 – 5(–10) chlupy na 1 cm délky strany prýtu a s četnými, nestejnými, asi 1 mm dl. stopkatými žlázkami a žláznatými osténky v měnlivém počtu, většinou více než 10 na 1 cm délky strany prýtu. Ostny četné až velmi hustě se vyskytující, na hranách i na plochách, nestejné; větší ostny 5 – 8 mm dl., zdéli průměru prýtu nebo i o málo delší, s bází až 6 mm hlízkovitě (bradavkovitě) rozšířenou, přímé, rozestálé. Listy znožené 3 – 5četné (3četné častější), lístky střechovitě se překrývající, postranní lístky 3četných listů břichatě rozšířené, tmavě šedozelené, na líci roztr.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

chlupaté (s asi 10—30 chlupy na 1 cm²), na rubu šedozeleně až šedě plstnaté a přitiskle krátce chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 18—28 % délky čepele lístku), asi 10 cm dl., 8 cm šir., eliptický až šir. obvejčitý, na úzké bázi mělce srdčitý, řidčeji zaokrouhlený, na vrcholu do velmi krátké a velmi slabě odsazené 4—8(—10) mm dl. špičky zúžený, svraskalý, vypouklý. Zoubkování listového okraje nestejnoměrně a mělce pilovité, nehluboké, často velmi ostré, zuby znenáhla ostře zašpičatělé. Dolní lístky téměř přisedlé nebo s řapíčkem 1—2 mm dl. Řapík zdéli nebo trochu delší než dol. lístky, mírně chlupatý, s 10—15 poněkud srpovitými, nestejnými, 3—5 mm dl. ostny; žláznaté osténky roztroušené, jemně stopkaté žlázky roztroušené až četné. Palisty úzce kopinaté, 1—2 mm šir., stopkatě žláznaté a dlouze chlupaté. Květenství úzce jehlancovité, zhuštěné, až nahoru prolistěné; dol. listy 3četné, horní jednoduché, celistvé nebo trojlaločné. Vřeteno květenství statné, rovné, zelené nebo matně červené, dosti hustě svazečkovitými chlupy pokryté, s četnými tenkými stopkatými žlázkami, bez plstnatého odění; větší ostny rovnovážně odstálé nebo lehce skloněné, štíhlé, většinou rovné, 4—6(—8) mm dl., na bázi velmi (až 8 mm) široké. Květní stopky 5—15 mm dl., hustě přitiskle chlupatě plstnaté, stopkatě žláznaté, ostnité; ostny v počtu asi 5—10, (1—) 2—3(—4) mm dl., štíhlé, rozestálé; stopkaté žlázky 0,5—1,5 mm dl., přitisklé odění zřetelně převyšující, s červenými hlavičkami a žlutavými stopkami. Květy velké, 3—4 cm v průměru. Kališní lístky šedozelené, s četnými červenými stopkatými žlázkami, někdy bíle lemované, dl. zašpičatělé, nejdříve nazpět sehnuté, za plodu rovnovážně odstálé, se špičkami vzhůru zvednutými. Korunní lístky 12—18 mm dl., 9—13 mm šir., vejčité až téměř okrouhlé, náhle k bázi stažené, někdy nepravidelně vykousávané, na okraji chlupaté, vzájemně se dotýkající, bílé. Tyčinky převyšující gyneceum; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky na vrcholu dl. chlupaté; čnělky bledě žlutozelené. Květní lůžko lysé. Souplodí často nedokonale vyvinuté, černé. VI—VII. Chf.

$2n = 35$ (extra fines)

Poznámka: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty hustě ostnité i stopkatě žláznaté, avšak řídce chlupaté; ostny nestejné, přímé, 5—8 mm dl., silné, na bázi ztlustlé; listy častěji 3četné, na rubu trochu plstnaté, šedavé; koncový lístek svraskalý, vypouklý; lata úzká, zhuštěná; vřeteno květenství s dosti odstálými ostny; květní stopky přitiskle řídce chlupaté, s tenkými stopkatými žlázkami; květy velké; korunní lístky bílé, široké; semeníky na vrcholu chlupaté.

Ekologie a cenologie: Křoviny a lesní okraje; na půdách hlubších, hlinitých, čerstvě vlhkých i dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, slabě humózních; ve společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Druh velmi vzácný, zavlečený a zdomácnělý; zatím známý z jediné lokality ve stř. Čechách. △

M: 64. Říčan. ploš. (Průhonice, Chotobuz).

Celkové rozšíření: Západní Evropa a z. část stř. Evropy. Původní pravděpodobně jen na Britském souostroví; na kontinent byl zanesen do Německa (asi ornitochorně): Dolní Sasko, Vestfálsko, Hesensko a Sasko (Saská Kamenice; Drážďany). Výskyt v Čechách je nejvíce vysunutý na východ; jeho původ je nejasný (zavlečení se sazenicemi dendrologického materiálu ?). Druh se širokým areálem. Atlantsko-subatlantský prvek.

Ser. 7. *Hystricopses* H. E. Weber

Prýty tupě hranatě oblé, zpravidla trochu chlupaté, s velmi nestejnými ostny, žláznatými štětinami a stopkatými žlázkami; květenství stopkatě žláznaté a nestejnými ostny hustě ostnité.

89. *Rubus dollnensis* Spribille — ostružiník přícestní Tab. 42/1

Rubus dollnensis Spribille Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg 42: 170, 1900. — Syn.: *Rubus corruptus* Sudre Bull. Soc. Bot. Fr. 52: 326, 1905 pro hybr. — *R. montivivus* Kinscher Allg. Bot. Z. 15: 183, 1910.

Exsikáty: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1233 (ut *R. pilosus* Weihe ex Lej.).

Prýty ploše nízkoobloukovité nebo plazivé, téměř oblé, se stranami vypouklými, fialově červeně naběhlé, lysé nebo téměř lysé, stopkatě žláznaté, ostnité; stopkaté žlázky (včetně jejich zbytků) v počtu 5—8 na 1 cm délky strany prýtu, 1(—2) mm dl., nestejné, lámavé. Ostny v počtu (8—)10—15 na 5 cm délky prýtu, 2,5—4,0 mm dl., většinou 1 mm nad bází 1—2(—3) mm šir., šídlovitě zúžené, ± rovné, skloněné. Vedle ostnů četně zastoupeny přechody od ostnů k žláznatým štětinám a k stopkatým žlázkám. Listy zpravidla 3četné, výjimečně 4(—5)četné, na líci matně tmavozelené, trochu svraskalé, s (0—)1—10(—30) chlupy na 1 cm², na rubu zelené, na dotek nijak zřetelně chlupaté. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček zdéli 16—25 % délky čepele lístku), elipticky vejčitý až obvejčitý, na bázi zaokrouhlený až mělce srdčitě vykrojený, k vrcholu do 5—15 mm dl. špičky pozvolna protažený, někdy širší, šir. vejčitý, trojboký nebo okrouhlý, a pak mnohdy poněkud laločnatě rozšířený. Zoubkování listového okraje nepravidelné, se zuby širšími než dlouhými, nasazeně špičatými; hlavní zuby poněkud prodloužené, zčásti mírně nazpět vyhnuté; zářezy 2,0—3,0(—3,5) mm hluboké. Postranní lístky často trochu laločnaté, s řapíčkem

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

(0–)1–3(–4) mm dl. Řapík nepříliš chlupatý, s tenkými nestejnými stopkatými žlázkami a s 8–15 rovnými jehlicovitými, 2–3 mm dl. ostny. Palisty úzce čárkovité až zřetelně kopinaté. Květenství poněkud chocholíkovité, s větvemi metlovitě rozvětvenými, prolistěné; listy 2 až 12 cm pod vrcholem květenství začínající, dolní 3četné; koncový lístek obvejčitý až okrouhlý; postranní lístky s řapíčkem 0(–3) mm dl. Vřeteno květenství krátce propleteně chlupaté, s četnými štíhlými, (0,2–)0,4–0,6(–2,0) mm dl. stopkatými žlázkami, ostnité; ostny v počtu 10–16 na 5 cm délky vřetena, 2,5–5,0 mm dl., nestejné, šídlovitě tenké, rovné, poněkud skloněné. Květní stopky (15–)20–30 mm dl., krátce propleteně chlupaté, s četnými, bledě žlutými 0,5–1,0 mm dl. stopkatými žlázkami převyšujícími odění z chlupů, a s 3–6 rovnými, 1,5–3,0 mm dl. jehlicovitými ostny. Kališní lístky šedavě zelené, bez osténků, roztroušeně stopkatě žláznaté, na vrcholu prodloužené, k souplodí přitisklé a je převyšující. Korunní lístky téměř okrouhlé, 8–10 mm dl., čistě nebo nazelenale bílé. Tyčinky delší než gyneceum; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavé. Květní lůžko lysé. Souplodí dosti dobře vyvinuté, velké, černé, šťavnaté, příjemné chuti. VI–VIII(–IX). Chf.

$2n = ?$

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty dlouze jemně stopkatě žláznaté, lysé, s tenkými šídlovitými ostny; listy 3četné, na líci tmavozelené mírně svraskalé, na rubu na dotyk nerozeznatelně chlupaté; koncový lístek krátce řapíčkatý; korunní lístky čistě nebo nazelenale bílé, okrouhlé; souplodí velké, vzpřímenými kališními lístky obejmuté.

Poznámka 2: Z okruhu *R. dollnensis* by mohl být v ČR nalezen druh *R. capitulatus* UTSCH in BAENITZ [Herb. Eur. Prosp. 6, 1898 et no 9521, 1898 (pro hybr.)], lišící se od *R. dollnensis* řídce chlupatými prýty s ± stejnými, až 5 mm dl. ostny a delším řapíčkem koncového lístku (zdéli 25–35 % délky čepele lístku); koncový lístek je zpravidla okrouhlý, na vrcholu se špičkou 8–15 mm dl.; korunní lístky obvejčité, poměrně dlouze nehetnaté. Od *R. fabrimontanus* se *R. capitulatus* liší ostny více rozdílnými, listy převážně 3četnými, lístky hruběji pilovitými, koncovým lístkem šir. vejčitým až okrouhlým, ostny v květenství zčásti zakřivenými a korunními lístky užšími, ne okrouhlými. Regionální druh známý v z. Polsku (Poznaňsku a Slezsku); nejblíže našemu území je známý u Żąbkowic. Druh by mohl být nalezen v sv. Čechách nebo v moravském Slezsku.

Poznámka 3: *Rubus ranftii* H. E. WEBER Gleditschia 20: 329, 1992 byl nedávno popsán z Horní Lužice. Druh s malým areálem vázaným pouze na toto území; výskyt u nás je možný. Od *R. dollnensis* se odlišuje méně četnými a stejnotvarými stopkatými žlázkami na prýtu, listy na rubu chlupatějšími (odění na dotyk zřetelně rozeznatelné), koncovým lístkem s trochu delším řapíčkem (zdéli asi 28–35 % délky čepele lístku), na vrcholu s krátkou (3–5 mm) špičkou, na okraji stejnoměrně mělce pilovitým (zářezy jen 1,0–1,5 mm hluboké), za živa trochu vypouklým; květenství je prodlouženější, korunní lístky růžové, čnělky celé nebo alespoň na bázi načervenalé. Regionální druh s výskytem v Sasku a Lužici (hlavně Horní Lužici); nejbližší výskyt je u obcí Königswartha a Niesky.

Poznámka 4: *Rubus seebergensis* PFUHL ex SPRIBILLE Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg 39: 51, 1897 se liší od *R. dollnensis* listy na rubu měkce pýřitými, korunními lístky eliptickými a květním lůžkem chlupatým. Roste v jz. Polsku, ve Slezsku nedaleko území Čech. Poněkud podobné rostliny byly u nás nalezeny v okolí Humpolce.

Ekologie a cenologie: Lesní okraje, křoviny, příkopy a prostory u cest a silnic, někdy (v odlišném morfotypu) i stinné lesy; na půdách minerálně středně silných, hlubších, hlinitých nebo hlinitopísčitých, čerstvě vlhkých nebo dočasně vysýchavých, mírně kyselých až slabě alkalických, slabě humózních, dobře zásobených dusíkem. Vyskytuje se ve společenstvech řádu *Prunetalia*, v lemových společenstvech třídy *Galio-Urticetea* a v řadě společenstev na druhotných stanovištích cenologicky obtížně zařaditelných. Thamnofilní ekoelement.

Rozšíření v ČR: Dosti hojně roztroušen na většině území, jen místy vzácněji nebo chybí (z. Čechy); vzhledem k nedávnému zjištění druhu v ČR je jeho rozšíření dosud nedostatečně známé a v některých územích mohl být přehlédnut. Roste v termofytiku i mezofytiku, jen málo zasahuje do oreofytika. Hlavní jeho výskyt je soustředěn v s. polovině Čech a s. polovině Moravy. Zatím nejsou známé doklady ze západnější části Českého termofytika, z jz. kvadrantu Čech, jižních území j. Čech, velké části jv. kvadrantu Moravy a z většiny Panonského termofytika. Tyto absence mohou být v určité souvislosti s okolností, že územím ČR asi probíhá j. hranice celkového rozšíření druhu. Podle současných znalostí by ji mohly zhruba reprezentovat tyto krajní body výskytu: Folmava – Vodňany – České Budějovice – Horní Bolíkov – (Hardegg) – Brno – Břeclav – Přerov – Třinec. Častější výskyt druhu je známý z Drahanské vrchoviny, dále z Labských pískovců, Šluknovské pahorkatiny, Železných hor a Českomoravské vrchoviny. Výškově je druh rozšířen od planárního stupně do stupně submontánního, ve výškách 150–500 m n.m. (max.: Horní Tanvald, 580 m).

T: 4. Loun.-lab. střed. (Kozly), 6. Džbán (Libušín), 7. Středočes. tab. (Říp; Horní Beřkovice – Černouček), 10. Praž. ploš. (Praha, Dolní Měcholupy), 11. Stř. Pol. (Záboří; Vavřineč), 12. Dol. Pojiz. (roztr.), 13. Rožď. pah. (Městec Králové; Mladoboleslavský chlum; Petkovy), 14. Cidl. pán. (Tuř, Tuřský les; Hořice, Chlum), 15. Vých. Pol. (Týnec nad Labem; Velichovky – Habřina), 16. Znoj.-brn. pah. (Hnanice), 18. Jihomor. úv. (Poštorná), 20. Jihomor. pah. (Brno, Hády; Pavlovice u Vyškova), 21. Haná (Myslechovice; Otaslavice; Skalka;

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Chropyně). – **M:** 26. Čes. les (Mýtnice; Folmava, Bystřice), 32. Křivokl. (Bušovice; Skryje; Lhotka u Berouna), 35. Podbrd. (Zbiroh, nádraží; širší okolí Příbrami a Milína), 37. Šum.-novohr. podh. (Drahonice; České Budějovice, Staré Hodějovice), 39. Třeboň. pán. (Soběslav), 40. Jihočes. pah. (Písek a okolí), 41. Stř. Povlt. (Sázava; okolí Příbrami; Orlík), 42. Votic. pah. (Tábor), 45. Verneř. střed. (Brložec; Debrná; Benešov nad Ploučnicí), 46. Lab. písk. a 47. Šluk. pah. (roztr.), 48. Luž. kotl. (Varnsdorf, Špičák), 50. Luž. hory (Trávník), 51. Polom. hory (Blíževedly – Hvězda), 53. Podješ. (Česká Lípa, Špičák), 55. Čes. ráj (Koberovy; Sobotka, Zelenecká Lhota – Vlčí Pole), 56. Podkrk. (Malá Skála; Kumburk), 57. Podzvič. (Miletín), 58. Sud. mezih. (Hronov, Zálesí), 59. Orl. podh. (Olešnice v Orlických horách; Rychnov nad Kněžnou, Klečkov), 60. Orl. opuky (Spy, Starč; okolí Byzhradce), 61. Dol. Poorl. (Přepychy), 63. Českomor. mezih. (Lanškroun; Svitavy; Březová; Jevíčko – Zadní Arnoštov), 64. Říčan. ploš. (Průhonice; Říčany, Březí; Oplany, Skalická myslivna), 65. Kutnoh. pah. (Maleč; okolí Chotěboře), 66. Hornosáz. pah. (Chotěboř), 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč. a 69. Želez. hory (roztr.), 70. Mor. kras (Brno, Hády), 71. Drah. vrch. (četné lokality), 72. Zábř.-unič. úv. (Mohelnice), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (roztr.), 74. Slez. pah. (Vidnava; Opava, Melč), 75. Jes. podh. (Podhoří; Dolní Újezd), 76. Mor. brána (Bělkovice – Lašťany; Přerov, Vinary; Suchdol nad Odrou), 77. Středomor. Karp. (roztr.), 83. Ostr. pán. (Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (Třinec – Dolní Lištná). – **O:** 90. Jihl. vrchy (Horní Bolíkov), 92. Jiz. hory (Tanvald).

Celkové rozšíření: Východnější část stř. Evropy – Německo, ČR, Rakousko a Polsko. V Německu od sv. Bavorska přes Durynsko do j. Saska a Lužice, v z. Polsku ve Slezsku a vzácně v Poznaňsku, v ČR v Čechách i na Moravě. Nověji nalezen v s. Rakousku (Podyjí). Výskyt na Slovensku je pravděpodobný. Druh se širokým areálem.

Sect. 3. *Caesii* Lej. et Court.

Syn.: *Rubus* L. sect. *Triviales* P. J. Mueller. – *Rubus* L. sect. *Glaucobatos* Dumort. – *Rubus* L. subgen. *Glaucobatos* (Dumort.) W. C. R. Watson.

Prýty zpočátku nízkoobloukovité, později poléhavé, plazivé a vrcholem kořenující, obdobně jako ostatní stonkové části se stíratelným voskovým ojíněním; ostny slabé; palisty lupenovité, kopinaté; korunní lístky lysé nebo téměř lysé; souplodí modravě ojíněné.

90. *Rubus caesius* L. – ostružiník sivý (ježiník) Tab. 43/2

Rubus caesius Linnaeus Sp. Pl. 706, 1753.

Exsikáty: Petrak Fl. Bohem. Morav. Exs., no 839. – Extra fines: Fl. Polon. Exs., no 429. – Gerb. Fl. SSSR, no 2865. – Hayek Fl. Stir. Exs., no 175.

Prýty zpočátku poněkud vzpřímené nebo obloukovité, později prodloužené (až přes 4 m dl.) a poléhavé až plazivé, dosti rozvětvené, v křovinách opíravě šplhavé, tenké, obvykle 2–5 mm v průměru, oblé, bledě až svěže zelené, s červenavě hnědým nádechem; všechny větve se stíratelným namodralým, často až bílým voskovým ojíněním, lysé, vzácně řídce pýřitě plstnaté, s ojedinělými až roztroušenými, mnohdy i zcela chybějícími, až 0,5 mm dl. stopkatými žlázkami. Ostny roztroušené až dosti husté, ± stejnotvaré, šídlovitě štětinovité, na bázi jen nepatrně rozšířené, snadno ulomitelné, skloněné, rovné nebo srpovité, jen asi 1,0–2,5(–3,0) mm dl., nezbarvené. Listy v létě zelené, na podzim trochu červenající, v zimě opadavé, 3četné, velmi vzácně (a většinou jen při bázi prýtu) až 5četné, bylinné konzistence, na líci svěže až žlutavě zelené, na slunci velmi svraskalé, chlupaté až lysé, na rubu bledší, bez chlupů nebo řídce chlupaté, vzácně až skoro měkce chlupaté, bez plstnatého odění. Koncový lístek krátce řapíčkatý (řapíček většinou zdéli 15–33 % délky čepele lístku), 6,0–9,0 cm dl., 4,5–6,0 cm šir., šir. trojúhelníkovitý až trochu kosníkovitý, na bázi zpravidla srdčitě vykrojený, někdy vejčitý až obvejčitý, a pak se zaokrouhlenou bází, na vrcholu bez nasazené špičky, často trochu 3laločný nebo s několika malými laloky. Zoubkování listového okraje hrubé a většinou zřetelně periodické; hlavní zuby delší, přímé; okraj listu mezi první a druhou postranní žilkou často poměrně hluboce zaříznutý. Postranní lístky s řapíčkem 0–2(–3) mm dl., značně asymetrické, s větší dol. polovinou, často dvoulaločné. Řapík na líci po celé délce žlábkovaný, skoro lysý, jemně ostnitý, ± krátce stopkatě žláznatý, s 15–20 štíhlými, 1–2 mm dl. ostny. Palisty kopinaté až šir. kopinaté, zpravidla lupenovitě rozšířené, (1–)2–4 mm šir. Květenství většinou krátce a zúženě chocholíkovité, latnaté, řídké, chudokvěté, vysoko prolistěné; listeny úzce kopinaté. Vřeteno květenství ojíněné, většinou řídce chlupaté a roztr. stopkatě žláznaté, jemně ostnité. Květní stopky 15–30(–80) mm dl., tenké, přitiskle tence plstnaté, s roztr. až hustými, vzácně chybějícími načervenalými krátkými stopkatými žlázkami asi 0,5 mm dl., a s 0–20 jemnými, rovnými nebo jen slabě zahnutými, (0,5–) 1,0–2,0 mm dl. jehlicovitými ostny. Květy 2,0–2,5 cm v průměru. Kališní lístky zelené, bělavě lemované, plstnaté, často s červenavými stopkatými žlázkami, většinou bez osténků, na vrcholu niťovitě prodloužené, za plodu vzpřímené a souplodí objímající. Korunní lístky 9–14(–16) mm dl., 8–12 mm šir., šir. eliptické až okrouhlé, bílé, lysé nebo téměř lysé, obvykle navzájem se překrývající. Tyčinky téměř zdéli gynecea; nitky bílé; prašníky lysé. Semeníky lysé; čnělky zelenavě bílé. Souplodí kulovité, z nečetných velkých peckoviček (nanejvýš 20), za zralosti mnohdy na jednotlivé peckovičky rozpadavé,

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

na černavém podkladu matně modravě ojíněné, lysé, většinou dobře vyvinuté, šťavnaté, nakyslé až mdlé chuti. V—VII(—X). Chf.

$2n = 28$ (extra fines)

Poznámka 1: Hlavní diagnostické znaky druhu: Prýty poléhavé, oblé, tenké, lysé, silně ojíněné, jemně ostnité; ostny krátké, šídlovitě štětinovité, stejné barvy jako prýt; listy 3četné, zelené; lístky trojboké, laločnaté nebo kosníkovité; květenství řídké; kališní lístky zašpičatělé, souplodí objímající; korunní lístky bílé, široké; souplodí s nečetnými, velkými, nápadně modrobíle ojíněnými černými peckovičkami, které lze snadno (i jednotlivě) oddělit.

Poznámka 2: Druh s velmi rozsáhlou morfologickou variabilitou související s podmínkami prostředí. Na výslunných stanovištích jsou prýty často plstnaté a hustě ostnité, listy svraskalé, na rubu hustě chlupaté; na místech vlhkých a stinných jsou prýty bledé, jemně ostnité, listy velké, málo chlupaté; také množství stopkatých žlázek značně kolísá. Odchylky popsané na základě této variability jsou jen malé taxonomické hodnoty.

Poznámka 3: S ježiníkem je někdy zaměňován *R.* × *pseudidaeus* nothovar. *pseudocaesius*; rostliny tohoto křížence se od *R. caesius* liší ostny tmavě fialovými, listy na rubu hvězdovitými chlupy až šedoplstnatými, semeníky plstnatými a úplnou sterilitou.

Ekologie a cenologie: Prosvětlené lužní lesy, vrbiny, lesní okraje, bory, křoviny, okraje cest a silnic, úhory, rumiště, intravilány osad, vlhké skály, ploty, mnohdy i jako plevel na polích; na půdách zpravidla minerálně středně silných, hlubších i mělkých, jílovitých, hlinitých, hlinitopísčitých i kamenitých, čerstvě vlhkých nebo až vlhkých, mnohdy zaplavovaných, mírně kyselých až alkalických, často s obsahem vápníku, málo humózních, na místech výslunných i polostinných. Často se vyskytuje v úvalech velkých řek jako jediný zástupce rodu. Vzhledem k široké ekologické amplitudě se vyskytuje v různých a dosti odlišných typech společenstev; pro ± původní výskyty je charakteristické jeho zastoupení ve společenstvech řádu *Convolvuletalia sepium*, tříd *Salicetea purpureae* a *Alnetea glutinosae* a svazu *Alno-Ulmion*. Výskyt na druhotných místech je např. v lemových společenstvech třídy *Galio-Urticetea*, řádu *Prunetalia*, na místech s dřívějším výskytem společenstev třídy *Querco-Fagetea* a v různých typech ruderálních společenstev.

Rozšíření v ČR: Patří mezi nejrozšířenější druhy ostružiníků. Proto nebyl v dostatečné míře dokladován a literární údaje se zčásti mohou vztahovat na zástupce sekce *Corylifolii*. Roste pravděpodobně v celém území státu, i když asi v nestejném kvantitativním zastoupení. Přesnější charakteristika rozšíření vyžaduje ještě podrobnější průzkum v některých oblastech mezofytika a v oreofytiku. Od planárního do submontánního stupně převážně ve výškách 150—700 m n.m., vzácně až ojediněle ve stupni montánním a supramontánním (max.: Krkonoše, Bílé Labe, 900 m; Hrubý Jeseník, Velká kotlina, 1 330 m).

T: ve všech fyt. o. — **M:** zastoupen ve většině fyt. o. [spolehlivé údaje chybějí z fyt. o. 22. Halštr. vrch., 23. Smrč., 43. Votic. vrch., 47. Šluk. pah., 48. Luž. kotl., 50. Luž. hory, 54. Ješ. hřb., 81. Host. vrchy a 82. Javorn.]. — **O:** pravděpodobně v nižších polohách (alespoň v některých fyt. o.); přesné rozšíření není dostatečně známé. Doložené lokality: 85. Kruš. hory (Přísečnice), 93. Krk. (např. Bílé Labe), 97. Hr. Jes. (Velká kotlina).

Celkové rozšíření: Evropa a z. Asie, na východ (asi jen disjunktivně) po Altaj a středoasijská pohoří. Téměř v celé Evropě s výjimkou nejsevernějších a nejjižnějších území, na sever po Britské souostroví, Skandinávii a sv. Rusko (zde po 63° s. š.). Druh s velkým areálem. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 213; Arealy Derev. Kust. SSSR 2: map. 69A, 1980; BOLÒS et VIGO Fl. Països Catal. 1: 345, 1984; HULTÉN NE 1986: 536.

Nothosubgenus: *Idaeorubus* HOLUB

91. *Rubus* × *pseudidaeus* (WEIHE) LEJ. — ostružiník maliníkovitý Tab. 43/1

Rubus × *pseudidaeus* (WEIHE) LEJEUNE Rev. Fl. Spa 102, 1825 [„*pseudoidaeus*"]; *R. caesius* L. × *R. idaeus* L. — Syn.: *Rubus caesius* L. var. *pseudoidaeus* WEIHE in BOENN. Prodr. Fl. Monast. 151, 1824. — *R.* × *idaeoides* RUTHE Fl. Mark Brandenburg, ed. 2, 404, 1834.

Exsikáty: Extra fines: Gerb. Fl. SSSR, no 4059. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 176 (ut *R.* × *idaeoides*).

Rostliny blízké jednomu nebo druhému rodiči. Prýty obloukovité až plazivé, řidčeji vzpřímené, velmi ojíněné, pod ojíněním světle zelené nebo tmavě fialové, hustě ostnité; ostny drobné, 2—4 mm dl., tenké, jehlicovité, tuhé, tmavofialové. Listy 3—5(—7)četné, na rubu tence šedoplstnaté. Koncový lístek často 3laločný nebo až ve 3 lístky rozdělený. Palisty čárkovitě kopinaté. Kališní lístky na vrcholu niťovitě prodloužené, vzpřímené a k sobě skloněné. Korunní lístky 4—6(—7) mm dl., okrouhle vejčité, rozestálé, bílé. Pyl nedokonale vyvinutý. Semeníky plstnaté až lysé. Obvykle úplně sterilní, celé květenství často zasychající hned po odkvětu, vzácně souplodí neúplně vyvinutá, s ojedinělými, tmavě červenými, sametově chlupatými peckovičkami. VI. Ff—Chf.

$2n = 21$ [28, 35, 42] (extra fines)

Tab. 43: 1 *Rubus* × *pseudidaeus*, 1a — list, 1b — část prýtu s ostny, 1c — okraj koncového lístku, 1d — vřeteno květenství, 1e — květní stopka. — 2 *R. caesius*, 2a — list, 2b — část prýtu s ostny, 2c — okraj koncového lístku, 2d — vřeteno květenství, 2e — květní stopka, 2f — květ.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

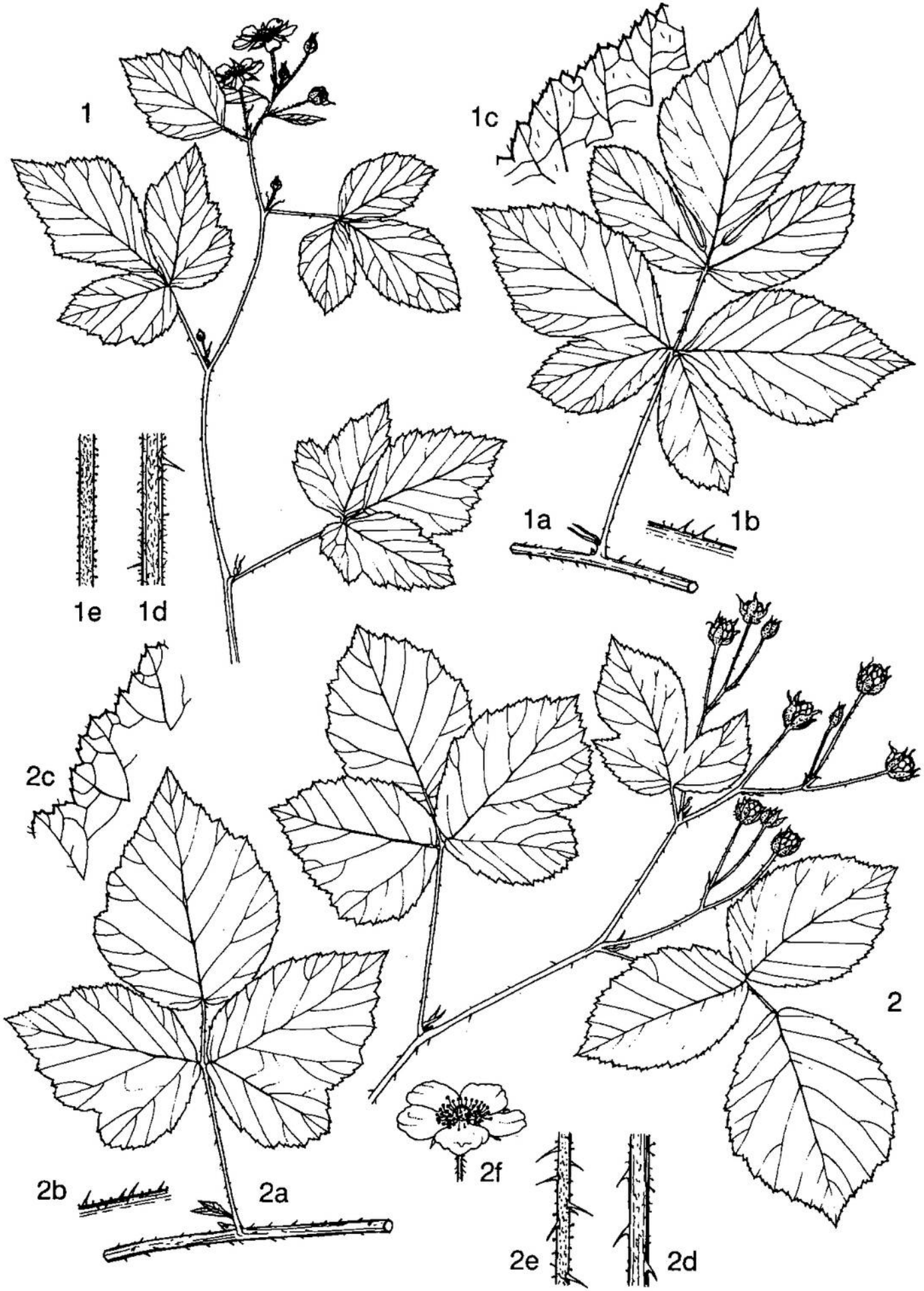

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Variabilita: Kříženec se vyskytuje nejčastěji ve tvarech blízkých jednomu z rodičů a hodnocených jako dvě nothovariety: Nothovar. *pseudidaeus:* rostliny blízké druhu *R. idaeus*, ale prýty vždy značně ojíněné; listy na rubu zpravidla jen šedě plstnaté, se širšími palisty; kališní lístky nitkovitě prodloužené a vzpřímené; korunní lístky větší, eliptické (ne kopisťovité); sterilní nebo jen s nečetnými (tmavě) červenými peckovičkami. Nothovar. *pseudocaesius* (WEIHE) HOLUB: rostliny blízké druhu *R. caesius*, ale prýt většinou řídce plstnatý a s nápadně fialovými ostny; listy na rubu přitiskle šedozeleně až šedivě plstnaté; koncový lístek často nápadně laločnatý; palisty užší; semeníky chlupaté, zpravidla plstnaté; korunní lístky mnohem menší; sterilní nebo s tmavě červenými, nikdy modře ojíněnými peckovičkami. Rozšíření obou nothovariet není zatím dostatečně známé.

Ekologie a cenologie: Křoviny, keřnaté kamenité stráně, příkopy, sušší rumiště, lesní okraje a lemy, lesní světliny, při kamenných zídkách, travinné porosty při potocích apod.; na půdách hlubších i mělkých, hlinitých, hlinitopísčitých i kamenitých, čerstvě vlhkých i dočasně vysýchavých, mírně kyselých až neutrálních, slabě humózních až humózních. Vyskytuje se v různých společenstvech cenologicky obtížně zařaditelných, nejčastěji v křovinách řádu *Prunetalia* a v druhotných společenstvech na místech dřívějšího výskytu společenstev třídy *Querco-Fagetea*.

Rozšíření v ČR: V celém území řídce roztroušen; převážně v mezofytiku (jednotlivé izolované lokality), do oreofytika nezasahuje. Pravděpodobně je však tento kříženec častější, ale přehlížený. V současnosti je známý asi z 19 lokalit. Převážně v suprakolinním stupni, v nadmořských výškách 200–450 m.

T: 1. Doup. pah. (Kadaň, Hradec), 4. Loun.-lab. střed. (Ústí nad Labem, Starý přístav), 9. Dol. Povlt. (Praha, Jenerálka). – **M:** 28. Tep. vrchy (Čbán; Žlutice, vrch Nevděk; Blatno), 31. Plz. pah. (Klatovy), 32. Křivokl. (Terešov; Broumy), 35. Podbrd. (Řeteč – Chraštičky), 37. Šum.-novohr. podh. (Drahonice), 39. Třeboň. pán. (Lomnice nad Lužnicí), 41. Stř. Povlt. (Kamýk nad Vltavou), 47. Šluk. pah. (Mikulášovice), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl), 68. Mor. podh. Vysoč. (Jevišovice, Střelice), 71. Drah. vrch. (Luleč), 77. Středomor. Karp. (Buchlovice), 78. B. Karp. les. (Rudimov – Slavičín).

Celkové rozšíření: Pravděpodobně v areálech obou rodičů (jež se v eurosibiřském prostoru značně překrývají), avšak asi s různým kvantitativním zastoupením; nejvíce údajů ze z. a stř. Evropy, kde tomuto kříženci byla věnována větší pozornost.

5. *Rosa* L. – růže*)

Rosa LINNAEUS Sp. Pl. 491, 1753.

Lit.: CRÉPIN F. (1869–1882): Primitiae Monographiae Rosarum. Bull. Soc. Bot. Belg. 8–21. – CHRIST H. (1873): Rosen der Schweiz. Basel. – SCHWERSTSCHLAGER J. (1910): Die Rosen des südlichen und mittlern Frankenjura. München. – BOULENGER G. (1924, 1932): Roses de l'Herbier Crépin. Bull. Jard. Bot. Bruxelles 10: 1–398 (1924); 18: 1–542 (1932). – KELLER R. (1931): Synopsis Rosarum spontanearum Europae mediae. Denkschr. Schweiz. Naturforsch. Ges. 65: 1–796, tab. 1–40. – CHRŽANOVSKIJ V. G. (1958): Rozy. Moskva. – KLÁŠTERSKÝ I. (1968): Rosa L. In: TUTIN E. G. et al. [red.], Fl. Europaea 2: 25–32. Cambridge. – KLÁŠTERSKÁ I. (1969): Cytology and some chromosome numbers of Czechoslovak roses I. Folia Geobot. Phytotax. 4: 175–189. – SAAKOV S. G. et RIEKSTA D. A. (1973): Rozy. Riga. – KLÁŠTERSKÁ I. et KLÁŠTERSKÝ I. (1974): Cytology and some chromosome numbers of Czechoslovak roses II. Bot. Not. 127: 328–337. – KRÜSSMANN G. (1974): Rosen, Rosen, Rosen. Berlin et Hamburg. – KONČALOVÁ M. N. et KLÁŠTERSKÝ I. (1978): Cytology and chromosome numbers of some Czechoslovak roses III. Folia Geobot. Phytotax. 13: 67–93. – ZIELIŃSKI J. (1985): Studia nad rodzajem Rosa L. Systematika sekcji Caninae DC. em. Christ. Arbor. Kórnickie 30: 3–109. – ZIELIŃSKI J. (1987): Rosa L., Róza. In: JASIEWICZ A. [red.], Fl. Polski 5. Warszawa et Kraków.

Nízké keříky, prutnaté keře nebo opíravé liány; druhotně gejzírovitě převisající keře až 3 m vysoké. Kořenová soustava se zřetelným hlavním (kůlovým) kořenem, někdy doplněná mělce kořenujícími podzemními výběžky. Větve a větévky zpravidla ostnité, řidčeji bezostné; ostny stejné nebo různotvaré, lišící se tvarem i velikostí; nejmenší bývají jehlicovité až štětinovité ostence. Listy střídavé, lichozpeřené, u růží mírného pásu opadavé, často chlupaté nebo přisedle žláznaté; palisty zpravidla vytrvalé, z velké části přirostlé k řapíku. Květy oboupohlavné, velké, jednotlivé nebo v chudých květenstvích (výjimečně květenství bohaté), většinou 5četné; kališní lístky celokrajné nebo dva vnější po obou stranách, prostřední jen po jedné straně zpeřené, po odkvětu nazpět (dolů) sehnuté, nepravidelně rozestálé nebo vzhůru vztyčené, na dozrávajícím šípku vytrvávající nebo opadavé; korunní lístky vejčité až široce vejčité, často mělce dvojlaločné, bílé, růžové nebo tmavě červené, vz. žluté; tyčinek mnoho; plodolistů 15–40, volné; čnělky zpravidla chlupaté, někdy jen při bázi (uvnitř šípku), volné, vytvářející nad diskem pevnou nebo rozvolněnou hlavičku, někdy srostlé v pevný, nad disk zřetelně vyčnívající sloupek. Šípek oranžově červený až tmavě (černo)fialový; plod drobná nažka, vyvíjející se uvnitř šípku. – Asi 80–140 druhů na s. polokouli. – Entomogam. Protandr.

Poznámka 1: V rhodologii se běžně užívá několik speciálních termínů: Polykormony jsou zdánlivé porosty vzniklé rozrůstáním jediného individua podzemními výběžky (např. u druhů *R. gallica, R. pimpinellifolia, R. pendulina*). Inovace jsou

*) Zpracoval V. Větvička

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)